

Bijlage bij raadsmemo actualisatie 2^e Staat van Zoetermeer

Inhoudsopgave *

- Hoofdpijnenrapportage De Staat van Zoetermeer	pag. 2
- De Staat van Zoetermeer	pag. 34
- Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2021	pag. 48
- Vitaliteitscan Zoetermeer 2021	pag. 80
- Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau Zoetermeer	pag. 121
- Wijkanalyse Zoetermeer	pag. 204

* Bovengenoemde paginanummers corresponderen met de nummering van het gecomprimeerde pdf document, en niet met de paginanummering van de afzonderlijk documenten.

De Staat van Zoetermeer 2021

Hoofdpijnenrapportage

Bureau Louter

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Contactpersonen bij opdrachtgever: Annette de Croo en Jeffrey de Haas

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2021) De Staat van Zoetermeer 2021; Hoofdpijnenrapportage'

Inhoud

	Inleiding	1
1	Monitor Sociaal-Economische Prestaties	3
2	Vitaliteitscan	7
3	De Staat van Zoetermeer 2021	13
4	Wijkanalyse	16
5	Migratie-analyse	22

Inleiding

In 2019 heeft Bureau Louter *De Staat van Zoetermeer* opgesteld. Daarin stonden analyses over economische en demografische ontwikkelingen in Zoetermeer. De meest recente gegevens in dat onderzoek hadden betrekking op 2017 of 2018. De gemeente Zoetermeer wenst een actualisatie van dit onderzoek, met hier en daar wat andere accenten. Gewenst is een zo actueel mogelijk beeld (voor zover mogelijk met gegevens over 2020, of indien mogelijk 2021) van de stand van zaken op sociaal-economisch, demografisch en economisch gebied. Daarnaast wenst de gemeente Zoetermeer inzicht te krijgen in belangrijke trends, met een accent op recente ontwikkelingen (zo mogelijk voor de periode 2018-2020). Naast het gemeentelijk niveau bestaat ook behoefte aan inzichten in de verschillen tussen delen binnen Zoetermeer (wijken of postcodegebieden). Vermeld moet worden dat een aantal resultaten van het onderzoek in 2019 waren gebaseerd op destijds innovatief onderzoek. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Monitor Sociaal-Economische Dynamiek. Naast een actualisering van gegevens is sindsdien ook de opzet daarvan verder verfijnd (en zelfs de naam: naar Monitor Sociaal-Economische Prestaties). Tevens zijn soms wijzigingen doorgevoerd in de voor het onderzoek gebruikte basisgegevens (onder andere van het CBS: soms verdwijnen statistieken, soms komen nieuwe, betere, statistieken beschikbaar, soms wijzigen definities). De resultaten in dit onderzoek zijn daarom niet altijd direct vergelijkbaar met de resultaten uit het onderzoek in 2019. Resultaten voor het jaar 2018 (of voor langere tijdreeksen) zijn in het huidige onderzoek volgens exact dezelfde methodiek berekend als de resultaten voor 2020, maar kunnen (iets) afwijken van de resultaten uit 2019.

Ten behoeve van dit onderzoek heeft Bureau Louter vijf producten opgesteld. Zij vormen ook de basis voor deze hoofdlijnenrapportage. In hoofdstuk 1, 2 en 3 staan analyses op gemeentelijk niveau, in hoofdstuk 4 en 5 op wijk- of postcodeniveau:

- In hoofdstuk 1 staan de resultaten voor de Monitor Sociaal-Economische Prestaties voor de periode 2005-2020, met specifieke aandacht voor de periode 2018-2020.
- In hoofdstuk 2 staan de resultaten van een Vitaliteitscan voor Zoetermeer. Daarin ligt het accent op de economische ontwikkeling in Zoetermeer, hoewel ook andere thema's de revue passeren.
- In hoofdstuk 3 staat een samenvatting van resultaten uit de gemeentelijke Staat van Zoetermeer, met als thema's brede welvaart, materiële welvaart, woningprijzen, economische prestaties en woonaantrekkelijkheid.
- In hoofdstuk 4 staat een 'wijkenanalyse'. Daarin wordt aandacht besteed aan verschillen tussen deelgebieden in Zoetermeer op het gebied van sociaal-economische prestaties, brede welvaart en woonaantrekkelijkheid. Tevens staan hierin de resultaten van een via het burgerpanel van de gemeente Zoetermeer specifiek voor dit onderzoek gehouden enquête.
- In hoofdstuk 5 staan analyses van migratiepatronen in Zoetermeer op het niveau van postcodegebieden in de periode 1998-2019. Dat betreft zowel binnengemeentelijke als intergemeentelijke migratie. Nagegaan wordt in hoeverre er bepaalde patronen zijn te herkennen in de migratiebewegingen.

In een aantal van de analyses wordt Zoetermeer vergeleken met het nationaal gemiddelde, maar ook met een aantal specifieke referentiegroepen. Ook worden in de wijkanalyse de Zoetermeerse wijken vergeleken met andere wijken in Nederland en met de wijken in de referentiegroepen. Zoetermeer is vergeleken met een 'groei-kernenbenchmark', met een 'economische benchmark' en met de 'relevante regio'.

De groei-kernenbenchmark is bepaald op basis van de mate van gelijkheid met andere gemeenten, met behulp van in totaal 124 indicatoren op het gebied van economie, demografie, welvaart, arbeidsmarkt, onderwijs, woonaantrekkelijkheid en sociaal-culturele kenmerken (het 'Gelijkheidsprofiel'). Zoetermeer is op basis daarvan vergeleken met de volgende (voormalige) groei-kernen:

- Capelle a/d IJssel

Bureau Louter, 18 oktober 2021

De Staat van Zoetermeer 2021; Hoofdlijnenrapportage

- Nissewaard
- Nieuwegein
- Purmerend
- Lelystad
- Almere

De 'economische benchmarkgroep' is afgebakend op basis van de mate van gelijkenis op de thema's economische structuur, ruimte & bereikbaarheid en arbeidsmarkt uit het Gelijkenisprofiel. Tevens gaat het om gemeenten die in (het zuidelijk deel van) Zuid-Holland liggen. De economische benchmark bestaat uit:

- Capelle a/d IJssel
- Dordrecht
- Gouda
- Rijswijk
- Schiedam
- Vlaardingen

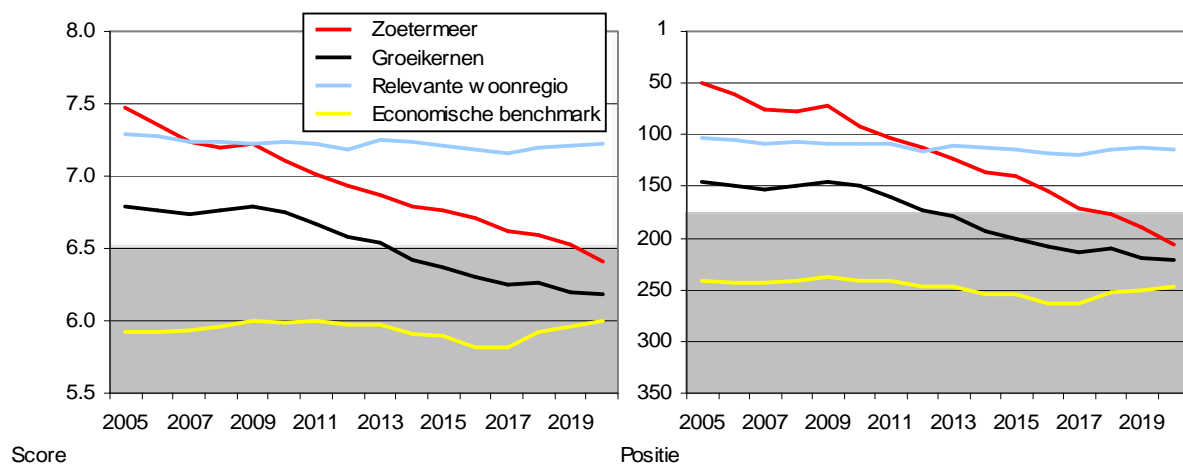
Daarnaast is Zoetermeer nog vergeleken met een 'relevante regio'. Er zijn daarbij twee versies. In de Vitaliteitscan wordt gebruik gemaakt van de 'relevante werkregio' (zie hoofdstuk 2). Deze is afgebakend met behulp van de intensiteit van woon-werk stromen naar en vanuit Zoetermeer. Tot de relevante werkregio worden gerekend Alphen a/d Rijn, Delft, Gouda, 's-Gravenhage, Leiden, Rijswijk, Waddinxveen, Zoeterwoude, Lansingerland, Zuidplas, Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp. In andere delen van deze hoofdlijnenrapportage (de hoofdstukken 1, 3 en 4) is Zoetermeer vergeleken met een 'relevante woonregio'. Deze bestaat uit acht gemeenten. Dat zijn dezelfde gemeenten als de relevante werkregio, echter exclusief Leiden, Gouda, Waddinxveen en Zuidplas.

1 Monitor Sociaal-Economische Prestaties

Er bestaat behoefte aan een instrument dat aangeeft hoe het er met het wonen en werken in een gemeente in brede zin voorstaat en welke ontwikkelingen er zijn geweest. Daartoe heeft Bureau Louter de 'Monitor Sociaal-Economische Prestaties' ontwikkeld. In de monitor komen ontwikkelingen op het gebied van economie, demografie, arbeidsmarkt, woningmarkt en welvaart aan de orde. Gezamenlijk geven deze een beeld van de 'Sociaal-Economische Prestaties'. Voor 27 indicatoren zijn ontwikkelingen in de tijd gevolgd. In tabel 1.1 staat een overzicht van de indicatoren. Geel gemarkeerd in tabel 1.1 zijn tien kernindicatoren aan de hand waarvan een totaalscore is opgesteld voor de Sociaal-Economische Prestaties in de periode 2005-2020.

In figuur 1.1 staan de totaalscores voor Zoetermeer, de twee benchmarkgroepen en de relevante regio. Links staat de 'score': een rapportcijfer met een 3 als minimum en een 10 als maximum en in elk jaar een gemiddelde score van 6.5. De rapportcijfers geven dus in elk jaar de situatie ten opzichte van het nationaal gemiddelde aan. Rechts staat de positie in de ranglijst van 350 gemeenten (waarbij sommige kleine gemeenten zijn samengevoegd). In figuur 1.2 staat de ontwikkeling van de rapportcijfers voor de tien individuele kernindicatoren voor Zoetermeer. In tabel 1.1 staan de rapportcijfers voor elke van de 27 indicatoren voor Zoetermeer en de posities in 2005, 2018 en 2020.

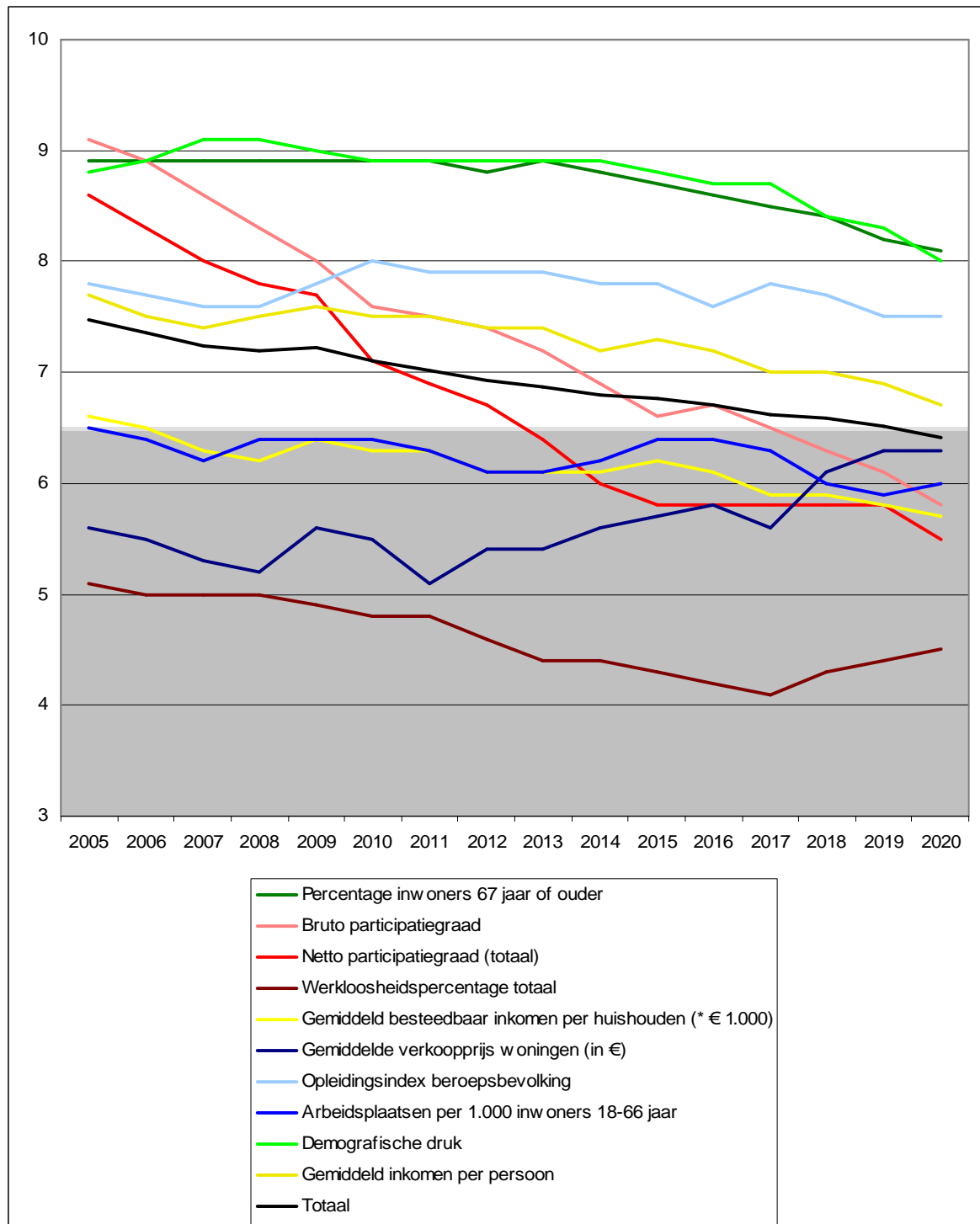
Figuur 1.1 Score Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer en referentiegroepen

Met uitzondering van een korte periode (2007-2009) hebben de sociaal-economische prestaties van Zoetermeer zich sinds 2005 ongunstiger ontwikkeld dan de nationale trend. De afgelopen tien jaar zijn ook de sociaal-economische prestaties voor de groeikernenbenchmark stelselmatig afgenomen ten opzichte van het nationaal gemiddelde, zij het in iets mindere mate dan voor Zoetermeer. De sociaal-economische prestaties van de economische benchmark zijn laag, maar hebben zich wel volgens de nationale trend ontwikkeld. Hun verschil met Zoetermeer is de afgelopen vijftien jaar sterk afgenomen. De sociaal-economische prestaties voor de relevante woonregio zijn sinds 2005 heel licht achtergebleven bij de nationale ontwikkeling, met recentelijk een lichte stijging op de ranglijst.

Voor de twee demografische indicatoren (het percentage 67-plussers en de demografische druk) liggen de rapportcijfers in Zoetermeer gedurende de gehele periode boven de acht, maar nemen ze wel af, vooral sinds 2013 (zie figuur 1.2). Op de werkloosheid scoort Zoetermeer steeds ongunstig, met afnemende scores tot 2017 en weer iets toenemende scores daarna. Naast de werkloosheid scoort Zoetermeer momenteel ook benedengemiddeld op twee andere indicatoren voor de arbeidsmarkt, namelijk de bruto en netto participatiegraad. Sinds 2005 zijn die scores zeer sterk afgenomen.

Figuur 1.2 Ontwikkeling rapportcijfers kernindicatoren Zoetermeer 2005-2020

Toelichting: Alle kernindicatoren zijn omgerekend naar rapportcijfers. De totaalscore is gelijk aan het ongewogen gemiddelde van de kernindicatoren. De rapportcijfers zijn zodanig berekend dat zij als gunstig of ongunstig kunnen worden beschouwd. Zo resulteert een laag werkloosheidspercentage bijvoorbeeld in een hoog rapportcijfer.

Ook op de twee welvaartindicatoren (het inkomen per huishouden en het inkomen per persoon) zijn de rapportcijfers voor Zoetermeer afgenomen. Op de gemiddelde verkoopprijs van woningen resulteren benedengemiddelde scores, die zich het afgelopen decennium wel wat sterker hebben ontwikkeld dan de nationale trend. De werkgelegenheidsfunctie ligt iets onder het nationaal gemiddelde en de scores hebben zich iets ongunstiger ontwikkeld dan de nationale trend. De opleidingsindex tenslotte ligt ruim boven het nationaal gemiddelde, waarbij de ontwikkeling de afgelopen jaren is achtergebleven bij de nationale trend.

Tabel 1.1 Cijfer en positie per indicator (totaal 350 gemeenten)

Indicator	Cijfer 2020	Positie 2020	Positie 2018	Positie 2005
Aantal inwoners (2005=100)	8.0	78	64	-
Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking	9.2	16	15	16
Percentage Westers allochtonen in de bevolking	7.8	76	72	50
Percentage inwoners 67 jaar of ouder	8.1	61	46	25
Demografische druk	8.0	64	47	29
Bruto participatiegraad	5.8	230	194	18
Netto participatiegraad (totaal)	5.5	250	231	37
Netto participatiegraad laag opgeleiden	5.2	274	275	78
Netto participatiegraad middelbaar opgeleiden	5.8	232	227	175
Netto participatiegraad hoog opgeleiden	5.4	259	218	55
Opleidingsindex beroepsbevolking	7.5	96	94	81
Percentage laag opgeleiden in beroepsbevolking	7.9	74	74	89
Percentage middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking	6.5	178	235	278
Percentage hoog opgeleiden in beroepsbevolking	7.3	109	87	73
Werkloosheidspercentage totaal	4.5	310	319	276
Werkloosheidspercentage inwoners 15-24 jaar	4.3	320	336	292
Werkloosheidspercentage inwoners 25-44 jaar	4.8	297	322	276
Werkloosheidspercentage inwoners 45-74 jaar	4.5	309	309	183
Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering	5.4	257	287	202 (2007)
Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering	4.9	288	287	289 (2011)
Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)	6.3	192	206	246
Gemiddelde WOZ-waarde (* € 1.000)	5.8	230	265	281 (2011)
Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)	5.6	195	187	-
Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar	6.0	219	217	177
Gem. besteedbaar inkomen per huishouden (€ 1.000)	5.7	247	224	168
Gemiddeld inkomen per persoon	6.7	156	135	87
Gemiddeld vermogen per huishouden	4.2	324 (2019)	327	334 (2011)
Totaal	6.41	204	175	48

Toelichting: De positie is bepaald ten opzichte van 350 (combinaties van) gemeenten. De posities zijn zodanig bepaald dat een gunstige score resulteert in een hoge positie op de ranglijst, bijvoorbeeld een lage vergrijzingsgraad of een lage werkloosheid. Indicatoren waarvoor dit is gebeurd (het teken is 'omgedraaid') zijn met rode letters weergegeven. Indicatoren waarvoor een score niet als 'gunstig' of 'ongunstig' kan worden beoordeeld zijn met blauwe letters weergegeven. Bij de aandelen naar opleidingsniveau zijn daarbij de kansen op werk bepalend. Voor de twee indicatoren die als index ten opzichte van 2005 zijn berekend ('aantal inwoners' en 'aantal arbeidsplaatsen') zijn voor 2005 geen 'posities' bepaald. Geel gemarkeerd zijn de tien kernindicatoren waaruit de totaalscore is bepaald (zie figuur 1.1 en 1.2).

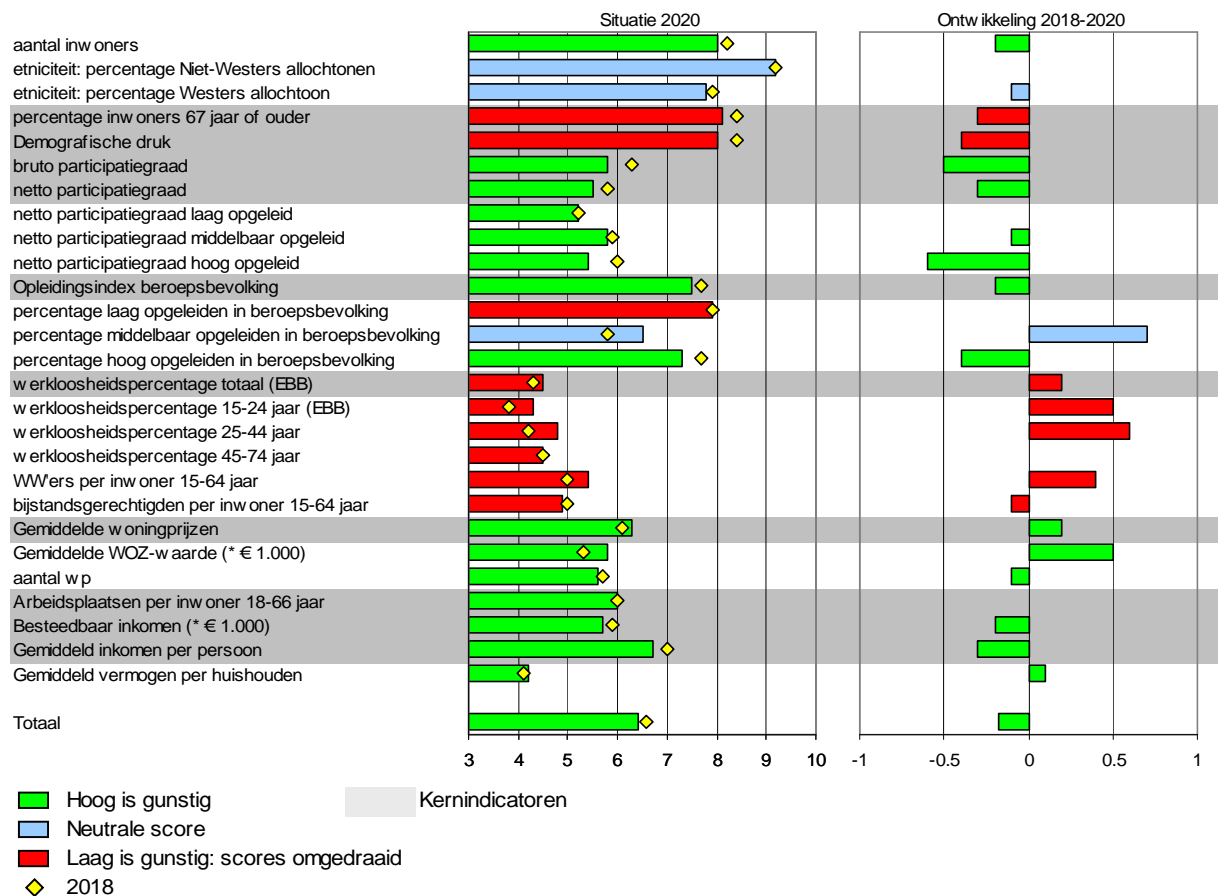
Uit tabel 1.1 wordt duidelijk hoe Zoetermeer per indicator scoort in 2020 en hoe die score zich heeft ontwikkeld op lange termijn (sinds 2005) en op korte termijn (sinds 2018). Wat betreft de totaalscore nam Zoetermeer in 2005 nog positie 48 in, daalde naar plaats 175 in 2018 en de afgelopen twee jaar verder naar plaats 204 in 2020. Voor de groeikernenbenchmark waren de gemiddelde posities in 2005, 2018 en 2020 respectievelijk 145, 211, 222 en voor de economische benchmark 241, 253, en 246.

Omdat de aandacht hier vooral uitgaat naar ontwikkelingen in de periode 2018-2020, zijn deze in figuur 1.3 tevens grafisch weergegeven. Voor zeven van de tien kernindicatoren resulteert voor Zoetermeer een ongunstiger score in 2020 dan in 2018, één maal een gelijke score en twee maal een gunstiger score.

Achteruit gaan de twee demografische kernindicatoren (percentage inwoners van 67 jaar of ouder en demografische druk) en de netto en bruto participatiegraad. Tevens ontwikkelt het gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking zich minder gunstig dan gemiddeld en blijven de twee inkomensindicatoren (materiële welvaart) achter bij de landelijke trend. Neutraal scoort de ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie (arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar). Bovengemiddeld presteert Zoetermeer op de ontwikkeling van de woningprijzen en de ontwikkeling van de werkloosheid. Per saldo neemt de totaalscore af. De afname is niet groot, maar het gaat over een korte periode van twee jaar. In 2018-2020 waren er in Nederland slechts 22 gemeenten waar de score sterker afnam dan in Zoetermeer. Bij de indicatoren die niet tot de tien kernindicatoren behoren scoren de indicatoren die samenhangen met werkloosheid gunstig. Ook de gemiddelde WOZ-waarde is in Zoetermeer relatief sterk gestegen en het aandeel van middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking heeft zich opvallend sterk ontwikkeld. Benedengemiddelde ontwikkelingen zijn er voor de bevolkingsgroei, het percentage hoog opgeleiden in de beroepsbevolking en, in sterke mate, de netto participatiegraad onder hoog opgeleiden.

Figuur 1.3 Ontwikkeling Monitor Sociaal-Economische Prestaties, Zoetermeer, 2018-2020

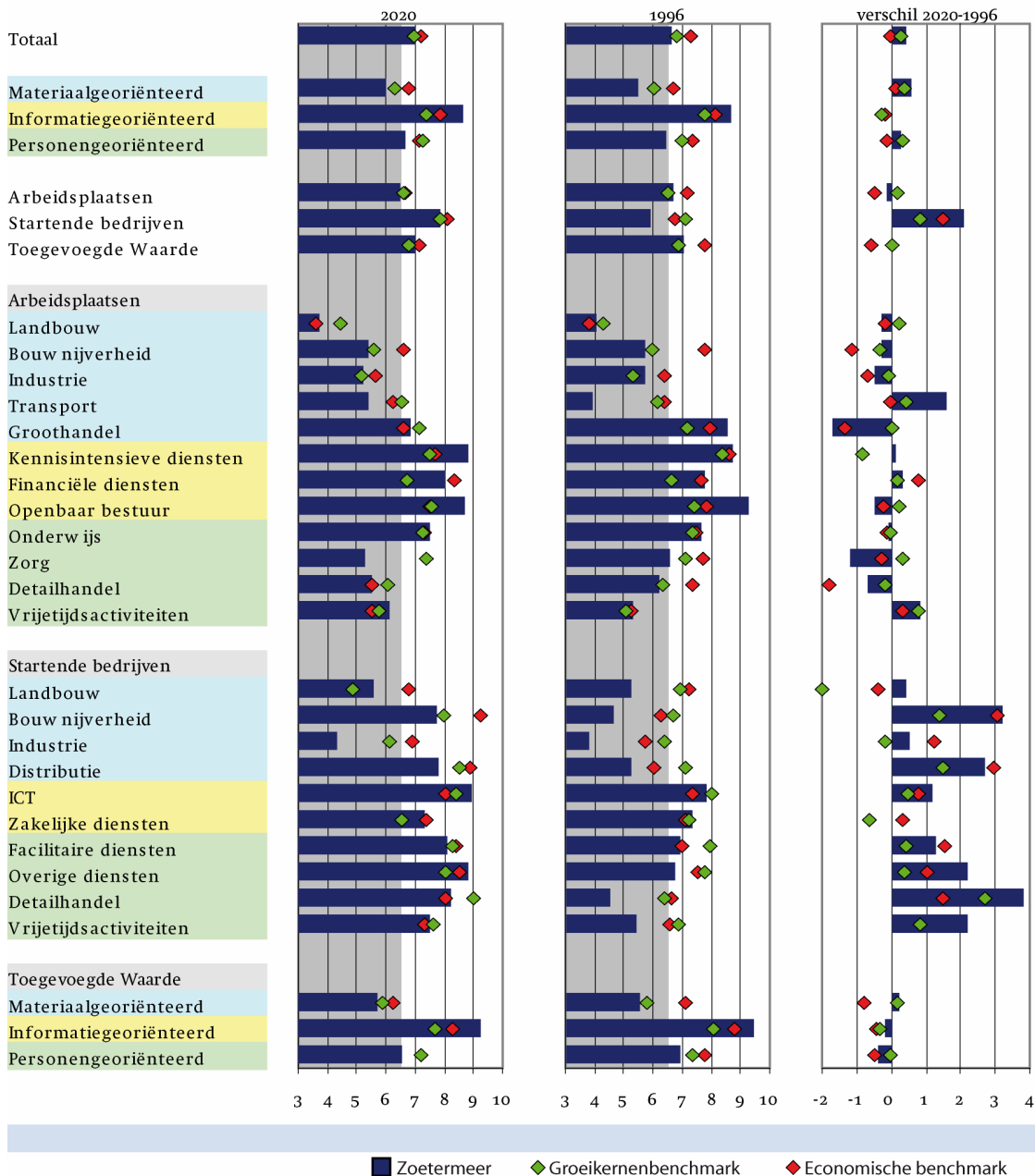

Toelichting: De indicatoren zijn in het algemeen zodanig bepaald dat een hoog rapportcijfer als 'gunstig' kan worden beschouwd. Zo krijgt de gemeente met het laagste percentage bijstandsgerechtigden bijvoorbeeld het hoogste rapportcijfer. Daarop bestaan drie uitzonderingen: bij de blauw gekleurde staafjes kan geen kwalificatie in de zin van 'gunstig' of 'ongunstig' aan de rapportcijfers worden toegekend. De grijs gemarkeerde indicatoren zijn de tien kernindicatoren. Op basis daarvan is een totaalscore bepaald voor de 'sociaal-economische prestaties' van een gemeente. Daar waar het uiteinde van het staafje (score 2020) rechts ligt van de stip (score 2018) is sprake van een verbetering van de score. Het gaat daarbij altijd om relatieve ontwikkelingen, dus vergeleken met andere gemeenten. 'Verbeteringen' in de periode 2018-2020 resulteren in een naar rechts wijzend staafje in het rechter deel van de figuur, een achteruitgang resulteert in een naar links wijzend staafje.

2 Vitaliteitscan

Al sinds 1996 stelt Bureau Louter jaarlijks een ranglijst op van de economische prestaties van gemeenten, in de vorm van een 'rapportcijfer'. In figuur 2.1 staan de resultaten voor Zoetermeer en de referentiegebieden voor alle 25 indicatoren en totaalscores voor 1996, 2020 en de ontwikkeling in die periode.

Figuur 2.1 Rapportcijfers economie Zoetermeer en benchmarkgemeenten

Toelichting: De scores voor de 26 indicatoren zijn steeds berekend per duizend inwoners van 18-66 jaar. Alle scores zijn omgezet in rapportcijfers tussen 3 en 10 en een nationaal gemiddelde van 6.5. Naast scores voor Zoetermeer staan ook de ongewogen gemiddelde scores voor de gemeenten in de twee benchmarkgroepen in de figuur.

Hieruit blijkt dat Zoetermeer in de periode 1996-2020 (ontwikkelingen op wat langere termijn) een lichte verbetering van de economische prestaties heeft gekend. In het meest rechtse deel van de figuur wijst het staafje voor de totaalscore namelijk naar rechts (bij een score van nul is sprake van een gelijkblijvend rapportcijfer tussen 1996 en 2020). Ook de score voor de groeikernenbenchmark nam iets toe, terwijl de score voor de economische benchmark vrijwel gelijk bleef. De score voor Zoetermeer was overigens zowel in 1996 als in 2020 lager dan voor de economische benchmark. In 2020 geldt dat niet meer in vergelijking tot de groeikernenbenchmark.

Bij een vergelijking tussen de drie brede sectoren (zie de toelichting bij figuur 2.2) valt op dat in de twee benchmarkgroepen de hoogste scores resulteren voor informatiegeoriënteerde activiteiten (de 'kantorensector'), maar dat Zoetermeer daar nog hoger op scoort. Voor de andere twee brede sectoren blijven de economische prestaties van Zoetermeer juist wat achter bij de twee benchmarkgroepen. Voor de twee benchmarkgroepen zijn de verschillen in scores tussen de drie brede economische sectoren kleiner dan voor Zoetermeer. Zoetermeer kent dus een uitgesproken economisch profiel. Voor individuele gemeenten uit de benchmarkgroepen kan dat overigens ook gelden: het gaat hier om gemiddelde scores per benchmarkgroep.

De scores op de drie typen indicatoren (arbeidsplaatsen, startende bedrijven en toegevoegde waarde) zijn voor Zoetermeer ongeveer vergelijkbaar met de twee benchmarkgroepen: voor startende bedrijven resulteren de hoogste scores, voor arbeidsplaatsen de laagste. De ontwikkelingen in de periode 1996-2020 maken duidelijk dat Zoetermeer de prestaties vooral sterk heeft verbeterd wat betreft het aantal startende bedrijven. Dat geldt ook voor de twee benchmarkgroepen, maar in wat mindere mate dan voor Zoetermeer. Opvallend is dat de scores op arbeidsplaatsen en toegevoegde waarde voor de economische benchmark zijn teruggevallen. Het 'profiel' van de veranderingen is vergelijkbaar tussen Zoetermeer en de economische benchmark, waarbij de ontwikkeling in Zoetermeer echter voor alle drie typen indicatoren gunstiger is geweest.

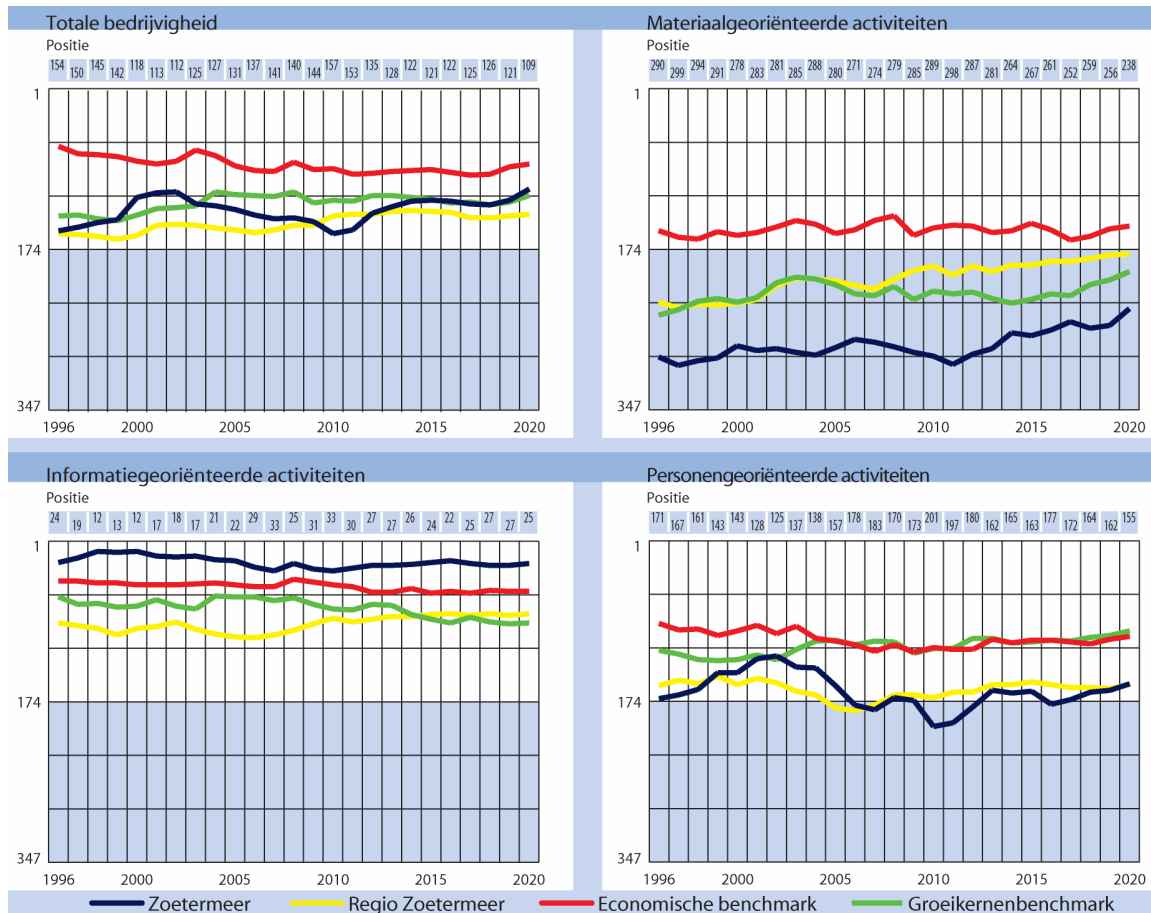
In figuur 2.2 staat de ontwikkeling van positie in de ranglijst van 347 (combinaties van) gemeenten in de periode 1996-2020 voor Zoetermeer en de drie referentiegebieden voor de totale bedrijvigheid en met een onderscheid naar de drie brede sectoren. Hieruit blijkt:

- De economische prestaties voor de totale bedrijvigheid zijn de afgelopen tien jaar gestegen voor Zoetermeer. Een achterstand op de groeikernenbenchmark en de regio werd omgebogen in een lichte voorsprong in 2020. De achterstand op de economische benchmark bleef bestaan, maar is duidelijk kleiner geworden.
- Op materiaalgeoriënteerde activiteiten kent Zoetermeer in alle jaren lagere posities dan het nationaal gemiddelde en de drie referentiegebieden, maar vooral sinds 2011 ontwikkelt dit type activiteiten zich relatief gunstig in Zoetermeer (waarbij moet worden aangetekend dat hierin ontwikkeling op Prisma en Bleizo, beide op grondgebied van Lansingerland niet meetellen). Zoetermeer heeft op haar eigen grondgebied weinig ruimte voor grootschalige productie en distributie.
- Gedurende de gehele periode kende Zoetermeer een hogere positie op de ranglijst dan de drie referentiegebieden. Momenteel neemt Zoetermeer positie 25 in op de gemeentelijke ranglijst. Dit bevestigt de al sinds de jaren negentig bestaande kracht van Zoetermeer als 'kantorenstad'.
- Na een terugval in de jaren nul steeg Zoetermeer in de jaren tien op de ranglijst voor personeengeoriënteerde activiteiten. Wel is hier sprake van een achterstand op de twee benchmarks. Zoetermeer kent een te beperkt 'achterland' voor het vervullen van een omvangrijke bovengemeentelijke voorzieningenfunctie, mede door de concurrentie van Den Haag en Rotterdam (en ook Delft en Leiden).

In figuur 2.3 staat een zelfde figuur als figuur 2.2, maar dan uitsluitend voor het midden- en kleinbedrijf (MKB), hier afgebakend als bedrijven en instellingen met minder dan vijftig werkzame personen. Zoetermeer neemt voor het MKB een duidelijk bescheidener positie in dan voor de totale bedrijvigheid (in

2020 positie 264 versus positie 109). Dat geldt overigens ook voor alle referentiegebieden. Wel heeft ook hier Zoetermeer de positie op de ranglijst in het afgelopen decennium verbeterd.

Figuur 2.2 Economische prestaties totale bedrijvigheid naar type, 1996-2020

Toelichting: Weergegeven zijn de posities in de ranglijsten van 347 gemeenten (of combinaties van gemeenten) voor Zoetermeer en een aantal referentiegebieden in de periode 1996-2020 voor de totale bedrijvigheid. Door Bureau Louter worden daarbij drie brede typen economische activiteiten onderscheiden:

- Materiaalgeoriënteerde activiteiten houden zich bezig met de productie en distributie van materiële goederen. Dit type activiteiten is vaak gevestigd op bedrijventerreinen.
- Informatiegeoriënteerde activiteiten houden zich bezig met het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie. Dit type activiteiten is vaak gevestigd in kantoren.
- Personegeoriënteerde activiteiten houden zich bezig met persoonlijke dienstverlening aan consumenten. Dit type activiteiten is vooral te vinden in binnensteden, specifieke voorzieningenlocaties of de woonbebouwing.

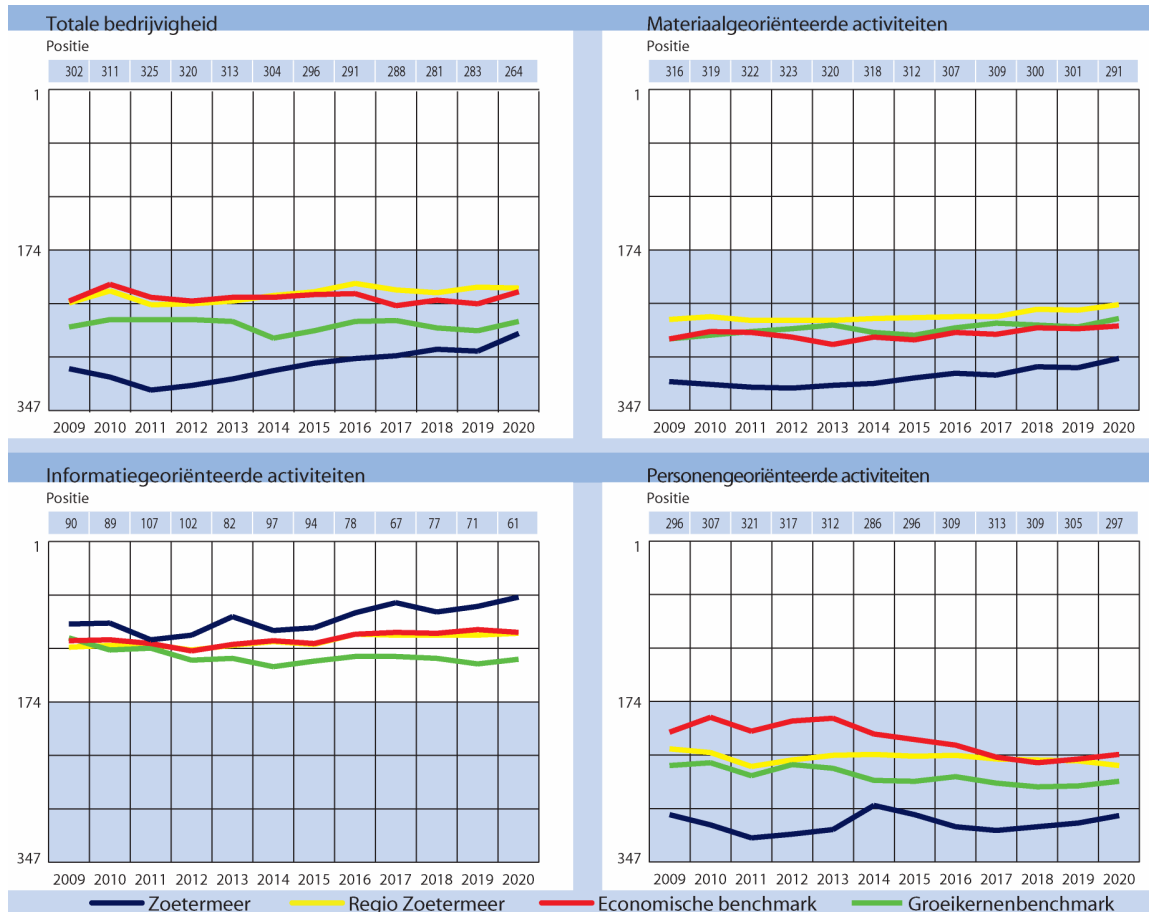
Per brede sector geldt het volgende:

- Op materiaalgeoriënteerde activiteiten scoort Zoetermeer lager dan alle referentiegebieden, maar is de positie de afgelopen jaren wel verbeterd (in wat mindere mate geldt dat laatste overigens ook voor de referentiegebieden).
- Evenals voor de totale bedrijvigheid kent Zoetermeer binnen het MKB de beste economische prestaties voor informatiegeoriënteerde activiteiten. Sinds 2011 is de voorsprong van Zoetermeer op alle drie referentiegebieden groter geworden.
- Van de drie brede sectoren nemen personegeoriënteerde activiteiten voor Zoetermeer de laagste positie in binnen het MKB. Zoetermeer nam gedurende de gehele periode 2009-2020 een lagere

positie op de ranglijst in dan alle referentiegebieden. Ook in die referentiegebieden lagen de prestaties overigens onder het nationaal gemiddelde.

Kortom, Zoetermeer is vooral een kantorenstad en meer een stad van grote bedrijven dan van het MKB.

Figuur 2.3 Economische prestaties MKB naar type, 1996-2020

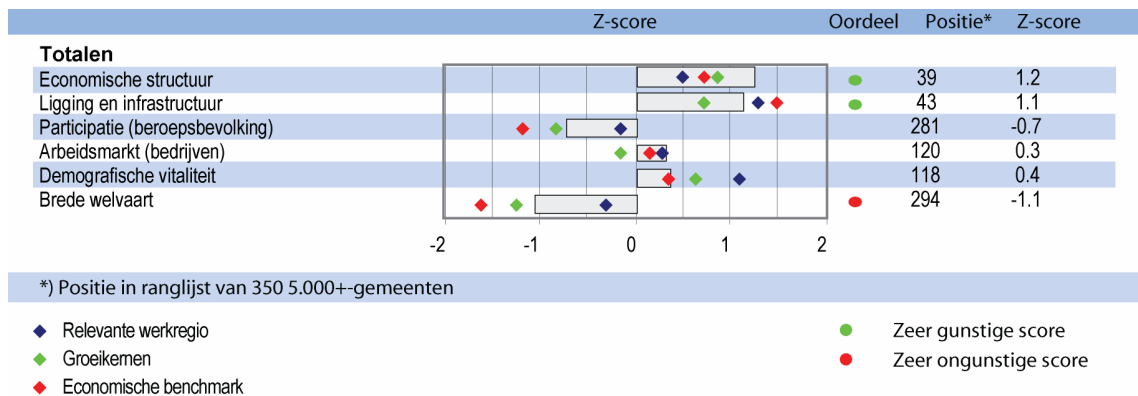

Toelichting: Weergegeven zijn de posities in de ranglijsten van 347 gemeenten (of combinaties van gemeenten) voor Zoetermeer en een aantal referentiegebieden in de periode 1996-2020 voor het midden- en kleinbedrijf (MKB). Als zodanig zijn hier beschouwd alle bedrijven met minder dan vijftig werkzame personen.

In de Vitaliteitscan zijn niet alleen scores voor de economische prestaties bepaald, maar ook voor thema's die voorwaarden vormen voor lokale economische ontwikkeling (zoals ligging & infrastructuur en de arbeidsmarkt vanuit de optiek van bedrijven en instellingen). Tevens zijn scores bepaald voor thema's als de participatie van de beroepsbevolking in Zoetermeer (op basis van werkloosheidcijfers en de netto participatiegraad: het percentage van de bevolking van 15-74 jaar dat werkt), de demografische vitaliteit (geboorte, sterfte en migratie/verhuizingen) en de brede welvaart. Steeds zijn de scores gebaseerd op diverse indicatoren en is weer een vergelijking gemaakt met de drie referentiegebieden.

In figuur 2.4 staan de resultaten voor Zoetermeer. Meer details, zowel wat betreft de betekenis van de diverse begrippen als wat betreft de achterliggende indicatoren en interpretatie van de resultaten zijn te vinden in de Vitaliteitscan Zoetermeer 2021.

Figuur 2.4 Totaalscores thema's Vitaliteitscan Zoetermeer

Toelichting: Weergegeven zijn zogenaamde z-scores. Alle indicatoren zijn daardoor onderling vergelijkbaar. Er is een kans van 16% dat een z-score hoger is dan 1 en van 2.5% dat een score hoger is dan 2. Tevens is er een kans van 16% dat een z-score lager is dan -1 en een kans van 2.5% dat een z-score lager is dan -2. Via de staafjes en helemaal rechts (onder 'z-scores') staan de resultaten voor Zoetermeer aangegeven. Met stippen is het gemiddelde voor de benchmarkgroepen en de relevante werkregio weergegeven. Ook is de positie van Zoetermeer in de ranglijst van 350 (combinaties van) gemeenten volgens de gemeentelijke indeling per 1-1-2020 weergegeven. Onder 'Oordeel' is aangegeven wanneer sprake is van een zeer gunstige score voor Zoetermeer (een groene stip) of een zeer ongunstige score (een rode stip).

Voor Zoetermeer geldt het volgende:

- Op de economische structuur (gebaseerd op indicatoren als het aantal starters, de werkgelegenheidsfunctie en de arbeidsproductiviteit: toegevoegde waarde per arbeidsplaats) scoort Zoetermeer zeer gunstig. Dat is vooral te danken op hoge scores voor informatiegeoriënteerde activiteiten en aan een hoge arbeidsproductiviteit in alle sectoren.
- Op ligging en infrastructuur scoort Zoetermeer ook zeer gunstig. Dat is te danken aan de centrale ligging binnen de Randstad, de nabijheid van grote steden en de goede ligging aan het (snel)wegennet.
- De score op participatie van de beroepsbevolking is laag. Zoetermeer kent relatief hoge werkloosheidscijfers en ook het aantal werkende inwoners per duizend inwoners van 15-74 jaar is benedengemiddeld.
- Op de arbeidsmarkt vanuit de optiek van bedrijven scoort Zoetermeer iets bovengemiddeld. Dit is onder andere gebaseerd op de instroom van jongeren die hun opleiding hebben afgerond (op alle niveaus: mbo, hbo en universiteit) ten opzichte van de omvang van de bedrijvigheid. Het gaat hier om relatieve scores. Op dit moment is vrijwel overal, over een breed spectrum aan beroepen, sprake van ernstige kraptes op de arbeidsmarkt. Dat geldt ook voor bedrijven in Zoetermeer.
- Wat betreft demografische vitaliteit scoort Zoetermeer ook iets bovengemiddeld. Vooralsnog is dat vooral te danken aan een relatief laag sterftecijfer en bovengemiddelde geboortecijfers. Met de toenemende vergrijzing zal de score terug gaan lopen, tenzij er sprake is van omvangrijke woningbouw, waardoor jonge gezinnen kunnen vestigen.
- Op de brede welvaart scoort Zoetermeer ruim benedengemiddeld. Dat geldt overigens in nog sterkere mate voor de twee benchmarkgroepen. Blijkbaar is een lage brede welvaart gangbaar voor het type gemeenten als Zoetermeer.

Een vergelijking met de referentiegroepen leert dat het patroon van de scores op de zes thema's voor Zoetermeer sterk lijkt op dat van de twee benchmarkgroepen en van de relevante regio, waarbij Zoetermeer veelal wel wat gunstiger scoort dan de twee benchmarks. Vergeleken met de relevante werkregio scoort Zoetermeer juist veelal minder gunstig.

3 De Staat van Zoetermeer 2021

In *De Staat van Zoetermeer 2019* staat een overzicht van de scores op tien kernindicatoren voor Zoetermeer en gemeenten waarmee Zoetermeer wordt vergeleken. Deels gaat dat om de resultaten van een landsdekkende grote enquête die eens in de drie jaar wordt gehouden door het CBS. De meest recente gegevens daarvan hebben betrekking op 2018 (en staan in *De Staat van Zoetermeer 2019*). De vijf daaraan ontleende 'subjectieve indicatoren' kunnen nog niet worden geactualiseerd omdat gegevens over 2021 pas volgend jaar beschikbaar komen. Voor een vijftal 'objectief' gemeten kernindicatoren heeft echter wel een actualisatie plaatsgevonden. In tabel 3.1 staat het resultaat. Hierin zijn tevens de gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio weergegeven. Resultaten voor individuele gemeenten staan in de achtergrondrapportage.

Tabel 3.1 *Situatie 2020, vijf objectief gemeten kernindicatoren*

Aantal waarnemingen	352	350	347	347	352
	Brede Welvaart	Woning-prijzen	Materiële welvaart	Economische prestaties	Woon aantrekkelijkheid
Zoetermeer	319	192	236	109	330
Groeikernenbenchmark	315	234	267	122	289
Economische benchmark	333	276	281	83	253
Relevante regio	212	106	134	117	147

Toelichting: Weergegeven zijn posities (Zoetermeer) of gemiddelde posities (voor de referentiegebieden) in de gemeentelijke ranglijst. In de eerste regel staat het aantal waarnemingen (gemeenten of combinaties van gemeenten) waarvoor de resultaten zijn bepaald. Tussen die aantallen bestaan verschillen. Ten eerste omdat soms moest worden uitgegaan van de gemeentelijke indeling per 2020 en soms van de gemeentelijke indeling per 2021. Ten tweede omdat soms gemeenten zijn samengevoegd om tot statistisch voldoende betrouwbare resultaten te komen. Bij de gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio gaat het om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen door de gemeenten die er deel van uitmaken.

De score voor de 'brede welvaart' is bepaald door Bureau Louter. Deze is gebaseerd op acht thema's en 32 onderliggende indicatoren. De positie van Zoetermeer lijkt laag (plaats 319). De gemiddelde positie voor de groeikernenbenchmark is echter maar iets hoger (plaats 315) en voor de economische benchmark zelfs lager. Slechts de gemeenten in de relevante regio scoren gemiddeld hoger. Het gaat hier om een ongewogen gemiddelde. Wanneer gewogen zou worden naar het inwonertal, zou de relevante regio van Zoetermeer veel lager scoren gezien de lage brede welvaart voor Den Haag (positie 337). Aan Zoetermeer grenzende gemeenten als Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland scoren wel duidelijk bovengemiddeld.

Wat betreft de gemiddelde woningprijzen scoort Zoetermeer iets beneden het gemiddelde. Dat hangt mede samen met het feit dat Zoetermeer gemiddeld relatief kleine woningen heeft. Wat betreft de prijzen per vierkante meter zou Zoetermeer hoger op de ranglijst staan. Ook hier kan Zoetermeer weer in perspectief worden geplaatst. Dan blijkt dat de gemiddelde woningprijzen in Zoetermeer hoger zijn dan in de twee groepen benchmarkgemeenten. Van alle elf gemeenten in één van de benchmarkgroepen zijn de woningprijzen slechts in Almere hoger. Wel blijft Zoetermeer achter bij het gemiddelde voor de relevante regio. Binnen de regio zijn slechts in Rijswijk (evenals in Zoetermeer met veel kleine woningen) de gemiddelde woningprijzen lager dan in Zoetermeer.

De materiële welvaart is opgebouwd uit vijf indicatoren die representatief zijn voor het inkomen en vermogen van inwoners van een gemeente. Ook hier geldt weer dat Zoetermeer weliswaar niet hoog op de gemeentelijke ranglijst staat, maar dat de positie op de ranglijst wel hoger is dan het gemiddelde voor de beide benchmarks. Van de gemeenten in de twee benchmarks scoort hier slechts Rijswijk hoger dan Zoetermeer. Overigens zijn de onderlinge verschillen niet groot. Ook hier blijft Zoetermeer wel weer achter bij het regionaal gemiddelde. Gemeenten als Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp en Zoeterwoude staan in de gemeentelijke top-50. Zoetermeer blijft daar ver van verwijderd.

Jaarlijks stelt Bureau Louter in opdracht van Elsevier Weekblad een ranglijst op voor de economische prestaties van gemeenten die is gebaseerd op 26 indicatoren op het gebied van arbeidsplaatsen, startende bedrijven en toegevoegde waarde ('de verdiende euro's'). Zoetermeer neemt daarvoor positie 109 in. Dat ligt in dezelfde orde van grootte als het gemiddelde voor de twee benchmarks en de relevante regio. Tussen gemeenten bestaan grote verschillen. Waar de ene voormalige groeikern ruim in de top-10 staat (Nieuwegein), neemt de andere voormalige groeikern een zeer bescheiden positie in (Nissewaard). Sterke economische prestaties bieden overigens geen garanties voor een hoog (materieel) welvaartsniveau. Met name in veel voormalige groeikernen werken velen buiten hun woongemeente, terwijl anderzijds een groot deel van het personeel van er gevestigde bedrijven en instellingen van buiten de gemeente komt.

Tenslotte stelt Bureau Louter jaarlijks een ranglijst op voor de woonaantrekkelijkheid van gemeenten, ook in dit geval in opdracht van Elsevier Weekblad. Zoetermeer neemt een lage positie in op die ranglijst. Daarbij geldt wel dat er binnen Zoetermeer sprake is van grote verschillen tussen delen van de stad. Zoetermeer blijft iets achter bij de groeikernenbenchmark en blijft ruim achter bij het gemiddelde voor de relevante regio.

In tabel 3.2 staat de ontwikkeling van vier van de vijf kernindicatoren tussen 2018 en 2020. Weergegeven zijn de posities in de ranglijst in 2018 en 2020 en de verandering in positie tussen die twee peiljaren. De woonaantrekkelijkheid is hier niet opgenomen omdat door wijzigingen in beschikbare statistieken in de tijd geen exact vergelijkbare totaalscores voor 2018 en 2020 kunnen worden bepaald.

Tabel 3.2 Ontwikkeling positie Zoetermeer en referentiegebieden, kernindicatoren, 2018-2020

	Positie 2018	Positie 2020	Verandering positie 2018-2020
Brede welvaart			
Zoetermeer	298	303	-5
Groeikernenbenchmark	293	292	1
Economische benchmark	312	300	12
Relevante regio	177	173	5
Materiële welvaart			
Zoetermeer	238	236	2
Groeikernenbenchmark	273	267	6
Economische benchmark	287	281	6
Relevante regio	139	134	5
Woningprijzen			
Zoetermeer	206	192	14
Groeikernenbenchmark	240	234	6
Economische benchmark	293	276	17
Relevante regio	114	106	8
Economische prestaties			
Zoetermeer	126	109	17
Groeikernenbenchmark	134	122	12
Economische benchmark	94	83	10
Relevante regio	118	117	1

Toelichting: Voor brede welvaart kunnen de scores voor 2020 niet rechtstreeks worden vergeleken met de scores uit tabel 3.1. Omdat niet voor alle indicatoren waarmee de brede welvaart is gemeten zowel voor 2018 als 2020 resultaten volgens dezelfde definities beschikbaar waren, is hier gebruik gemaakt van een selectie van indicatoren waarvoor dat wel mogelijk was. Daardoor is een vergelijking door de tijd mogelijk, maar gaat het in feite om een selectie van de 'brede welvaart' indicatoren. Tevens is in deze tabel uitgegaan van 347 waarnemingen en in tabel 3.1 van 352. Ook voor materiële welvaart en economische prestaties zijn er 347 waarnemingen (gemeenten of combinaties van gemeenten), maar voor woningprijzen zijn er 350 waarnemingen. Steeds zijn in de tabel gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen.

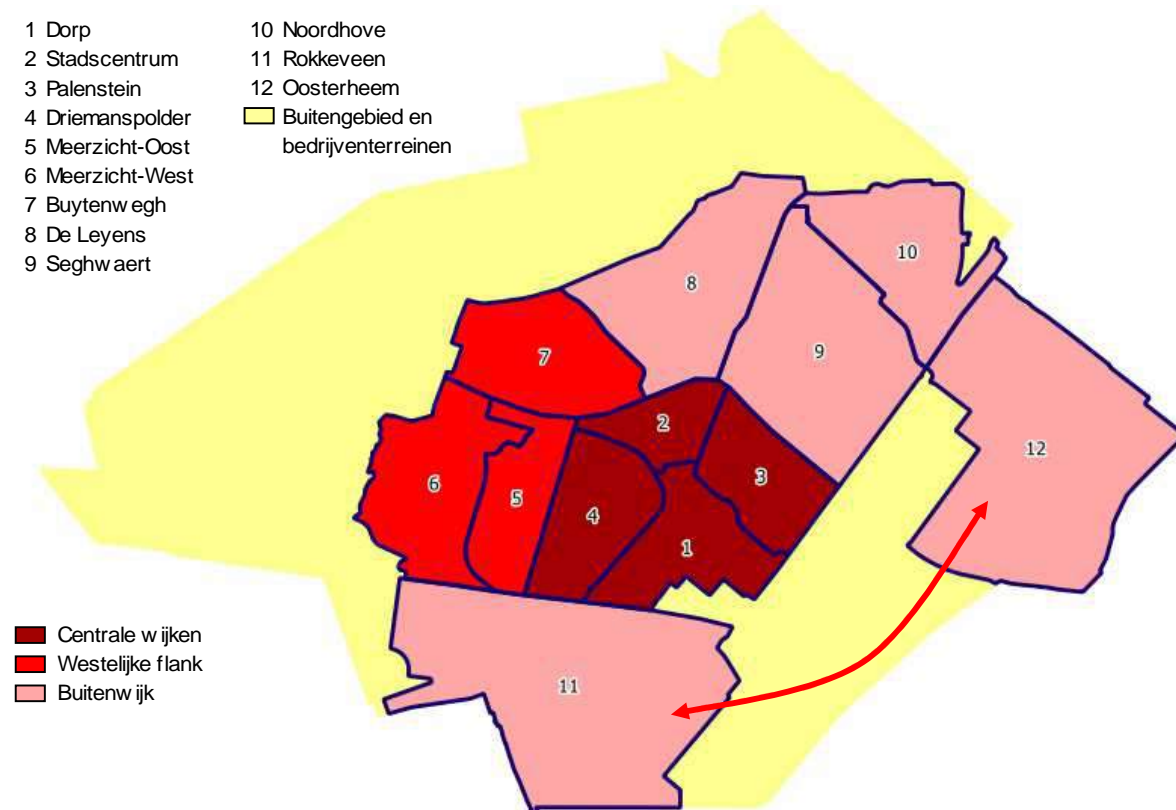
Voor Zoetermeer kan het volgende worden geconcludeerd:

- Op de ranglijst voor de brede welvaart (waarvan het resultaat voor 2020 niet vergelijkbaar is met het resultaat voor 2020 uit tabel 3.1 omdat verschillen bestaan in de onderliggende indicatoren) is Zoetermeer iets gezakt. Voor de groeikernenbenchmark is dat niet het geval en de economische benchmark kende gemiddeld een positieverbetering op de ranglijst, met name door een hogere plaats van Gouda op de ranglijst.
- Zoetermeer heeft de positie op de ranglijst voor materiële welvaart iets verbeterd. Dat geldt ook voor de beide benchmarks en voor de relevante regio. In het algemeen waren voor de individuele gemeenten de posities op de ranglijst overigens vrij stabiel: een hoogste stijging met 14 plaatsen, een sterkste daling met drie plaatsen (zie de achtergrondrapportage). Het gaat dan ook om een vrij korte periode (twee jaar).
- De woningprijzen zijn in Zoetermeer bovengemiddeld toegenomen. Zoetermeer is 14 plaatsen gestegen op de ranglijst. Ook de groeikernenbenchmark, de relevante regio en vooral de economische benchmark kenden bovengemiddelde stijgingen. Meer dan twintig plaatsen winst boekten Rijswijk, Gouda, Almere, Vlaardingen en Nissewaard.
- Zoetermeer kende een verbetering van de economische prestaties met 17 plaatsen. Ook de gemeenten in de twee benchmarks stegen gemiddeld op de ranglijst. Met uitzondering van Vlaardingen geldt dat zelfs voor elke individuele benchmarkgemeente. Van de gemeenten die deel uitmaken van de twee benchmarks en de relevante regio zijn Capelle aan den IJssel en Nissewaard de enige twee die sterker stegen op de ranglijst dan Zoetermeer. Bij Nissewaard was dat overigens vanaf een lage basis.

4 Wijkanalyse

Naast de Staat van Zoetermeer op gemeentelijk niveau wenst de gemeente ook inzicht in de 'staat van de wijken'. Voor een breed spectrum aan indicatoren zijn daarom scores bepaald voor de wijken in Zoetermeer, veelal in vergelijking tot andere wijken in Nederland. Binnen Zoetermeer zijn sommige wijken nog onderverdeeld naar hun onderliggende buurten. Totaal zijn er zeven wijken in Zoetermeer met minstens 500 inwoners, maar hier wordt uitgegaan van twaalf gebieden: enerzijds hele wijken, maar anderzijds buurten. Gemakshalve zullen deze twaalf gebieden verder worden aangeduid als 'wijken'. In figuur 4.1 staat de gebiedsindeling. Geel weergegeven zijn buitengebieden en bedrijventerreinen. Daar woont slechts een klein deel van de bevolking van Zoetermeer (0.7%).

Figuur 4.1 Indeling in twaalf 'wijken' in Zoetermeer

Er is gewerkt met zo recent mogelijke gegevens. Dat was voor de gegevens over de gezondheid van de inwoners niet mogelijk: die cijfers zijn niet recenter beschikbaar dan voor 2016. Eind 2021 komen gegevens over 2020 op buurtniveau beschikbaar.

De 'prestaties' van de wijken in Zoetermeer zijn in perspectief geplaatst door te vergelijken met andere wijken met minstens 500 inwoners. Met uitzondering van de woonaantrekkelijkheid zijn er (inclusief de twaalf wijken uit Zoetermeer) 2.707 wijken in Nederland die aan deze criteria voldoen. Voor de woonaantrekkelijkheid gaat het om 2.691 wijken.

Bij de bespreking van de resultaten wordt soms gebruik gemaakt van een globale driedeling van Zoetermeer, namelijk in de 'centrale wijken' (Dorp, Stadscentrum, Palenstein en Driemanspolder), de 'westelijke flank' (Meerzicht-Oost, Meerzicht-West en Buytenwegh) en de 'buitenwijken' (De Leyens,

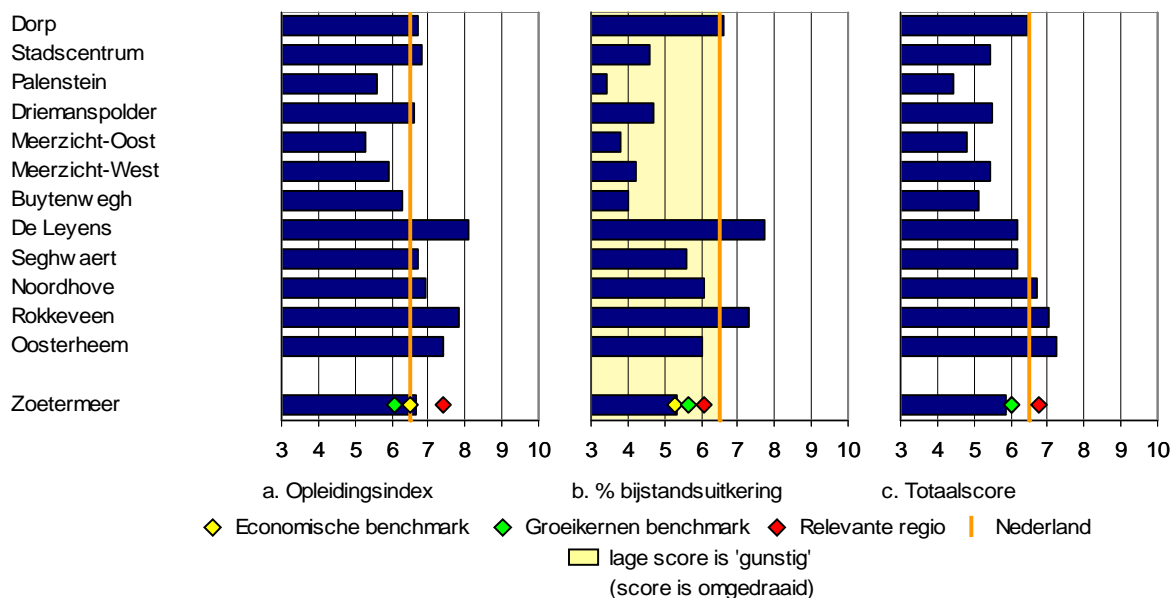
Seghwaert, Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem). Bij de buitenwijken geldt daarbij nog dat Noordhove en vooral Rokkeveen en Oosterheem van een wat recenter datum zijn dan de meer centraal gelegen wijken Seghwaert en De Leyens. De wijken in de westelijke flank liggen weliswaar niet centraal binnen Zoetermeer, maar zijn wel wat 'ouder' dan de buitenwijken en kennen ook minder hoge sociaal-economische prestaties.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Indicatoren uit de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, voor zover die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat is voor 16 van de 27 indicatoren het geval.
- Indicatoren uit het Profiel Brede Welvaart die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat blijkt zo te zijn voor de 'baankansen', voor de 'materiële welvaart' (gebaseerd op iets andere indicatoren dan voor de gemeentelijke scores) en voor 'gezondheid'. Voor andere thema's binnen brede welvaart zijn slechts incidenteel gegevens beschikbaar. Dit zou dus geen breed en representatief beeld geven voor het thema. De indicatoren voor die andere thema's waarvoor gegevens beschikbaar zijn, maken veelal tevens onderdeel uit van de woonaantrekkelijkheid. De detaillering van de Monitor Brede Welvaart op gemeentelijk niveau is voor wijken dus slechts gedeeltelijk mogelijk.
- De woonaantrekkelijkheid. Deze kan worden gecombineerd met resultaten uit een specifiek ten behoeve van dit onderzoek gehouden enquête binnen het burgerpanel van Zoetermeer. Daarvoor zijn geen ontwikkelingen in de tijd beschikbaar en kunnen de wijken in Zoetermeer ook niet worden vergeleken met andere wijken in Nederland.

In figuur 4.2 staat de op zestien indicatoren gebaseerde totaalscore voor de Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau (zie de achtergrondrapportage voor details). Tevens zijn daarbij (als voorbeeld) de resultaten voor twee van de onderliggende indicatoren weergegeven, namelijk een indicator voor het gemiddeld opleidingsniveau per wijk en het percentage bijstandsgerechtigden (een laag percentage is gunstig en dus een hoog rapportcijfer).

Figuur 4.2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

Voor de totaalscore (zie figuur 4.2c) blijft Zoetermeer iets achter bij de beide benchmarks, die exact gelijk scoren (de groene stip ligt 'op' de gele stip). Voor de relevante regio resulteert een gemiddelde (ongewogen) score over de wijken die boven het nationaal gemiddelde ligt. Van de twaalf wijken in Zoetermeer zijn het de 'jongere' buitenwijken in het oosten en zuiden die het hoogste scoren (Oosterheem, Rokkeveen en Noordhove). Dorp scoort rond het nationaal gemiddelde en De Leyens en Seghwaert (de twee 'oudere' buitenwijken) er iets onder (maar wel boven het gemeentelijk gemiddelde). Bij De Leyens wordt het totaalresultaat negatief beïnvloed door de lage score op demografische indicatoren (zoals bijvoorbeeld de vergrijzingsgraad). Wat oudere wijken als Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh leveren de laagste score op de sociaal-economische prestaties in Zoetermeer.

De 'opleidingsindex' is berekend op basis van de aandelen laag, middelbaar en hoog opgeleiden in de beroepsbevolking (zie figuur 4.2a). Het gemiddelde voor de Zoetermeerse wijken ligt daarvoor iets boven het nationaal gemiddelde en het gemiddelde voor de economische benchmark en wat ruimer boven het gemiddelde van de groeikernenbenchmark, maar blijft wel achter bij het regionaal gemiddelde. De Leyens is de wijk met het hoogste gemiddelde opleidingsniveau in Zoetermeer, gevolgd door Rokkeveen, en Oosterheem. Het laagste scoren Meerzicht-Oost, Palenstein en Meerzicht-West. De buitenwijken scoren hier gunstiger dan de westelijke flank, in de centrale wijken is het beeld wisselend.

Voor het percentage bijstandsgerechtigden blijft de gemiddelde Zoetermeerse wijk achter bij de gemiddelde Nederlandse wijk: het percentage inwoners met een bijstandsuitkering is dus relatief hoog in Zoetermeer. Overigens blijven ook de prestaties van de drie referentiegebieden achter bij het nationaal gemiddelde, maar met uitzondering van de economische benchmark in mindere mate dan voor Zoetermeer. Gunstiger scores dan nationaal gemiddeld zijn er wat betreft het percentage bijstandsgerechtigden voor Dorp en Rokkeveen, maar vooral De Leyens. In het algemeen (inclusief het WW-percentage en de netto participatiegraad - het deel van de inwoners van 15-74 jaar dat werkt) scoren op arbeidsmarktindicatoren met name Dorp en Rokkeveen en in wat mindere mate Oosterheem gunstig. Zeer ongunstig scoort Palenstein en in wat mindere mate Stadscentrum, Meerzicht-Oost en Buytenwegh.

De 'brede welvaart' zoals die op gemeentelijk niveau is bepaald door Bureau Louter kan slechts gedeeltelijk worden gereproduceerd op het niveau van wijken, namelijk voor materiële welvaart, baankansen en gezondheid (zie figuur 4.3). Daarbij passen de volgende opmerkingen:

- Voor 'materiële welvaart' zijn op wijkniveau enigszins andere indicatoren gebruikt dan op gemeentelijk niveau. De score is opgebouwd uit de gemiddelde WOZ-waarde (een gewicht van 20%), het gemiddeld vermogen per huishouden (ook een gewicht van 20%) en zes inkomensbegrippen, voor zowel huishoudens als personen (een gewicht van 10%).
- Voor de 'baankansen' is een samengestelde indicator gemaakt voor drie indicatoren die ook al onderdeel vormen van de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, namelijk het percentage WW'ers, het percentage bijstandsgerechtigden en de netto participatiegraad.
- Voor 'gezondheid' is gebruik gemaakt van zes indicatoren uit een grootscheepse enquête in opdracht van het RIVM en de GGD's (met in totaal in Nederland een half miljoen respondenten). Dit betreft het percentage personen zonder overgewicht, het percentage personen met voldoende beweging, het percentage niet-rokers in de bevolking, het percentage sporters, het percentage van de bevolking met een goede ervaren gezondheid en het percentage van de inwoners dat niet lijdt aan een langdurige ziekte.

De gemiddelde Zoetermeerse wijk scoort lager dan de gemiddelde Nederlandse wijk op materiële welvaart (zie figuur 4.3a). Dat geldt overigens ook voor de twee benchmarks. De relevante regio scoort rond het nationaal gemiddelde. Ruim bovengemiddeld presteren de buitenwijken Rokkeveen, De Leyens, Oosterheem en Noordhove (maar Seghwaert niet). Laag tot zeer laag scoren Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh.

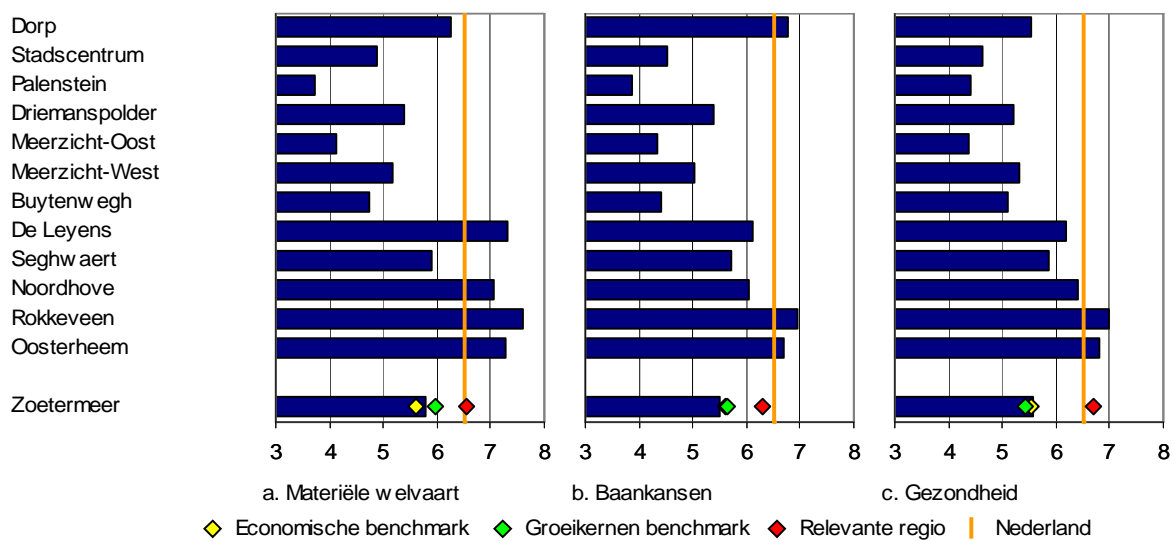
Op baankansen presteert de gemiddelde Zoetermeerse wijk lager dan het nationaal gemiddelde en het regionaal gemiddelde en ook iets lager dan de gemiddelde wijk in de twee benchmarks (zie figuur 4.3b). Rokkeveen, Dorp en Oosterheem zijn de enige wijken die bovengemiddeld scoren op deze

arbeidsmarktindicator. Zeer laag scoort ook hier Palenstein. Tevens resulteren ruim benedengemiddelde scores voor Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Stadscentrum.

De score voor gezondheid ligt voor Zoetermeer ruim onder het nationaal gemiddelde. Dat geldt ook voor de twee benchmarks, maar het regionaal gemiddelde scoort hoger (zelfs iets boven het nationaal gemiddelde). Slechts Rokkeveen en Oosterheem realiseren bovengemiddelde scores. Zeer laag scoren Meerzicht-Oost, Palenstein en Stadscentrum.

Rokkeveen en Oosterheem zijn de enige twee wijken die op alle drie thema's van de brede welvaart bovengemiddeld scoren. Ook de wijken De Leyens, Noordhove en Dorp scoren soms boven het nationaal gemiddelde en meestal boven het Zoetermeers gemiddelde. Zeer lage scores op alle drie thema's kennen Palenstein en Meerzicht-Oost. In wat mindere mate geldt dat voor Buytenwegh en Stadscentrum.

Figuur 4.3 Brede welvaart: materiële welvaart, baankansen en gezondheid

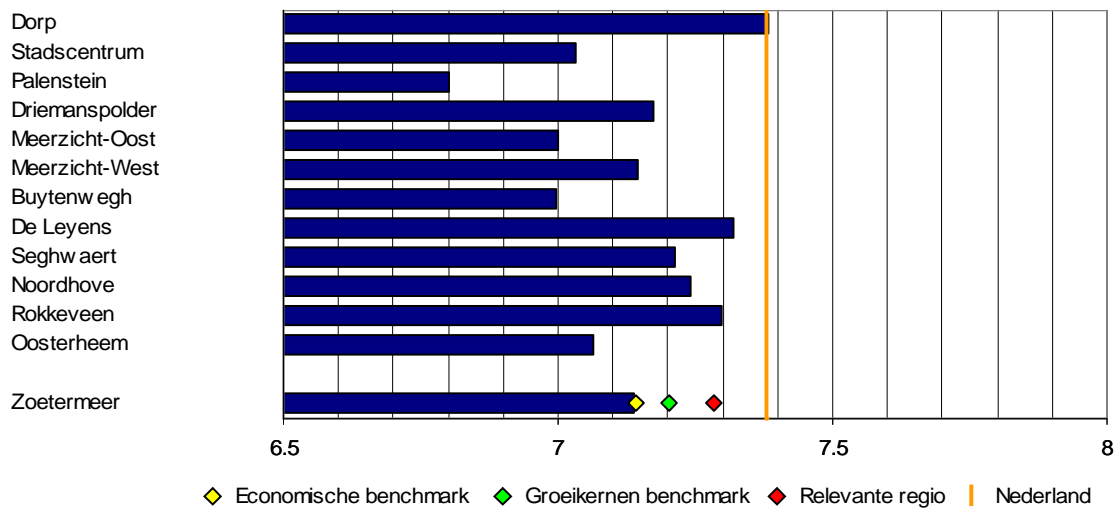

Recentelijk is door Bureau Louter een ranglijst voor de woonaantrekkelijkheid op het niveau van buurten opgesteld. Daaruit kan tevens een ranglijst op het niveau van wijken worden afgeleid. Het resultaat staat in figuur 4.4. De gemiddelde wijk in Zoetermeer scoort wat lager op woonaantrekkelijkheid dan de gemiddelde Nederlandse wijk. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit mede afhangt van de 'gewichten' die worden toegekend aan de verschillende onderdelen waaruit de woonaantrekkelijkheid is samengesteld. Hier is uitgegaan van de gemiddelde gewichten die resulteren uit een grootscheepse enquête op nationaal niveau (met bijna 7 duizend respondenten) waarin werd gevraagd gewichten toe te kennen aan verschillende aspecten van de woonaantrekkelijkheid. Voor (potentiële) bewoners die meer 'gewicht' toekennen aan voorzieningen als scholen, winkels, medische zorg, sport & recreatie en cultuur en aan de bereikbaarheid met de auto en het aanbod van openbaar vervoer zijn veel wijken van Zoetermeer duidelijk aantrekkelijker dan bij toepassing van de gewichtenset voor de 'gemiddelde Nederlander'. Met name de centrale wijken van Zoetermeer zouden dan sterk stijgen op de ranglijst.

De gemiddelde wijk in Zoetermeer kent (volgens de woonvoorkeuren van de 'gemiddelde Nederlander') ongeveer dezelfde woonaantrekkelijkheid als de gemiddelde wijk in de economische benchmark, scoort wat lager dan de groeikernenbenchmark en nog wat lager dan de relevante regio.

Dorp realiseert de hoogste woonaantrekkelijkheid, gevolgd door De Leyens en Rokkeveen. Zij worden weer gevolgd door Noordhove en Seghwaert. Binnen de groep 'buitenvijken' blijft Oosterheem wat achter (terwijl die wijk op aspecten als de sociaal-economische prestaties, materiële welvaart, baankansen en gezondheid van de inwoners hoog scoort). Met name het voorzieningenniveau scoort in Oosterheem lager dan in de meer centrale delen van Zoetermeer, maar ook dan in de andere buitenvijken

Figuur 4.4 Woon aantrekkelijkheid wijken Zoetermeer

Oordelen van de inwoners van Zoetermeer

In samenwerking met de afdeling Onderzoek & Statistiek is specifiek voor dit onderzoek een korte enquête gehouden onder het burgerpanel van de gemeente Zoetermeer. Daarbij werd gevraagd een oordeel te geven over de tevredenheid met de woning, de tevredenheid met de woonomgeving, de tevredenheid met het eigen leven en de gehechtheid aan de buurt. Tevens werd aan de hand van een vijftal stellingen bepaald in hoeverre sprake is van 'sociale cohesie' in de eigen wijk. Gevraagd werd of men veel contact heeft met de directe burens, veel contact met andere buurtbewoners, of de mensen in de wijk elkaar kennen, of de buurt als 'gezellig' wordt ervaren en of men zich medeverantwoordelijk voelt voor de wijk. In *Wijkanalyse Zoetermeer* zijn de resultaten beschreven. Deze zijn samengevat in figuur 4.5.

De indicator die het meest representatief is voor de woon aantrekkelijkheid is 'tevredenheid met woonomgeving'. Daarop scoren vooral de buitenwijken hoog (met uitzondering van Seghwaert). Van de centrale wijken scoort Dorp het hoogst. Buytenwegh, Palenstein en Stadscentrum zijn de wijken met de laagste waardering. Er blijkt een vrij grote overeenkomst te zijn met de op basis van objectieve criteria opgestelde ranglijst van Bureau Louter. Wanneer voor de vijf typen beoordelingen (a tot en met e) op basis van de rangordes een totaalscore wordt bepaald wordt de top-4 gevormd door achtereenvolgens De Leyens, Dorp, Rokkeveen en Noordhove. Oosterheem staat wat lager (positie 6) dan de andere jonge buitenwijken. De laagste drie posities worden dan ingenomen door Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Palenstein. Meerzicht-West (positie 5) scoort hier wat hoger dan de andere twee wijken in de 'westelijke flank'.

Soms bestaan er aanzienlijk verschillen tussen de vijf typen beoordelingen. Seghwaert scoort bijvoorbeeld duidelijk hoger op gehechtheid aan de buurt en sociale cohesie dan op tevredenheid met de woning, de woonomgeving en het leven. Datzelfde geldt voor Palenstein. Voor Oosterheem is dat precies andersom. In 'jongere wijken' is zichtbaar minder sprake van sociale cohesie en gehechtheid aan de wijk. Dat is ook zichtbaar in het Stadscentrum, met relatief veel recent gevestigde inwoners. Daarentegen is de sociale cohesie en de gehechtheid aan de buurt het hoogst voor Dorp. Opvallend is dat De Leyens overal goed op scoort: vier maal een tweede en één maal een eerste plaats. Meerzicht-Oost en Buytenwegh scoren juist overal matig tot zeer matig op. In Meerzicht-West geldt dat slechts voor de beoordeling van de woning. Wat betreft de sociale cohesie scoort Meerzicht-West zelfs op de derde plaats.

Er werd al geconstateerd dat Dorp, De Leyens en Meerzicht-West de wijken zijn met de hoogste sociale cohesie, terwijl Driemanspolder en Stadscentrum onderaan deze ranglijst staan. Soms is overigens binnen

een wijk sprake van aanzienlijke verschillen in beoordeling. Dat geldt met name voor Palenstein, waar men weliswaar veel contacten heeft met burens en andere buurtbewoners, maar zich relatief weinig medeverantwoordelijk voelt voor de leefbaarheid in de wijk en ook vindt dat het niet uitgesproken 'gezellig' is in de wijk. Het oordeel dat men in een gezellige buurt woont, blijkt slechts in geringe mate samen te hangen met de mate waarin men contact zegt te hebben met de directe burens of andere buurtbewoners, maar veel meer met het algemene oordeel dat mensen elkaar kennen in de buurt. Op de mate waarin men zich medeverantwoordelijk acht voor de leefbaarheid in de wijk blijken de buitenwijken gemiddeld hoger te scoren dan de centrale wijken en de Westelijke flank (met bij dat laatste type wijken Meerzicht-West met een opvallend hoog aantal respondenten dat deze stelling bevestigend beantwoordt).

Figuur 4.5 Resultaten beoordeling wonen en woonomgeving Zoetermeer

	a. Tevreden met woning	b. Tevreden met woonomgeving	c. Tevreden met leven	d. Gehechtheid aan buurt	e. Sociale cohesie in buurt	e1. Veel contact met directe burens	e2. Contact met andere buurtbewoners	e3. Mensen kennen elkaar	e4. Gezellige buurt	e5. Medeverantwoordelijk voor leefbaarheid
Dorp	5	4	1	1	1	1	1	1	1	6
Stadscentrum	6	10	7	9	12	9	11	12	12	8
Palenstein	10	11	12	6	6	3	2	7	11	10
Driemanspolder	7	7	9	10	11	11	12	10	10	12
Meerzicht-Oost	12	8	11	12	10	12	4	9	8	9
Meerzicht-West	8	6	5	5	3	2	5	3	3	2
Buytenwegh	11	12	8	11	9	4	9	8	9	11
De Leyens	2	1	2	2	2	8	3	2	2	1
Seghwaert	9	9	10	4	4	7	6	5	4	4
Noordhove	4	3	4	7	5	5	7	4	7	7
Rokkeveen	3	2	3	3	7	10	8	6	6	3
Oosterheem	1	5	6	8	8	6	10	11	5	5

Toelichting: Per vraag uit de enquête zijn de wijken gerangschikt. De posities 1-3 zijn donkergroen gemarkeerd, de posities 4-6 lichtgroen, de posities 7-9 lichtrood en de posities 10-12 donkerrood. De score voor e. Sociale cohesie buurt is gebaseerd op een vijftal stellingen (of men het hier mee eens is of niet): zie e1 tot eb met e5 in het rechter deel van de figuur.

5 Migratie-analyse

De demografische en sociaal-economische ontwikkeling van Zoetermeer wordt mede bepaald door verhuisstromen (of: 'migratie'), zowel op het niveau van de gemeente als op het niveau van delen binnen de gemeente. Daarbij kan worden gedacht aan buurten en wijken, maar ook aan postcodegebieden. Hier vindt een analyse plaats van alle verhuisstromen vanuit en naar postcodegebieden in Zoetermeer in de periode 1998-2019, met een onderscheid naar leeftijd. De gegevens worden gekoppeld aan kenmerken van de herkomst- en bestemmingsgemeenten (zowel binnen Zoetermeer als buiten Zoetermeer) om te ontdekken of er mechanismen achter de verhuispatronen zichtbaar zijn. Een dergelijk mechanisme is de zogenaamde 'roltrapfunctie'. Deze wordt hier toegepast op migratiestromen. De achterliggende gedachte is dat sprake is van een 'roltrapfunctie' van een gebied wanneer de gemiddelde leeftijd van vertrekkers hoger is dan van vestigers (een 'demografische roltrapfunctie') en/of wanneer de bestemmingsgebieden van vertrekkers hogere sociaal-economische prestaties kennen dan de herkomstgebieden van vestigers (een 'sociaal-economische roltrapfunctie'). Van een roltrapfunctie kan zowel sprake zijn op intergemeentelijk niveau (verhuizingen vanuit en naar Zoetermeer) als op binnengemeentelijk niveau (verhuizingen tussen postcodegebieden binnen Zoetermeer).

In *Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau Zoetermeer* (Bureau Louter) wordt hier uitgebreid verslag van gedaan, met veel illustratief materiaal (kaarten en figuren) om verschillen en overeenkomsten tussen postcodegebieden bloot te leggen. Hier wordt slechts ingegaan op de hoofdlijnen. Daarbij ligt een accent op recente ontwikkelingen (migratiebewegingen in de periode 2017-2019). Bedacht moet worden dat de ontwikkeling van het aantal woningen in Zoetermeer in de periode 2017-2020 achterbleef bij het nationaal gemiddelde. Dat vormt ook een belangrijke verklaring voor de bij het nationaal gemiddelde achterblijvende bevolkingsontwikkeling in Zoetermeer in die periode.

De 'wetmatige' ontwikkeling van nieuwbouwwijken

Voordat enkele belangrijke resultaten van het onderzoek worden gepresenteerd is het nuttig om een beeld te schetsen hoe gebieden (hier postcodegebieden) waar in korte tijd een nieuwbouwwijk wordt gebouwd zich ontwikkelen.

Tenzij sprake is van specifieke doelgroepen (senioren of juist jongeren; of dure woningen die slechts kunnen worden gekocht door huishoudens die zich al in een gevorderd stadium van hun wooncarrière bevinden) zullen in nieuwbouwwijken in eerste instantie voor een relatief groot deel huishoudens in de gezinsvormende fase vestigen (met jonge kinderen of nog geen kinderen). Onder de vestigers bevinden zich relatief veel dertigers. Er ontstaat daardoor een leeftijdsopbouw met pieken bij bepaalde leeftijdsklassen (kinderen en jongvolwassenen). Een groot deel van hen blijft langere tijd in het postcodegebied wonen. Zij worden ouder en hun kinderen groeien op. Doordat een steeds groter deel van de kinderen het ouderlijk huis verlaat, maar de ouders zelf blijven wonen, daalt de gemiddelde huishoudensgrootte en daarmee (tenzij er nieuwe woningen worden gebouwd) het aantal inwoners. Na verloop van tijd bereiken de eerste vestigers de leeftijd van 65 jaar en begint de 'vergrijzingsgraad' (het percentage 65-plussers in de totale bevolking) te stijgen. Enkele decennia na de bouw van de wijk zal sprake zijn van een duidelijk sterkere toename van de vergrijzingsgraad dan gemiddeld in Nederland. De 'empty-nesters' (één- of tweepersoonshuishoudens waarvan de kinderen het huis hebben verlaten) kunnen op zeker moment besluiten om te verhuizen naar elders, vrijwillig (omdat men kleiner wil gaan wonen of juist een 'droomhuis' kan kopen) of door een afnemende gezondheid gedwongen (naar een verzorgings- of verpleeghuis). Weer wat later zal in toenemende mate sterfte optreden onder degenen die zijn blijven wonen. Om wat voor reden dan ook vrijgekomen woningen worden in veel gevallen gekocht door gezinnen in de gezinsvormende fase. De huishoudensgrootte van de nieuwe vestigers is vaak groter dan de huishoudensgrootte van de verhuisde of overleden oorspronkelijke bewoners. Ook zonder bouw van nieuwe woningen zal dan het aantal inwoners in het postcodegebied weer gaan stijgen. Binnen de voormalige nieuwbouwwijk is dan sprake van een 'tweede golf' van bevolkingsgroei. Gedurende de

'levenscyclus' van een nieuwbouwwijk mag (indien geen omvangrijke extra woningbouw plaatsvindt) het volgende worden verwacht:

- in de eerste decennia een relatief snel oplopen van de gemiddelde leeftijd en na enige decennia ook een sterk stijgende vergrijzingsgraad;
- een afname van het aantal inwoners (verlaten van het ouderlijk huis door jongeren), tot een 'kantelpunt' wordt bereikt waarbij verlaten woningen worden bezet door jonge huishoudens met een hogere huishoudensgrootte (wellicht niet in eerste instantie omdat er nog geen kinderen zijn op het moment van verhuizing, maar in ieder geval vrij kort na vestiging). Het aantal inwoners stijgt dan weer en de wijk bereikt een 'tweede golf' van bevolkingsgroei;
- een negatief migratiesaldo omdat kinderen het ouderlijk huis verlaten, terwijl die woningen dan nog niet vrijkomen omdat de ouders er blijven wonen. Het migratiesaldo zal zich in een latere fase positief ontwikkelen omdat het 'vervangen' van vertrekkende kleine huishoudens door vestigende wat grotere huishoudens zal toenemen naarmate de wijk ouder wordt. Ook hier wordt op zeker moment een kantelpunt bereikt, waarna het migratiesaldo positief wordt.

Deze 'wetmatige' ontwikkeling in de levenscyclus van nieuwbouwwijken kan worden 'verstoord' indien er in verhouding tot de omvang van de wijk aanzienlijke extra woningbouw plaatsvindt en/of sprake is van transformatie. Van dat laatste is bijvoorbeeld sprake geweest in Palenstein (sloop van galerijflats, nieuwbouw van een kleiner aantal laagbouwoningen) en Stadscentrum (transformatie van kantoorgebouwen naar woningen - vooral voor starters/jongeren). Dat heeft niet alleen invloed op kwantitatieve ontwikkelingen, maar kan tevens ingrijpende gevolgen hebben voor de bevolkingssamenstelling van een wijk.

Kenmerken postcodegebieden

In figuur 5.1 staan de postcodegebieden in Zoetermeer, in figuur 5.2 staan enkele kengetallen, namelijk het aantal inwoners, het aandeel 65-plussers in de bevolking, het gemiddeld bouwjaar en een totaalscore op de sociaal-economische prestaties, die is gebaseerd op even indicatoren. De scores daarop zijn geordend van hoog naar laag. Bij alleen maar eerste plaatsen resulteert de score 1, bij alleen maar laatste plaatsen resulteert de score 17. Hieruit blijkt onder andere dat:

- er grote verschillen bestaan in de 'vergrijzingsgraad', al naar gelang de fase in de levenscyclus van postcodegebieden (van tien procent in Oosterheem-West tot dertig procent in De Leyens en Stadscentrum);
- Oosterheem-West en -Oost de postcodegebieden zijn met de jongste bebouwing en Dorp met de oudste bebouwing. Ook in de Westelijke flank (Meerzicht en Buytenwegh) is sprake van (naar Zoetermeerse begrippen) 'oude' wijken;
- er grote verschillen zijn in sociaal-economische prestaties. Palenstein realiseert bijvoorbeeld vrijwel uitsluitend laatste plaatsen, Rokkeveen-West en De Leyens staan juist voor vrijwel alle indicatoren hoog in de ranglijst.

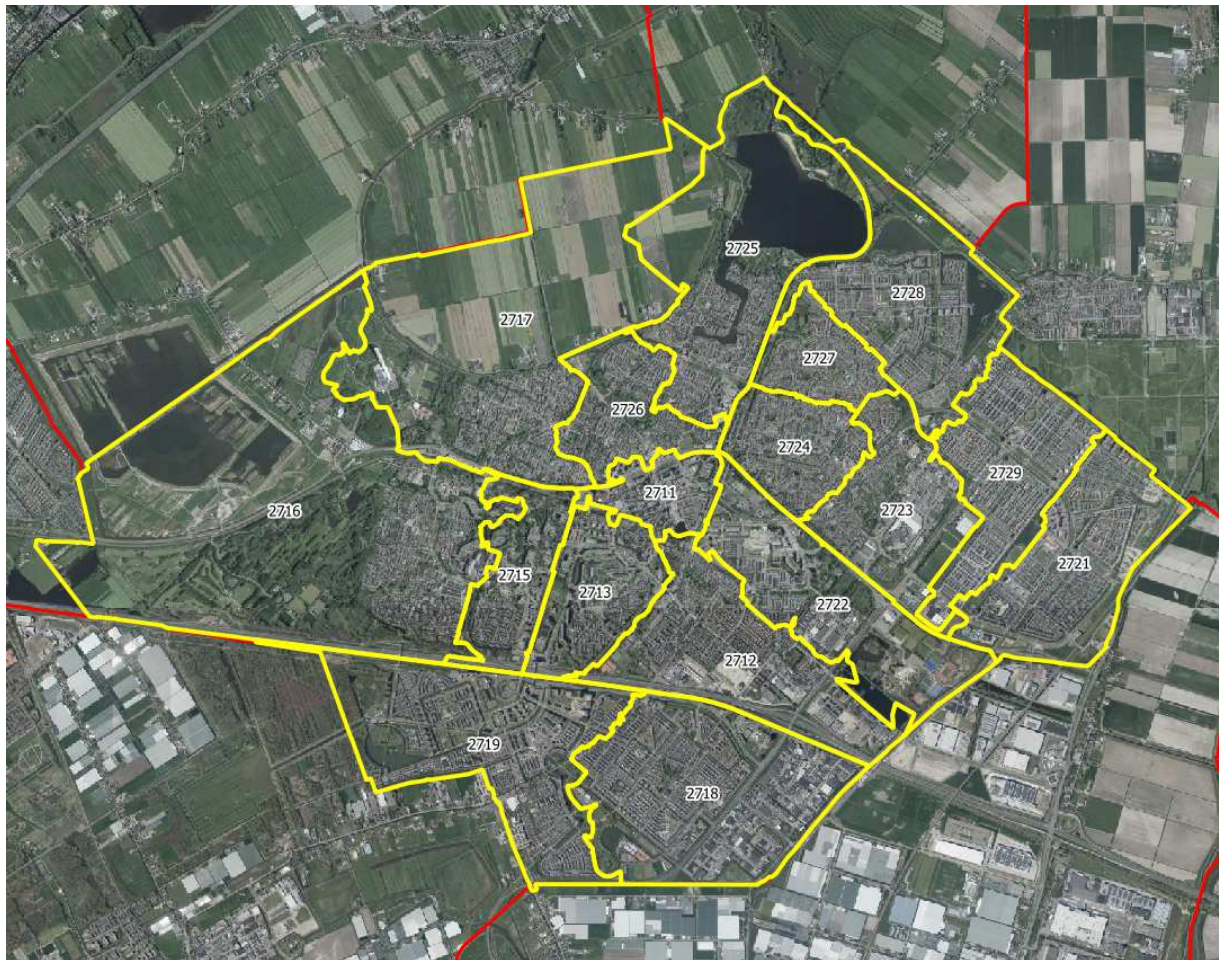
Op basis van demografische ontwikkelingen en ontwikkelingen in de woningbouw kan een viertal typen postcodegebieden worden onderscheiden in Zoetermeer:

- Kantelpuntwijken. Zij kennen een sterke groei van de vergrijzing, een negatief (maar zich gunstig ontwikkelend) migratiesaldo en een afnemende bevolking. Zij gaan echter richting een situatie waarin ouderen het postcodegebied gaan verlaten en worden vervangen door jonge (grotere) huishoudens. Hierbinnen vallen Rokkeveen, Seghwaert en De Leyens/Buytenwegh-Oost (in alle gevallen 'buitenwijken').
- Tweede golf wijken. Deze wat oudere wijken bevinden zich inmiddels in een nieuwe groeifase met een groeiende bevolking en positief migratiesaldo door vervanging van 'ouderen' door jonge huishoudens. Op termijn zullen ook de kantelwijken deze status bereiken. Tot de tweede golf

wijken kunnen worden gerekend de centrale wijken Dorp en Driemanspolder en de postcodegebieden Meerzicht-Oost, Meerzicht-West en Buytenwegh-West (Westelijke flank).

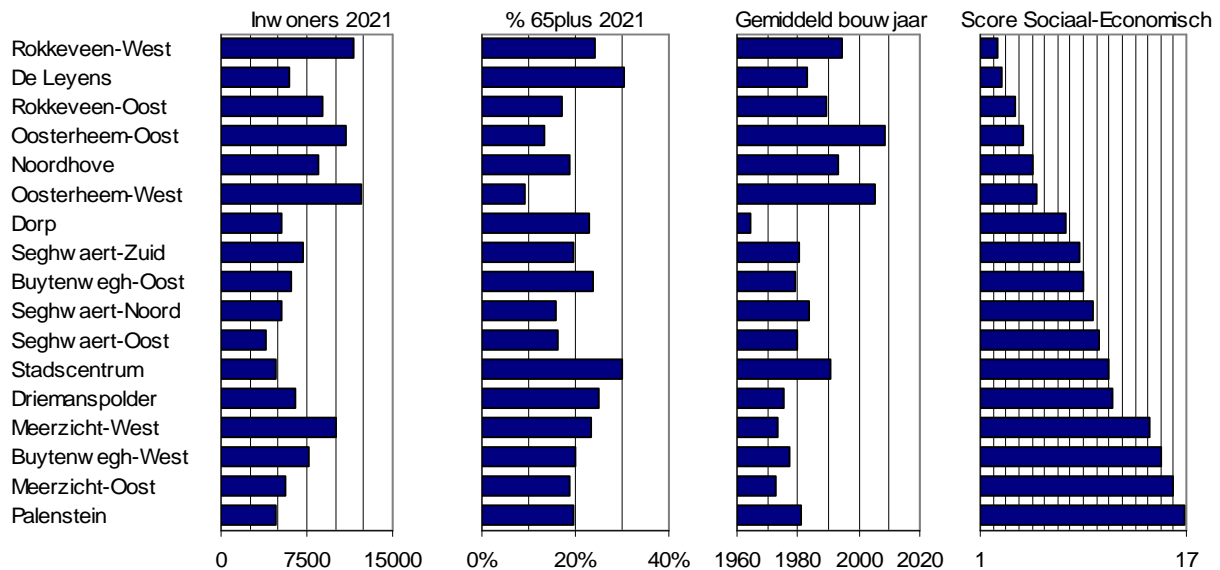
- Nieuwe wijken. Deze hebben de afgelopen twee decennia een sterke groei gekend. In Oosterheem was daarbij ook recentelijk nog sprake van nieuwe woningbouw, zodat de bevolking daar nog toeneemt. In Noordhove is dat minder het geval. Dit postcodegebied vertoont daardoor kenmerken van een kantelpuntwijk (afnemende bevolking), waarbij het waarschijnlijk nog enige tijd gaat duren voordat de status van tweede golf wijk wordt bereikt.
- Transformatiewijken. Hiervan is sprake in Palenstein en Stadscentrum. Wanneer het in verhouding tot de omvang van een postcodegebied om een omvangrijke transformatie gaat, kan dit ingrijpende kwantitatieve en kwalitatieve gevolgen hebben voor de demografische ontwikkeling van een postcodegebied, waarbij het type transformatie bepalend is voor de richting van de ontwikkeling.

Figuur 5.1 De zeventien postcodegebieden in Zoetermeer

2721 Oosterheem-Oost	2727 Seghw aert-Noord	2717 Buytenwegh-West
2729 Oosterheem-West	2725 De Leyens	2713 Driemanspolder
2719 Rokkeveen-West	2722 Palenstein	2716 Meerzicht-West
2728 Noordhove	2724 Seghw aert-Zuid	2715 Meerzicht-Oost
2711 Stadscentrum	2723 Seghw aert-Oost	2712 Dorp
2718 Rokkeveen-Oost	2726 Buytenwegh-Oost	

Figuur 5.2 Sociaal-economische situatie postcodegebieden

Demografische roltrapfunctie

Van een 'roltrapfunctie' is sprake wanneer de gemiddelde leeftijd van de uitgaande migratie hoger is dan van de inkomende migratie). De 'vestigings' zijn dan gemiddeld jonger dan de 'vertrekkers'. Tevens is de richting van de ontwikkeling in de tijd van het verschil in leeftijd tussen vertrekkers en vestigings een interessant gegeven. Bij een stijgende lijn beweegt een postcodegebied zich meer in de richting van een roltrapfunctie. Op basis van het verschil in de gemiddelde leeftijd van de uitgaande en inkomende migratiestromen in de periode 2015-2019 (een recente periode) en de richting van de ontwikkeling van dat verschil in de periode 1998-2019 kon de volgende typering van regio's worden gemaakt:

- Negen van de zeventien postcodegebieden voldoen aan de meest zuivere typering van de demografische roltrapfunctie, namelijk een hogere leeftijd in de uitgaande migratie dan in de inkomende migratie en een toename van dat verschil in de tijd. Dit zijn Oosterheem-West, Rokkeveen-Oost, Noordhove, Stadscentrum, Rokkeveen-West, Seghwaert-Noord, De Leyens, Seghwaert-Zuid en Meerzicht-Oost. Het zijn voornamelijk postcodegebieden met een recente bebouwing (met uitzondering van Meerzicht-Oost).
- Drie postcodegebieden kennen een hogere leeftijd in de uitgaande migratie dan in de inkomende migratie, hoewel dat verschil niet verder stijgt in de tijd. Dat zijn Seghwaert-Oost, Buytenwegh-West en Meerzicht-West. Ook hier kan worden gesproken van een demografische roltrapfunctie.
- Tenslotte zijn er nog vijf postcodegebieden waarvoor de gemiddelde leeftijd voor de uitgaande migratie niet hoger is dan de gemiddelde leeftijd voor de inkomende migratie. Voor Driemanspolder en Palenstein zijn de gemiddelde leeftijd voor inkomende en uitgaande migratie vrijwel gelijk, waarbij deze voor Palenstein afneemt. Dat laatste geldt ook voor Dorp, waar bovendien de gemiddelde leeftijd voor de vestigings nu boven de gemiddelde leeftijd van de vertrekkers ligt. Dat laatste geldt ook voor Oosterheem-Oost en Buytenwegh-Oost.

Geconcludeerd kan worden dat voor twaalf van de zeventien postcodegebieden sprake is van een 'demografische roltrapfunctie' (vestigings zijn gemiddelde jonger dan vertrekkers). Dit geldt ook voor de gemeente Zoetermeer als geheel.

Uit een onderverdeling naar leeftijd blijkt het volgende voor de ontwikkeling van het migratiesaldo in de periode 2017-2019:

- Zoetermeer realiseert een positief migratiesaldo voor de leeftijdsklasse 0-14 jaar ('kinderen'). Dit is representatief voor verhuisbewegingen van jonge gezinnen. Binnen Zoetermeer winnen vooral de 'welvarende' delen van de stad ten opzichte van de minder welvarende delen.
- Zoetermeer verliest per saldo inwoners in de leeftijdsklasse 15-24 jaar ('jongeren'), mede omdat zij elders gaan studeren. Intergemeentelijk vindt dit verlies vooral plaats in de meer welvarende delen van de stad (daar is de kans dat jongeren gaan studeren hoger). Binnen Zoetermeer zijn het vooral de centrale wijken die winst boeken, mede omdat daar veel woningen voor jongeren/starters zijn gebouwd.
- Voor de leeftijdsklasse 25-39 jaar ('jongvolwassenen') zijn de migratiepatronen in grote lijnen vergelijkbaar met de leeftijdsklasse 0-14 jaar, vaak omdat het hier de ouders van die kinderen betreft.
- De leeftijdsklasse 40-59 jaar ('middelbaren') bestaat deels uit ouders van gezinnen met kinderen, deels uit 'empty-nesters' en deels uit alleenstaanden. De migratiepatronen wijken af van de patronen voor de jongvolwassenen. Het migratiesaldo voor Zoetermeer als geheel is negatief (in tegenstelling tot de jongvolwassenen) en dat geldt ook voor het overgrote deel van de postcodegebieden.
- Ook bij de leeftijdsklasse 60 jaar en ouder ('ouderen') resulteert voor vrijwel elk postcodegebied een negatief saldo. Dat kan gaan om empty-nesters die Zoetermeer verlaten. Huishoudens die zich in de latere fasen van hun wooncarrière bevinden (middelbaren en ouderen) vertrekken blijkbaar meer uit Zoetermeer dan ze er vestigen, terwijl voor jonge gezinnen het omgekeerde geldt.

Sociaal-economische roltrapfunctie

Verschillen tussen herkomstgebieden waar vestigers in een postcodegebied in Zoetermeer vandaan komen en bestemmingsgebieden waar vertrekkers uit dat postcodegebied heen gaan, geven een indruk van de mate waarin sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie. Dit is onderzocht voor twee 'neutrale' kenmerken, namelijk het aantal geboorten per inwoner en het percentage niet-Westerse allochtonen onder de bevolking en voor tien indicatoren die indicatief zijn voor de sociaal-economische prestaties van een postcodegebied. Er is onderscheid gemaakt tussen intergemeentelijke migratie en binnengemeentelijke migratie (tussen postcodegebieden binnen Zoetermeer).

Voor elf van de zeventien postcodegebieden geldt bij de intergemeentelijke migratie dat het aantal geboorten per inwoner in de herkomstgebieden hoger is dan in de bestemmingsgebieden. Voor die elf postcodegebieden kan dat betekenen dat Zoetermeer aantrekkelijk is voor jonge huishoudens. Diepgaander onderzoek zou daar uitsluitsel over kunnen geven. Bij de binnengemeentelijke migratie is zelfs vijftien maal sprake van een hoger aantal geboorten per inwoner in de herkomst- dan in de bestemmingsgebieden. Dit zou er op kunnen duiden dat jonge huishoudens binnen Zoetermeer naar postcodegebieden verhuizen die juist worden verlaten door kleine huishoudens (of mogelijk naar door overlijden van de oorspronkelijke bewoner vrijgekomen woningen). Het zou ook kunnen betekenen dat het om kinderen gaat die zelfstandig gaan wonen (vanuit kinderrijke wijken). Ook hier zou diepgaander onderzoek nodig zijn om te bepalen wat de 'mechanismen' zijn.

Voor zestien van de zeventien postcodegebieden geldt voor de intergemeentelijke migratie dat in de herkomstgebieden het percentage niet-Westerse allochtonen hoger is dan in de bestemmingsgebieden. Palenstein is hier de enige uitzondering. Binnengemeentelijk geldt voor twaalf postcodegebieden dat het herkomstgebied een hoger percentage niet-Westerse allochtonen kent dan het bestemmingsgebied.

In tabel 5.1 staat een overzicht van het aantal postcodegebieden waarvoor sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie. Voor de gemeente als geheel is dat voor alle indicatoren het geval, overigens voor het gemiddeld opleidingsniveau, de netto participatiegraad en het deel van de inkomens dat tot de 40% met de laagste inkomens in Nederland behoort slechts in bescheiden mate. Op intergemeentelijk niveau is steeds minstens dertien maal sprake van een sociaal-economische roltrapfunctie en op

binnengemeentelijk niveau geldt dat slechts niet voor het percentage koopwoningen (elf maal). Wanneer de postcodegebieden Dorp, Palenstein en Driemanspolder niet worden meegerekend is slechts twee maal (van in totaal 140 mogelijkheden) geen sprake van een intergemeentelijke sociaal-economische roltrapfunctie. Voor de binnengemeentelijke sociaal-economische roltrapfunctie is sprake van twaalf uitzonderingen, maar daarvan neemt Oosterheem-West er zeven voor zijn rekening. Daar is recentelijk sprake geweest van woningbouw. Dat kan 'verstoring' hebben gewerkt op de algemene mechanismen.

Op basis van acht indicatoren die representatief zijn voor de sociaal-economische positie van de inwoners van een postcodegebied (de tien indicatoren uit tabel 5.1, exclusief de twee woningmarktindicatoren) heeft Bureau Louter een maatstaf ontwikkeld om per postcodegebied de mate waarin sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie te bepalen. Het resultaat staat in figuur 5.3.

Tabel 5.1 Overzicht bestaan van sociaal-economische roltrapfunctie

Indicator	Gemeente	Postcode	
		intergemeentelijk	binnengemeentelijk
Gemiddeld opleidingsniveau	(+)	13	14
Percentage koopwoningen	+	16	11
Percentage in bezit woningcorporatie	+	15	13
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	+	15	14
Gemiddeld inkomen per inwoner	+	14	14
% inkomen in bovenste 20%	+	14	14
% inkomen in onderste 40%	(+)	14	15
% huishoudens onder of rond sociaal minimum	+	15	13
Netto participatiegraad	(+)	14	13
% bijstandsgerechtigden	++	13	15

Toelichting: Weergegeven is of voor de gemeente als geheel sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie. Bij (+) is dat in lichte mate het geval, bij + in sterke mate en bij ++ in zeer sterke mate. Bij 'postcode intergemeentelijk' en 'postcode binnengemeentelijk' is bepaald voor hoeveel van de zeventien postcodegebieden sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie.

De postcodegebieden zijn in figuur 4.4 geordend naar sociaal-economische prestaties. Binnen Zoetermeer zijn het vooral de minder welvarende delen van de stad die een roltrapfunctie vervullen, met uitzondering van het transformatiegebied Palenstein. De zeer hoge score van Rokkeveen-Oost hangt mogelijk samen met vertrek naar Rokkeveen-West (waar in deze periode sprake was van nieuwbouw). Eerder is al gewezen op de uitzonderingspositie van Dorp: deze postcode vervult blijkbaar in sterkere mate dan andere postcodegebieden in Zoetermeer een 'eindstation' in de wooncarrière

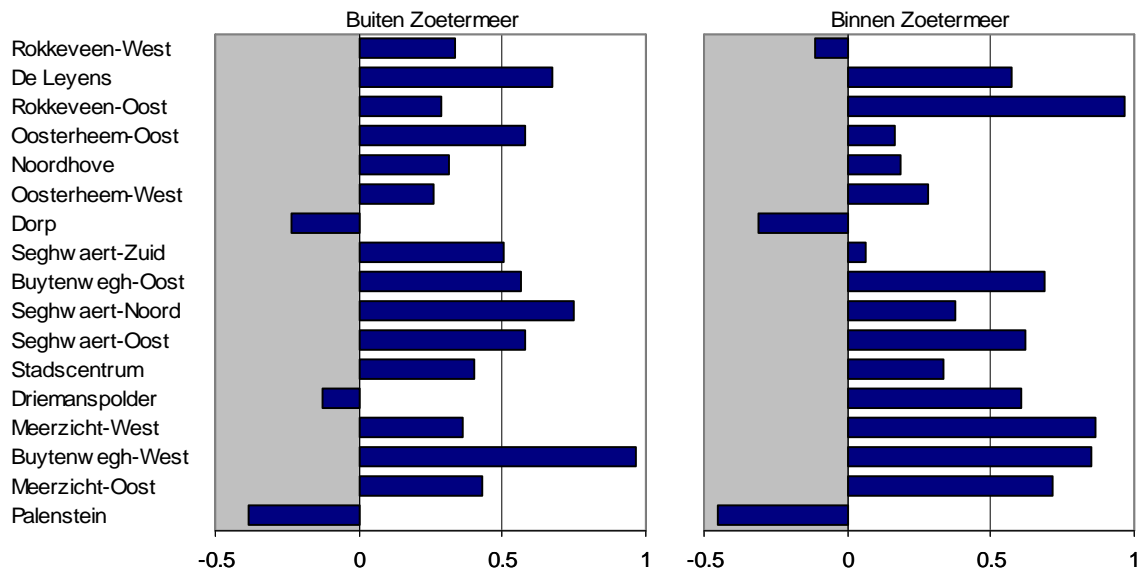
Ook bij de intergemeentelijke roltrapfunctie vormen Dorp en Palenstein uitzonderingen, deze keer vergezeld door Driemanspolder. Buytenwegh kent een zeer sterke sociaal-economische intergemeentelijke roltrapfunctie: vertrekkers gaan daar gemiddeld naar aanzienlijk welvarender bestemmingsgebieden buiten de stad dan de herkomstgebieden van buiten de stad waar de vestigers vandaan komen.

In figuur 5.4 staan kaartbeelden met de score op de roltrapfunctie. Postcodegebieden in het noordelijk deel van Zoetermeer kennen vaak een sterke intergemeentelijke roltrapfunctie terwijl postcodegebieden in het westelijk deel van Zoetermeer vaak een sterke binnengemeentelijke roltrapfunctie vervullen. In Dorp en directe omgeving is het minst sprake van een roltrapfunctie.

Zoetermeer in perspectief

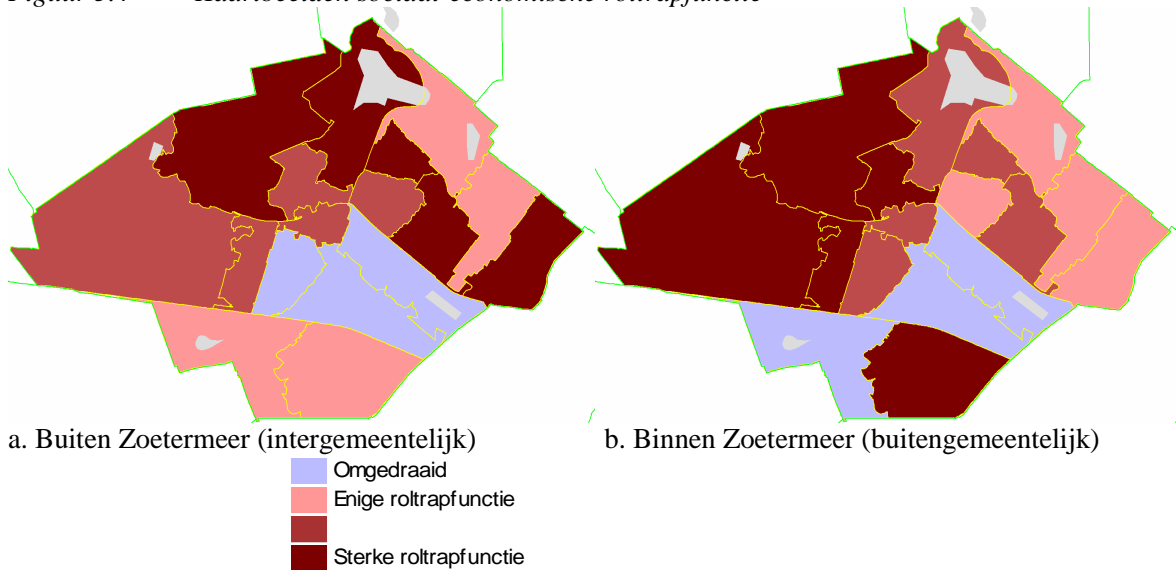
De vraag is vervolgens in hoeverre de resultaten voor Zoetermeer afwijken van andere gemeenten. Daartoe zijn voor alle Nederlandse gemeenten scores voor de binnengemeentelijke en intergemeentelijke roltrapfunctie bepaald op basis van een soortgelijke samengestelde score als voor Zoetermeer. Zoetermeer blijkt de enige gemeente te zijn die zowel voor de binnengemeentelijke als de intergemeentelijke roltrapfunctie in de gemeentelijke top-20 staat, namelijk op respectievelijk plaats 11 en plaats 13.

Figuur 5.3 Sociaal-economische roltrapfunctie, 2017-2019

Toelichting: De score is zodanig bepaald dat deze maximaal 1 is (bij een in Zoetermeers perspectief zeer sterke sociaal-economische roltrapfunctie) en minimaal -1 (bij een volledig 'omgekeerde' roltrapfunctie).

Figuur 5.4 Kaartbeelden sociaal-economische roltrapfunctie

Toelichting: In de 'rode gebieden' is sprake van een sociaal-economische roltrapfunctie. De sociaal-economische prestaties zijn dan in de bestemmingsgemeenten van uitgaande verhuisstromen hoger dan in de herkomstgemeenten van inkomende verhuisstromen. In de 'blauwe gebieden' is dat juist omgedraaid. Er is dan geen sprake van een roltrapfunctie.

In het algemeen geldt dat de verstedelijkte gebieden in de Randstad en ook stedelijke gebieden daarbuiten een sociaal-economische roltrapfunctie vervullen. Voor veel landelijke gemeenten geldt dat juist niet. Zij fungeren blijkbaar vaak als 'eindstation' in de wooncarrière. Van 28 door Bureau Louter onderscheiden kernsteden vervullen er 23 een intergemeentelijke roltrapfunctie en is er in 25 sprake van een binnengemeentelijke roltrapfunctie. Ook voormalige groeikernen vervullen veelal een roltrapfunctie.

Het vervullen van een roltrapfunctie die wordt afgeleid uit migratiebewegingen hoeft niet noodzakelijk tot een ongunstige sociaal-economische ontwikkeling te leiden. Weliswaar vormt een situatie waarbij vertrekkers naar bestemmingsgebieden met hogere sociaal-economische prestaties gaan dan de herkomstgebieden waar vestigers vandaan komen een aanwijzing dat een gemeente per saldo welvarende inwoners verliest. Maar dat is niet het volledige verhaal. Aanvullend is sprake van internationale migratie die ook in gemeenten met een binnenlandse roltrapfunctie tot het toevloeien van 'welvarenden' kan leiden. Maar ook kunnen juist degenen die binnen de gemeente blijven wonen zich verder ontwikkelen in aspecten als opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor gemeenten met veel hoger onderwijs, met name wanneer afgestudeerden na het voltooien van hun studie niet verhuizen naar elders. Dan is het wel een voorwaarde dat die gemeente zo aantrekkelijk is dat men er ook in de latere stadia van de wooncarrière wil blijven wonen.

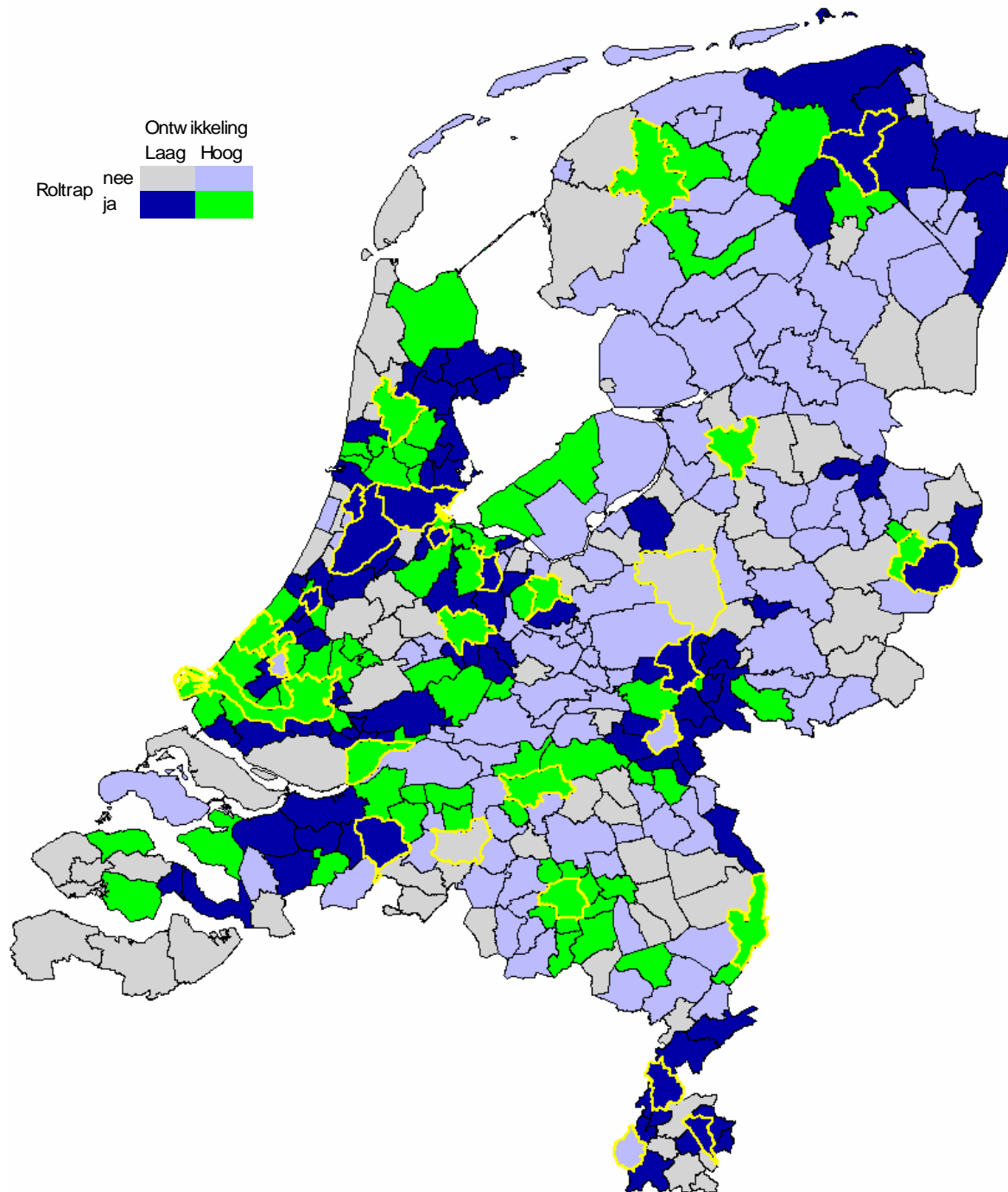
Om de 'roltrapfunctie' in perspectief te plaatsen is per gemeente bepaald wat de ontwikkeling volgens de Monitor Sociaal-Economische Prestaties was in de periode 2017-2020 (standgegevens van 2017 tot 2020; vergelijkbaar met de stroomgegevens voor de migratie in de periode 2017-2019). Er kunnen vervolgens vier typen gemeenten worden onderscheiden (zie figuur 5.5):

- Type 1: zowel een intergemeentelijke roltrapfunctie als een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (groen).
- Type 2: Geen intergemeentelijke roltrapfunctie, maar een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (lichtblauw).
- Type 3: Geen intergemeentelijke roltrapfunctie en een benedengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (lichtgrijs).
- Type 4: een intergemeentelijke roltrapfunctie, maar een benedengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (donkerblauw).

Zoetermeer behoort tot het vierde type: een intergemeentelijke roltrapfunctie en tegelijkertijd een terugvallende score op de sociaal-economische prestaties in de 3-jaars periode 2017-2020. Vrijwel alle voormalige groeikernen (ook de groeikernen die niet tot de groeikernenbenchmark behoren) vallen binnen dit type, met Almere en Lelystad als uitzondering (daar is sprake van een bovengemiddelde ontwikkeling van de score op de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020). Van de kernsteden behoren er elf tot dit type, maar zijn er ook twaalf die een intergemeentelijke roltrapfunctie combineren met een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (de 'groene' gebieden in figuur 5.5).

Figuur 5.5   *Typering op basis van ontwikkeling Monitor Sociaal-Economische Prestaties en intergemeentelijke roltrapfunctie*

De Staat van Zoetermeer Situatie 2020 en ontwikkeling 2018-2020

Bureau Louter

Auteurs:
Peter Louter
Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Contactpersonen bij opdrachtgever: Annette de Croo en Jeffrey de Haas

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2021) De Staat van Zoetermeer, Situatie 2020 en ontwikkeling 2018-2020'

Inhoud

1	De Staat van Zoetermeer, gegevens 2020	1
2	Ontwikkelingen tussen 2018 en 2020	3
Bijlage	Toelichting bij het Profiel Brede Welvaart	10

In *De Staat van Zoetermeer* (Bureau Louter, 2019) is de stand van zaken in Zoetermeer geschetst aan de hand van een aantal indicatoren (soms met gegevens voor 2017, soms voor 2018). Zoetermeer is daarbij ook vergeleken met andere gemeenten. Onder andere is een tabel opgesteld met een tiental 'kernindicatoren' (zie tabel 1.3 van het rapport uit 2019) en is informatie ontleend aan de Monitor Sociaal-Economische Dynamiek (waarvan de naam inmiddels is gewijzigd in Monitor Sociaal-Economische Prestaties). Dit waren destijds innovatieve producten. Inmiddels zijn deze doorontwikkeld, zijn enerzijds nieuwe gegevens beschikbaar gekomen en worden anderzijds (zonder voor aankondiging) sommige destijds gebruikte statistieken niet meer gepubliceerd door het CBS en zijn de definities van sommige indicatoren gewijzigd door het CBS. Dat betekent dat het exact reproduceren van de resultaten uit 2019 niet meer mogelijk was. Daarbij moet worden opgemerkt dat de tabel met tien kernindicatoren ook niet door Bureau Louter was opgesteld met als doelstelling deze te kunnen actualiseren/monitoren. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vijf 'subjectieve kernindicatoren' (tevredenheid met de woning, tevredenheid met de woonomgeving, tevredenheid met het leven, gehechtheid aan de woonplaats en een uit diverse indicatoren samengestelde maatstaf voor 'sociale cohesie'). Deze zijn ontleend aan een grote enquête van het CBS die maar eens in de drie jaar wordt gehouden en waarvan nieuwe resultaten (voor 2021) pas volgend jaar beschikbaar komen. Dit is voor Zoetermeer deels opgelost door inzet van het burgerpanel. Daarmee is echter geen vergelijking met andere gemeenten mogelijk. De resultaten van de enquête via het burgerpanel zullen wel worden gebruikt om verschillen tussen wijken binnen Zoetermeer bloot te leggen.

Gekozen is voor de volgende opzet van deze notitie:

- Eerst zijn de scores op verschillende typen indicatoren voor de 'huidige' situatie bepaald. Zo veel mogelijk heeft dat betrekking op gegevens per 2020 (zie paragraaf 1).
- Vervolgens zijn ontwikkelingen in de periode 2018-2020 gemeten. Deze vrij korte periode wordt onderzocht op verzoek van de gemeente Zoetermeer. Voor een vergelijking tussen 2018 en 2020 is slechts gekozen wanneer dat mogelijk is. De indicatoren moeten dus in 2018 en 2020 op exact dezelfde wijze zijn gemeten. Voor een concept als 'brede welvaart' betekent dat bijvoorbeeld dat niet voor alle 32 indicatoren scores voor zowel 2018 als 2020 kunnen worden bepaald (zie paragraaf 2).

1 De Staat van Zoetermeer, gegevens 2020

In tabel 1 staan de posities in de gemeentelijke ranglijst voor Zoetermeer, de gemeenten die deel uitmaken van de twee benchmarks (groeikernenbenchmark en economische benchmark) en de gemeenten die de 'relevante regio' vormen (op basis van verhuisstromen). Deze zijn aangevuld met een viertal gemeenten waarvoor ook sprake is van vrij sterke woningmarktrelaties (hoewel in wat mindere mate dan met de gemeenten uit de relevante regio), namelijk Leiden, Zuidplas, Waddinxveen en Gouda. Naast de posities in de ranglijst voor individuele gemeenten staan tevens de gemiddelde posities voor de twee benchmarks en de relevante regio in de tabel. Daarmee kan Zoetermeer worden vergeleken.

De score voor de 'brede welvaart' is bepaald door Bureau Louter (zie bijlage I). Deze is gebaseerd op acht thema's en 32 onderliggende indicatoren. De positie van Zoetermeer lijkt laag (plaats 319 van 352). De gemiddelde positie voor de groeikernenbenchmark is echter maar iets hoger (plaats 315) en voor de economische benchmark zelfs lager. Slechts de gemeenten in de relevante regio scoren gemiddeld hoger. Het gaat hier om een ongewogen gemiddelde. Wanneer gewogen zou worden naar het inwonertal, zou de relevante regio van Zoetermeer aanzienlijk lager scoren gezien de lage brede welvaart voor Den Haag (positie 337). Aan Zoetermeer grenzende gemeenten als Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland scoren wel duidelijk hoger.

Wat betreft de gemiddelde woningprijzen scoort Zoetermeer iets beneden het gemiddelde. Dat hangt mede samen met het feit dat Zoetermeer gemiddeld relatief kleine woningen heeft. Wat betreft de prijzen per vierkante meter zou Zoetermeer hoger op de ranglijst staan. Ook hier kan Zoetermeer weer in perspectief

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

worden geplaatst. Dan blijkt dat de gemiddelde woningprijzen in Zoetermeer hoger zijn dan in de twee groepen benchmarkgemeenten. Van alle elf gemeenten in één van de benchmarkgroepen zijn de woningprijzen slechts in Almere hoger. Wel blijft Zoetermeer achter bij het (ongewogen) gemiddelde voor de relevante regio. Binnen de regio zijn slechts in Rijswijk de gemiddelde woningprijzen lager dan in Zoetermeer.

Tabel 1 *Situatie 2020, vijf objectieve indicatoren*

Aantal waarnemingen	352	350	347	347	352
	Brede Welvaart	Woningprijzen	Materiële welvaart	Economische prestaties	Woonaan-trekkelij-keid
Zoetermeer	319	192	236	109	330
Nieuwegein	310	229	238	7	261
Capelle aan den IJssel	344	241	268	37	312
Nissewaard	341	291	295	292	342
Purmerend	289	210	252	225	237
Almere	291	156	240	119	268
Lelystad	313	277	309	51	313
Alphen aan den Rijn	247	171	148	121	242
Zoeterwoude	53	51	45	22	71
Leidschendam-Voorburg	231	82	89	197	28
's-Gravenhage	337	110	217	55	257
Rijswijk	312	217	221	44	87
Delft	306	136	295	98	168
Pijnacker-Nootdorp	84	45	34	256	100
Lansingerland	128	37	23	144	225
Leiden	281	102	214	53	133
Zuidplas	219	107	65	156	270
Waddinxveen	260	234	182	127	273
Gouda	311	268	263	78	287
Vlaardingen	347	304	315	247	253
Schiedam	351	326	321	63	322
Dordrecht	332	302	297	31	255
Groei-kernenbenchmark	315	234	267	122	289
Economische benchmark	333	276	281	83	253
Relevante regio	212	106	134	117	147

Toelichting: In de eerste regel staat het aantal waarnemingen waarvoor de resultaten zijn bepaald. Daarin bestaan verschillen. Ten eerste omdat soms moest worden uitgegaan van de gemeentelijke indeling per 2020 en soms van de gemeentelijke indeling per 2021. Ten tweede omdat soms gemeenten zijn samengevoegd om tot statistisch voldoende betrouwbare resultaten te komen. Samengevoegd zijn dan de vier Friese Waddeneilanden, Rozendaal is bij Rheden gevoegd en Ouder-Amstel is bij Amsterdam gevoegd. Onderaan de tabel zijn gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen. Gemeenten die in de economische benchmark staan, maken soms ook deel uit van andere typen gemeenten. Er is voor gekozen ze niet te herhalen in de tabel, maar vet te markeren.

De materiële welvaart is opgebouwd uit vijf indicatoren die representatief zijn voor het inkomen en vermogen van inwoners van een gemeente (zie bijlage I). Ook hier geldt weer dat Zoetermeer weliswaar niet hoog op de gemeentelijke ranglijst staat, maar dat de positie op de ranglijst wel hoger is dan het gemiddelde voor de beide benchmarks. Slechts Rijswijk scoort hier beter dan Zoetermeer. Overigens zijn de onderlinge verschillen niet groot. Ook hier blijft Zoetermeer wel weer achter bij het regionaal gemiddelde Gemeenten als Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp en Zoeterwoude staan in de gemeentelijke top-50. Zoetermeer blijft daar ver van verwijderd.

Jaarlijks stelt Bureau Louter in opdracht van Elsevier Weekblad een ranglijst op voor de economische prestaties van gemeenten die is gebaseerd op 26 indicatoren op het gebied van arbeidsplaatsen, startende bedrijven en toegevoegde waarde ('de verdiende euro's'). Zoetermeer neemt daarvoor positie 109 in. Dat ligt in dezelfde orde van grootte als het gemiddelde voor de twee benchmarks en de relevante regio. Tussen gemeenten bestaan grote verschillen. De ene voormalige groeikern staat ruim in de top-10 (Nieuwegein) terwijl de andere voormalige groeikern een zeer bescheiden positie inneemt (Nissewaard). Sterke economische prestaties bieden overigens geen garanties voor een hoog (materieel) welvaartsniveau. Met name in veel voormalige groeikernen werken velen buiten hun woongemeente, terwijl anderzijds een groot deel van het personeel van er gevestigde bedrijven en instellingen van buiten de gemeente komt. Tenslotte stelt Bureau Louter jaarlijks een ranglijst op voor de woonaantrekkelijkheid van gemeenten, ook in dit geval in opdracht van Elsevier Weekblad. Zoetermeer neemt een lage positie in op die ranglijst. Daarbij geldt wel dat er binnen Zoetermeer sprake is van grote verschillen tussen delen van de stad. Zoetermeer blijft iets achter bij de groeikernenbenchmark en blijft ruim achter bij het gemiddelde voor de relevante regio.

2 Ontwikkelingen tussen 2018 en 2020

In tabel 2 tot en met 5 staat voor vier van de vijf thema's uit tabel 1 de ontwikkeling tussen 2018 en 2020. Voor de woonaantrekkelijkheid is dat niet mogelijk, doordat niet alle indicatoren jaarlijks worden geactualiseerd door het CBS en andere dataleveranciers en omdat sommige statistieken worden stopgezet en vervangende statistieken niet exact hetzelfde meten.

Voor Zoetermeer kan het volgende worden geconcludeerd:

- Op de ranglijst voor de brede welvaart (waarvan het resultaat voor 2020 niet vergelijkbaar is met het resultaat voor 2020 uit tabel 1 omdat van verschillende onderliggende indicatoren gebruik moest worden gemaakt - zie bijlage D) is Zoetermeer iets gezakt. Voor de groeikernenbenchmark is dat niet het geval en de economische benchmark kende gemiddeld ook een positieverbetering op de ranglijst, met name door een hogere plaats van Gouda op de ranglijst (zie tabel 2).
- Zoetermeer heeft de positie op de ranglijst voor materiële welvaart iets verbeterd (zie tabel 3). Dat geldt ook voor de beide benchmarks en voor de relevante regio. In het algemeen waren de posities op de ranglijst overigens vrij stabiel: een hoogste stijging met 14 plaatsen, een sterkste daling met drie plaatsen. Het gaat dan ook om een vrij korte periode (twee jaar).
- De woningprijzen zijn in Zoetermeer bovengemiddeld toegenomen. Zoetermeer is 14 plaatsen gestegen op de ranglijst. Ook de groeikernenbenchmark, de relevante regio en vooral de economische benchmark kenden bovengemiddelde stijgingen. Meer dan twintig plaatsen winst boekten Rijswijk, Gouda, Almere, Vlaardingen en Nissewaard (zie tabel 4).
- Zoetermeer kende een verbetering van de economische prestaties met 17 plaatsen. Ook de gemeenten in de twee benchmarks stegen gemiddeld op de ranglijst. Met uitzondering van Vlaardingen geldt dat zelfs voor elke individuele benchmarkgemeente. Uit de lijst met gemeenten in tabel 5 zijn Capelle aan den IJssel en Nissewaard de enige twee die sterker stegen op de ranglijst dan Zoetermeer. Bij Nissewaard was dat overigens vanaf een lage basis.

In figuur 1 staan de scores op de 27 indicatoren van de Monitor Sociaal-Economische Prestaties. De resultaten daarvan staan al uitvoerig beschreven in die Monitor. Hier wordt specifiek aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de periode 2018-2020 (het rechter deel van de figuur). Alle indicatoren zijn daarbij zodanig berekend dat een naar rechts wijzend staafje een verbetering van Zoetermeer ten opzichte van het gemiddelde voor alle gemeenten inhoudt en een naar links wijzend staafje een verslechtering. Dat geldt zowel voor de groene als de rode staafjes. Bij de (drie) blauwe staafjes is geen sprake van een kwalificatie in de zin van 'gunstig' of 'ongunstig'.

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

Tabel 2 Ontwikkeling brede welvaart 2018-2020

	Positie 2018	Positie 2020	Verandering positie 2018-2020
Zoetermeer	298	303	-5
Nieuwegein	261	250	11
Capelle aan den IJssel	326	323	3
Nissewaard	329	332	-3
Purmerend	267	275	-8
Almere	265	266	-1
Lelystad	309	307	2
Alphen aan den Rijn	188	209	-21
Zoeterwoude	50	29	21
Leidschendam-Voorburg	194	196	-2
's-Gravenhage	318	306	12
Rijswijk	304	288	16
Delft	248	238	10
Pijnacker-Nootdorp	32	35	-3
Lansingerland	84	80	4
Leiden	221	242	-21
Zuidplas	173	168	5
Waddinxveen	219	204	15
Gouda	276	235	41
Vlaardingen	315	312	3
Schiedam	341	337	4
Dordrecht	308	304	4
Groeikernenbenchmark	293	292	1
Economische benchmark	312	300	12
Relevante regio	177	173	5

Toelichting: De scores voor 2020 kunnen niet rechtstreeks worden vergeleken met de scores uit tabel 1 voor de brede welvaart in 2020. Omdat niet voor alle indicatoren uit tabel 1 zowel voor 2018 als 2020 resultaten volgens dezelfde definities beschikbaar waren, is gebruik gemaakt van een selectie van indicatoren waarvoor dat wel mogelijk was. Daardoor is een vergelijking door de tijd mogelijk, maar gaat het in feite om een selectie van de 'brede welvaart' indicatoren. Tevens is in deze tabel uitgegaan van 347 waarnemingen en in tabel 1 van 352. Onderaan de tabel zijn gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen. Gemeenten die in de economische benchmark staan, maken soms ook deel uit van andere typen gemeenten. Er is voor gekozen ze niet te herhalen in de tabel, maar vet te markeren.

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

Tabel 3 Ontwikkeling materiële welvaart, 2018-2020

	Positie 2018	Positie 2020	Verandering positie 2018-2020
Zoetermeer	238	236	2
Nieuwegein	240	238	2
Capelle aan den IJssel	272	268	4
Nissewaard	294	295	-1
Purmerend	263	252	11
Almere	254	240	14
Lelystad	317	309	8
Alphen aan den Rijn	151	148	3
Zoeterwoude	49	45	4
Leidschendam-Voorburg	86	89	-3
's-Gravenhage	228	217	11
Rijswijk	232	221	11
Delft	299	295	4
Pijnacker-Nootdorp	40	34	6
Lansingerland	27	23	4
Leiden	212	214	-2
Zuidplas	74	65	9
Waddinxveen	195	182	13
Gouda	267	263	4
Vlaardingen	322	315	7
Schiedam	328	321	7
Dordrecht	300	297	3
Groeikernenbenchmark	273	267	6
Economische benchmark	287	281	6
Relevante regio	139	134	5

Toelichting: De resultaten zijn voor 2020 gelijk aan de resultaten in tabel 1. Het gaat om 347 waarnemingen. Onderaan de tabel zijn gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen. Gemeenten die in de economische benchmark staan, maken soms ook deel uit van andere typen gemeenten. Er is voor gekozen ze niet te herhalen in de tabel, maar vet te markeren.

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

Tabel 4   *Ontwikkeling woningprijzen, 2018-2020*

	Positie 2018	Positie 2020	Verandering positie 2018-2020
Zoetermeer	206	192	14
Nieuwegein	216	229	-13
Capelle aan den IJssel	249	241	8
Nissewaard	312	291	21
Purmerend	191	210	-19
Almere	183	156	27
Lelystad	289	277	12
Alphen aan den Rijn	189	171	18
Zoeterwoude	41	51	-10
Leidschendam-Voorburg	80	82	-2
's-Gravenhage	108	110	-2
Rijswijk	252	217	35
Delft	154	136	18
Pijnacker-Nootdorp	49	45	4
Lansingerland	40	37	3
Leiden	91	102	-11
Zuidplas	102	107	-5
Waddinxveen	236	234	2
Gouda	296	268	28
Vlaardingen	326	304	22
Schiedam	331	326	5
Dordrecht	305	302	3
Groeikernenbenchmark	240	234	6
Economische benchmark	293	276	17
Relevante regio	114	106	8

Toelichting: De resultaten zijn voor 2020 gelijk aan de resultaten in tabel 1. Het gaat om 350 waarnemingen. Onderaan de tabel zijn gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen. Gemeenten die in de economische benchmark staan, maken soms ook deel uit van andere typen gemeenten. Er is voor gekozen ze niet te herhalen in de tabel, maar vet te markeren.

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

Tabel 5 *Ontwikkeling economische prestaties, 2018-2020*

	Positie 2018	Positie 2020	Verandering positie 2018-2020
Zoetermeer	126	109	17
Nieuwegein	8	7	1
Capelle aan den IJssel	60	37	23
Nissewaard	318	292	26
Purmerend	239	225	14
Almere	122	119	3
Lelystad	58	51	7
Alphen aan den Rijn	130	121	9
Zoeterwoude	26	22	4
Leidschendam-Voorburg	203	197	6
's-Gravenhage	53	55	-2
Rijswijk	51	44	7
Delft	96	98	-2
Pijnacker-Nootdorp	251	256	-5
Lansingerland	134	144	-10
Leiden	57	53	4
Zuidplas	163	156	7
Waddinxveen	128	127	1
Gouda	80	78	2
Vlaardingen	246	247	-1
Schiedam	79	63	16
Dordrecht	45	31	14
Groeikernenbenchmark	134	122	12
Economische benchmark	94	83	10
Relevante regio	118	117	1

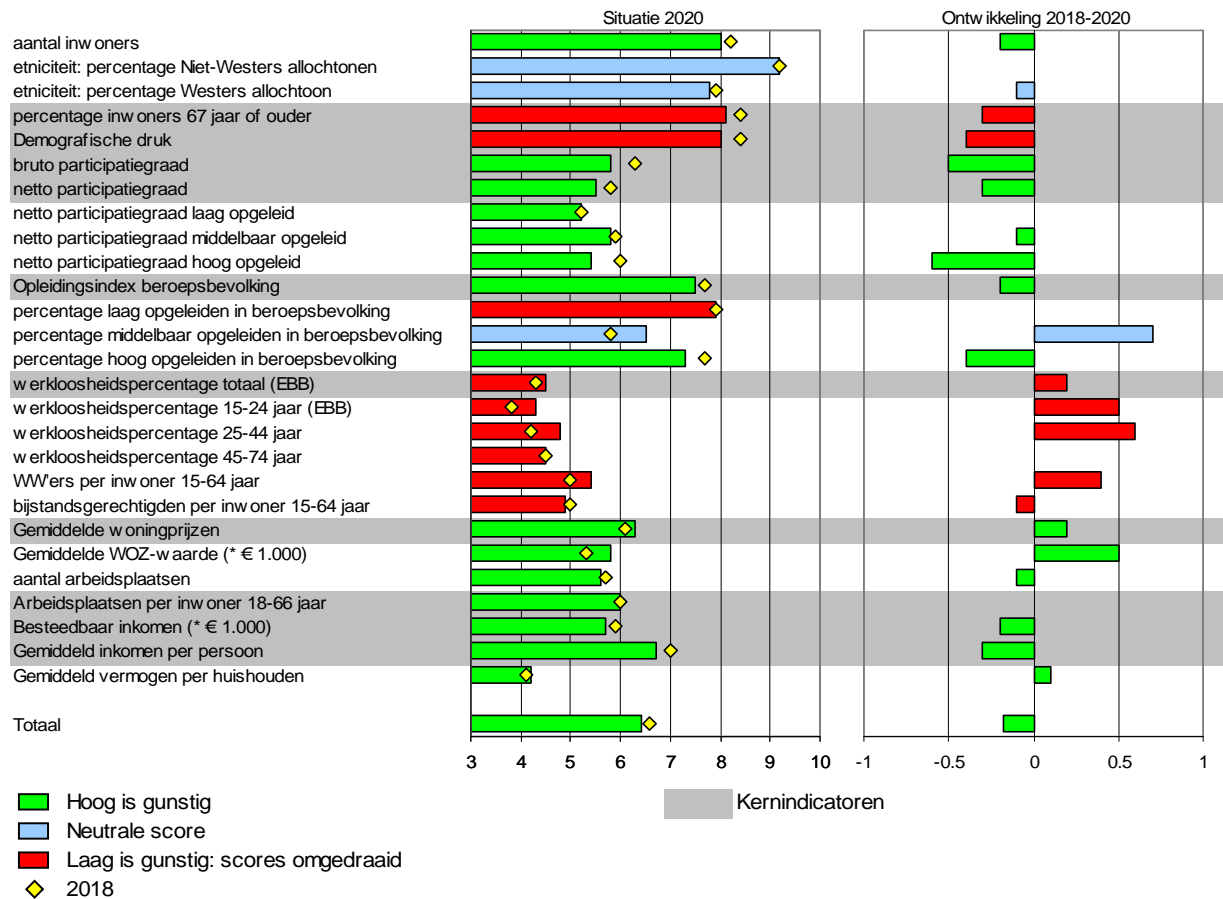
Toelichting: De resultaten zijn voor 2020 gelijk aan de resultaten in tabel 1. Het gaat om 347 waarnemingen. Onderaan de tabel zijn gemiddelden voor de twee benchmarks en de relevante regio toegevoegd. Het gaat om ongewogen gemiddelden van de posities die worden ingenomen. Gemeenten die in de economische benchmark staan, maken soms ook deel uit van andere typen gemeenten. Er is voor gekozen ze niet te herhalen in de tabel, maar vet te markeren.

Van de tien kernindicatoren resulteert voor Zoetermeer zeven maal een ongunstiger score in 2020 dan in 2018, één maal een gelijke score en twee maal een gunstiger score. Achteruit gaan de twee demografische kernindicatoren (percentage inwoners van 67 jaar of ouder en demografische druk) en de netto en bruto participatiegraad. Tevens ontwikkelt het gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking zich minder gunstig dan gemiddeld en blijven de twee inkomensindicatoren (materiële welvaart) achter bij de landelijke trend. Neutraal scoort de ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie (arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar). Bovengemiddeld presteert Zoetermeer op de ontwikkeling van de woningprijzen en de ontwikkeling van de werkloosheid. Per saldo neemt de totaalscore af. De afname is niet groot, maar het gaat over een korte periode van slechts twee jaar. In die periode waren er in Nederland slechts 22 gemeenten waar de score sterker afnam dan in Zoetermeer. Bij de indicatoren die niet tot de tien kernindicatoren behoren scoren vooral de indicatoren die samenhangen met werkloosheid gunstig. Ook de gemiddelde WOZ-waarde is in Zoetermeer relatief sterk gestegen en het aandeel van middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking heeft zich opvallend sterk ontwikkeld. Benedengemiddelde ontwikkelingen zijn er voor de bevolkingsgroei, het percentage hoog opgeleiden in de beroepsbevolking en, in sterke mate, de netto participatiegraad onder hoog opgeleiden.

Uit het rechter deel van figuur 2 kan worden afgeleid hoe Zoetermeer zich in 2018-2020 heeft ontwikkeld in vergelijking met de twee benchmarks. Ook voor de groeikernenbenchmark viel het gemiddeld

rapportcijfer wat terug in de periode 2018-2020, maar minder dan in Zoetermeer. De economische benchmark realiseerde gemiddeld wat betere rapportcijfers in 2020 dan in 2018. Tussen individuele indicatoren bestaan verschillen. Wat betreft werkloosheidscijfers waren de ontwikkelingen in Zoetermeer vergeleken met de twee benchmarks bijvoorbeeld relatief gunstig, enigszins met uitzondering van het percentage bijstandsgerechtigden. Opvallend is de gunstige ontwikkeling van de participatiegraad in de economische benchmark, vooral voor laag opgeleiden.

Figuur 1 Monitor Sociaal-Economische Prestaties, Zoetermeer, 2018-2020

Toelichting: Weergegeven is het 'rapportcijfer' (in een range van minimaal 3 en maximaal 10). De indicatoren zijn in het algemeen zodanig bepaald dat een hoog rapportcijfer als 'gunstig' kan worden beschouwd. Zo krijgt de gemeente met het laagste percentage bijstandsgerechtigden bijvoorbeeld het hoogste rapportcijfer. Daarop bestaan drie uitzonderingen: bij de blauw gekleurde staafjes kan geen kwalificatie in de zin van 'gunstig' of 'ongunstig' aan de rapportcijfers worden toegekend.

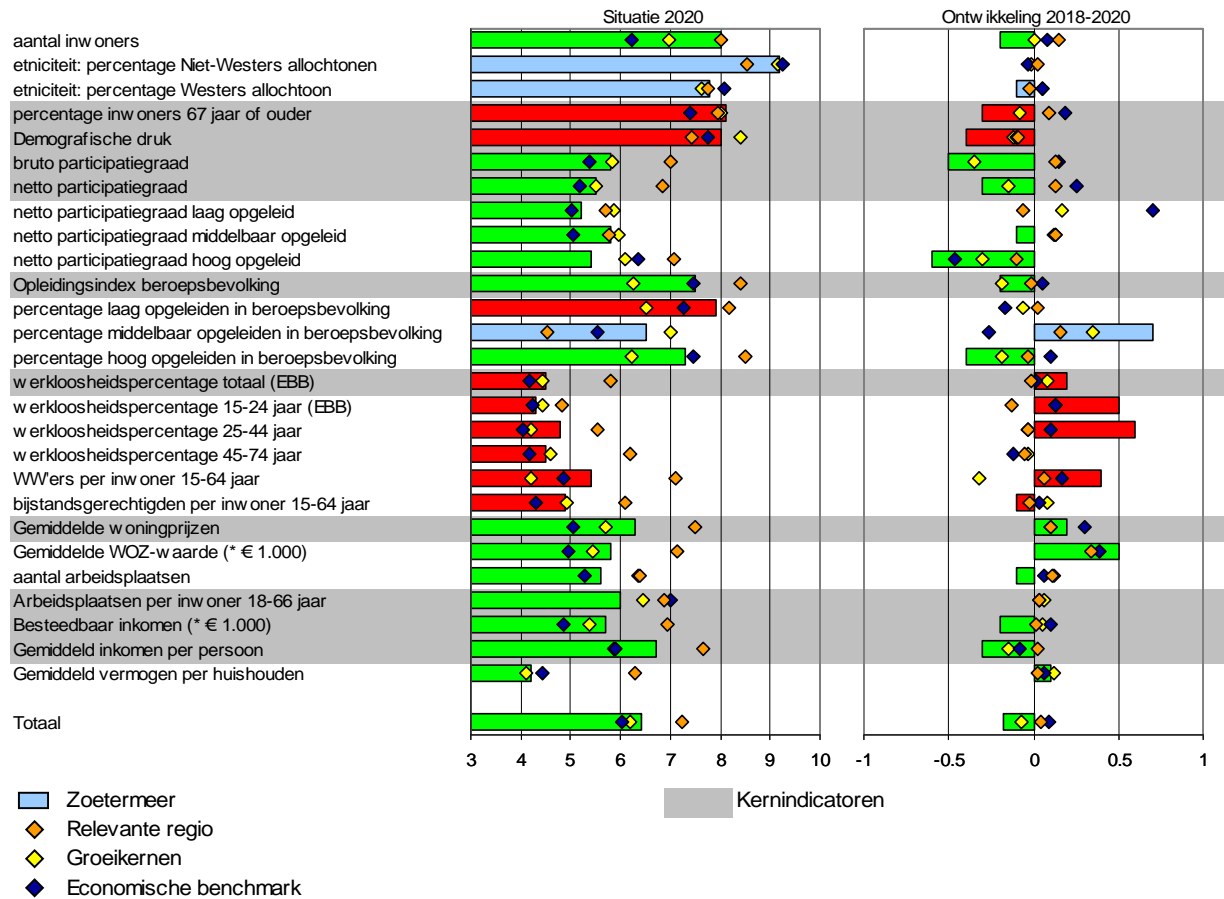
De grijs gemarkeerde indicatoren zijn de tien kernindicatoren. Op basis daarvan is een totaalscore bepaald voor de 'sociaal-economische prestaties' van een gemeente.

Daar waar het uiteinde van het staafje (score 2020) rechts ligt van de stip (score 2018) is sprake van een verbetering van de score. Het gaat daarbij altijd om relatieve ontwikkelingen, dus vergeleken met andere gemeenten. 'Verbeteringen' in de periode 2018-2020 resulteren in een naar rechts wijzend staafje in het rechter deel van de figuur, een achteruitgang resulteert in een naar links wijzend staafje.

De gemiddelde score voor de acht gemeenten die de 'relevante regio' van Zoetermeer vormen liggen ruim boven het gemiddelde voor Zoetermeer. Dat geldt ook voor 20 van de 27 indicatoren, met name voor indicatoren die samenhangen met de arbeidsmarkt. Opgemerkt moet worden dat het hier gaat om ongewogen gemiddelden. Bij weging met bijvoorbeeld het aantal inwoners zouden de scores voor de

relevante regio veelal lager uitvallen dan voor de ongewogen scores omdat Den Haag dan de scores omlaag trekt.

Figuur 2 Monitor Sociaal-Economische Prestaties, Zoetermeer en benchmarkgebieden, 2018-2020

Zie figuur 1 voor de toelichting bij de figuur. Met stippen zijn hier de gemiddelde rapportcijfers voor de groeikernenbenchmark en de economische benchmark weergegeven. Daaruit kan worden afgeleid of Zoetermeer hoger of lager scoort dan de benchmarkgemiddelden.

De 'relevante regio' bestaat uit Alphen aan den Rijn, Delft, 's-Gravenhage, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Zoeterwoude. De scores zijn berekend als ongewogen gemiddelde over deze acht gemeenten.

Bijlage: Toelichting bij het Profiel Brede Welvaart

In het Profiel Brede Welvaart (CBS 2018) hanteert het CBS een indicator voor welvaart die naast materiële welvaart (inkomen en vermogen) ook diverse 'zachte' factoren in beschouwing neemt. De brede welvaart wordt daarbij gedefinieerd als 'de kwaliteit van leven van de huidige inwoners van Nederland en de mate waarin die invloed heeft op de welvaart van latere generaties hier te lande en die van mensen elders in de wereld'. Volgens het CBS kent de brede welvaart dan ook drie dimensies: 'Hier en nu', 'Later' en 'Elders'.

In dit onderzoek van Bureau Louter wordt geen aandacht besteed aan twee dimensies ('Later' en 'Elders'), maar wordt wel een dimensie toegevoegd aan 'Hier en nu', namelijk 'Ruimte': gemeentelijke verschillen binnen Nederland.

Het CBS onderscheidt de volgende zeven thema's:

- **Materiële welvaart en welzijn.** Opvallend is dat hieronder ook de indicator 'Tevreden met het leven' valt. Naar de mening van Bureau Louter wordt deze tevredenheid zeker niet alleen bepaald door materiële welvaart, maar juist ook door de andere thema's. De tevredenheid met het leven zou zelfs als een totaalscore voor de brede welvaart als geheel kunnen worden beschouwd. Bureau Louter hanteert voor dit thema slechts indicatoren die daadwerkelijk iets zeggen over '**materiële welvaart**', met name inkomen en vermogen (waaronder woningbezit).
- **Gezondheid.** Hieronder vallen enerzijds resultaatindicatoren (zoals de gemiddelde levensverwachting, de tevredenheid met de gezondheid en het niet lijden aan een langdurige ziekte) en anderzijds indicatoren die iets zeggen over een gezonde levensstijl (zoals sporten, bewegen, roken en overgewicht).
- **Milieu.** Onder dit thema valt ook natuur. Door Bureau Louter wordt dit thema uitgesplitst naar twee deelthema's, namelijk '**natuur**' respectievelijk '**milieu**'. Er wordt gebruikt gemaakt van twee uit diverse aspecten opgebouwde 'samengestelde indicatoren', namelijk het ecologisch kapitaal (ontwikkeld door Telos, een Tilburgs universitair kenniscentrum in duurzame ontwikkeling) en de mate van luchtverontreiniging (op basis van verschillende vormen van luchtverontreiniging opgesteld door Bureau Louter op basis van gegevens van het RIVM).
- **Samenleving.** Hieronder vallen aspecten als vertrouwen, contacten met anderen, vrijwilligerswerk en maatschappelijke participatie. Dit thema wordt door Bureau Louter aangeduid als '**saamhorigheid bevolking**'.
- **Veiligheid.** Het CBS vat dit thema slechts op als de nadelige effecten van criminaliteit. De opvatting van Bureau Louter is ruimer en omvat ook allerlei vormen van hinder, veroorzaakt door andere personen, ofte wel: '**veiligheid en weinig overlast**'.
- **Werken en leren.** In de woorden van het CBS 'is werk belangrijk voor mensen, omdat ze daarmee zowel zelfstandig inkomen genereren als actief deelnemen aan de samenleving'. Binnen Nederland bestaan er duidelijke regionale verschillen in de kans op werk. Voor 'leren' geldt dat minder. Die verschillen bestaan vooral tussen landen en in de nationale score op de brede welvaart spelen kansen op goed onderwijs daarom een rol. Bij een regionale uitwerking geldt dat echter veel minder. Bovendien speelt het opleidingsniveau indirect al een rol bij diverse in dit onderzoek opgenomen thema's, bijvoorbeeld bij de kans op werk, de gezondheid en de kans op een mooie woning (en woonomgeving). Het thema 'werken en leren' is daarom ingeperkt tot '**kansen op werk**'.
- **Wonen.** Het CBS perkt dit thema sterk in tot 'de kwaliteit van woningen'. Door Bureau Louter wordt een bredere opvatting gehanteerd, waarbij ook de directe woonomgeving een rol speelt. De woning en de woonomgeving leveren '**woongenot**'.

In tabel 1 staan de in dit onderzoek opgenomen thema's en indicatoren voor brede welvaart. Voor elke indicator zijn scores bepaald voor alle gemeenten in Nederland. Daarbij is gekozen voor gegevens die

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

exact vergelijkbaar zijn tussen alle gemeenten. Soms gaat het daarbij om het resultaat van (grootschalige) enquêtes. Er is uitgegaan van de gemeentelijke indeling per 1-1-2021 (352 gemeenten). Binnen de thema's zijn door Bureau Louter gewichten toegekend aan de verschillende indicatoren waaruit de thema's zijn opgebouwd. Vaak zijn die indicatoren op zich overigens al uit verschillende subindicatoren samengesteld. De totaalscore wordt bepaald door aan de acht thema's gewichten toe te kennen. Voor de algemene ranglijst is gekozen voor een zeer eenvoudige variant, namelijk een gelijk gewicht voor elk thema. Geel gemarkeerd in de tabel zijn indicatoren waarvoor het niet mogelijk is om een ontwikkeling voor de periode 2018-2020 te bepalen. Die ontwikkeling is dus slechts gebaseerd op de indicatoren die niet geel gemarkeerd zijn (zie paragraaf 2). De totaalscore volgens de huidige situatie is gebaseerd op alle 32 indicatoren.

Tabel 1 Thema's en indicatoren voor brede welvaart

Thema	Indicator	Toelichting (indien relevant)
(Materiële) welvaart	Besteedbaar inkomen per inwoner	Bron: CBS
	Inkomen per huishouden	Met correctie voor type huishouden
	Vermogen per inwoner	
	WOZ-waarde woningen	
	Verkoopprijzen woningen	Gemiddelde 2015, 2016 en 2017
Gezondheid	Gemiddelde levensverwachting	
	% personen zonder overgewicht	
	% personen met voldoende beweging	
	% niet-rokers	
	% sporters	
	Ervaren gezondheid	Gecorrigeerd voor leeftijd door BL
	% personen zonder langdurige ziekte	Gecorrigeerd voor leeftijd door BL
Milieu	Score ecologisch kapitaal Telos	Samengestelde indicator. Bron: Telos
	Weinig luchtverontreiniging	Bron: RIVM, bewerking BL
Saamhorigheid bevolking	% Vrijwilligers	
	Opkomstpercentage TK 2017	
	Saamhorigheid bevolking	Samengestelde indicator door BL
	Tevreden bevolkingssamenstelling	Uit grote enquête CBS
Woongenot	Kwaliteit gebouwde omgeving	Samengestelde indicator door BL
	Woonaantrekkelijkheid	Samengestelde indicator door BL
	Tevredenheid met huidige woning	Uit grote enquête CBS
	Tevredenheid met woonomgeving	Uit grote enquête CBS
	Staat van onderhoud woningen	Uit grote enquête CBS
Kansen op werk	Aantrekkelijke bebouwing in buurt	Uit grote enquête CBS
	Netto participatiegraad	Vanaf 25 jaar
	Percentage WW'ers	
Veiligheid en weinig overlast	Percentage bijstandsgerechtigden	
	Weinig misdaad	Samengestelde indicator door BL
Natuur	Weinig overlast	Samengestelde indicator door BL
	Weinig overlast geluid	Uit grote enquête CBS
	Weinig overlast stank	Uit grote enquête CBS
	Kwaliteit natuurlijke omgeving	Samengestelde indicator door BL

Toelichting: 'BL' is Bureau Louter

De gemeentelijke brede welvaart is opgebouwd uit 8 thema's, waarbinnen 32 indicatoren vallen. Om de indicatoren onderling vergelijkbaar te maken zijn de gemeentelijke scores per indicator geordend van hoog naar laag en is vervolgens voor alle indicatoren aan de gemeente op exact dezelfde wijze een rapportcijfer toegekend (maximaal 10; minimaal 3). Daarbij zijn stapjes van een half gehanteerd. De kans op het scoren van een 6, 6.5 of 7 is hoger dan de kans op het scoren van een 10 of een 3. Het aantal tienden, negenenhalven, negens, enz. is volgens een vaste kansverdeling vastgesteld (zie tabel 2). Indien een gemeente op alle indicatoren gemiddeld scoort, resulteert een 6.5.

Bureau Louter, 11 oktober 2021

M21.017 De Staat van Zoetermeer: situatie en ontwikkeling 2018-2020

Tabel 2 Kansverdeling voor toekennen rapportcijfers

Rapportcijfer	Percentage
3	1%
3.5	2%
4	4%
4.5	6%
5	8%
5.5	10%
6	12%
6.5	14%
7	12%
7.5	10%
8	8%
8.5	6%
9	4%
9.5	2%
10	1%

Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2021

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2021) Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer 2021

Inleiding

Onder andere ten behoeve van de omgevingsvisie van gemeenten bestaat behoefte aan een instrument dat aangeeft hoe het er met het wonen en werken in een gemeente in brede zin voorstaat en welke ontwikkelingen er zijn geweest. Daartoe heeft Bureau Louter de 'Monitor Sociaal-Economische Prestaties' ontwikkeld. In de monitor komen ontwikkelingen op het gebied van economie, demografie, arbeidsmarkt, woningmarkt en welvaart aan de orde. Gezamenlijk geven deze een beeld van de 'Sociaal-Economische Prestaties'. Voor 27 indicatoren zijn ontwikkelingen in de tijd gevolgd. Voor deze monitor heeft een update naar gegevens voor 2020 plaatsgevonden. Veelal gaat het om nieuw beschikbaar gekomen gegevens, incidenteel om een zo goed mogelijke inschatting door Bureau Louter.

In tabel 1 staat een overzicht van de indicatoren. In de monitor komen aan de orde demografische ontwikkelingen, participatie op de arbeidsmarkt, het opleidingsniveau van de beroepsbevolking, werkloosheidsindicatoren, woningprijzen, het gemiddeld inkomen en de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen. Geel gemarkeerd zijn tien kernindicatoren aan de hand waarvan een totaalscore is opgesteld voor de Sociaal-Economische Prestaties. De scores zijn bepaald voor de 350 'gemeenten' in Nederland (waaronder enkele samenvoegingen van kleine gemeenten en uitgaande van de gemeentelijke indeling in 2020). Voor de kernindicatoren moet gelden dat in ieder geval voor de jaren 2005 tot en met 2020 een score kan worden vastgesteld.

Tabel 1 Overzicht indicatoren in Monitor Sociaal-Economische Prestaties

Nummer	Indicatoren
1	Aantal inwoners (2005=100)
2	Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking
3	Percentage Westers allochtonen in de bevolking
4	Percentage inwoners 67 jaar of ouder
5	Demografische druk
6	Bruto participatiegraad
7	Netto participatiegraad (totaal)
8	Netto participatiegraad laag opgeleiden
9	Netto participatiegraad middelbaar opgeleiden
10	Netto participatiegraad hoog opgeleiden
11	Opleidingsindex beroepsbevolking
12	Percentage laag opgeleiden in beroepsbevolking
13	Percentage middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking
14	Percentage hoog opgeleiden in beroepsbevolking
15	Werkloosheidspercentage totaal
16	Werkloosheidspercentage inwoners 15-24 jaar
17	Werkloosheidspercentage inwoners 25-44 jaar
18	Werkloosheidspercentage inwoners 45-74 jaar
19	Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering
20	Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering
21	Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)
22	Gemiddelde WOZ-waarde (* € 1.000)
23	Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)
24	Arbeitsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar
25	Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden exclusief studenten (* € 1.000)
26	Gemiddeld inkomen per persoon
27	Gemiddeld vermogen per huishouden

Voor indicator 1 (de ontwikkeling van het aantal inwoners) zijn gegevens beschikbaar tot en met 1-1-2021. Voor indicator 27, het gemiddeld vermogen per huishouden (die geen deel uitmaakt van de lijst van tien kernindicatoren waar de totaalscore op is gebaseerd), zijn geen gegevens beschikbaar voor 2020. Ook kan er geen goede inschatting voor het jaar 2020 worden gemaakt. Dit als gevolg van de unieke ontwikkelingen in het jaar 2020, waardoor spaartegoeden sterk zijn toegenomen (doordat men minder

consumeert) en tevens - enigszins tegen de verwachting in - de woningwaarden (na aftrek van schuld tot het vermogen gerekend) sterk zijn gestegen. Omdat dit om in historisch perspectief unieke ontwikkelingen gaat, kan geen goede inschatting worden gemaakt van de gemeentelijke ontwikkelingen, vooral omdat niet alleen geen gemeentelijke, maar bovendien geen nationale gegevens over het gemiddeld vermogen in 2020 beschikbaar zijn. Voor de indicatoren 2 tot en met 24 zijn inmiddels actuele gegevens (tot en met 2020) beschikbaar, waarbij de indicatoren 19 en 20 (WW-uitkeringen en bijstandsuitkeringen) in deze monitor betrekking hebben op september van het jaar. Voor de indicatoren 25 en 26 (twee indicatoren voor de inkomensontwikkeling) heeft Bureau Louter een zo goed mogelijke inschatting gemaakt. Opvallend daarbij is dat nationaal de gemiddelde inkomens zijn gestegen in 2020 (bij een tegelijkertijd sterk oplopend overheidstekort). Bureau Louter heeft inschattingen op gemeentelijk niveau van het inkomen per huishouden en per persoon gemaakt met behulp van een prognosemodel waarbij rekening is gehouden met de nationale ontwikkelingen, trends uit het verleden en een specifieke inschatting van de effecten van COVID-19 op het inkomen (onder andere via veranderingen in de inkomstenbron, bijvoorbeeld van werkend naar werkloos).

De betekenis van de meeste indicatoren is duidelijk. De volgende indicatoren verdienen enige toelichting:

- Om de 'vergrijzingsgraad' te meten was het voorheen gangbaar om uit te gaan van een pensioensgerechtigde leeftijd van 65 jaar. Deze is hier opgehoogd naar 67 jaar;
- De 'demografische druk' is het aantal personen dat niet tot de potentiële beroepsbevolking behoort (0-17 jaar en 67 jaar en ouder) ten opzichte van degenen die wel tot de potentiële beroepsbevolking behoren (18-66 jaar). Een hoge score is ongunstig omdat er dan relatief weinig inwoners met verdienvermogen zijn (en dus minder koopkracht en potentieel arbeidsaanbod);
- De bruto participatiegraad is het percentage inwoners van 15-74 jaar¹ dat werkt of actief werk zoekt;
- De netto participatiegraad is het percentage inwoners van 15-74 jaar dat werkt;
- De opleidingsindex wordt bepaald als het aantal middelbaar opgeleiden (havo/vwo of mbo2, 3 of 4) plus twee maal het aantal hoog opgeleiden (hbo/wo) in de beroepsbevolking gedeeld door de totale beroepsbevolking. Dit geeft een indicatie van het gemiddeld opleidingsniveau.
- De indicatoren die betrekking hebben op de participatiegraad en de werkloosheid (de nummer 6 tot en met 18 in tabel 1) zijn berekend als 3-jaars gemiddelden. Het jaar '2020' is voor die indicatoren dus bijvoorbeeld het gemiddelde over 2018, 2019 en 2020. Effecten van de maatregelen in verband met COVID-19 worden daardoor wat 'afgevlakt'.
- Om het gemiddeld inkomen per persoon te bepalen is een combinatie gemaakt van twee inkomensbegrippen: het gemiddeld 'gestandaardiseerd inkomen' en het gemiddeld 'persoonlijk inkomen'. Beide zijn als index van het nationaal gemiddelde berekend en vervolgens in een gemiddelde score omgezet.

Voor alle 350 Nederlandse gemeenten is elke indicator per jaar omgezet in een rapportcijfer van 3 tot 10 (met een gemiddelde van 6.5 en meer kans op 'gemiddelde scores', zoals een 6 of een 7, dan scores 'aan de uiteinden', zoals een 3 of een 10). Het ongewogen gemiddelde van de rapportcijfers voor de tien kernindicatoren bepaalt de totaalscore.

Ten opzichte van de versie uit Economische Toplocaties 2020 zijn naast actualiseringen ook enige wijzigingen doorgevoerd. Ten eerste is de naam gewijzigd van 'Sociaal-Economische Dynamiek' naar 'Sociaal-Economische Prestaties'. Ten tweede zijn enige wijzigingen doorgevoerd in de berekening van de achterliggende 27 indicatoren. Dat geldt voor de indicatoren 6 tot en met 18, die zijn gebaseerd op basisgegevens van het CBS. Bureau Louter heeft in de berekening van de daarop gebaseerde indicatoren

---

¹ Door de EU is vastgesteld dat deze leeftijdscategorie door het CBS moet worden aangehouden bij het bepalen van de potentiële beroepsbevolking. In de Nederlandse praktijk is deze afbakening te ruim, maar gegevens zijn slechts voor deze leeftijdscategorie beschikbaar.

verfijningen doorgevoerd. Tevens is het peilmoment voor de percentages WW'ers en bijstandsgerechtigden (de indicatoren 19 en 20) gewijzigd van januari naar september. Deze gegevens hebben dus betrekking op september 2020, waardoor de eerste economische effecten van de coronacrisis al gemeten zijn.

Nationale ranglijst

In figuur 1a en figuur 1b staan de totaalscores voor de Sociaal-Economische Prestaties voor 2005 en 2020 per gemeente op de kaart. In 2005 kenden dertien van de 28 kernsteden uit de gebiedsindeling van Bureau Louter een benedengemiddelde score op de Sociaal-Economische Prestaties. Daaronder bevonden zich alle acht kernsteden in de nationaal decentraal gelegen delen van Nederland, drie kernsteden in de Zuidvleugel van de Randstad, Arnhem en Eindhoven. In 2020 was dit aantal verminderd tot twaalf kernsteden: Eindhoven en den Haag scoren in 2020 bovengemiddeld, terwijl dat in 2005 nog niet zo was, terwijl Delft in 2020 juist benedengemiddeld scoort, terwijl dat in 2005 nog niet zo was..

Vooraf in nationaal decentraal gelegen delen van Nederland als het Noorden, Limburg en Achterhoek/zuidelijk Twente bereiken gemeenten zelden een bovengemiddelde score. In het Noorden zijn de uitzonderingen daarop de vier Friese Waddeneilanden en Meppel. In Limburg scoren vijf gemeenten bovengemiddeld (waarvan één in het zuidelijk deel). In Zeeland scoren twee van de vier gemeenten op Zuid-Beveland bovengemiddeld. In grote delen van de Randstad en aangrenzende gebieden in Alkmaar/West-Friesland, Gelderland, Noord-Brabant (met uitzondering van het westelijk deel) en de regio Zwolle resulteren bovengemiddelde scores op de Sociaal-Economische Prestaties. In de Randstad was in 2020 slechts voor een aantal gemeenten in Rijnmond/Drechtsteden en Haaglanden regelmatig geen sprake van een bovengemiddelde score.

Het ruimtelijk patroon is tussen 2005 en 2020 vrij stabiel gebleven (vergelijk de figuren 1a en 1b). Desalniettemin zijn er specifieke verschuivingen geweest tussen 2005 en 2020 (zie figuur 2).

Opvallend is dat 23 van de 28 kernsteden hun score hebben verbeterd tussen 2005 en 2020. Dat geldt slechts niet voor Leeuwarden, Groningen, Haarlemmermeer, Leiden en Delft. Dat past in de trend van de toenemende populariteit van stedelijke gebieden bij mensen en bedrijven.

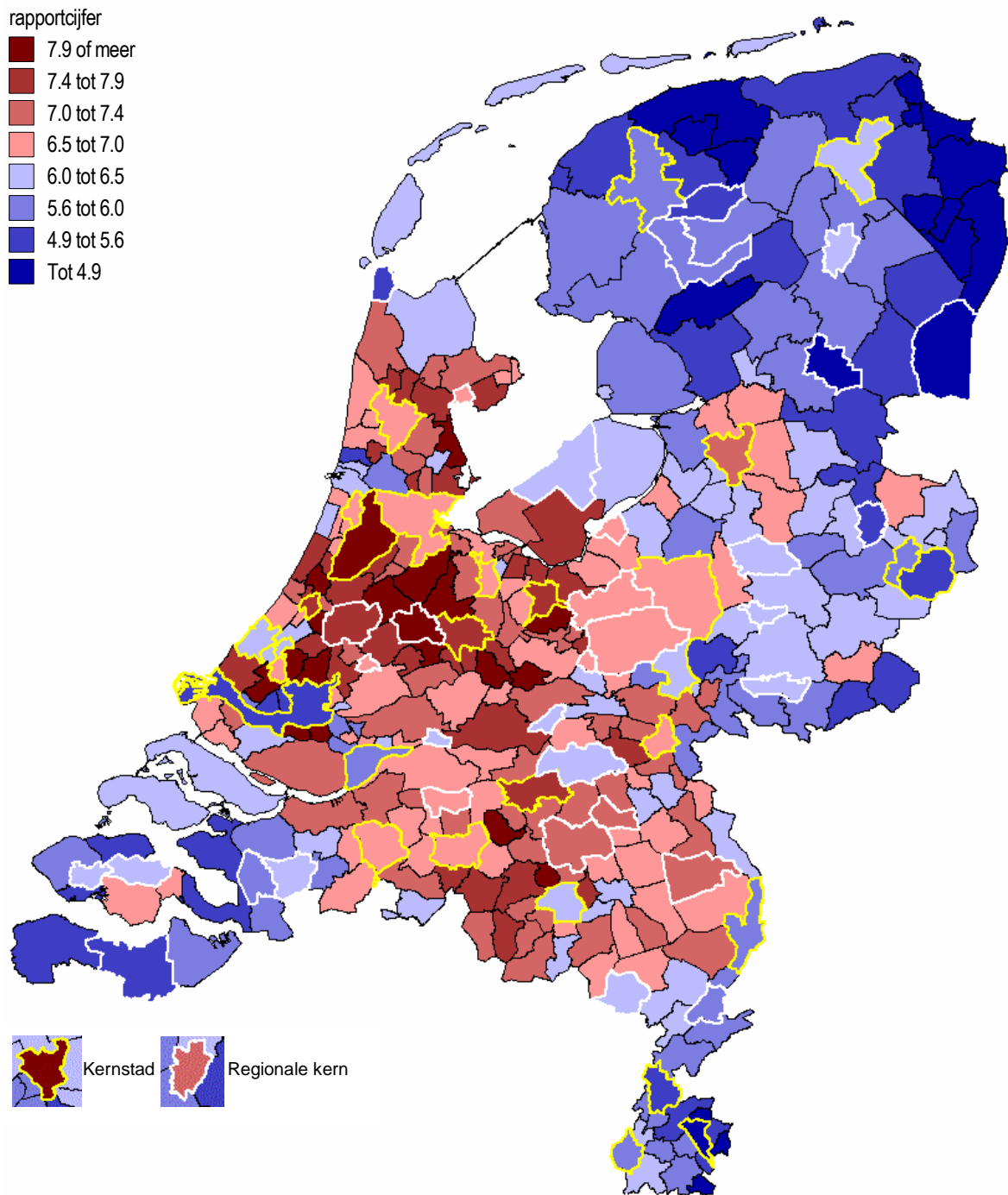
Van de 17 voormalige groeikernen kent er slechts één een toename van het rapportcijfer in de periode 2005-2020, namelijk Houten. Van de groeikernen resulteerde de sterkste afname in rapportcijfer tussen 2005 en 2020 voor Zoetermeer, gevolgd door achtereenvolgens Nieuwegein, Huizen, Capelle a/d IJssel, Heerhugowaard, Nissewaard, Hellevoetsluis, Westervoort, Leusden, Hoorn, Purmerend, Haarlemmermeer, Almere, Etten-Leur en Duiven². Duiven, Etten-Leur, Almere en Houten zijn dus de groeikernen die hun positie het best hebben kunnen handhaven, terwijl groeikernen als Nieuwegein, Zoetermeer, Heerhugowaard, Huizen en Capelle aan den IJssel het sterkst terugvielen.

In de Randstad verbeterden vooral de meest verstedelijkte delen hun positie op de ranglijst. Buiten de Randstad verbeterden zeker niet alleen delen van de aangrenzende provincies Noord-Brabant, Gelderland en Flevoland hun positie. Vrijwel geheel Overijssel kent bijvoorbeeld een (soms zeer) positieve ontwikkeling. Dat geldt ook voor delen van Zeeland, voor oostelijk Friesland en voor diverse gemeenten in Drenthe. Daarbij gaat het overigens veelal wel om een verbetering van de positie vanaf een lage basis, want veel van deze gemeenten kennen in 2020 nog steeds een benedengemiddelde score.

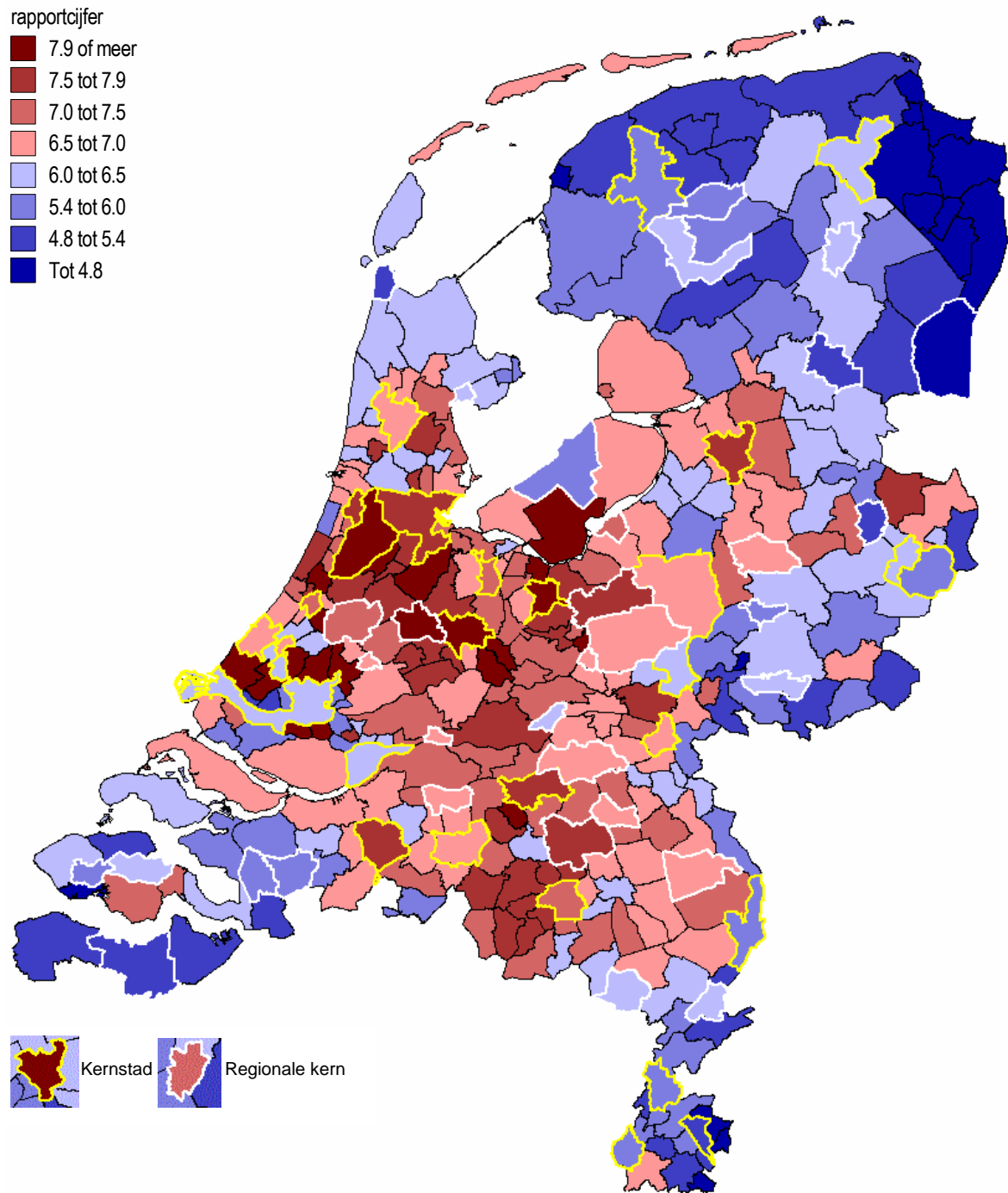
---

² Officieel hebben ook Alkmaar, Amersfoort en Helmond de status van groeikern gehad. Zij hadden op het moment van aanwijzen echter al een dermate grote omvang dat de toevoeging aan de woningvoorraad in verhouding tot de al bestaande woningvoorraad duidelijk kleiner was dan in de andere groeikernen.

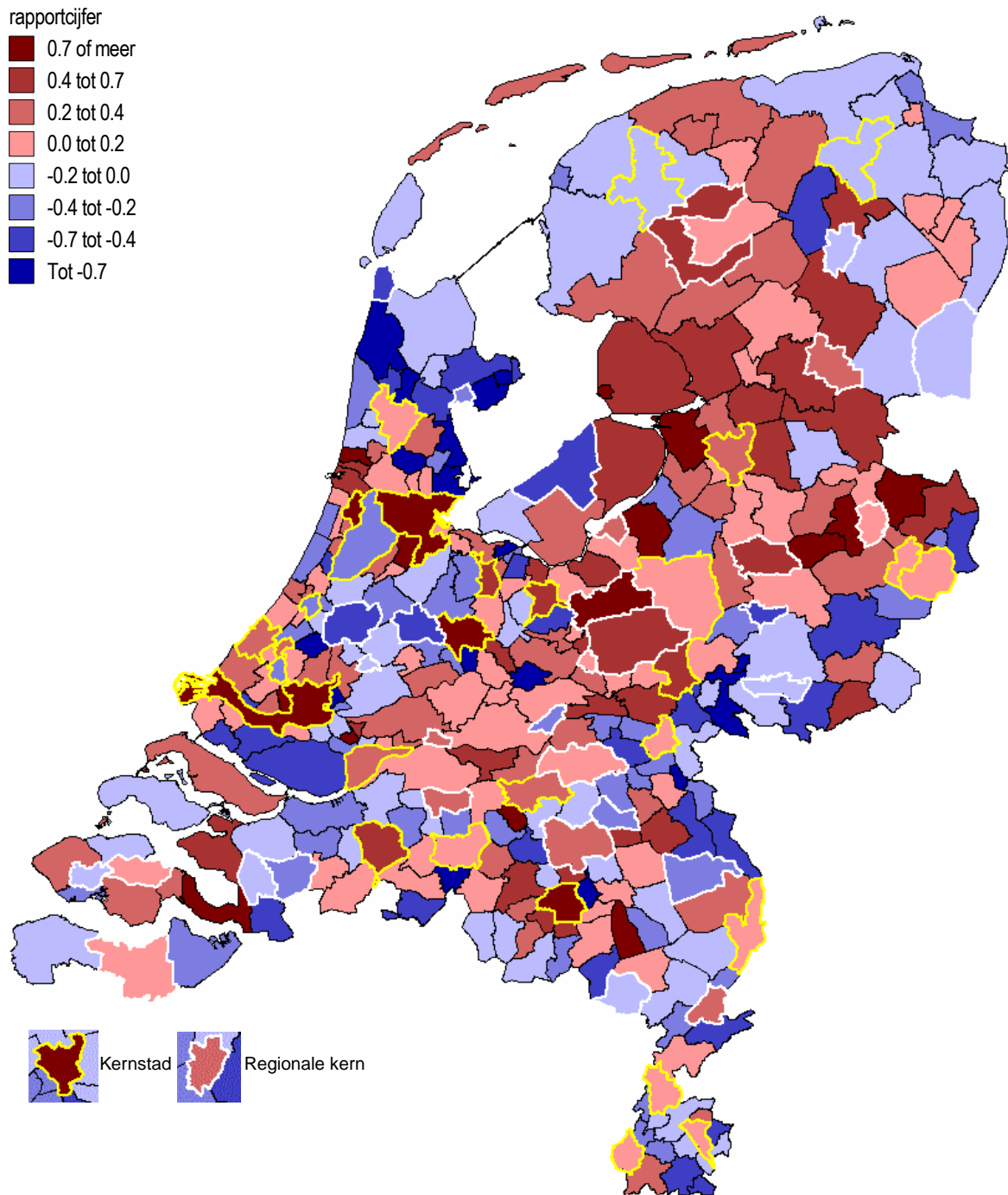
Figuur 1a Rapportcijfer Sociaal-Economische Prestaties, 2005

Figuur 1b Rapportcijfer Sociaal-Economische Prestaties, 2020

Figuur 2 Verandering score Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2020

Hoog en laag scorende gemeenten

In tabel 2 staan de tien gemeenten met de hoogste en de tien gemeenten met de laagste score op Sociaal-Economische Prestaties in 2020. De tien gemeenten met de laagste score op de Sociaal-Economische Prestaties liggen alle in oostelijk Groningen (zes maal) of zuidoostelijk Limburg (vier maal). Dit zijn bij uitstek gebieden die bekend staan als (demografische) 'krimpgebieden'. Bij de tien gemeenten met de hoogste score op de Sociaal-Economische Prestaties is er meer sprake van variatie. Er staan drie kernsteden in de top-10 (Utrecht, Haarlemmermeer en Amersfoort) en vier suburbane gemeenten in de

buurt van grote steden, waaronder drie tussen Rotterdam en Den Haag (Lansingerland, Midden-Delfland en Pijnacker-Nootdorp), aangevuld met Houten en Aalsmeer. Renswoude (bij Amersfoort) en Zoeterwoude en Teylingen (beide bij Leiden) completeren de top-10. Ruimtelijk zijn er dus drie zones met top-10 gemeenten, namelijk rond Rotterdam, bij Utrecht/Amersfoort en bij Haarlemmermeer/Leiden.

Tabel 2 Tien hoogst en tien laagst scorende gemeenten Sociaal-Economische Prestaties, 2020

Tien hoogst scorende gemeenten			Tien laagst scorende gemeenten		
Positie	Gemeente	Cijfer	Positie	Gemeente	Cijfer
1	Houten	8.65	350	Vaals	3.96
2	Lansingerland	8.51	349	Kerkrade	4.04
3	Utrecht	8.43	348	Pekela	4.05
4	Renswoude	8.41	347	Oldambt	4.11
5	Midden-Delfland	8.34	346	Westerwolde	4.12
6	Pijnacker-Nootdorp	8.33	345	Stadskanaal	4.14
7	Zoeterwoude	8.32	344	Delfzijl	4.16
8	Amersfoort	8.23	343	Appingedam	4.33
9	Haarlemmermeer	8.21	342	Brunssum	4.41
10	Teylingen	8.10	341	Landgraaf	4.48

In tabel 3a staan de tien gemeenten met de sterkste toename van het rapportcijfer voor de Sociaal-Economische Prestaties tussen 2005-2020 en in tabel 3b staan de tien gemeenten met de sterkste afname. Tevens zijn de posities in de ranglijst van 350 gemeenten weergegeven in 2005 en 2020.

Tabel 3a Top-10 verbetering totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2020

Positie	Gemeente	Positie 2005	Positie 2020	Verandering cijfer
1	Rijssen-Holten	263	96	1.14
2	Wierden	248	84	1.11
3	Urk	226	73	1.04
4	Amsterdam	141	28	1.01
5	Barneveld	134	30	0.93
6	Utrecht	43	3	0.89
7	Rotterdam	317	251	0.86
8	Haarlem	124	36	0.84
9	Eindhoven	210	84	0.81
10	Vught	77	14	0.78

Tabel 3b Top-10 afname totaalscore Sociaal-Economische Prestaties, 2005-2020

Positie	Gemeente	Positie 2005	Positie 2020	Verandering cijfer
1	Goirle	34	183	-1.07
2	Zoetermeer	48	204	-1.06
3	Stede Broec	181	300	-1.05
4	Nieuwegein	24	146	-1.03
5	Drechterland	51	195	-0.99
6	Doesburg	95	339	-0.99
7	Nuenen c.a.	40	178	-0.98
8	Mook en Middelaar	107	253	-0.97
9	Wormerland	68	206	-0.94
10	Wijk bij Duurstede	9	77	-0.93

In de top-10 voor de ontwikkeling van de totaalscores tussen 2005 en 2020 (zie tabel 3a) staan, naast kernstad Eindhoven, vier kernsteden uit de Randstad (waarvan drie uit de Noordvleugel), namelijk

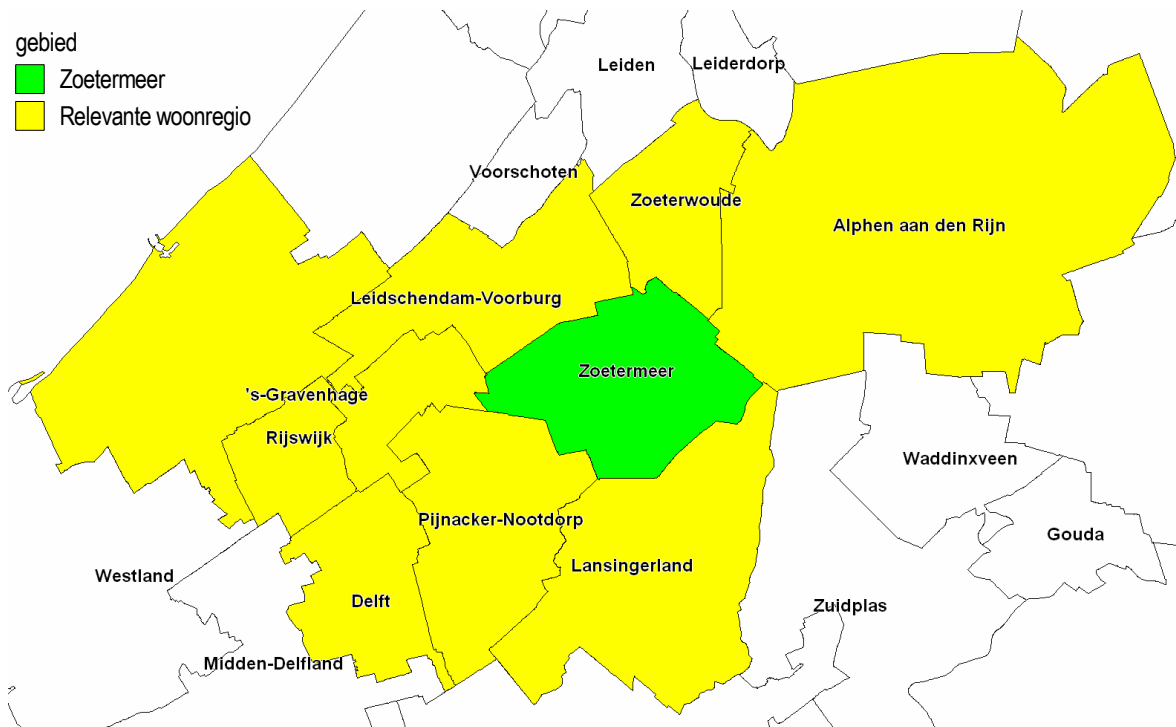
Amsterdam, Rotterdam, Haarlem en Utrecht. Wat betreft het niveau bestaat er nog wel een duidelijk verschil tussen Amsterdam en Rotterdam. In 2020 neemt Amsterdam positie 28 in en Rotterdam positie 251. Duidelijk is echter dat Rotterdam de positie heeft verbeterd ten opzichte van 2005 (destijds plaats 318). Gemeenten uit Overijssel nemen de eerste en tweede plaats in binnen de top-10. Gemeenten uit de 'Bible belt' staan drie maal in de top-5 (Rijssen-Holtén, Urk en Barneveld).

In de ranglijst van gemeenten met de sterkste afname in Sociaal-Economische Prestaties (zie tabel 3b) valt op dat er twee gemeenten uit West-Friesland (provincie Noord-Holland) zijn vertegenwoordigd (Stede Broec en Drechterland). Dit gebied is in het verleden sterk gegroeid (mede door suburbanisatie vanuit Amsterdam), maar valt nu terug. Ook voor voormalige groeikernen als Nieuwegein en Zoetermeer geldt dat zij momenteel duidelijk lagere Sociaal-Economische Prestaties kennen dan in 2005. De top-10 wordt gecompleteerd met Goirle, Doesburg, Mook en Middelaar, Nuenen, Wormerland en Wijk bij Duurstede.

Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer

In de Monitor Sociaal-Economische Prestaties voor de gemeente Zoetermeer staan figuren voor de 27 indicatoren en een korte interpretatie van de resultaten, alsmede de totaalscore en de ontwikkeling daarvan in de tijd. De situatie en ontwikkelingen in Zoetermeer zullen daar waar nuttig en mogelijk worden vergeleken met andere gebieden. Ten eerste is vergeleken met het nationaal gemiddelde, ten tweede met een 'relevante regio', die is gebaseerd op de intensiteit van migratiestromen vanuit en naar Zoetermeer (de 'relevante woonregio'; zie figuur 3) en ten derde met twee typen 'benchmarkgroepen'.

Figuur 3 Relevante woonregio en voor Zoetermeer

Als eerste benchmarkgroep fungeren zes voormalige groeikernen waarop Zoetermeer volgens het 'Gelijkenisprofiel' het meest lijkt³, namelijk Capelle a/d IJssel, Nissewaard, Nieuwegein, Purmerend, Lelystad en Almere. Dit wordt aangeduid als de 'groeikernenbenchmark'.

De tweede benchmarkgroep is gebaseerd op de economische structuur en factoren die daarop direct van invloed zijn. Ook hiervoor diende het Gelijkenisprofiel als basis, maar in dit geval is de mate van gelijkenis gebaseerd op de thema's economische structuur, ruimte & bereikbaarheid en arbeidsmarkt & onderwijs. Als top-10 resulteert dan naar mate van gelijkenis met Zoetermeer: Capelle a/d IJssel, Dordrecht, Schiedam, Gouda, Almere, Vlaardingen, Zaanstad, Deventer, Rijswijk en Zwijndrecht. Opvallend is dat zeven gemeenten uit de Zuidvleugel van de Randstad zijn vertegenwoordigd, aangevuld met twee suburbane gemeenten uit de Noordvleugel (Zaanstad en Almere) en de regionale kern Deventer. Als 'economische benchmark' is op grond van gelijkenis en nabijheid gekozen voor Capelle a/d IJssel, Dordrecht, Schiedam, Gouda, Vlaardingen en Rijswijk. Met uitzondering van het (ook vrij dicht bij Zoetermeer gelegen) Gouda maken deze gemeenten alle deel uit van de MRDH en zijn het (naast Gouda ook met uitzondering van Dordrecht) suburbane gemeenten van Rotterdam of Den Haag.

In figuur 4 staan de resultaten voor de Monitor Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer. Links staan steeds de absolute scores, rechts staan de 'relatieve scores' (de score voor een gebied gedeeld door de score voor Nederland). Soms moet een hoge score als 'ongunstig' worden beoordeeld. Dat geldt bijvoorbeeld voor het werkloosheidspercentage. Uiteraard wordt bij het bepalen van de totaalscore op basis van de tien kernindicatoren de berekening zodanig uitgevoerd dat een gunstige score altijd positief wordt beoordeeld. De selectie van kernindicatoren is te herkennen aan de rode ster, rechtsboven in de rechter figuur. In tabel 4 staan het rapportcijfer en de positie per indicator in 2020, alsmede de positie in 2005 en 2018. Vanaf pagina 19 staat een korte duiding van de resultaten per indicator.

---

³ Het Gelijkenisprofiel is een door Bureau Louter ontwikkeld instrument waarmee voor elk paar van gemeenten hun onderlinge vergelijkbaarheid wordt bepaald. Dat gebeurt op basis van 124 indicatoren, die vallen binnen zes rubrieken, namelijk economie, ruimte & bereikbaarheid, demografie & wonen, arbeidsmarkt & onderwijs, brede welvaart en politiek & samenleving.

Tabel 4 Cijfer en positie per indicator (totaal 350 gemeenten)

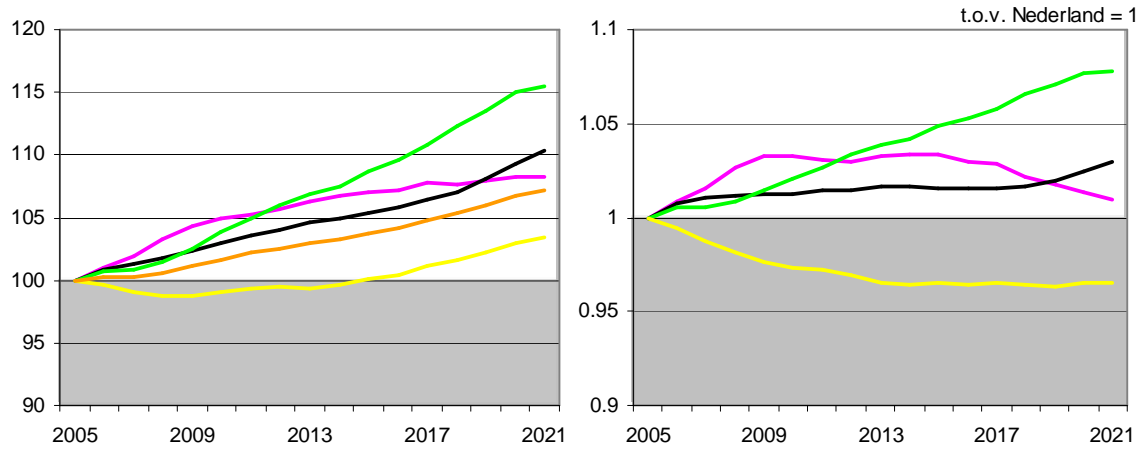
Hier komen enkele geactualiseerde rapportcijfers.

Indicator	Cijfer	Positie 2020	Positie 2018	Positie 2005
Aantal inwoners (2005=100)	8.0	78	64	-
Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking	9.2	16	15	16
Percentage Westers allochtonen in de bevolking	7.8	76	72	50
Percentage inwoners 67 jaar of ouder	8.1	61	46	25
Demografische druk	8.0	64	47	29
Bruto participatiegraad	5.8	230	194	18
Netto participatiegraad (totaal)	5.5	250	231	37
Netto participatiegraad laag opgeleiden	5.2	274	275	78
Netto participatiegraad middelbaar opgeleiden	5.8	232	227	175
Netto participatiegraad hoog opgeleiden	5.4	259	218	55
Opleidingsindex beroepsbevolking	7.5	96	94	81
Percentage laag opgeleiden in beroepsbevolking	7.9	74	74	89
Percentage middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking	6.5	178	235	278
Percentage hoog opgeleiden in beroepsbevolking	7.3	109	87	73
Werkloosheidspercentage totaal	4.5	310	319	276
Werkloosheidspercentage inwoners 15-24 jaar	4.3	320	336	292
Werkloosheidspercentage inwoners 25-44 jaar	4.8	297	322	276
Werkloosheidspercentage inwoners 45-74 jaar	4.5	309	309	183
Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering	5.4	257	287	202 (2007)
Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering	4.9	288	287	289 (2011)
Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)	6.3	192	206	246
Gemiddelde WOZ-waarde (* € 1.000)	5.8	230	265	281 (2011)
Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)	5.6	195	187	-
Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar	6.0	219	217	177
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (* € 1000)	5.7	247	224	168
Gemiddeld inkomen per persoon	6.7	156	135	87
Gemiddeld vermogen per huishouden	4.2	324 (2019)	327	334 (2011)
Totaal	6.41	204	175	48

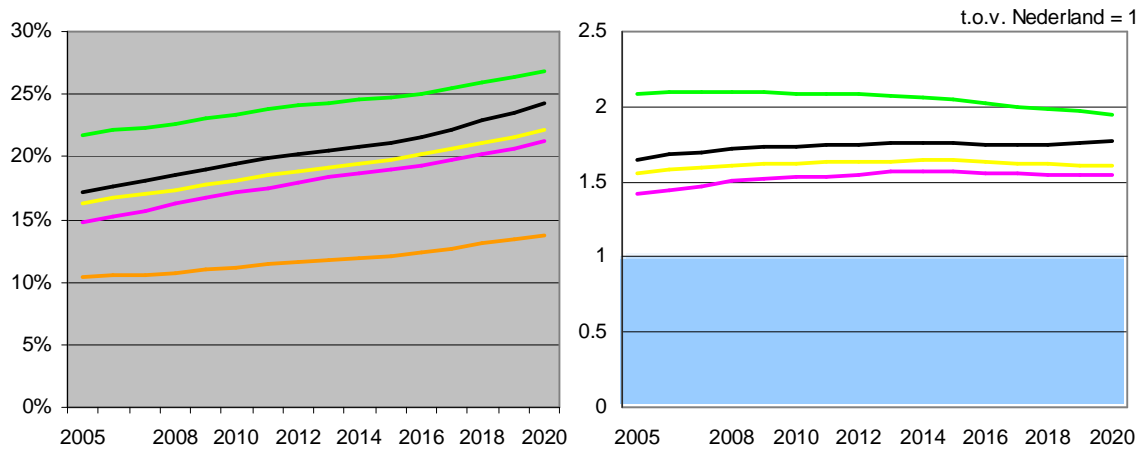
Toelichting: De positie is bepaald ten opzichte van 350 (combinaties van) gemeenten. De posities zijn zodanig bepaald dat een gunstige score resulteert in een hoge positie op de ranglijst, bijvoorbeeld een lage vergrijzingsgraad of een lage werkloosheid. Indicatoren waarvoor het teken is omgedraaid zijn geel gemarkeerd. Kernindicatoren zijn met rode letters weergegeven. Indicatoren waarvoor een score niet als 'gunstig' of 'ongunstig' kan worden beoordeeld zijn lichtblauw gemarkeerd. Bij de aandelen naar opleidingsniveau zijn daarbij de kansen op werk bepalend.

Voor de twee indicatoren die als index ten opzichte van 2005 zijn berekend ('aantal inwoners' en 'aantal arbeidsplaatsen') zijn voor 2005 geen 'posities' bepaald.

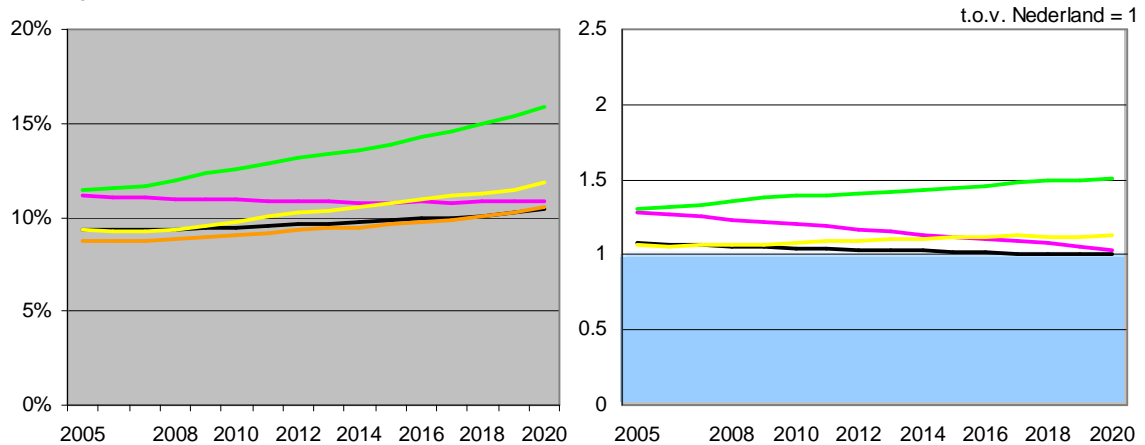
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020

1. Aantal inwoners (2005=100)

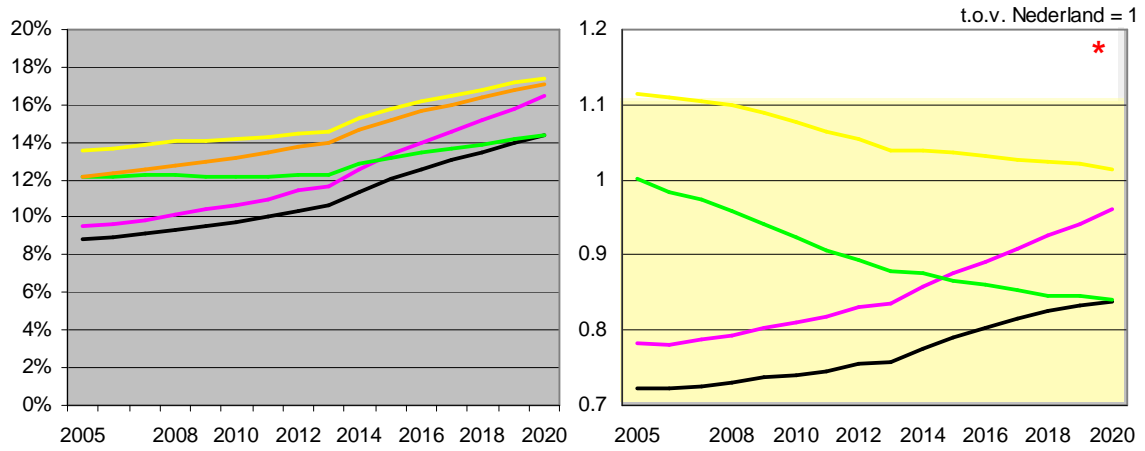
2. Percentage niet-Westers allochtoon

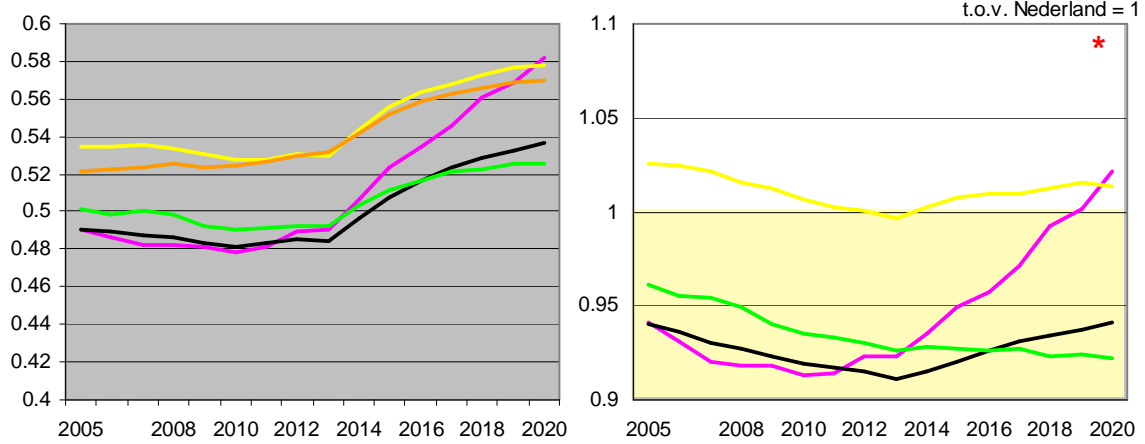
3. Percentage Westers allochtoon

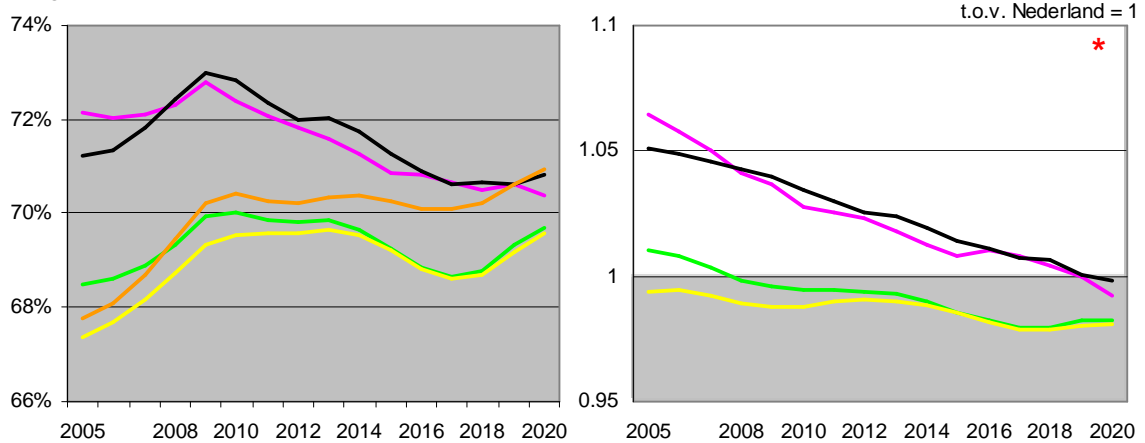
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

4. Percentage inwoners 67 jaar of ouder

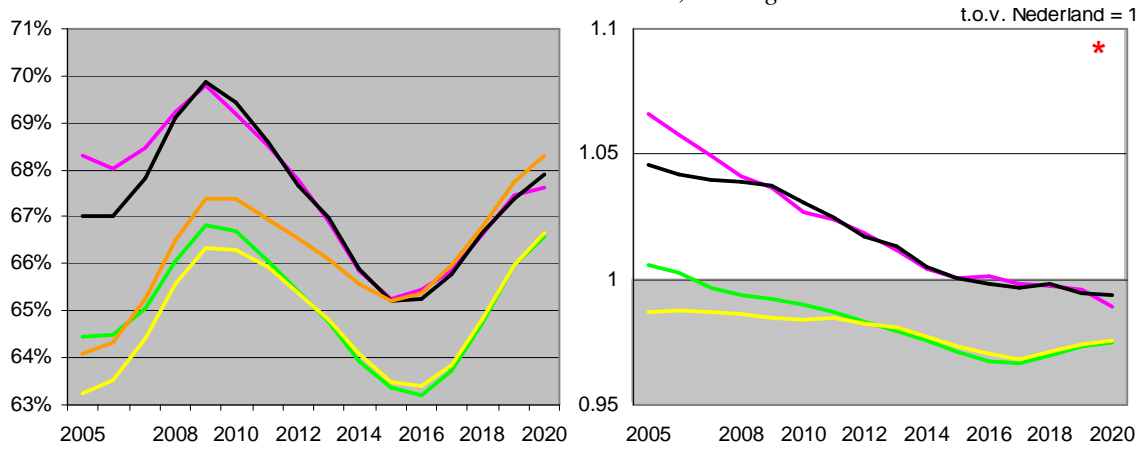
5. Demografische druk

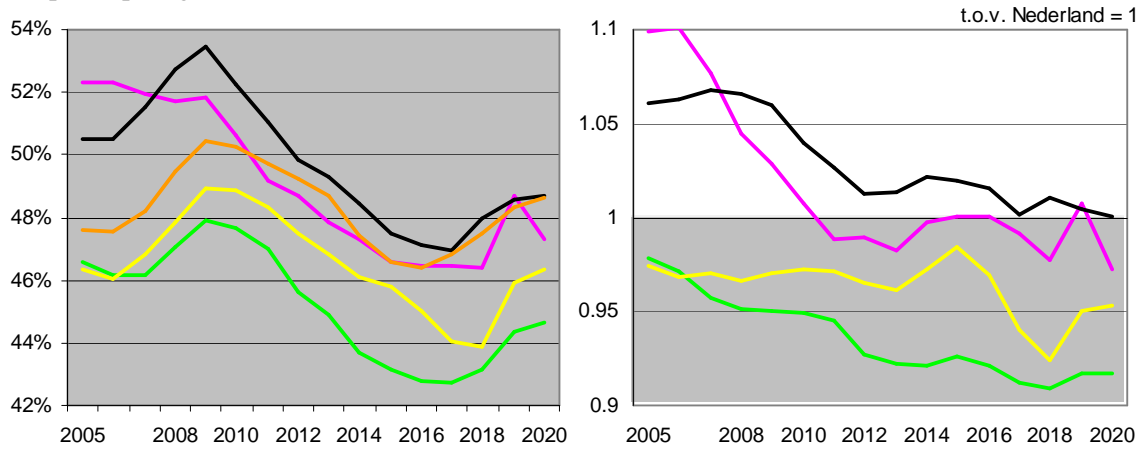
6. Bruto participatiegraad

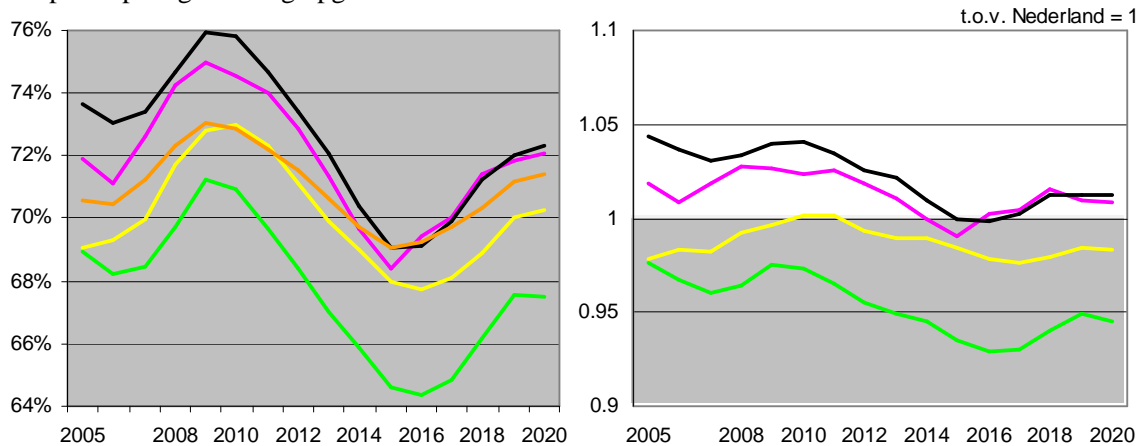
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

7. Netto participatiegraad (totaal)

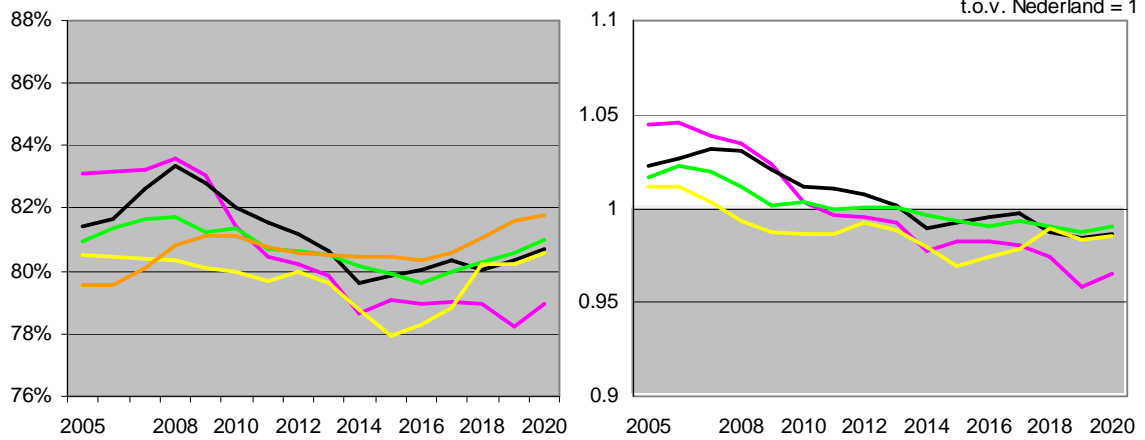
8. Netto participatiegraad laag opgeleiden

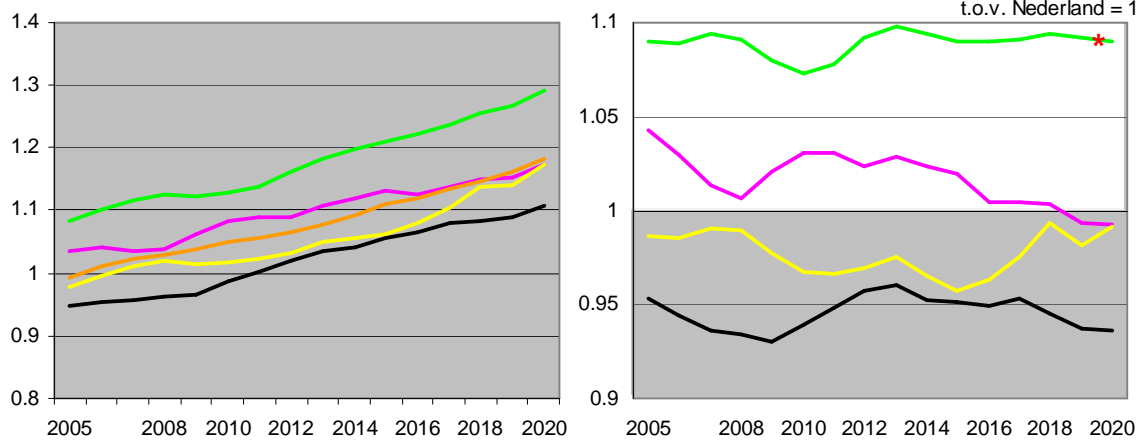
9. Netto participatiegraad middelbaar opgeleiden

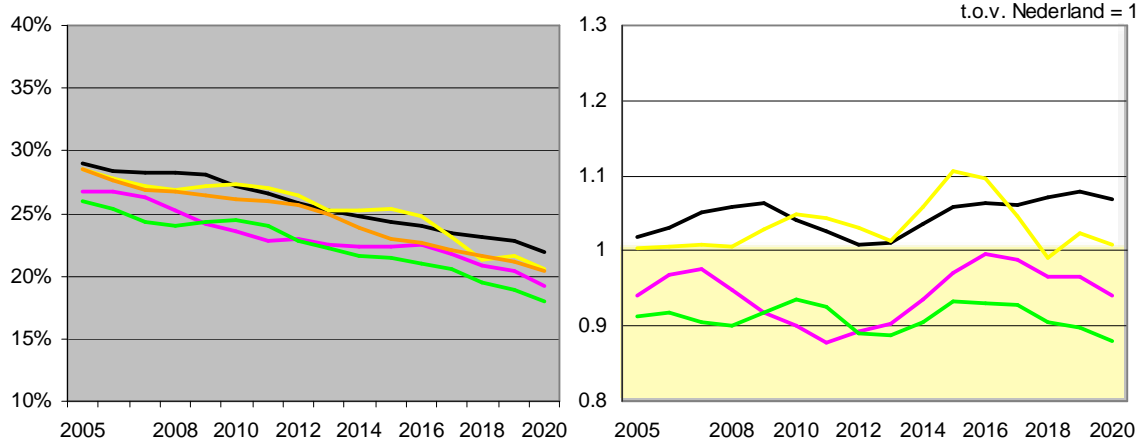
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

10. Netto participatiegraad hoog opgeleiden

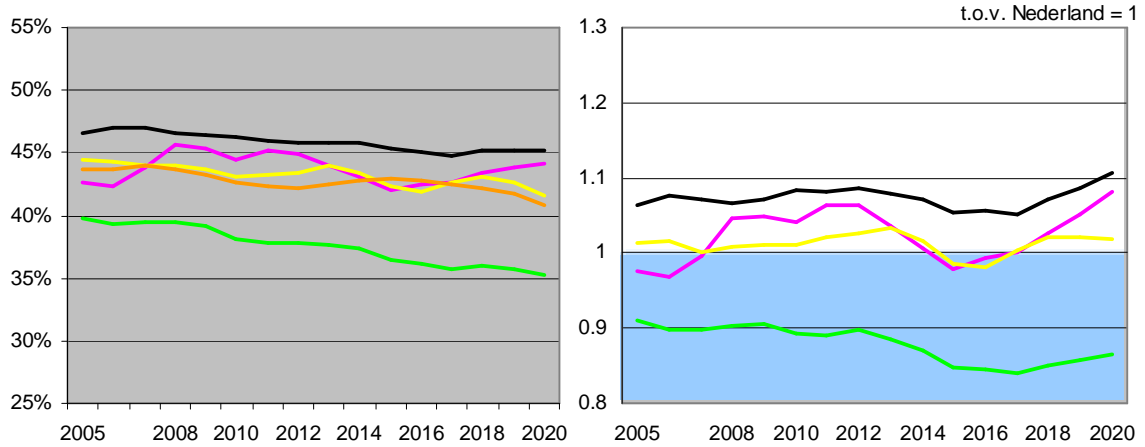
11. Opleidingsindex beroepsbevolking

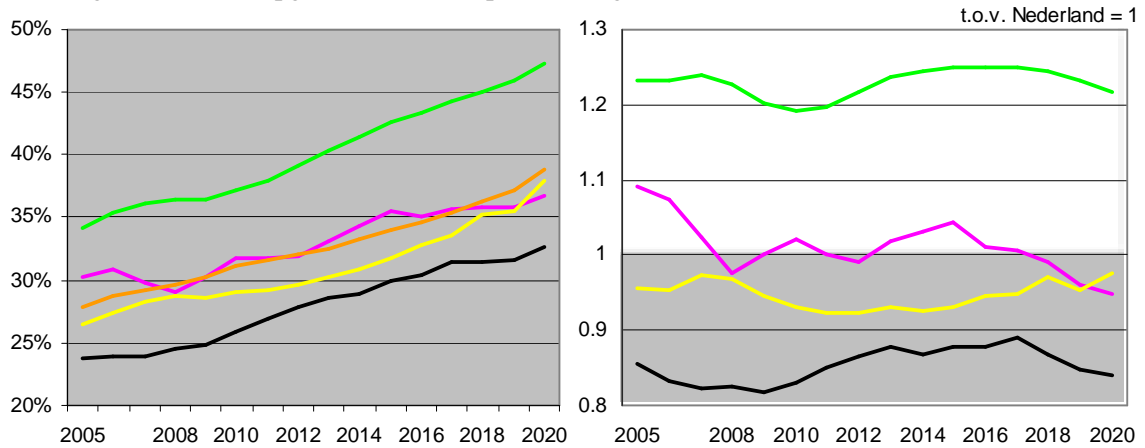
12. Percentage laag opgeleiden in beroepsbevolking

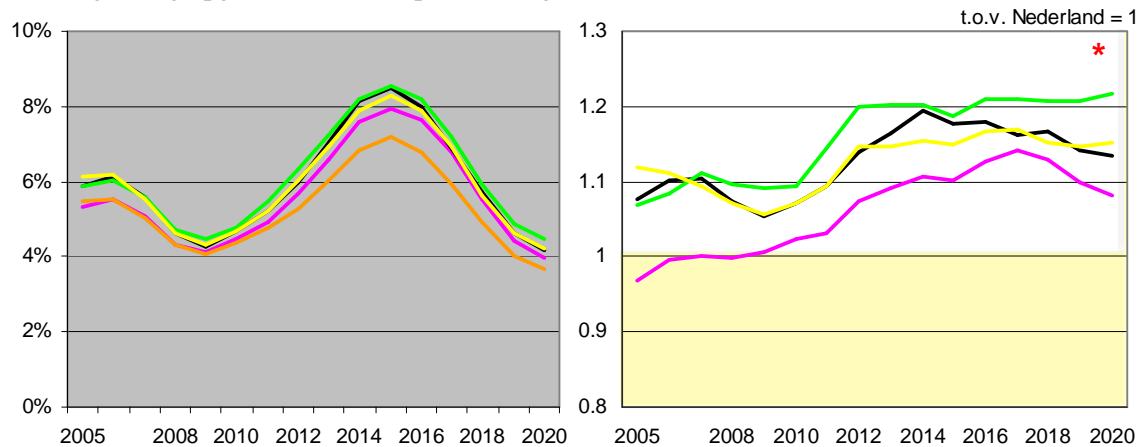
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

13. Percentage middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking

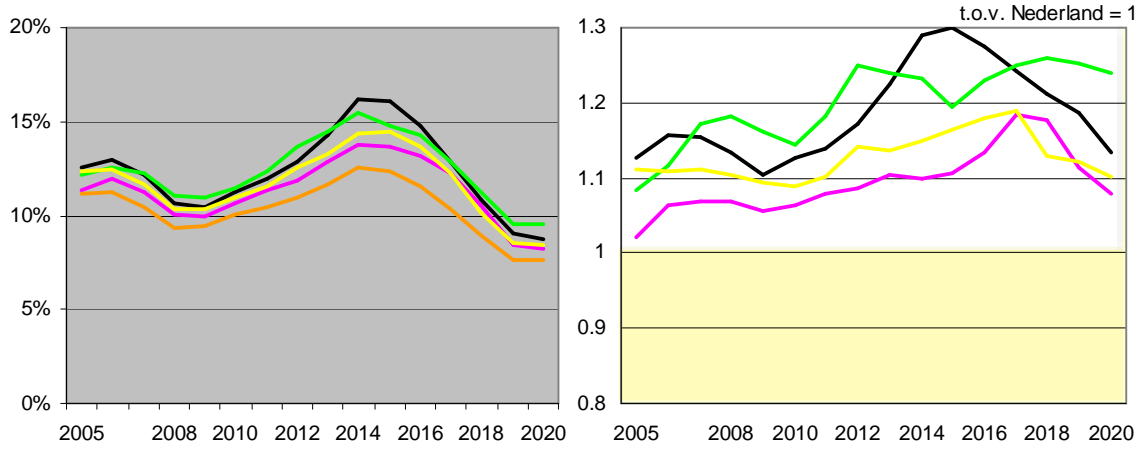
14. Percentage hoog opgeleiden in beroepsbevolking

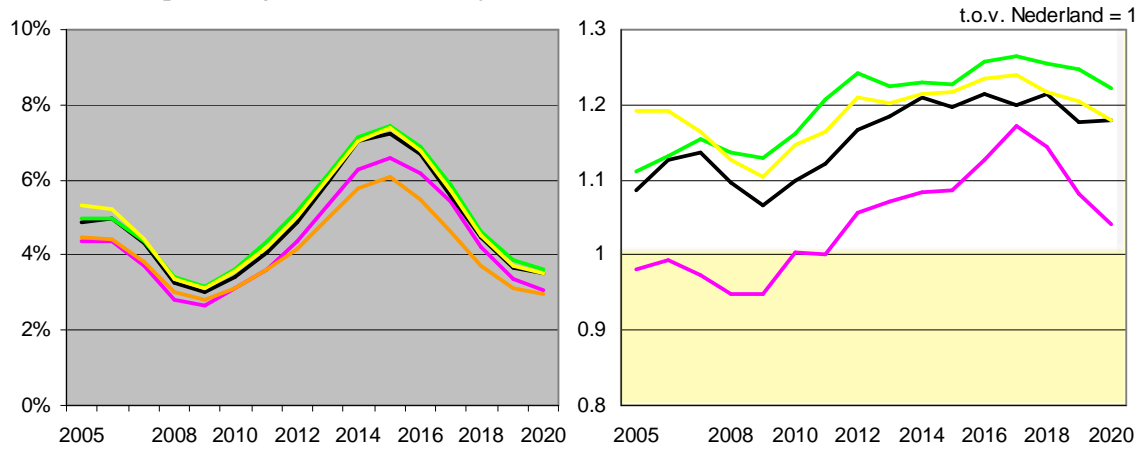
15. Werkloosheidspercentage totaal

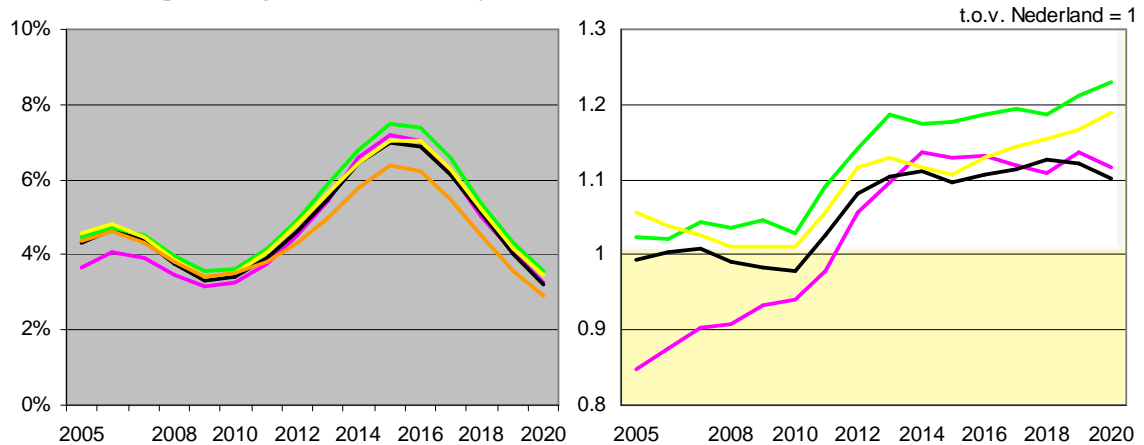
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

16. Werkloosheidspercentage inwoners 15-24 jaar

17. Werkloosheidspercentage inwoners 25-44 jaar

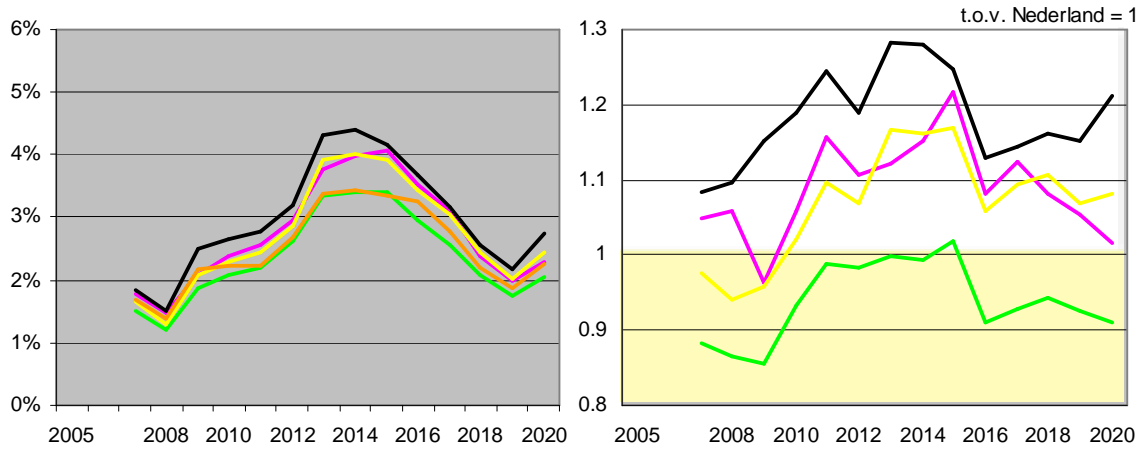

18. Werkloosheidspercentage inwoners 45-74 jaar

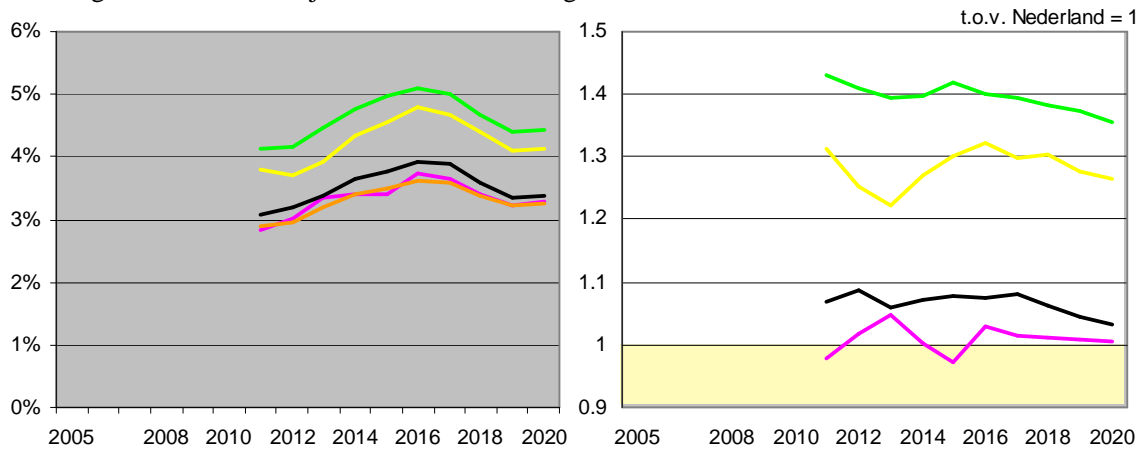
- Zoetermeer
- Relevante w oonregio
- Nederland
- Hoog is gunstig
- Neutraal
- Groeikernen
- Economische benchmark
- Hoog is ongunstig
- * Kernindicator

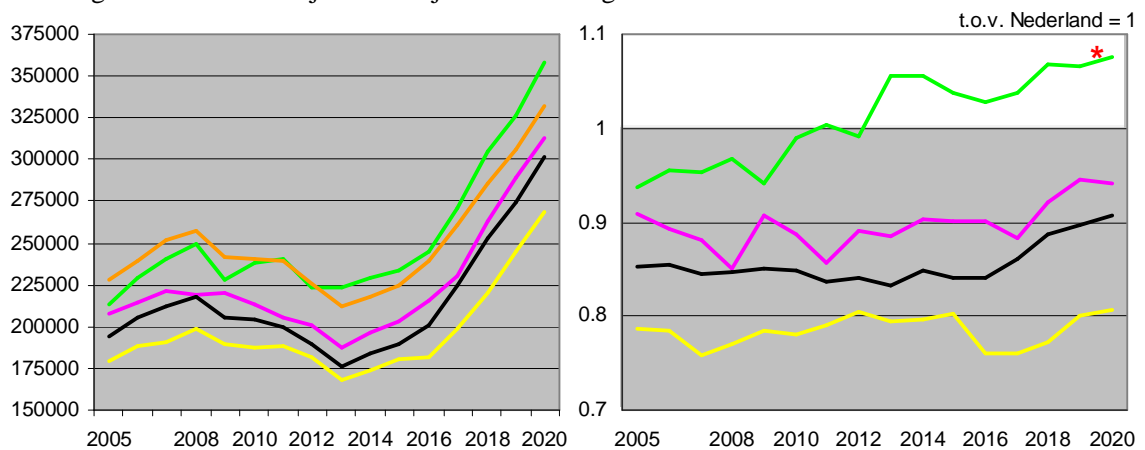
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

19. Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering

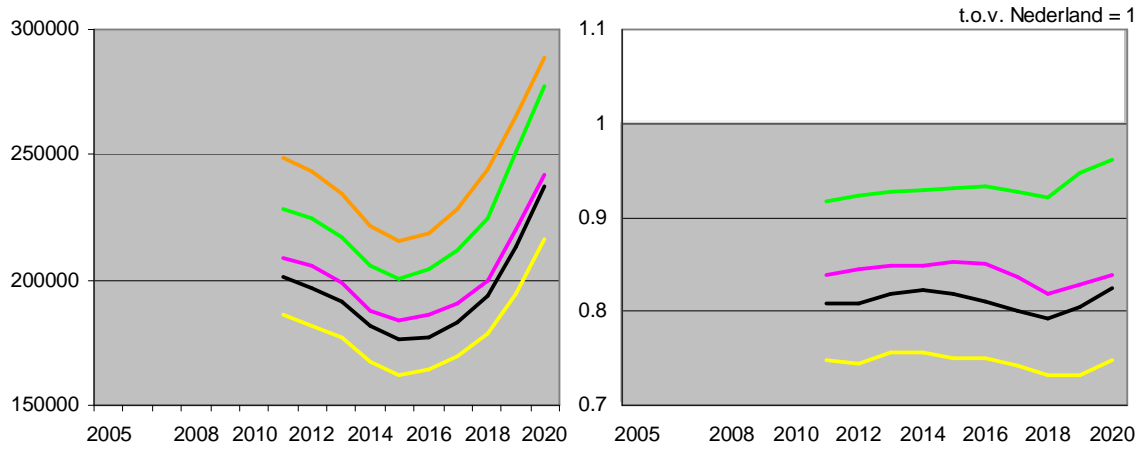
20. Percentage inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering

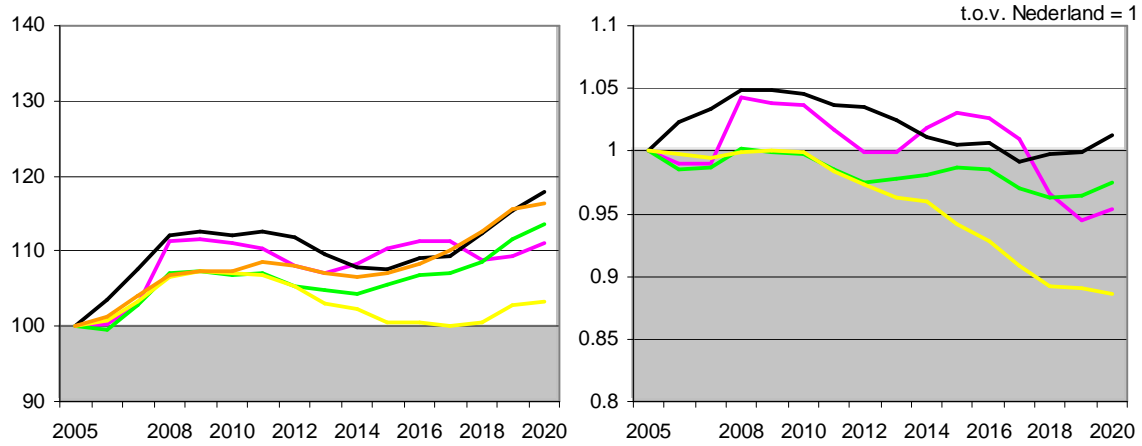
21. Gemiddelde verkoopprijs woningen (in €)

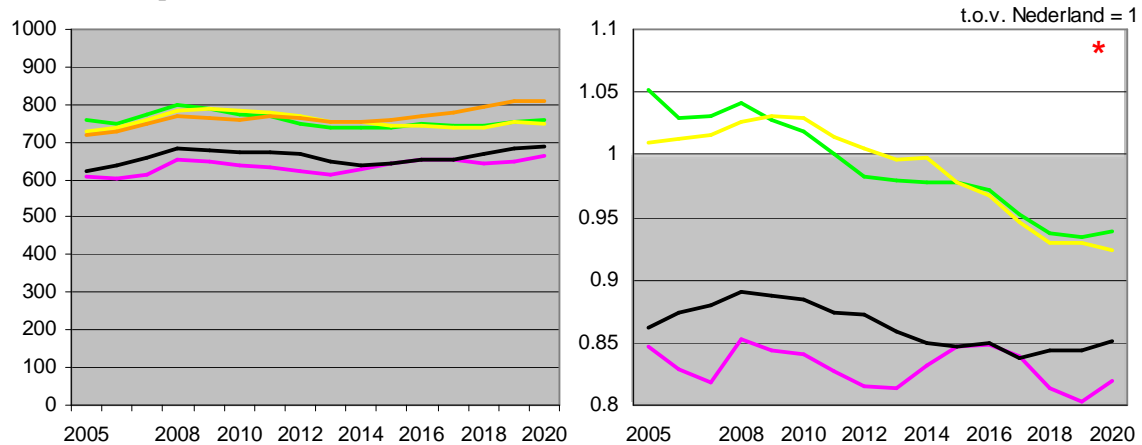
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

22. Gemiddelde WOZ-waarde (in €)

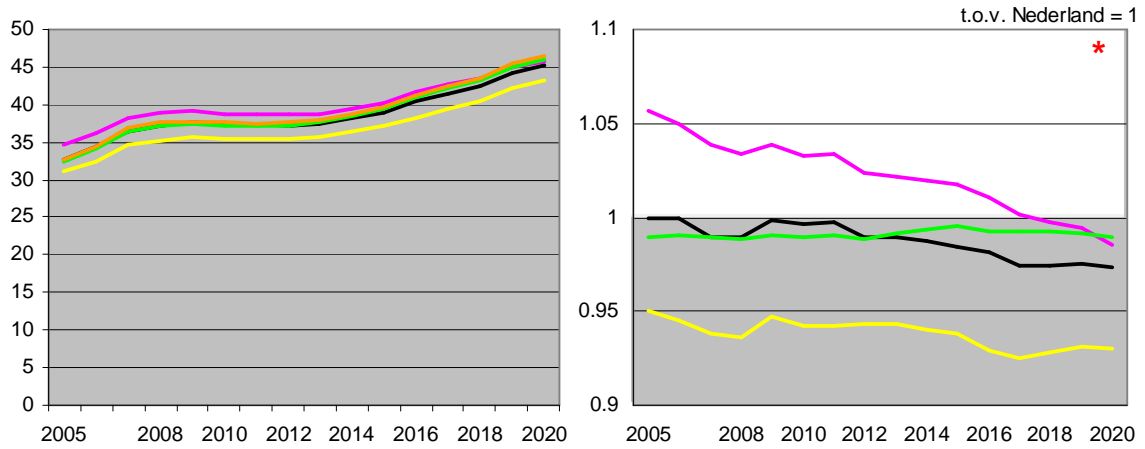
23. Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)

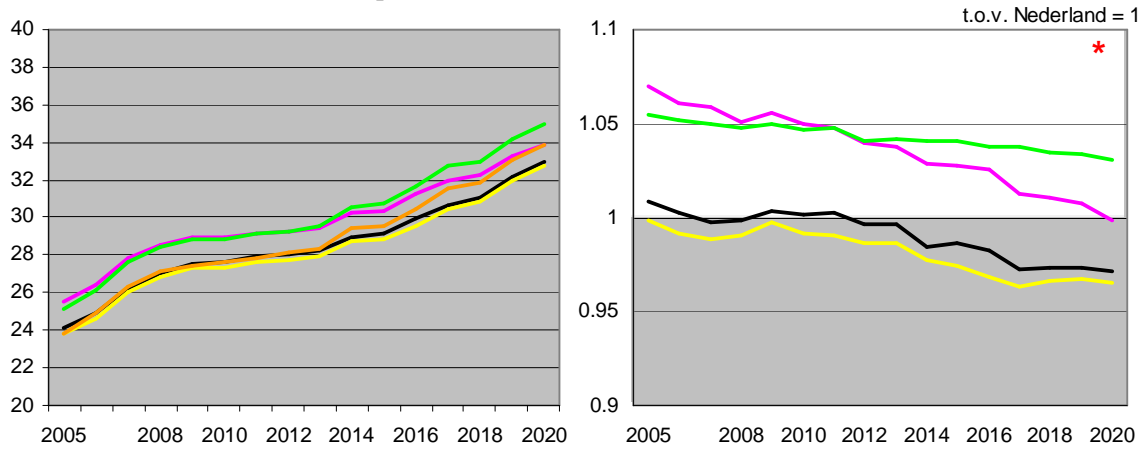
24. Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar

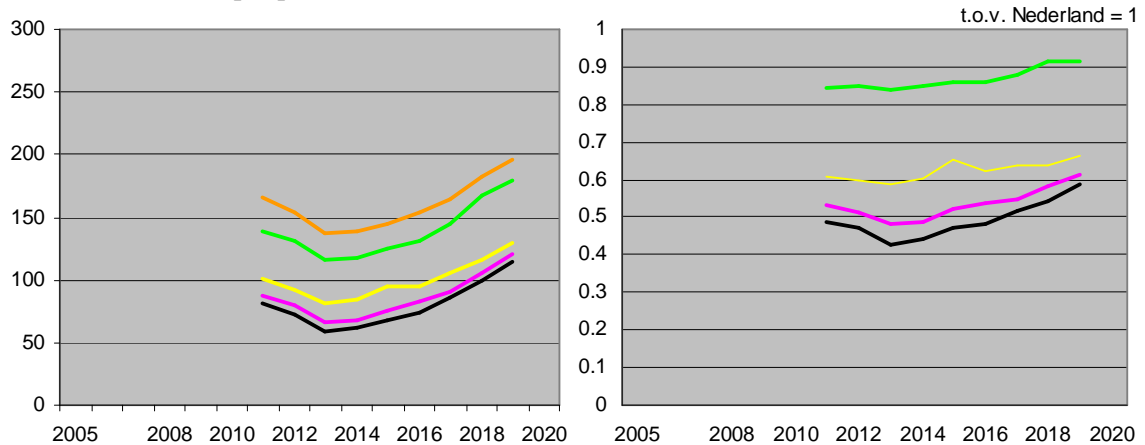
Figuur 4 Monitor Sociaal-Economische Prestaties 2005-2020, vervolg

25. Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden (* € 1.000)

26. Gemiddeld inkomen per persoon (* € 1.000)

27. Gemiddeld vermogen per huishouden (* € 1.000)

Per indicator volgt nu een korte toelichting bij de resultaten. Daarbij wordt tevens ingegaan op de posities die Zoetermeer in het eerste jaar dat de score is gemeten in de ranglijst van 350 gemeenten (veelal 2005) en de positie die wordt ingenomen in 2020. Tevens wordt per indicator aangegeven welke vijf gemeenten in Nederland de hoogste scores kenden in 2020 en welke vijf de laagste scores.

1. Het aantal inwoners nam in Zoetermeer tot de kredietcrisis (2009) sterker toe dan het nationaal gemiddelde, ontwikkelde zich daarna even sterk, om recentelijk zelfs achter te blijven bij de nationale ontwikkeling. Gedurende de gehele periode nam het aantal inwoners in de relevante woonregio sterker toe dan het nationaal gemiddelde, vooral vanaf 2008 (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur). De laatste jaren blijft de ontwikkeling van het aantal inwoners achter bij de economische benchmark en vooral bij de groeikernenbenchmark (waar het aantal inwoners sinds 2018 zelfs wat sterker toenam dan het nationaal gemiddelde). In de periode 2005-2020 kende Pijnacker-Nootdorp de sterkste procentuele groei van het aantal inwoners, gevolgd door buurgemeente Lansingerland. Deze twee gemeenten worden gevolgd door Aalsmeer, Hendrik-Ido-Ambacht en Utrecht. De gemeente met de sterkste afname van het aantal inwoners was Delfzijl, gevolgd door Loppersum, Pekela, Kerkrade en Valkenburg a/d Geul (gemeenten in oostelijk Groningen en zuidoostelijk Limburg).
2. In Zoetermeer, de twee benchmarks en de relevante regio ligt het aandeel niet-Westerse allochtonen⁴ in de bevolking ruim hoger dan het nationaal gemiddelde. Het meest geldt dat voor de relevante woonregio. Het aandeel ten opzichte van het nationaal gemiddelde is in zowel Zoetermeer als de twee benchmarks verder toegenomen, maar het tempo waarin is recentelijk afgezwakt. Niet-Westerse allochtonen zijn vooral in een aantal steden zeer sterk vertegenwoordigd. Zoetermeer staat in 2020 op plaats 16 op de gemeentelijke ranglijst. Slechts in vijftien Nederlandse gemeenten is het aandeel niet-Westerse allochtonen dus hoger dan in Zoetermeer. In 2005 was ook plaats 16. De vijf gemeenten met het hoogste percentage niet-Westerse allochtonen zijn Rotterdam, Den Haag, Amsterdam, Almere en Diemen. De vijf gemeenten met het laagste percentage zijn Tubbergen, Friese Waddeneilanden, Bronckhorst, Staphorst en Borger-Odoorn.
3. Met name in de relevante woonregio is het aandeel Westers allochtonen sterker toegenomen dan het nationaal gemiddelde. Dat kan bijvoorbeeld om expats uit de Verenigde Staten of West-Europa gaan, maar ook om MOE-landers (Midden- en Oost-Europa; met name Polen), terwijl ook Japanners en voormalige inwoners van Indonesië hieronder vallen.. In Zoetermeer (en in iets mindere mate in de groeikernenbenchmark) heeft het aandeel zich juist minder sterk ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde, terwijl het aandeel in de economische benchmark iets sterker toenam dan nationaal. Op de gemeentelijke ranglijst neemt Zoetermeer in 2020 plaats 76 in. In 2005 was dat plaats 50. Het hoogste aandeel Westerse allochtonen in de bevolking kennen de grensgemeenten Vaals, Hulst, Kerkrade, Sluis en Baarle-Nassau. Wassenaar (veel expats) staat op 6, Amstelveen op 10, Amsterdam op 11 en Den Haag op 12. De laagste aandelen resulteren voor respectievelijk Urk, Dantumadiel, Achtkarspelen, Staphorst en Rijssen-Holten.
4. Het percentage inwoners van 67 jaar of ouder ligt van de drie gebieden alleen in de economische benchmark niet lager dan het nationaal gemiddelde. In Zoetermeer en de groeikernenbenchmark groeit het aandeel echter sterker dan het nationaal gemiddelde (doordat velen die zich enkele decennia geleden gevestigd hebben, de pensioensgerechtigde leeftijd bereiken). In de relevante woonregio neemt het aandeel juist minder sterk toe dan het nationaal gemiddelde en dat geldt in iets mindere mate ook voor de economische benchmark. Wat dit aspect van de demografische ontwikkeling betreft lijkt Zoetermeer dus duidelijk meer op de groeikernenbenchmark dan op de economische benchmark. Momenteel neemt Zoetermeer positie 61 in op de gemeentelijke ranglijst (waarbij de gemeente met de laagste vergrijzingsgraad plaats 1 inneemt). De

---

⁴ Dit is een heterogene groep, die bestaat uit Marokkanen, Turken, Surinamers en Antillianen (voor zover het om de eerste en tweede generatie gaat), maar ook uit statushouders, kenniswerkers uit bijvoorbeeld India en studenten uit China.

- vergrijzingsgraad is het hoogst in Bergen (NH), gevolgd door Laren, Valkenburg a/d Geul, Sluis en Renkum. Het laagste aandeel senioren kennen Urk, Utrecht, Almere, Amsterdam en Zeewolde.
5. De demografische druk ligt in de relevante regio en de groeikernenbenchmark beneden het nationaal gemiddelde, maar in Zoetermeer is de demografische druk de laatste jaren snel naar dat gemiddelde toegegroeid en scoort Zoetermeer inmiddels zelfs iets bovengemiddeld. Dat geldt ook voor de economische benchmark. Vooral sinds 2013 is de demografische druk in Zoetermeer relatief sterk gegroeid. In iets mindere mate neemt de demografische druk ook in de twee benchmarks sterker toe dan het nationaal gemiddelde sinds 2013, terwijl in de relevante woonregio juist sprake is van een wat minder sterke ontwikkeling. Momenteel neemt Zoetermeer plaats 64 in op deze ranglijst, terwijl dat in 2005 plaats 29 was⁵. Aangezien een lage demografische druk gunstig is, kan het relatief sterk toenemen van de demografische druk worden beschouwd als een ongunstige ontwikkeling. De demografische druk is het hoogst in de 'luxe suburbs' Laren, Bloemendaal, Heemstede, Bergen (NH) en Blaricum en het laagst in de studentensteden Groningen, Amsterdam, Delft, Utrecht en Leiden.
  6. De ontwikkeling van de bruto participatiegraad is zeer opmerkelijk. De 'voorsprong' van Zoetermeer en de groeikernenbenchmark ten opzichte van het nationaal gemiddelde is duidelijk geslonken en inmiddels zelfs omgeslagen in een lichte achterstand. Dit geldt dus niet alleen voor Zoetermeer, maar ook voor de benchmark. Dit kan samenhangen met 'ontmoedigingseffecten'. Door een achterblijvende werkgelegenheidsontwikkeling in en rond de groeikernen trekt een deel van de potentiële beroepsbevolking zich terug van de arbeidsmarkt. De dalende trend geldt niet alleen voor Zoetermeer, maar ook voor de relevant regio, waar de bruto participatiegraad zelfs onder het nationaal gemiddelde is gezakt. Ook in de economische benchmark bleef de ontwikkeling achter bij de nationale trend, maar in mindere mate dan in Zoetermeer. Momenteel bezet Zoetermeer op de gemeentelijke ranglijst plaats 230. In 2005 was dat plaats 18. De bruto participatiegraad is in Zoetermeer dus sterk afgenomen. Dat wordt vooral veroorzaakt door de duidelijk bij de nationale ontwikkeling achtergebleven ontwikkeling van de regionale werkgelegenheidsfunctie (zie hierna). Urk is de gemeente met de hoogste bruto participatiegraad, gevolgd door Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp, Zoetermeer en Utrecht, terwijl Vaals, Kerkrade, Westerwolde, Heerlen en Maastricht (vooral Zuid-Limburg dus) de laagste bruto participatiegraad kennen.
  7. Voor de netto participatiegraad gelden soortgelijke ontwikkelingen als voor de bruto participatiegraad. Zowel Zoetermeer als de groeikernenbenchmark scoort lager dan het nationaal gemiddelde. Bij de bruto participatiegraad tellen ook de actief werk zoekende werklozen mee en het werkloosheidspercentage ligt in Zoetermeer en de benchmark boven het nationaal gemiddelde (zie hierna). Wanneer er weinig werklozen zijn scoort een gemeente dus relatief (ten opzichte van het nationaal gemiddelde) gunstiger op de netto participatiegraad dan op de bruto participatiegraad. Momenteel bezet Zoetermeer plaats 250 op de gemeentelijke ranglijst, terwijl dat in 2005 nog plaats 37 was. Zoetermeer scoort wel wat hoger dan de economische benchmark en de relevante regio. Het relatief aantal werkende inwoners ontwikkelt zich in Zoetermeer, maar ook in de groeikernenbenchmark duidelijk ongunstiger dan het nationaal gemiddelde. In de relevante regio en de economische benchmark ontwikkelde de netto participatiegraad zich slechts de laatste jaren wat gunstiger dan het nationaal gemiddelde (een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur). De top-4 is gelijk aan de top-4 voor de bruto participatiegraad, met op nummer 5 hier Renswoude. De vijf gemeenten met de laagste score zijn achtereenvolgens Vaals, Kerkrade, Heerlen, Westerwolde en Maastricht.
  8. Voor Zoetermeer ligt de netto participatiegraad onder laag opgeleiden inmiddels onder het nationaal gemiddelde, terwijl rond het midden van het vorige decennium nog sprake was van een ruim bovengemiddelde score. Opvallend is de lage netto participatiegraad in de relevante regio. Ook in de twee benchmarks was sprake van een bij de nationale trend achterblijvende

---

⁵ Hierbij is aan de gemeente met de *laagste* demografische druk de eerste plaats toegekend.

ontwikkeling, zij het in mindere mate dan in Zoetermeer en ook in de relevante werkregio ontwikkelde de netto participatiegraad zich ongunstig. Dit is dus blijkbaar een regionaal verschijnsel. De hier geconstateerde ontwikkeling is een belangrijk aandachtspunt voor het sociaal-economisch beleid, bijvoorbeeld waar het gaat om plannen om bedrijventerreinen (met relatief veel werk voor laag opgeleiden) te transformeren naar woningbouw. Momenteel neemt Zoetermeer positie 274 in op de nationale ranglijst. In 2005 bezette Zoetermeer nog plaats 78. De vijf gemeenten met de hoogste netto participatiegraad voor laag opgeleiden zijn Urk, Zwartewaterland, Barneveld, Reimerswaal en Kampen en de vijf gemeenten met de laagste netto participatiegraad voor laag opgeleiden zijn Groningen, Amsterdam, Utrecht, Maastricht en Rotterdam.

9. De netto participatiegraad voor middelbaar opgeleiden heeft zich in Zoetermeer ongeveer conform de nationale trend ontwikkeld. Dat geldt ook voor de economische benchmark, terwijl de ontwikkeling in de groeikernenbenchmark en de relevante regio iets achterbleef bij de nationale trend. Zoetermeer scoort gelijk met de groeikernenbenchmark, wat hoger dan de economische benchmark en ruim hoger dan de relevante regio. De afname in de groeikernenbenchmark en in de relevante regio was hier sterker. Zoetermeer neemt in 2020 positie 232 in op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 175. Dat Zoetermeer bovengemiddeld scoort, maar toch 'slechts' positie 232 inneemt, hangt samen met het feit dat de gemeentelijke scores zeer 'scheef' verdeeld zijn: de netto participatiegraden voor middelbaar opgeleiden liggen in grotere gemeenten ruim onder het gemiddelde (en zij wegen zwaar mee bij het bepalen van de totaalscore), terwijl de participatiegraden in veel kleine gemeenten ruim boven het nationaal gemiddelde liggen. Urk, Maasdriel, Aalsmeer, Tubbergen en Nieuwkoop voeren hier de gemeentelijke ranglijst aan, terwijl Delft, Vaals, Zeist, Groningen en Renkum het laagst scoren. In studentensteden als Groningen en Delft zijn er relatief veel jongeren die niet participeren op de arbeidsmarkt: op het moment dat zij studeren hebben zij als hoogste opleiding havo of vwo en worden ze dus beschouwd als 'middelbaar opgeleid'.
10. Onder hoog opgeleiden (die overigens een veel hogere netto participatiegraad kennen dan middelbaar opgeleiden en vooral laag opgeleiden), heeft de netto participatiegraad zich in Zoetermeer duidelijk ongunstiger ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde. De relatief ongunstige ontwikkeling geldt ook voor de twee benchmarks en de relevante werkregio, maar in veel mindere mate dan voor Zoetermeer. Terwijl Zoetermeer in 2005 nog hoger scoorde dan alle drie referentiegebieden, liggen de scores momenteel onder die van alle drie referentiegebieden. Op de gemeentelijke ranglijst bezet Zoetermeer momenteel plaats 259. In 2005 was dat nog plaats 55. Staphorst, Urk, Pijnacker-Nootdorp, Hendrik-Ido-Ambacht en Bodegraven-Reeuwijk voeren hier de gemeentelijke ranglijst aan, terwijl Vaals, Westerwolde, Bergen (NH), Woensdrecht en Oldambt de laagste vijf posities innemen.
11. De opleidingsindex van de beroepsbevolking (een indicator voor het gemiddeld opleidingsniveau van de in een gebied wonende beroepsbevolking ligt in Zoetermeer rond het nationaal gemiddelde (maar is sinds 2005 wel wat afgenomen), ligt in de groeikernenbenchmark onder het nationaal gemiddelde, is vrijwel gelijk aan Zoetermeer in de economische benchmark en ligt in de relevante regio ruim boven het nationaal gemiddelde. De 'voorsprong' van Zoetermeer op de groeikernenbenchmark is overigens kleiner geworden, terwijl de achterstand op de relevante regio wat groter is geworden. De voorsprong op de economische benchmark is verdwenen. Het gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking ontwikkelt zich in Zoetermeer dus relatief ongunstig. Momenteel staat Zoetermeer op plaats 96 van de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 81. Utrecht is de gemeente met het hoogste gemiddeld opleidingsniveau van de beroepsbevolking, gevolgd door Amsterdam, Heemstede, Leiden en Oegstgeest (met Nijmegen op zes). Met uitzondering van Heemstede en Oegstgeest (grenzend aan Leiden) zijn dit studentensteden. Het laagste gemiddelde opleidingsniveau van de beroepsbevolking kent Urk, gevolgd door Achtkarspelen, Twenterand, Zwartewaterland en Reimerswaal.

12. Het aandeel laag opgeleiden in de totale beroepsbevolking ligt in Zoetermeer onder het nationaal gemiddelde, terwijl het er in de groeikernenbenchmark duidelijk boven ligt en in de economische benchmark vrijwel gelijk is aan het nationaal gemiddelde. In de relevante regio ligt het aandeel laag opgeleiden ruim onder het nationaal gemiddelde. Sinds 2011 ontwikkelde het aandeel laag opgeleiden in de beroepsbevolking zich in Zoetermeer duidelijk sterker dan het nationaal gemiddelde, maar recentelijk daalt het aandeel weer. Met sterke schommelingen in de tijd is het aandeel in 2020 in Zoetermeer (in vergelijking tot het nationaal gemiddelde) weer vrijwel gelijk aan het relatieve aandeel in 2005 (zie het rechter deel van de figuur). Dat geldt ook de economische benchmark, terwijl het aandeel in de groeikernenbenchmark sterker toenam dan de nationale trend. Duidelijk blijkt uit het linker deel van de figuur overigens dat het aandeel laag opgeleiden overal duidelijk afnam. In wat mindere mate geldt dat ook voor het aandeel middelbaar opgeleiden, terwijl het aandeel van hoog opgeleiden duidelijk is gestegen (zie hierna). Er zijn momenteel slechts 73 gemeenten waar het aandeel laag opgeleiden in de beroepsbevolking lager is dan in Zoetermeer. In 2005 nam Zoetermeer nog positie 89 in. Utrecht, Bunnik, Leiden, Heemstede en Groningen (voornamelijk studentensteden) zijn de vijf gemeenten met het kleinste aandeel laag opgeleiden in de beroepsbevolking, Twenterand, Zwartewaterland, Urk, Landerd en Vaals zijn de gemeenten met het grootste aandeel laag opgeleiden.
13. Het aandeel middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking heeft zich in Zoetermeer sterker ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde (vooral in de jaren voor de kredietcrisis en vanaf 2015) en ligt inmiddels bijna op het niveau van de groeikernenbenchmark. In de relevante regio is het aandeel middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking veel lager (en heeft het een minder sterke ontwikkeling dan de nationale trend gekend) en in de economische benchmark ligt het ongeveer op het nationaal gemiddelde. Wat betreft het aandeel middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking neemt Zoetermeer momenteel plaats 178 in (in 2005 nog plaats 278). In Oude IJsselstreek, Delfzijl, Nissewaard, Hardenberg en Achtkarspelen is het aandeel middelbaar opgeleiden het hoogst, in Utrecht, Amsterdam, Zeist, Heemstede en Oegstgeest het laagst.
14. In de jaren voor de kredietcrisis heeft het aandeel van hoog opgeleiden in de beroepsbevolking in Zoetermeer zich minder sterk ontwikkeld dan de nationale trend en dat geldt ook vanaf 2015. Inmiddels ligt het aandeel in Zoetermeer onder het nationaal gemiddelde, maar nog wel ruim boven het gemiddelde voor de groeikernenbenchmark en ongeveer gelijk aan het gemiddelde voor de economische benchmark. In de relevante regio is het aandeel van hoog opgeleiden in de totale beroepsbevolking opvallend hoog. Zoetermeer blijft daar duidelijk bij achter. In de drie referentiegebieden is geen sprake van een bij de nationale trend achterblijvende ontwikkeling, in tegenstelling tot Zoetermeer. Op de gemeentelijke ranglijst staat Zoetermeer momenteel op plaats 109. In 2005 was dat nog plaats 73. Utrecht, Amsterdam, Heemstede, Leiden en Oegstgeest vormen hier de top-5, terwijl het aandeel hoog opgeleiden het laagst is in Achtkarspelen, Urk, Hardenberg, Pekela en Staphorst.
15. In elk van de vier gebieden is het werkloosheidspercentage hoger dan het nationaal gemiddelde. In het vorige decennium was dat in Zoetermeer nog niet het geval. De werkloosheid ontwikkelt zich in Zoetermeer dus relatief ongunstig. Dat geldt overigens ook voor de relevante regio en (in wat mindere mate dan voor Zoetermeer en de relevante regio) voor de twee benchmark. Vooral in de eerste jaren vanaf de kredietcrisis was de ontwikkeling in alle vier typen gebieden relatief ongunstig. Momenteel neemt Zoetermeer plaats 310 in (gerekend vanaf een eerste plaats voor de gemeente met het *laagste* werkloosheidspercentage). In 2005 werd nog positie 276 ingenomen. Renswoude, Veere, Kapelle, Borsele en Urk kennen de laagste werkloosheidspercentages, Rotterdam, Groningen, Den Haag, Leeuwarden en Vaals de hoogste.
16. Jongeren kennen in het algemeen een wat hogere werkloosheid dan gemiddeld. Dat blijkt ook uit een vergelijking tussen de figuren voor het totale werkloosheidspercentage en het

werkloosheidspercentage in de leeftijdsklasse 15-24 jaar⁶. De jeugdwerkloosheid heeft zich in alle vier gebieden in eerste instantie relatief ongunstig ontwikkeld ten opzichte van het nationaal gemiddelde, maar de laatste jaren is (met uitzondering van de relevante woonregio) sprake van een relatief gunstige ontwikkeling (een nog sterkere afname dan de nationale trend). Op langere termijn (sinds 2005) heeft de jeugdwerkloosheid zich in Zoetermeer dus relatief ongunstig ontwikkeld, terwijl dat de afgelopen jaren niet meer het geval was. De 'voorsprong' (een lagere werkloosheid) ten opzichte van de twee benchmarks is voor Zoetermeer wel kleiner geworden. De hoge (en zich relatief ongunstig ontwikkelende) regionale jeugdwerkloosheid is opvallend. Zoetermeer neemt momenteel plaats 320 in (uitgaande van een eerste plaats voor de gemeente met het *laagste* percentage). In 2005 was dat nog plaats 292. De jeugdwerkloosheid is het hoogst in achtereenvolgens Vaals, Rotterdam, Den Haag, Groningen en Almere en het laagst in Schouwen-Duiveland, Reimerswaal, Horst aan de Maas, Borsele en Westland (maar liefst drie Zeeuwse gemeenten).

17. De ontwikkeling van het werkloosheidspercentage in de leeftijdsklasse 25-44 jaar is voor Zoetermeer vergelijkbaar met de ontwikkeling in de leeftijdsklasse 15-24 jaar: tot 2017 een relatief ongunstige ontwikkeling ten opzichte van de nationale trend, daarna een relatief gunstige ontwikkeling (een dalende lijn in het rechter deel van de figuur). Met uitzondering van de economische benchmark heeft de werkloosheid onder inwoners van 25-44 jaar zich in alle gebieden relatief ongunstig ontwikkeld. Opvallend is dat Zoetermeer weliswaar iets boven het nationaal gemiddelde scoort, maar wel duidelijk lager (dus gunstiger) dan de drie referentiegebieden. Zoetermeer neemt momenteel plaats 297 in; een iets ongunstiger positie dan in 2005 (plaats 276). Rotterdam, Den Haag, Leeuwarden, Groningen en Heerlen hebben te kampen met de hoogste werkloosheidspercentages voor deze leeftijdscategorie, terwijl de werkloosheid in Urk, Renswoude, Tubbergen, Staphorst en Barneveld het laagst is.
18. In de leeftijdsklasse 45-74 jaar heeft het werkloosheidspercentage zich in Zoetermeer relatief ongunstig ontwikkeld (een stijgende lijn in het rechter deel van de grafiek), hoewel de ontwikkeling sinds 2014 in de pas loopt met de nationale trend. Een vergelijkbaar patroon geldt voor de drie referentiegebieden: vooral in de eerste jaren na de kredietcrisis was sprake van een relatief ongunstige ontwikkeling. Voor Zoetermeer was dat overigens ook in het tweede deel van de jaren nul al het geval. Over de gehele periode beschouwd is de ontwikkeling in Zoetermeer daardoor ongunstiger geweest dan in de referentiegebieden, echter met uitzondering van de afgelopen zes jaar. Zoetermeer neemt momenteel plaats 309 in op de gemeentelijke ranglijst van laagste werkloosheidspercentages, terwijl dat in 2005 nog plaats 183 was. Onder deze 'oudste' van de drie door het CBS onderscheiden leeftijdsklassen is het werkloosheidspercentage het hoogst in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Groningen en Arnhem. Rotterdam, Den Haag en Groningen staan dus voor alle drie leeftijdsklassen in de top-5 van gemeenten met het hoogste werkloosheidspercentage. In Lopik, Staphorst, Renswoude, Bunschoten en Urk is de werkloosheid onder deze 'oudste' leeftijdsklasse het laagst.
19. Voor het percentage van de inwoners van 18-66 jaar met een WW-uitkering zijn gegevens beschikbaar sinds 2007. Het peilmoment is hier september van elk jaar. Bij WW-uitkeringen gaat het om een relatief korte werkloosheidsduur: onder de bijstandsgerechtigden bevinden zich daarentegen velen die al langdurig werkloos zijn. Momenteel ligt het percentage WW'ers in Zoetermeer rond het nationaal gemiddelde. Dat is iets gunstiger (lager) dan in de economische benchmark, ruim gunstiger dan in de groeikernenbenchmark, maar wat ongunstiger dan in de

---

⁶ Jongeren zijn ook extra getroffen door de Coronacrisis, onder andere doordat in het type sectoren waar zij relatief veel werken (zoals de horeca) de werkgelegenheid sterk is afgenomen. Terwijl tussen 2019 en 2020 het totale werkloosheidspercentage slechts steeg van 2.8% naar 3.3% (het gaat hier om jaargemiddelden), steeg het werkloosheidspercentage in de leeftijdsklasse 15-24 jaar van 6.7% naar 9.1%. Er moet aan worden herinnerd dat in de figuren 4.6 tot en met 4.18 3-jaars gemiddelden staan, zodat de recente toename van de jeugdwerkloosheid daar nog niet duidelijk naar voren komt.

- relevante regio. In tegenstelling tot de drie referentiegebieden heeft het percentage WW'ers zich sinds 2007 in Zoetermeer niet ongunstiger ontwikkeld dan het nationaal gemiddelde. Sinds 2015 is in Zoetermeer sprake van een relatief gunstige ontwikkeling. Momenteel neemt Zoetermeer plaats 257 in op de gemeentelijke ranglijst naar laagste WW-percentage. In 2007 was dat positie 202. Venlo, Almere, Venray, Weesp en Amsterdam kennen relatief het grootste aantal WW'ers en Urk, Renswoude, Staphorst, Barneveld en Hardinxveld-Giessendam het laagste.
20. Door de tijd vergelijkbare gegevens over het percentage van de inwoners met een bijstandsuitkering zijn slechts sinds 2011 beschikbaar. Bijstandsgerechtigden vormen de harde kern van langdurig werklozen. Er bestaan grote verschillen in het percentage bijstandsgerechtigden tussen steden en landelijke gemeenten. Met name de grote steden dragen daaraan bij door de aanzienlijke omvang van het aantal langdurig werklozen (het 'granieten bestand'). Het percentage bijstandsgerechtigden is in Zoetermeer vrijwel gelijk aan het nationaal gemiddelde en iets lager (dus gunstiger) dan in de groeikernenbenchmark. In de relevante werkregio ligt dit percentage duidelijk boven het nationaal gemiddelde. Met name de stedelijke gebieden, zoals Den Haag, dragen daaraan bij. Ook de economische benchmark kent een relatief hoog percentage bijstandsgerechtigden. Zoetermeer neemt momenteel positie 288 in (dat wil zeggen: er zijn 62 gemeenten met een hoger percentage bijstandsgerechtigden): een vrijwel gelijke positie als in 2011 (nummer 289). Het relatief grootste aantal bijstandsontvangers resulteert voor Rotterdam, Heerlen, Leeuwarden, Arnhem en Den Haag, terwijl er in Friese Waddeneilanden, Renswoude, Urk, Zoeterwoude en Sint Anthonis juist weinig inwoners afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering.
  21. Nationaal zijn de gemiddelde verkoopprijzen van woningen tot de kredietcrisis gestegen, om daarna tot 2013 te dalen. Sindsdien zijn de prijzen in steeds sneller tempo gestegen. De prijzen zijn in de relevante woonregio duidelijk sterker gestegen dan het nationaal gemiddelde. Dat was tot enkele jaren geleden niet het geval in Zoetermeer, maar de laatste jaren stijgen de gemiddelde woningprijzen wat sterker dan de nationale trend (evenals in de twee benchmarks). Het prijsniveau in Zoetermeer ligt iets boven het gemiddelde voor de groeikernenbenchmark, ruim onder het regionaal gemiddelde, maar duidelijk boven het gemiddelde voor de economische benchmark. Opgemerkt moet worden dat niet is gecorrigeerd voor eventuele lokale/regionale verschillen in oppervlakte/inhoud en kwaliteit van de woningen. Vooral de *ontwikkeling* van de woningprijzen is hier daarom relevant. Momenteel staat Zoetermeer op plaats 192, in 2005 was dat nog plaats 246. De hoogste gemiddelde verkoopprijzen van woningen resulteren voor Bloemendaal, Blaricum, Laren, Wassenaar en Heemstede. Daarbij speelt overigens een rol dat daar ook veel grote huizen staan. Naar gemiddelde vierkante meter prijzen gerekend voert Amsterdam de ranglijst aan. De laagste gemiddelde verkoopprijzen gelden in Pekela, Delfzijl, Kerkrade, Den Helder en Oldambt (drie maal oostelijk Groningen).
  22. De ontwikkeling van de WOZ-waarde volgt met enige vertraging de ontwikkeling van de verkoopprijzen. Recentelijk stijgen de gemiddelde WOZ-waarden in alle vier gebieden wat sterker dan de nationale trend. Op wat langere termijn (sinds 2005) is dat alleen het geval voor de relevante regio. Evenals bij de gemiddelde verkoopprijzen scoort Zoetermeer hoger dan de economische benchmark, iets hoger dan de groeikernenbenchmark en lager dan de relevante regio. Wanneer woningprijzen worden beschouwd als een maatstaf voor de aantrekkelijkheid van de woningmarkt, zou hier uit afgeleid kunnen worden dat Zoetermeer ten opzichte van de relevante woonregio aan populariteit heeft verloren sinds 2005. Momenteel neemt Zoetermeer positie 230 in wat betreft de gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In 2011 was dat nog positie 281. Dezelfde vijf gemeenten als bij de gemiddelde verkoopprijzen (maar in een iets andere volgorde) voeren hier de ranglijst aan, namelijk achtereenvolgens Bloemendaal, Laren, Blaricum, Wassenaar en Heemstede. De laagste gemiddelde WOZ-waarde kennen woningen in Delfzijl, Pekela, Heerlen, Veendam en Kerkrade (gemeenten in oostelijk Groningen en zuidelijk Limburg).
  23. Het aantal arbeidsplaatsen is uitgedrukt als index ten opzichte van 2005 = 1. Nationaal nam het aantal arbeidsplaatsen tot de kredietcrisis toe, daarna licht af, om de laatste jaren weer sterk te

groeien. Tussen de vier gebieden bestaan hier verschillen. In Zoetermeer was sprake van ups and downs. De algemene trend was echter dat de ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen bij bedrijven en instellingen in Zoetermeer is achtergebleven bij het nationaal gemiddelde, vooral vanaf 2015 (met in 2020 een relatief gunstige ontwikkeling). In de relevante regio bleef de ontwikkeling iets achter bij de nationale trend, met enig herstel in de afgelopen twee jaar. Opvallend is dat de ontwikkeling in de economische benchmark in de afgelopen tien jaar stelselmatig achterbleef bij de nationale trend. Wat betreft de ontwikkeling in de periode 2005-2020, neemt Zoetermeer plaats 195 in (bij de ontwikkeling van het aantal inwoners is dat plaats 78). De sterkste procentuele toename van het aantal arbeidsplaatsen in de periode 2005-2020 (dat kan soms vanaf een lage basis zijn) realiseerden Barendrecht, Lansingerland, Urk, Veldhoven (onder andere ASML) en Oostzaan, de sterkste afname kenden Leidschendam-Voorburg, Vaals, Nuenen c.a., Delfzijl en Landgraaf.

24. Bepalend voor de arbeidsmarktperspectieven van de bevolking is vooral het aantal arbeidsplaatsen per inwoner van 18-66 jaar (de potentiële beroepsbevolking): de 'werkgelegenheidsfunctie'. In de periode 2005-2020 is deze iets afgenomen ten opzichte van het nationaal gemiddelde, met schommelingen door de tijd. Zoetermeer scoort daarmee iets lager dan de groeikernenbenchmark en de 'achterstand' is de afgelopen vijftien jaar ook iets toegenomen. Ronduit alarmerend is de ongunstige ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie in de relevante regio. Dit vormt ook een verklaring voor het feit dat de ontwikkeling van de netto participatiegraad ongunstig is geweest in de regio en in Zoetermeer (waarbij waarschijnlijk ook nog sprake is van een toegenomen pendel naar buiten de regio). Ook in de economische benchmark nam de werkgelegenheidsfunctie de afgelopen tien jaar sterk af. Momenteel bezet Zoetermeer plaats 219 op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 177. De vijf gemeenten met de hoogste werkgelegenheidsfunctie in 2020 zijn Son en Breugel, Haarlemmermeer, Zoeterwoude (met onder andere Heineken), Veldhoven (met ASML) en Zwolle. Westervoort, Simpelveld, Vaals, Voerendaal en Pekela leveren de minste arbeidsplaatsen per inwoner van 18-66 jaar. Drie van deze gemeenten liggen in zuidoostelijk Limburg.
25. Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden exclusief studenten ligt in Zoetermeer iets onder het nationaal gemiddelde, is vrijwel gelijk aan het regionaal gemiddelde, iets hoger dan het gemiddelde voor de groeikernenbenchmark en ruim hoger dan het gemiddelde voor de economische benchmark. De ontwikkeling is in Zoetermeer duidelijk ongunstiger geweest dan in alle drie referentiegebieden, hoewel in de twee benchmarks ook sprake was van een (iets) bij de nationale trend achterblijvende ontwikkeling. Wat betreft het gemiddeld inkomen per huishouden staat Zoetermeer nu op plaats 242, terwijl in 2005 nog plaats 168 werd ingenomen. Blaricum, Bloemendaal, Wassenaar, Laren en Heemstede vormen de top-5 (dezelfde gemeenten als bij de verkoopprijzen en de WOZ-waarde van woningen). In Heerlen, Kerkrade, Pekela, Appingedam en Oldambt zijn de gemiddelde huishoudensinkomens het laagst.
26. Het gemiddeld inkomen per persoon neemt gestaag toe (waarbij overigens geen inflatiecorrectie heeft plaatsgevonden). In Zoetermeer ligt het gemiddeld inkomen (het gemiddelde voor het 'persoonlijk inkomen' en het 'gestandaardiseerd inkomen') momenteel exact op het nationaal gemiddelde, iets boven de twee benchmarks en iets onder het regionaal gemiddelde. De ontwikkeling van het gemiddeld inkomen per persoon is in Zoetermeer duidelijk achtergebleven bij de nationale trend. In de drie referentiegebieden was ook sprake van een bij de nationale ontwikkeling achterblijvende ontwikkeling, maar in mindere mate dan in Zoetermeer. In 2020 neemt Zoetermeer positie 156 in op de gemeentelijke ranglijst. In 2005 was dat nog plaats 87. De top-5 van gemeenten met de hoogste scores bestaat uit de 'usual suspects', namelijk achtereenvolgens Blaricum, Bloemendaal, Wassenaar, Laren en Heemstede. En ook in de staart van de ranglijst staan veel oude bekenden, namelijk respectievelijk Pekela, Kerkrade, Stadskanaal, Oldambt en Enschede.
27. Het gemiddeld vermogen per huishouden lag in Zoetermeer de afgelopen tien jaar steeds ruim onder het nationaal gemiddelde, maar is sinds 2013 wel sterker gestegen dan de nationale trend

(een stijgende lijn in het rechter deel van de figuur). Ook de drie referentiegebieden hebben hun achterstand op het nationaal gemiddelde in het afgelopen decennium wat ingelopen. Het gemiddeld vermogen per huishouden ligt in Zoetermeer in dezelfde orde van grootte als de twee benchmarks, maar ruim onder het regionaal gemiddelde. Mede bepalend voor gemeentelijke verschillen in het gemiddeld vermogen is het aandeel koopwoningen, want de waarde minus de schuld van woningen telt mee bij het vermogen. Steden (met een groot aandeel huur) scoren daarom vaak laag op het gemiddeld vermogen. Zoetermeer nam op de gemeentelijke ranglijst in 2019 plaats 324 in. In 2001 was dat nog plaats 334. De top-5 wordt weer gevormd door het bekende lijstje van 'luke suburbs': Laren, Blaricum, Bloemendaal, Wassenaar en Heemstede. Kerkrade is de gemeente met het laagste gemiddelde vermogen per huishouden, gevolgd door Heerlen, Den Helder, Brunssum en Pekela.

In tabel 5 staat een overzicht van de scores van Zoetermeer ten opzichte van het nationaal gemiddelde, de twee benchmarkgemiddelden en het regionaal gemiddelde. De relatieve scores zijn indicatief weergegeven in de vorm van plussen en minnen. Bedacht moet worden dat sommige indicatoren zeer 'scheef' zijn verdeeld over de gemeenten in Nederland, zodat een hoge score ten opzichte van het nationaal gemiddelde niet altijd hoeft te leiden tot een hoge positie in de ranglijst (zie daarvoor tabel 4) omdat er bijvoorbeeld sprake is van een klein aantal steden met een zeer lage score op die indicatoren (maar met een groot gewicht bij het bepalen van het nationaal gemiddelde), terwijl er veel kleine gemeenten zijn met hoge tot zeer hoge scores.

Een eenvoudige manier om tot een oordeel te komen over de resultaten in tabel 5 is het tellen van het aantal minnen en plussen: respectievelijk het aantal maal dat Zoetermeer ongunstiger scoort dan het gebied waarmee wordt vergeleken (een min) en het aantal maal dat Zoetermeer gunstiger scoort dan het gebied waarmee wordt vergeleken (een plus). Wordt naar de scores in 2020 (de *situatie*) gekeken, dan blijkt dat Zoetermeer zes maal gunstiger en negentien maal ongunstiger scoort dan het nationaal gemiddelde, twaalf maal gunstiger en zeven maal ongunstiger dan de groeikernenbenchmark, negentien maal gunstiger en vijf maal ongunstiger dan de economische benchmark en achttien maal gunstiger en 23 maal ongunstiger dan het regionaal gemiddelde. Zoetermeer scoort dus over het geheel genomen ongunstiger dan het nationaal gemiddelde en gunstiger dan de beide benchmarks (vooral dan de economische benchmark). De verschillen zijn relatief groot ten opzichte van de relevante regio (de meeste plussen en minnen: in totaal 41).

Wat betreft de *ontwikkeling* in de periode 2005-2020 is het beeld veel eenduidiger. Ten opzichte van alle vier gebieden waarmee wordt vergeleken is het aantal ongunstige scores (de minnen) voor Zoetermeer groter dan het aantal gunstige scores (de plussen). Ten opzichte van het nationaal gemiddelde gaat het om zes (gunstige) versus 28 (ongunstige) scores, ten opzichte van de groeikernenbenchmark om vijf versus 23 scores, ten opzichte van de economische benchmark om zeven versus 24 scores en ten opzichte van de relevante regio om tien versus 23 scores.

Totaalscore

Aan de hand van de tien kernindicatoren is een totaalscore voor de Sociaal-Economische Prestaties bepaald (zie het kader 'Keuze kernindicatoren'). Daartoe zijn voor elke kernindicator per jaar de scores omgezet in rapportcijfers (een range van 3 tot 10, met een gemiddelde van 6.5, met meer kans op een gemiddelde score dan op zeer hoge of zeer lage scores). De ongewogen som levert dan de eindscore op. Het resultaat staat in figuur 5 voor Zoetermeer, de twee typen benchmarkgemeenten en het regionaal gemiddelde. In figuur 6 staat de ontwikkeling van de rapportcijfers voor de individuele kernindicatoren voor Zoetermeer. In tabel 6 staan de posities van Zoetermeer en de individuele benchmarkgemeenten in 2005 en 2020.

Met uitzondering van een korte periode (2007-2009) hebben de sociaal-economische prestaties van Zoetermeer zich sinds 2005 ongunstiger ontwikkeld dan de nationale trend. De afgelopen tien jaar zijn

ook de sociaal-economische prestaties voor de groeikernenbenchmark stelselmatig afgenomen ten opzichte van het nationaal gemiddelde, zij het in iets mindere mate dan voor Zoetermeer. De sociaal-economische prestaties van de economische benchmark zijn laag, maar hebben zich wel volgens de nationale trend ontwikkeld. Het verschil met Zoetermeer is de afgelopen vijftien jaar sterk afgenomen. De sociaal-economische prestaties voor de relevante woonregio zijn sinds 2005 heel licht achtergebleven bij de nationale ontwikkeling, met recentelijk een lichte stijging op de ranglijst.

Tabel 5 Scores positie en ontwikkeling Zoetermeer t.o.v. referentiegebieden

Indicator	Score 2020 t.o.v.				Ontw. 2005-2020 t.o.v.			
	Benchmark				Benchmark			
	Ned.	Groei-kern	Econo-misch	Regio	Ned.	Groei-kern	Econo-misch	Regio
Aantal inwoners (2005=100)					0	-	+	--
Percentage niet-Westers allochtonen in de bevolking	++	-	0	--	+	0	0	+
Percentage Westers allochtonen in de bevolking	0	0	-	--	--	--	--	--
Percentage inwoners 67 jaar of ouder	+	-	0	-	--	-	--	--
Demografische druk	-	--	0	--	--	--	--	--
Bruto participatiegraad	0	0	+	+	--	-	-	-
Netto participatiegraad (totaal)	-	0	+	+	--	-	--	-
Netto participatiegraad laag opgeleiden	-	-	+	++	--	-	--	-
Netto participatiegraad middelbaar opgeleiden	+	0	+	++	0	+	0	+
Netto participatiegraad hoog opgeleiden	--	-	-	-	--	-	-	-
Opleidingsindex beroepsbevolking	0	+	0	--	-	-	-	-
Percentage laag opgeleiden in beroepsbevolking	+	++	+	-	0	+	0	-
Percentage middelbaar opgeleiden in beroepsbev.	+	0	+	++	++	+	++	++
Percentage hoog opgeleiden in beroepsbevolking	-	++	0	--	--	--	--	--
Werkloosheidspercentage totaal	-	+	+	++	--	-	-	0
Werkloosheidspercentage inwoners 15-24 jaar	-	0	+	++	--	--	--	++
Werkloosheidspercentage inwoners 25-44 jaar	-	++	++	++	-	0	-	+
Werkloosheidspercentage inwoners 45-74 jaar	-	0	+	++	--	--	--	-
Percentage inwoners 18-66 jaar met WW-uitkering	0	++	+	-	+	++	++	+
Perc. inwoners 18-66 jaar met bijstandsuitkering	0	+	++	++	0	-	-	-
Gemiddelde verkoopprijs woningen	-	0	++	--	+	0	0	--
Gemiddelde WOZ-waarde	--	0	+	--	0	0	0	-
Aantal arbeidsplaatsen (2005=100)					-	-	+	0
Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners 18-66 jaar	--	-	--	--	-	-	+	++
Gem. besteedbaar inkomen per huishouden	0	0	+	0	-	-	-	-
Gemiddeld inkomen per persoon	0	+	+	-	-	-	-	-
Gemiddeld vermogen per huishouden	--	0	-	--	+	0	0	0

Toelichting.

Bij zwarte letters moet een hoge score als gunstig worden beoordeeld. Bij blauwe letters is sprake van een neutrale beoordeling. De plussen en minnen hebben daar dus geen betekenis in de zin van 'gunstig' of ongunstig. Bij rode letters is een hoge score ongunstig en een lage score gunstig.

De plussen en minnen zijn toegekend volgens vaste principes. Bij een '0' is sprake van een klein verschil.

Bij de groei-indices (voor inwoners en arbeidsplaatsen) is alleen de ontwikkeling relevant.

Eenzijds is beoordeeld hoe de score voor Zoetermeer in 2020 afwijkt van het nationaal, benchmark- en regionaal gemiddelde. Anderzijds is beoordeeld of sprake is van een ongunstige of gunstige ontwikkeling in de periode 2005-2020, ook hier weer ten opzichte van het nationaal, benchmark- en regionaal gemiddelde. Het gaat hier om een gemiddelde over de gehele periode. In deelperiodes kan de ontwikkeling afwijken, bijvoorbeeld een relatief gunstige ontwikkeling in recente jaren bij een relatief ongunstige ontwikkeling voor de gehele periode 2005-2020.

Voor sommige indicatoren is sprake van een kortere tijdsperiode dan 2005-2020.

Op de twee demografische indicatoren (het percentage 67-plussers en de demografische druk) liggen de rapportcijfers gedurende de gehele periode boven de acht, maar nemen ze wel af, vooral sinds 2013 (zie figuur 6). Op de werkloosheid scoort Zoetermeer steeds laag, met afnemende scores tot 2017 en weer iets

toenemende scores daarna. Naast de werkloosheid scoort Zoetermeer momenteel ook benedengemiddeld op twee andere indicatoren voor de arbeidsmarkt, namelijk de bruto en netto participatiegraad. Sinds 2005 zijn de scores zeer sterk afgenomen. Ook op de twee welvaartindicatoren (het gemiddeld inkomen per huishouden en het gemiddeld inkomen per persoon) zijn de rapportcijfers voor Zoetermeer afgenomen. Op de gemiddelde verkoopprijs van woningen resulteren benedengemiddelde scores, die zich het afgelopen decennium wel wat sterker hebben ontwikkeld dan de nationale trend. De werkgelegenheidsfunctie ligt iets onder het nationaal gemiddelde en de scores hebben zich iets ongunstiger ontwikkeld dan de nationale trend. De opleidingsindex tenslotte ligt ruim boven het nationaal gemiddelde, waarbij de ontwikkeling de afgelopen jaren achtergebleven is bij de nationale trend.

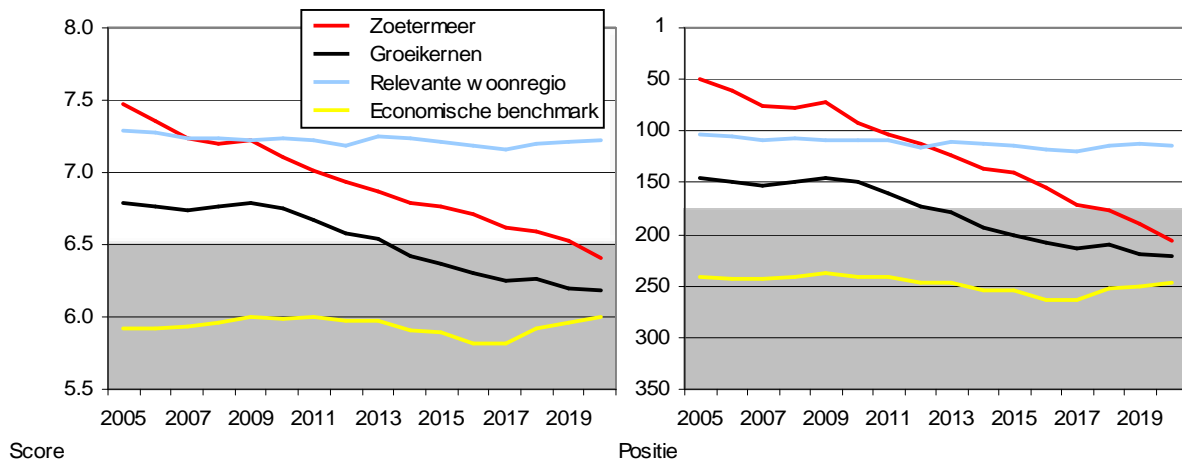
Keuze kernindicatoren

Van de 27 indicatoren hebben er tien de status van 'kernindicator' gekregen. Bij de keuze speelden de volgende criteria een rol:

- Gegevens moeten voor de volledige periode 2005-2020 beschikbaar zijn.
- De indicator moet betrekking hebben op de volledige populatie (dus niet alleen een bepaald opleidingsniveau of een bepaalde leeftijdsklasse).
- Er wordt geen gebruik gemaakt van groeicijfers of groei-indexen (zoals van het aantal inwoners of het aantal arbeidsplaatsen: de indicatoren 1 en 23): de kans op een (grote) verandering in positie is daarvoor in het begin van de periode namelijk veel groter dan aan het einde van de periode. Procentuele groeicijfers op hun beurt worden, vooral bij wat kleinere gemeenten, in hoge mate door toeval bepaald, waardoor zij op en neer kunnen 'zwiepen' en daardoor een onevenredige invloed hebben op de totaalscore (omdat de scores op andere indicatoren slechts geleidelijk wijzigen in de tijd).

De tien kernindicatoren voldoen als enige aan alle drie criteria.

Figuur 5 Score Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer en benchmarkgemeenten

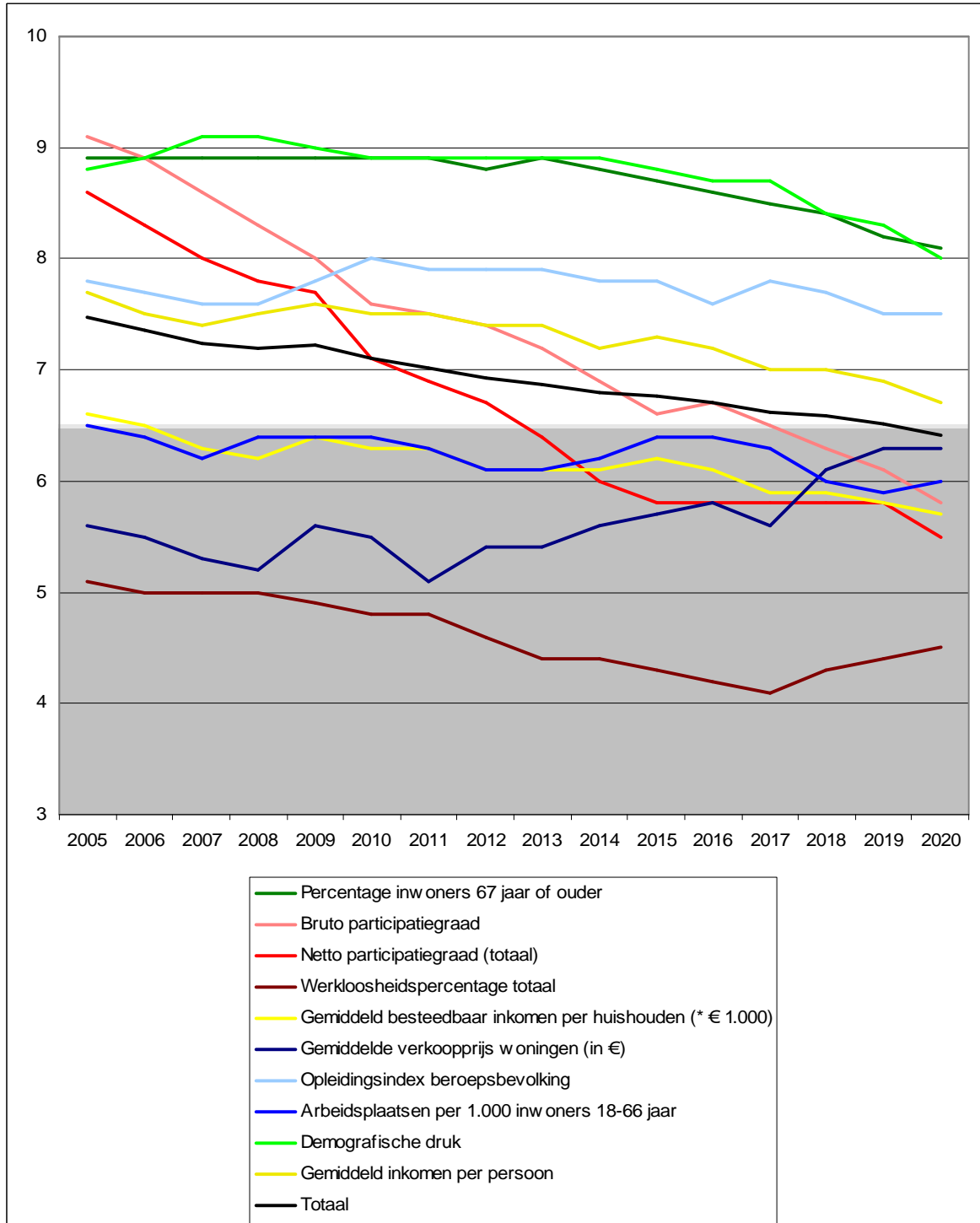

De gemiddelde score voor de groeikernenbenchmark is afgenomen (zie tabel 6). De gemiddelde positie is afgenomen van 145 naar 222, terwijl Zoetermeer terugviel van 48 naar 204. Het rapportcijfer voor Zoetermeer is met 1.06 punten afgenomen. Ook de rapportcijfers voor Nieuwegein en Capelle a/d IJssel vielen vrij sterk terug (met 1.03 respectievelijk 0.87 punten). De rapportcijfers vielen het minst terug voor Almere en Purmerend. Momenteel nemen Almere en Nieuwegein de hoogste positie in op de ranglijst en Nissewaard de laagste positie.

De gemiddelde score voor de economische benchmark is tussen 2005 en 2018 gelijk gebleven en in de afgelopen twee jaar iets toegenomen. Capelle a/d IJssel maakt ook deel uit van deze benchmark. De score voor die gemeente heeft zich duidelijk ongunstiger ontwikkeld dan voor de andere gemeenten binnen de

economische benchmark. Verder is Gouda de enige van de gemeenten binnen de economische benchmark met een afgenomen score. Rijswijk, Vlaardingen en Dordrecht zagen het rapportcijfer licht stijgen en dat geldt vooral voor Vlaardingen. Met plaats 185 neemt Gouda binnen de economische benchmark momenteel de hoogste plaats in op de gemeentelijke ranglijst en Vlaardingen de laagste.

Figuur 6 Ontwikkeling rapportcijfers kernindicatoren Zoetermeer 2005-2020

Tabel 6 *Posities en scores Sociaal-Economische Prestaties Zoetermeer en benchmarkgemeenten*

Gemeente	Rapportcijfer			Positie (totaal 350 gemeenten)		
	2005	2018	2020	2005	2018	2020
Zoetermeer	7.47	6.59	6.41	48	175	204
Capelle a/d IJssel	6.87	6.16	6.00	124	234	255
Nissewaard	6.16	5.65	5.50	230	284	298
Nieuwegein	7.78	6.79	6.75	24	137	146
Purmerend	6.38	6.21	6.07	206	226	243
Almere	7.10	6.95	6.91	88	113	124
Lelystad	6.43	5.80	5.85	197	271	265
Groeikernenbenchmark	6.79	6.26	6.18	145	211	222
Capelle a/d IJssel	6.87	6.16	6.00	124	234	255
Dordrecht	5.71	6.05	6.07	283	248	242
Schiedam	5.12	5.56	5.85	320	293	266
Gouda	6.68	6.40	6.53	156	202	185
Vlaardingen	4.97	5.12	5.29	329	321	311
Rijswijk	6.15	6.25	6.27	231	218	218
Economische benchmark	5.92	5.92	6.00	241	253	246

Vitaliteitscan Zoetermeer 2021

Opgesteld door Bureau Louter

Bureau Louter
2021

Auteurs:
Peter Louter (Bureau Louter)
Pim van Eikeren (Bureau Louter)

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www. bureaulouter.nl

Bureau Louter

LEESWIJZER

Al sinds 1996 stelt Bureau Louter jaarlijks een ranglijst op van de economische prestaties van gemeenten.

In het 'economisch rapport' van deel I (Economische prestaties totale economie) staan de scores voor alle 25 indicatoren voor de jaren 1996 tot en met 2020 in de vorm van rapportcijfers (zie de tabel). In deel II staan de resultaten voor bedrijven met minder dan vijftig arbeidsplaatsen.

Tevens is een overzicht opgenomen met een beoordeling van de economie en de demografische ontwikkeling in Zoetermeer en in de regio Zoetermeer sinds 1996 (deel III: Economische en demografische vitaliteit). In de bijlage 'technische toelichting' is aangegeven hoe 'regio Zoetermeer' is afgebakend (zie: 'Afbakenen regio via potentiaalscores'). Tevens is de ontwikkeling van het werkloosheidspercentage bepaald. Het rapport begint met een korte interpretatie van de uitkomsten, mede op basis van diverse opgestelde figuren.

In deel I en II is uitgegaan van de gemeentelijke indeling per 1-1-2021. Enkele zeer kleine gemeenten zijn daarbij samengevoegd met andere gemeenten. Dat geldt voor Rozendaal (bij Rheden) en voor de vier Friese Waddeneilanden, die zijn samengevoegd. Ouder-Amstel, waarvan Duivendrecht een groot deel vormt, is bij Amsterdam gevoegd. Er resulteren daardoor 347 (combinaties van) gemeenten. In deel III is uitgegaan van de gemeentelijke indeling per 1-1-2020. Er resulteren dan 350 (combinaties van) gemeenten.

Zoetermeer is in een aantal figuren vergeleken met twee typen benchmarkgroepen, namelijk een 'groei-kernenbenchmark' en een 'economische benchmarkgroep'. De groei-kernenbenchmark is bepaald op basis van de mate van gelijkenis met andere gemeenten, met behulp van in totaal 124 indicatoren op het gebied van economie, demografie, welvaart, arbeidsmarkt, onderwijs, woonaantrekkelijkheid en sociaal-culturele kenmerken (het 'Gelijkenisprofiel'). Zoetermeer is vergeleken met de volgende (voormalige) groei-kernen:

- Capelle a/d IJssel
- Nissewaard
- Nieuwegein
- Purmerend
- Lelystad
- Almere

De 'economische benchmarkgroep' is afgebakend op basis van de mate van gelijkenis op de thema's economische structuur, ruimte & bereikbaarheid en arbeidsmarkt uit het Gelijkenisprofiel. Tevens gaat het om gemeenten die in (het zuidelijk deel van) Zuid-Holland liggen. De economische benchmark bestaat uit:

- Capelle a/d IJssel

- Dordrecht
- Gouda
- Rijswijk
- Schiedam
- Vlaardingen

Daarnaast is Zoetermeer in deel III nog vergeleken met een 'relevante werkregio'. Deze is afgebakend met behulp van de intensiteit van woon-werkstromen naar en vanuit Zoetermeer. Tot de relevante werkregio worden gerekend Alphen a/d Rijn, Delft, Gouda, 's-Gravenhage, Leiden, Rijswijk, Waddinxveen, Zoeterwoude, Lansingerland, Zuidplas, Leidschendam-Voorburg en Pijnacker-Nootdorp.

In deel I zijn de 'economische prestaties totale economie' weergegeven, die is gebaseerd op de scores voor de 25 indicatoren per jaar. Dat is representatief voor de economische prestaties van de totale economie. In de bijlage met de technische toelichting staat een beschrijving van de uitgevoerde berekeningen. In deel II staan de economische prestaties van het MKB voor de periode 2009-2020. Ook hiervoor is in de technische bijlage aangegeven hoe de berekeningen tot stand zijn gekomen. Tenslotte staan in deel III resultaten van onderzoek naar de economische en demografische vitaliteit van Zoetermeer, met in de technische bijlage weer een toelichting.

De Vitaliteitscan Zoetermeer bestaat uit drie delen:

Deel I: Economische prestaties totale economie

Deel II: Economische prestaties MKB

Deel III: Economische en demografische vitaliteit

Deel I Economische prestaties totale economie

De economische prestaties van alle gemeenten in Nederland zijn bepaald op basis van het aantal arbeidsplaatsen (onderverdeeld naar twaalf economische sectoren), het aantal startende bedrijven (onderscheiden naar tien economische sectoren) en de toegevoegde waarde (de omzet van bedrijven en instellingen minus de inkoop van goederen en diensten; onderscheiden naar drie brede typen economische sectoren). Alle gegevens zijn bepaald voor de jaren 1996 tot en met 2020 en zijn omgezet in rapportcijfers van minimaal 3 tot maximaal 10. Voor elk jaar geldt dat het gemiddelde rapportcijfer gelijk is aan 6.5. Het gaat dus om 'relatieve prestaties': hoe scoort een gemeente in een bepaald jaar binnen de ranglijst van alle gemeenten. Op basis van het oordeel van 150 deskundigen zijn 'gewichten' vastgesteld voor arbeidsplaatsen, startende bedrijven en toegevoegde waarde. Arbeidsplaatsen zijn vooral van belang vanuit sociaal-economisch oogpunt: in hoeverre leveren bedrijven en instellingen kansen op werk voor de inwoners van een gemeente of van buiten de gemeente (inkomende 'pendel'). Startende bedrijven zijn representatief voor 'nieuw ondernemerschap' en toegevoegde waarde is vooral vanuit bedrijfseconomisch opzicht van belang: hoeveel verdienen de bedrijven en instellingen in een gemeente eigenlijk?

Naast het onderscheid in 25 indicatoren zijn tevens totalen bepaald. Het over-all TOTAAL geeft het rapportcijfer wanneer alle indicatoren worden meegewogen. Niet elke gemeente zal overal goed in zijn en zelfs in economisch matig presterende gemeenten zijn er altijd wel lichtpuntjes.

Daarnaast is een onderscheid gemaakt in drie brede typen economische activiteiten. Deze zijn representatief voor het economisch profiel van een gemeente in hoofdlijnen. Onderscheid is gemaakt naar:

- **materiaalgeoriënteerde activiteiten:** activiteiten die zich bezighouden met de productie en distributie van materiële goederen. In de hierna volgende cijferlijst zijn de indicatoren die daarmee samenhangen grijs gemarkeerd. Activiteiten van dit type zijn vaak op bedrijventerreinen te vinden (met uitzondering van de landbouw) en het personeelsbestand bestaat voor een relatief groot deel uit technisch opgeleiden.
- **informatiegeoriënteerde activiteiten:** activiteiten die zich bezighouden met het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie (de geel gemarkeerde indicatoren in de cijferlijst). Activiteiten van dit type zijn vaak in een kantoor gevestigd en een groot deel van het personeel bestaat uit economisch opgeleiden.
- **personengeoriënteerde activiteiten** (blauw gemarkeerd) houden zich bezig met persoonlijke dienstverlening aan consumenten (privé-personen).

Deze activiteiten komen voor in specifieke voorzieningencentra (bijvoorbeeld winkelcentra), maar ook verspreid in de woonbebouwing. Onder het personeel bevindt zich een relatief groot deel met een opleiding in verzorgende richting.

Tenslotte zijn nog deelscores bepaald voor het aantal arbeidsplaatsen, het aantal starters en de toegevoegde waarde. Daaruit kan worden afgeleid aan welk type indicatoren het rapportcijfer vooral te danken (of te wijten) is.

Overzicht rapportcijfers

In de cijferlijst staan de rapportcijfers voor alle indicatoren in de jaren 1996 tot en met 2020. In totaal scoort Zoetermeer in 2020 een rapportcijfer van 7.01. Dat is boven het nationaal gemiddelde van 6.5. Op de ranglijst van 347 gemeenten neemt Zoetermeer positie 109 in. Dat is duidelijk het meest te danken aan informatiegeoriënteerde activiteiten ('de kantorensector'), met plaats 25 (een zeer hoge positie), en het minst aan materiaalgeoriënteerde activiteiten met plaats 238. Op personengeoriënteerde activiteiten scoort Zoetermeer iets boven het gemiddelde (plaats 155). Er bestaan dus aanzienlijke verschillen in prestaties tussen de drie brede typen economische activiteiten. Van de drie typen indicatoren draagt de relatieve vertegenwoordiging van arbeidsplaatsen het minst bij (plaats 179) en het aantal startende bedrijven het meest (plaats 32). De toegevoegde waarde neemt een tussenpositie in (plaats 116).

In 2020 kende Zoetermeer op de 25 indicatoren acht maal een hoog rapportcijfer van 8.0 of meer, namelijk voor het aantal arbeidsplaatsen in kennisintensieve diensten, financiële diensten en openbaar bestuur, het aantal startende bedrijven in ICT, facilitaire diensten, overige diensten en detailhandel en in de toegevoegde waarde in informatiegeoriënteerde activiteiten (zelfs hoger dan een 9). Vooral op indicatoren die samenhangen met informatiegeoriënteerde activiteiten scoort Zoetermeer dus hoog. Een lagere score dan 5.0 resulteert slechts voor arbeidsplaatsen in landbouw en het aantal startende bedrijven in industrie. Daarnaast kent Zoetermeer voor zeven van de 25 indicatoren een score tussen 5.0 en 6.0, namelijk vijf maal voor het aantal arbeidsplaatsen (bouwnijverheid, industrie, transport, zorg en detailhandel), voor het aantal startende bedrijven in landbouw en voor toegevoegde waarde in materiaalgeoriënteerde activiteiten. Lage tot zeer lage rapportcijfers resulteren dus vooral voor indicatoren die vallen onder materiaalgeoriënteerde activiteiten. Duidelijk is dat Zoetermeer meer gespecialiseerd is in informatiegeoriënteerde dan in materiaalgeoriënteerde activiteiten: Zoetermeer is meer een kantorenstad dan een productie- en distributiestad. Daarbij moet worden opgemerkt dat het bedrijventerrein Prisma (met veel transport en distributie) buiten de gemeentegrenzen valt en dus

niet meetelt in de score voor Zoetermeer.

In het overzicht met rapportcijfers kunnen ook ontwikkelingen in de tijd per individuele indicator en voor de totalen worden gevolgd. Veelal is er geen sprake van zeer sterke veranderingen. Uit de ontwikkeling in de meest recente 10-jaars periode (2010-2020) blijkt bijvoorbeeld dat voor 21 van de 25 indicatoren het verschil in positieve of negatieve zin minder dan 1 punt is. In totaal resulteert voor Zoetermeer zes maal een afname (vooral bij arbeidsplaatsen), twee maal een gelijk rapportcijfer en 17 maal een toename. Dat laatste geldt vooral voor het aantal startende bedrijven. Daarvoor kent Zoetermeer zelfs vier maal een score van ongeveer twee punten meer in 2020 dan in 2010, namelijk voor bouwnijverheid, distributie, overige diensten en detailhandel (waartoe ook webshops worden gerekend). Voor het aantal starters was slechts één maal sprake van een lichte afname van het rapportcijfer, namelijk voor industrie. Voor alle drie brede sectoren nam het rapportcijfer voor de toegevoegde waarde toe, het meest voor materiaalgeoriënteerde activiteiten (overigens wel vanaf een lage basis). Per saldo is het rapportcijfer vanaf 2010 het meest toegenomen voor het aantal starters, ook wat toegenomen voor de toegevoegde waarde en gelijk gebleven voor het aantal starters. Voor materiaalgeoriënteerde activiteiten is het rapportcijfer in de periode 2010-2020 met 0.62 punten toegenomen voor materiaalgeoriënteerde activiteiten, met 0.40 punten voor personeengeoriënteerde activiteiten en met 0.18 punten voor informatiegeoriënteerde activiteiten (die overigens in 2010 al hoog scoorden). Sinds 2017 (de meest recente waarnemingen uit de Vitaliteitscan Zoetermeer 2019) zijn de totale economische prestaties toegenomen met 0.19 punten. Dat is te danken aan personeengeoriënteerde activiteiten (plus 0.26) en materiaalgeoriënteerde activiteiten (plus 0.13). Daarnaast verbeterde Zoetermeer de prestaties wat betreft het aantal startende bedrijven en de toegevoegde waarde, maar minder wat betreft het aantal arbeidsplaatsen (met tussen 2019 en 2020 wel een lichte verbetering).

Uit 'Rapportcijfers economie Zoetermeer en benchmarkgemeenten' blijkt dat Zoetermeer in de periode 1996-2020 (ontwikkelingen op wat langere termijn) een lichte verbetering van de economische prestaties heeft gekend. In het meest rechtse deel van de figuur wijst het staafje voor de totaalscore namelijk naar rechts (bij een score van nul is sprake van een gelijkblijvend rapportcijfer tussen 1996 en 2020). Ook de score voor de groeikernenbenchmark nam iets toe, terwijl de score voor de economische benchmark vrijwel gelijk bleef. De score voor Zoetermeer was overigens zowel in 1996 als in 2020 lager dan voor de economische benchmark. In 2020 geldt dat niet meer in vergelijking tot de groeikernenbenchmark. Bij een vergelijking tussen de drie brede sectoren valt op dat ook in de twee benchmarkgroepen de hoogste

scores resulteren voor informatiegeoriënteerde activiteiten, maar dat Zoetermeer daar nog hoger op scoort. Bij de andere twee brede sectoren blijven de economische prestaties van Zoetermeer juist wat achter bij de twee benchmarkgroepen. Voor de twee benchmarkgroepen zijn de verschillen in scores tussen de drie brede economische sectoren kleiner dan voor Zoetermeer. Zoetermeer kent dus een uitgesproken economisch profiel. Voor individuele gemeenten uit de benchmarkgroepen kan dat overigens ook gelden: het gaat hier om gemiddelde scores per benchmarkgroep.

De scores op de drie typen indicatoren (arbeidsplaatsen, startende bedrijven en toegevoegde waarde) zijn voor Zoetermeer ongeveer vergelijkbaar met de twee benchmarkgroepen: op startende bedrijven resulteren de hoogste scores, op arbeidsplaatsen de laagste. De ontwikkelingen in de periode 1996-2020 maken duidelijk (zoals al eerder werd gesignaleerd) dat Zoetermeer de prestaties vooral sterk heeft verbeterd wat betreft het aantal startende bedrijven. Dat geldt ook voor de twee benchmarkgroepen, maar in wat mindere mate dan voor Zoetermeer. Opvallend is dat de scores op arbeidsplaatsen en toegevoegde waarde voor de economische benchmark zijn teruggevallen. Het 'profiel' van de veranderingen is vergelijkbaar tussen Zoetermeer en de economische benchmark, waarbij de ontwikkeling in Zoetermeer echter voor alle drie typen indicatoren gunstiger is geweest.

Vergeleken met beide typen benchmarkgroepen scoort Zoetermeer in 2020 op elf van de 25 indicatoren hoger. In het algemeen presteert Zoetermeer vooral beter op informatiegeoriënteerde activiteiten. Met name wat betreft de arbeidsplaatsen in kennisintensieve diensten (waaronder ook ICT) en openbaar bestuur en wat betreft toegevoegde waarde in informatiegeoriënteerde activiteiten presteert Zoetermeer nog beter dan de benchmarkgroepen. Ook in 1996 presteerde Zoetermeer overigens al relatief goed op informatiegeoriënteerde activiteiten. Lage scores in vergelijking tot de benchmarkgroepen resulteren voor het aantal arbeidsplaatsen in transport en zorg, het aantal startende bedrijven in industrie en ook enigszins voor de toegevoegde waarde in personeengeoriënteerde activiteiten.

Tussen 1996 en 2020 was de ontwikkeling van de scores ten opzichte van de economische benchmark zestien maal gunstiger voor Zoetermeer en ten opzichte van de economische benchmark zeventien maal. Vergeleken met de groeikernenbenchmark ontwikkelde het aantal startende bedrijven zich in Zoetermeer in alle tien sectoren gunstiger. Ten opzichte van de economische benchmark was dat niet het geval, maar was de ontwikkeling in toegevoegde waarde wel gunstiger voor alle drie brede sectoren.

Hoe staat de gemeente ervoor?

Hoe de gemeente ervoor staat is gemeten aan de hand van de indicatoren economie, werkgelegenheidsfunctie en werkloosheid (WW en bijstand). Dit is enerzijds

bepaald via rapportcijfers en anderzijds via de positie in de ranglijst van gemeenten. Daarnaast is een onderscheid gemaakt naar de drie brede economische sectoren en naar de drie typen indicatoren (arbeidsplaatsen, starters en toegevoegde waarde). Zoetermeer is daarbij steeds vergeleken met de twee benchmarkgroepen en met de 'regio Zoetermeer'.

De economische prestaties van Zoetermeer zijn over de gehele periode 1996-2020 beschouwd toegenomen. Er is sprake van een 'golfbeweging': eerst een toename in de periode 1996-2002, daarna een afname in de periode 2002-2010 en sindsdien weer een toename. Op de ranglijst voor de totale economische prestaties is Zoetermeer gestegen van plaats 154 in 1996 naar plaats 109 nu. Zoetermeer scoorde gedurende de gehele periode 1996-2020 lager dan de economische benchmark, hoewel de 'achterstand' wel kleiner is geworden. Na een periode waarin Zoetermeer achterbleef bij de groeikernenbenchmark, loopt Zoetermeer daarmee sinds 2014 in de pas. Voor elke gemeente in Nederland kan een 'regio' worden bepaald (het gebied binnen een straal van dertig kilometer hemelsbreed van het centrale punt in een gemeente). De resulterende scores staan in het rechter deel van de figuur. Daaruit blijkt dat de economische prestaties in de regio Zoetermeer gestaag zijn verbeterd. Dat vormt de combinatie van indicatoren voor het aantal arbeidsplaatsen, het aantal startende bedrijven en de toegevoegde waarde.

De 'werkgelegenheidsfunctie' (het aantal arbeidsplaatsen per duizend inwoner van 18-66 jaar) lag in 2020 nationaal duidelijk hoger dan in 1996. De werkgelegenheidsfunctie ontwikkelde zich in Zoetermeer vooral tussen 1999 en 2007 relatief ongunstig, maar liep daarna ongeveer in de pas met de nationale ontwikkeling (met lichte schommelingen in de tijd). In de economische benchmark bleef de ontwikkeling van de werkgelegenheidsfunctie het afgelopen decennium achter bij de nationale trend, terwijl de ontwikkeling in de groeikernenbenchmark die trend ongeveer volgde. Op beide benchmarks heeft Zoetermeer momenteel een kleine achterstand. In de regio Zoetermeer is de werkgelegenheid per duizend inwoners van 18-66 jaar toegenomen, maar in een wat lager tempo dan nationaal. De licht gestegen economische prestaties in de regio zijn dus blijkbaar eerder te danken aan de ontwikkeling van het aantal startende bedrijven en de toegevoegde waarde dan aan de ontwikkeling van de werkgelegenheid.

Het aantal WW'ers en bijstandsgerechtigden is weergegeven voor de 10-jaars periode 2011-2020. Het is belangrijk te constateren dat in de figuren aan gemeenten met het laagste WW-percentage en het laagste percentage bijstandsgerechtigden positie 1 is toegekend. Het percentage WW'ers is tot ongeveer 2014 gestegen, daarna sterk afgenomen, om vanaf maart 2020 weer te stijgen (als gevolg van de coronacrisis). Alle onderscheiden gebieden volgen

hier ongeveer hetzelfde patroon. Het percentage bijstandsgerechtigden heeft een minder direct verband met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Tot ongeveer 2017 liep dit percentage op, om daarna enigszins af te nemen. Recentelijk is het percentage bijstandsgerechtigden weer toegenomen. Het ontwikkelingspatroon is voor Zoetermeer en de groeikernenbenchmark vergelijkbaar met de nationale trend. Dat geldt ook voor de economische benchmark, maar het niveau is daar duidelijk hoger. Dat geldt ook de regio Zoetermeer, waarbinnen grote steden als Den Haag en Rotterdam (met een omvangrijk 'granieten bestand' van personen die al langdurig een bijstandsuitkering ontvangen) zwaar meewegen in de totaalscore. Het percentage bijstandsgerechtigden is zeer 'scheef' verdeeld: in een aantal (grote) steden is het percentage zeer hoog, terwijl voor het overgrote deel van de (suburbane en landelijke) gemeenten een benedengemiddeld percentage geldt. Daardoor resulteert voor Zoetermeer en de groeikernenbenchmark een vrij lage positie op de ranglijst, ondanks een bijstandspercentage rond het nationaal gemiddelde.

Voor de drie brede typen economische sectoren en voor de drie typen indicatoren is zowel de ontwikkeling van het rapportcijfer als de ontwikkeling van de positie op de gemeentelijke ranglijst in de periode 1996-2020 in een grafiek geplaatst. Zoetermeer is daarbij vergeleken met het nationaal gemiddelde (altijd een score van 6.5), het benchmarkgemiddelde en het regionaal gemiddelde.

Bij het onderscheid naar de brede typen economische activiteiten blijkt dat voor Zoetermeer de relatieve positie voor materiaalgeoriënteerde activiteiten vooral sinds 2011 is verbeterd (maar nog steeds achterblijft bij de twee benchmarks en de regio (hoewel de 'achterstand' wel duidelijk kleiner is geworden). Op informatiegeoriënteerde activiteiten scoort Zoetermeer juist gedurende de gehele periode gunstiger dan de drie referentiegebieden. Sinds 2007/2008 zijn de economische prestaties van de twee benchmarks wat teruggevallen, maar van de regio verbeterd. De economische prestaties van personeergeoriënteerde activiteiten vertonen voor Zoetermeer lichte schommelingen in de tijd. Sinds 2011 zijn de scores wat verbeterd. De rapportcijfers waren gedurende de gehele periode lager dan voor de economische benchmark en vooral sinds 2004 lager dan voor de groeikernenbenchmark.

Het rapportcijfer voor het aantal arbeidsplaatsen is iets afgenomen voor Zoetermeer, maar sinds 2005 is dat niet meer het geval. Sindsdien liep de ontwikkeling in Zoetermeer ongeveer in de pas met de groeikernenbenchmark en was de ontwikkeling gunstiger dan in de regio en vooral dan in de economische benchmark (maar is er nog wel sprake van een lichte achterstand ten opzichte van de twee benchmarks). De score voor het aantal startende

bedrijven is opvallend sterk toegenomen. Dat geldt voor de twee benchmarks, voor de regio Zoetermeer en het meest voor Zoetermeer zelf. Zoetermeer zag de positie op de gemeentelijke ranglijst stijgen van plaats 254 in 1996 naar plaats 32 in 2020. Na een verbetering van de score op toegevoegde waarde in de periode 1996-2002 viel Zoetermeer terug in de periode 2002-2010. In het afgelopen decennium steeg de score weer met wat ups and downs. In die periode heeft Zoetermeer de positie ten opzichte van de twee benchmarks en de regio verbeterd.

Deel II Economische prestaties MKB

Het economisch rapport voor het MKB is op soortgelijke wijze opgezet als het economisch rapport voor de totale economie (zie deel I). Een verschil is dat in plaats van het aantal starters is uitgegaan van het aantal 'zelfstandigen'. Het gaat hier om zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers): bedrijven met één werkzame persoon. Betrouwbare gegevens zijn hier slechts beschikbaar vanaf 2009, met name wat betreft de toegevoegde waarde. De beschouwde tijdsperiode is dus wat korter dan voor de ranglijst voor de volledige economie.

Zoetermeer scoort benedengemiddeld op de MKB-prestaties. Er resulteert in 2020 een rapportcijfer van 5,98. Daarmee neemt Zoetermeer plaats 264 in op de ranglijst van 347 gemeenten (zie de grafieken in 'Score ontwikkeling MKB-economie'). Sinds 2011 (toen plaats 325) heeft Zoetermeer de positie op de ranglijst vrij sterk verbeterd. Er is nog steeds sprake van een achterstand op de twee benchmarks, maar het verschil is veel kleiner geworden. De regio Zoetermeer scoort benedengemiddeld, maar wel wat hoger dan de gemeente Zoetermeer. Ook in de regio zijn de prestaties het afgelopen decennium verbeterd.

De economische prestaties voor de drie typen brede economische activiteiten (zie de grafieken in 'Hoe staat het MKB in de gemeente ervoor?'), vormen min of meer een afspiegeling van de totale economische prestaties, met wel steeds wat lagere posities op de ranglijst voor het MKB dan voor de totale economie (voor informatiegeoriënteerde activiteiten plaats 61 voor het MKB versus plaats 25 voor de totale economie, voor materiaalgeoriënteerde activiteiten plaats 291 versus plaats 238 en voor personengeoriënteerde activiteiten plaats 297 versus plaats 155: een vrij groot verschil). Vooral de wat grotere bedrijven trekken dus de economische kar in Zoetermeer. Evenals voor de totale economie presteert het MKB in Zoetermeer beter dan de twee benchmarks voor informatiegeoriënteerde activiteiten, maar minder goed voor de twee andere brede sectoren. Voor zowel materiaalgeoriënteerde als informatiegeoriënteerde activiteiten is Zoetermeer wel gestegen op de ranglijst sinds 2009. Dat geldt niet voor personengeoriënteerde activiteiten. Het verschil met de beide benchmarks is daarvoor overigens daar wat kleiner geworden omdat

hun prestaties van het MKB in personengeoriënteerde activiteiten wat terugvielen. Ook in de regio liggen de prestaties van het MKB voor informatiegeoriënteerde activiteiten hoger dan voor de andere twee brede sectoren. Tevens steeg, evenals de gemeente, de regio wat op de ranglijst voor materiaalgeoriënteerde en informatiegeoriënteerde activiteiten, maar niet voor personengeoriënteerde activiteiten.

Uit de uitsplitsing naar typen economische indicatoren blijkt dat Zoetermeer voor arbeidsplaatsen en het aantal zelfstandigen achterblijft bij het nationaal gemiddelde (in 2020 respectievelijk plaats 278 en 289 op de gemeentelijke ranglijst), terwijl voor toegevoegde waarde exact volgens het nationaal gemiddelde wordt gescoord (plaats 174). Sinds 2011 heeft Zoetermeer een relatief gunstige ontwikkeling gekend op alle drie typen indicatoren, met duidelijk de grootste 'sprong' voor toegevoegde waarde (van plaats 288 naar plaats 174). Uitzonderingen daargelaten (materiaalgeoriënteerde activiteiten in de groeikernenbenchmark) ontwikkelde het MKB zich in Zoetermeer voor de drie typen indicatoren gunstiger dan in de benchmarks. In de regio Zoetermeer is vooral het aantal zelfstandigen sterk gestegen. De regio scoort veel hoger op toegevoegde waarde dan op arbeidsplaatsen. Dat was gedurende de gehele periode 2009-2020 het geval. Dat duidt op een ruim boven het nationaal gemiddelde uitstijgende arbeidsproductiviteit (toegevoegde waarde per arbeidsplaats) in de regio.

Uit de scores op de 26 individuele indicatoren in het 'Overzicht rapportcijfers' blijkt dat Zoetermeer twee maal een cijfers van 8.0 of hoger scoorde in 2020 (voor arbeidsplaatsen openbaar bestuur en toegevoegde waarde informatiegeoriënteerde activiteiten), maar voor maar liefst negen van de 26 indicatoren een lagere score dan 5.0 realiseerde (vier maal voor arbeidsplaatsen, waaronder drie maal voor een sector binnen materiaalgeoriënteerde activiteiten, en vijf maal voor het aantal zelfstandigen). In de periode 2009-2020 kende Zoetermeer een verbetering van het rapportcijfer voor vijftien van de 26 indicatoren. Grote veranderingen (een toename of afname van het rapportcijfer van meer dan een punt) komen niet veel voor. Daarvan is vooral sprake bij het aantal zelfstandigen (een gunstige ontwikkeling in bouwnijverheid en transport, een ongunstige ontwikkeling in landbouw en financiële diensten). Ook verbeterde Zoetermeer de prestaties van het MKB in informatiegeoriënteerde activiteiten (van 7.4 naar maar liefst 8.9). Voor maar negen van de elf indicatoren die vallen onder materiaalgeoriënteerde activiteiten was het rapportcijfer in 2020 hoger dan in 2009.

Uit 'Rapportcijfers MKB-economie Zoetermeer en benchmarkgemeenten' blijkt uit het meest rechtse deel van de figuur dat de ontwikkeling voor de meeste totaalscores in Zoetermeer gunstiger was dan in de twee benchmarks (het uiteinde van het staafje bevindt

zich dan rechts van de stip). De ontwikkeling in de periode 2009-2020 was voor Zoetermeer gunstiger dan voor de groeikernenbenchmark voor maar liefst achttien van de 26 indicatoren. Ten opzichte van de economische benchmark was vijftien maal sprake van een gunstiger ontwikkeling. Ten opzichte van de groeikernenbenchmark is daarbij overigens sprake geweest van een inhaalslag vanuit een achterstandspositie, want in 2020 scoort Zoetermeer nog steeds op twintig van de 26 indicatoren lager. Ten opzichte van de economische benchmark gaat het om twaalf van de 26 indicatoren.

Deel III Economische en demografische vitaliteit

In 'Vitaliteitsindicatoren Zoetermeer' zijn zes thema's onderscheiden, die elk zijn opgebouwd uit een aantal indicatoren. Er is gebruik gemaakt van z-scores. In de bijlage is dit begrip toegelicht. Tevens staat daarin een beschrijving van alle indicatoren. Onder 'Totalen' staan de totaalscores per thema. Bij positieve z-scores is sprake van een bovengemiddelde score, bij negatieve z-scores van een benedengemiddelde score. Per indicator zijn naast Zoetermeer de gemiddelde scores voor de twee benchmarks en de relevante werkregio weergegeven, alsmede de positie die Zoetermeer inneemt in de gemeentelijke ranglijst. Een vergelijking met de benchmarkgemeenten en de relevante werkregio zal hier slechts plaatsvinden voor totaalscores en bij opvallende verschillen.

Zeer gunstige en zeer ongunstige z-scores (hoger dan 1 of lager dan -1) zijn weergegeven met groene respectievelijk rode stippen. De kans dat een z-score van meer dan 1 resulteert is 16% en de kans dat een z-score van minder dan -1 resulteert ook. Bij een totaal van 66 indicatoren zouden dus voor 21 indicatoren scores van meer dan 1 of minder dan -1 worden verwacht. Feitelijk geldt dat voor Zoetermeer voor 28 indicatoren. Voor Zoetermeer resulteren dus in het algemeen relatief veel hoge en lage scores: in totaal elf maal een zeer gunstige score en zeventien maal een zeer ongunstige score. Gunstig scoort Zoetermeer vooral op onderdelen van de economische structuur en ligging & infrastructuur, ongunstig vooral op participatie (beroepsbevolking), met name wat betreft de werkloosheid, en op brede welvaart.

Bij de totaalscores scoort Zoetermeer zeer gunstig op economische structuur en ligging & infrastructuur en ongunstig op brede welvaart en (in wat mindere mate) participatie (beroepsbevolking). Iets bovengemiddeld scoort Zoetermeer op arbeidsmarkt (bedrijven) en demografische vitaliteit. Opgemerkt moet worden dat aan de economische structuur andere indicatoren ten grondslag liggen dan aan de economische prestaties uit deel I. Zo wordt in de economische structuur ook de arbeidsproductiviteit als indicator meegenomen. Op materiaalgeoriënteerde en vooral informatiegeoriënteerde activiteiten scoort Zoetermeer daar zeer hoog op. Het aantal starters (indicatief voor ondernemerschap)

en de arbeidsproductiviteit (indicatief voor 'verdienvermogen') vormen aanwijzingen dat de onderliggende structuur van de economie van Zoetermeer sterk is. Dat vertaalt zich echter (nog?) niet in een hoog aantal arbeidsplaatsen: een indicator die een groot gewicht heeft bij het bepalen van de 'economische prestaties' (zie deel I).

De totaalscores zijn ook weergegeven in het 'Vitaliteitsweb Zoetermeer'. Daaruit blijkt dat het patroon van totaalscores een opvallend grote gelijkenis vertoont voor de vier vergeleken gebieden. In hoofdlijnen lijkt het profiel van de zes totaalscores van Zoetermeer dus sterk op dat van de twee benchmarkgebieden en de relevante regio. Nooit is sprake van een groter verschil in z-scores van meer dan één punt tussen Zoetermeer en een referentiegebied. Vergeleken met de groeikernenbenchmark scoort Zoetermeer hoger op vijf van de zes thema's (demografische vitaliteit is de enige uitzondering), maar het verschil in score is nooit groot. Vergeleken met de economische benchmark scoort Zoetermeer ook vijf van de zes maal hoger (hier is ligging & infrastructuur de uitzondering). Ten opzichte van beide benchmarks presteert Zoetermeer dus relatief gunstig op de thema's uit het Vitaliteitsweb. Overigens vormen ontwikkelingen in de tijd geen onderwerp in deze tool, dus niet duidelijk is of Zoetermeer de voorsprong verder uitbouwt of juist terrein verliest. Vergeleken met de relevante regio tenslotte presteert Zoetermeer voor twee van de zes thema's hoger, namelijk economische structuur en arbeidsmarkt (bedrijven). Op thema's als brede welvaart, demografische vitaliteit en (in iets mindere mate) participatie (beroepsbevolking) blijft Zoetermeer achter bij het regionaal gemiddelde. Dus vergeleken met de twee benchmarkgroepen presteert Zoetermeer relatief goed, maar vergeleken met de relevante regio minder goed.

Voor *economische structuur* resulteren overwegend scores die boven het nationaal gemiddelde liggen (met uitzondering van het aantal arbeidsplaatsen in materiaal- en personegeoriënteerde activiteiten). Ruim tot zeer ruim bovengemiddeld presteert Zoetermeer, zoals al eerder aangegeven, op de arbeidsproductiviteit van materiaalgeoriënteerde en informatiegeoriënteerde activiteiten en verder op het aantal arbeidsplaatsen in informatiegeoriënteerde activiteiten en het aantal starters per inwoner in personegeoriënteerde activiteiten..

Voor het thema *ligging & infrastructuur* liggen de scores op één na boven het nationaal gemiddelde. De uitzondering is Europese ligging. European Distribution Centres zullen niet snel vestigen in Zoetermeer. Voor Zoetermeer resulteert hoge scores voor de nationale ligging, agglomeratie-effecten en de ligging aan het wegennet. Een centrale nationale ligging is gunstig voor op de nationale of Randstedelijk markt gerichte distributieactiviteiten. Daarvoor heeft Zoetermeer geen ruimte, maar het

naastgelegen Bleiswijk (gemeente Lansingerland) wel. Agglomeratie-effecten (mede door de nabijheid van Den Haag en Rotterdam) zijn gunstig voor de vestiging van informatiegeoriënteerde activiteiten. Dat is dan ook de belangrijkste specialisatie van Zoetermeer. Wat betreft de ligging aan het wegennet en de bereikbaarheid per trein scoort Zoetermeer ook hoog. De gemeente kent diverse snelweglocaties. De regionale centrumfunctie ligt slechts iets boven het gemiddelde door de concurrentie van Den Haag en Rotterdam. Zoetermeer vervult daarom slechts in lichte mate een centrumfunctie (voor enkele dichtbij gelegen plaatsen).

Bij het thema *participatie (beroepsbevolking)* resulteren overwegend benedengemiddelde scores. Van de 23 indicatoren scoort Zoetermeer slechts vier maal bovengemiddeld. Van de elf indicatoren die samenhangen met werkloosheid kent Zoetermeer zelfs zeven maal een zeer ongunstige score (een z-score lager dan -1). Lage scores resulteren overigens ook voor de twee benchmarks. De economische benchmark scoort zelfs tien van de elf maal nog lager dan Zoetermeer en voor de groeikernenbenchmark geldt dat zeven van de elf maal. Een opvallende positieve uitzondering is het werkloosheidspercentage onder niet-Westerse allochtonen. Voor een type gemeente als Zoetermeer is een hoog werkloosheidspercentage dus blijkbaar gangbaar. Ook bij de netto participatiegraad (het percentage van een bepaald type inwoners dat werkt) vormen de niet-Westerse allochtonen een gunstige uitzondering ten opzichte van de veelal benedengemiddelde scores van Zoetermeer. Maar ook hier scoren de twee benchmarks veelal nog lager (acht van de tien maal voor de economische benchmark en zes van de tien maal voor de groeikernenbenchmark). Zoetermeer presteert wel duidelijk minder dan de relevante regio. Voor de netto participatiegraad scoort de regio negen van de tien maal gunstiger dan Zoetermeer en voor de werkloosheid negen van de elf maal. De potentiaal van beroepen op laag niveau tenslotte geeft aan dat er in de omgeving van Zoetermeer per hoofd van de bevolking relatief weinig werk is voor mensen met een beroep op laag niveau. Voor mensen met een beroep op hoog niveau zijn er juist relatief veel banen in de omgeving.

Bij de *arbeidsmarkt* vanuit het perspectief van *bedrijven* zijn er twee typen indicatoren, namelijk het deel van de bevolking dat beschikbaar is voor de arbeidsmarkt (de bruto participatiegraad) en de 'aansluiting onderwijs'. Dat is de verhouding tussen het aantal studenten in het mbo, hbo en wo en het aantal banen voor de drie brede typen economische activiteiten. Een hoge score geeft aan dat er de komende jaren relatief veel instroom op de arbeidsmarkt zal zijn (van afgestudeerden) ten opzichte van het aantal banen. Vanuit het perspectief van bedrijven is dat gunstig. Hierop zijn de scores voor materiaalgeoriënteerde en personengeoriënteerde activiteiten relatief hoog en voor informatiegeoriënteerde activiteiten relatief laag. De matige scores op de bruto participatiegraad voor

laag opgeleiden en vooral voor middelbaar opgeleiden geven aan dat het arbeidspotentieel in de omgeving van Zoetermeer benedengemiddeld kan worden benut. Daarentegen is de bruto participatiegraad onder hoog opgeleiden wel bovengemiddeld.

Bij de *demografische vitaliteit* resulteren voor de migratiesaldi veelal scores die onder het gemiddelde liggen, met uitzondering van het migratiesaldo voor verhuizingen over lange afstand (meer dan 35 kilometer) in de leeftijdsklasse 15-24 jaar. Het geboortecijfer en vooral het sterftcijfer scoren gunstig voor Zoetermeer. Vooral in de leeftijdsklasse 40 jaar en ouder is het migratiesaldo van binnenlandse verhuizingen (tussen gemeenten in Nederland) ongunstig voor Zoetermeer.

Op de *brede welvaart* scoort Zoetermeer slechts één maal bovengemiddeld, namelijk voor inkomen per inwoner. Een zeer lage score resulteert voor het gemiddeld vermogen. In dat vermogen telt ook eigen woningbezit mee en daarop scoort Zoetermeer laag. Dat geldt overigens ook voor de twee benchmarks, dus deze lage score mocht voor een type gemeente als Zoetermeer worden verwacht. Ook op aspecten als de saamhorigheid onder de bevolking, het woongenot, baankansen en veiligheid & weinig overlast scoort Zoetermeer zeer laag. In de technische bijlage is aangegeven uit welke sub-indicatoren de diverse indicatoren zijn opgebouwd. In het algemeen geldt ook hier weer dat Zoetermeer zeker niet onderdoet voor de twee benchmarks. Van de twaalf indicatoren scoort Zoetermeer tien maal gunstiger (of minder ongunstig) dan de economische benchmark en acht maal gunstiger dan de groeikernenbenchmark. Voor een type gemeente als Zoetermeer is een lage score op de brede welvaart dus gangbaar. Zoetermeer scoort op tien van de twaalf indicatoren juist lager dan de relevante regio. Op de indicatoren milieu en natuur scoort Zoetermeer echter relatief gunstig vergeleken met de relevante regio.

In 'Demografische vitaliteit' staan scores op een aantal demografische indicatoren. Naast Zoetermeer zelf zijn daarbij ook scores voor de regio (het gebied binnen een straal van dertig kilometer) bepaald, omdat ontwikkelingen daar mede van invloed zijn op de kansen op een gunstige demografische ontwikkeling in Zoetermeer: wanneer een gemeente in een 'krimpregio' ligt, zal groei in die gemeente moeilijker te realiseren zijn omdat de meeste verhuisbewegingen over korte afstand plaatsvinden.

De demografische gegevens hebben betrekking op de drie meest recente jaren waarover gegevens beschikbaar zijn (steeds 2018 tot en met 2020). Zoetermeer scoort voor het relatief geboortecijfer en het relatief sterftcijfer gunstig, maar voor het migratiesaldo en de ontwikkeling van het aantal woningen ongunstig. Op regionaal niveau zijn de scores voor het migratiesaldo en het aantal woningen wat gunstiger dan voor Zoetermeer. Zowel voor Zoetermeer als voor de regio resulteert een

bovengemiddelde score voor het relatief sterftcijfer. Het gaat om gebieden met een relatief jonge bevolking, waardoor de sterftkans lager is. In totaal resulteren de 'demografische prestaties' van Zoetermeer en de regio in plaats 175 (een label D in de hierna te bespreken 'Vitaliteitscan Zoetermeer': een positie in de range 151 tot en met 200).

De prognoses zijn ontleend aan het PEARL-model van het CBS/Planbureau voor de Leefomgeving, echter met een actualisering door Bureau Louter waarbij rekening is gehouden met een hogere verwachte ontwikkeling van het aantal inwoners volgens de meest recente nationale bevolkingsprognose van het CBS (per ultimo 2020) dan volgens de nationale prognose waar ten behoeve van het PEARL-model gebruik van is gemaakt (uit 2018). Voor zowel Zoetermeer als de regio wordt een groei van het aantal inwoners voorzien met bijna een procent per jaar in het komende decennium. Voor Zoetermeer resulteert daarmee plaats 16 in de gemeentelijke ranglijst (label A in de Vitaliteitscan Zoetermeer).

In 'Vitaliteitscan Zoetermeer' staat een samenvattend beeld voor de economische vitaliteit, de demografische vitaliteit en de welvaart.

Op economische prestaties (gebaseerd op de ranglijst die jaarlijks door Bureau Louter wordt gemaakt voor Elsevier Weekblad - zie deel I) soort Zoetermeer een bovengemiddeld label (C), voor ligging & infrastructuur het hoogste label (A) en op arbeidsmarkt (bedrijven) label C. Op de demografische prestaties scoort Zoetermeer label D (gemiddeld), op de demografische prognose echter het hoogste label (A). Ondanks slechts gemiddelde demografische prestaties in het recente verleden wordt dus in het komende decennium een sterke bevolkingsgroei voorzien door het CBS/PBL. Voor de drie welvaartsindicatoren is sprake van benedengemiddelde scores (en daarbij behorende labels).

Demografische ontwikkelingen

Tenslotte staan in de Vitaliteitscan grafieken voor demografische prestaties, een demografisch profiel en demografische prognoses.

Gegevens over geboorte, sterfte en het aantal woningen zijn al sinds de jaren zestig bekend. Wat betreft het geboortecijfer (aantal levend geboren kinderen per duizend inwoners, omgezet in een rapportcijfer) scoort Zoetermeer, met uitzondering van een periode rond de eeuwwisseling veelal ruim boven het nationaal gemiddelde. Op het relatief sterftcijfer (het aantal overleden personen per duizend inwoners, ook weer omgezet in een rapportcijfer - waarbij een hoog rapportcijfer wordt toegekend bij een lage sterfte) scoorde Zoetermeer gedurende de afgelopen zestig jaar steeds zeer hoog. Dat hangt samen met de lage gemiddelde leeftijd van de bevolking als gevolg van de groeikernstatus en de grootschalige bouw van woningen (waar zich jonge gezinnen vestigden). De ontwikkeling van het aantal woningen is langdurig

zeer gunstig geweest, maar viel de afgelopen vijftien jaar en vooral in de meest recente jaren sterk terug. De regionale ontwikkelingen laten van Zoetermeer afwijkende ontwikkelingen zien. Het geboortecijfer heeft zich, met een kortstondige terugval in de jaren negentig, relatief gunstig ontwikkeld (alle ontwikkelingen zijn afgezet tegen het nationaal gemiddelde; en nationaal is het relatief geboortecijfer afgenomen). Ook het relatief sterftcijfer heeft zich sinds de jaren tachtig relatief gunstig ontwikkeld. Dat hangt samen met de bij het nationaal gemiddelde achterblijvende stijging van de vergrijzingsgraad (het aandeel 65-plussers in de bevolking). In de 21e eeuw kende de regio Zoetermeer een wat gunstiger ontwikkeling van het aantal woningen dan in de jaren zeventig, tachtig en negentig. Desalniettemin werden in de afgelopen twee decennia nog geen bovengemiddelde scores gerealiseerd.

Het relatief migratiesaldo (inkomende min uitgaande migratie per duizend inwoners, weer omgezet in rapportcijfers) is onderverdeeld naar leeftijd en naar verhuisafstand. Minder dan 35 kilometer wordt daarbij als verhuizingen over 'korte afstand' beschouwd, meer dan 35 kilometer als verhuizingen over 'lange afstand'. Voor sommige typen migratie resulteren voornamelijk bovengemiddelde scores, voor andere typen migratie voornamelijk benedengemiddelde scores. Hierbij moet worden aangetekend dat een bovengemiddelde score toch soms kan samengaan met een negatief migratiesaldo. Dat geldt bijvoorbeeld voor migratie over lange afstand in de leeftijdsklasse 15-24 jaar. Een aantal studentensteden kent daarvoor een zodanig hoog positief saldo dat voor het overgrote deel van de gemeenten een negatief migratiesaldo resulteert. Is dat migratiesaldo voor een gemeente echter minder negatief dan voor de meeste andere gemeenten, dan kan toch een rapportcijfer van meer dan 6.5 (bovengemiddeld) resulteren. Bovengemiddelde relatieve migratiesaldi resulteren voor '15 jaar, meer dan 35 km' (in alle jaren), voor '14 jaar of jonger, minder dan 35 km' (Zoetermeer trekt vooral jonge gezinnen uit de omliggende regio; overigens recentelijk in wat mindere mate) en '25-39 jaar, minder dan 35 km' (de ouders binnen de jonge gezinnen). De scores voor '40 jaar of ouder, minder dan 35 km' zijn het afgelopen decennium duidelijk teruggevallen ten opzichte van de jaren daarvoor. Uitsluitend benedengemiddelde scores resulteren voor '40 jaar of ouder, meer dan 35 km' en overwegend benedengemiddelde scores voor '14 jaar of jonger, meer dan 35 km' en '25-39 jaar, meer dan 35 km'. Dit patroon lijkt erop te duiden dat Zoetermeer bevolking wint ten opzichte van de directe omgeving (binnen 35 kilometer), maar bevolking verliest aan gebieden die op een wat grotere afstand liggen. Dat laatste lijkt ook om jonge gezinnen te gaan. De saldi zijn vrij stabiel door de tijd voor migratie over lange afstand (meer dan 35 kilometer), maar vertonen een dalende lijn voor de migratie over korte afstand (met uitzondering van de

leeftijdsklasse 15-24 jaar). Minder woningbouw heeft dus vooral gevolgen voor de migratiebewegingen over korte afstand.

en tachtig tot een zeer sterke bevolkingsgroei heeft geleid in Zoetermeer.

Uit het demografisch profiel (voor de periode 1988-2020) blijkt dat nationaal de vergrijzingsgraad (het percentage van de bevolking van 65 jaar of ouder) is toegenomen, de gemiddelde leeftijd is gestegen, het aandeel van de leeftijdsklasse 15-39 jaar in de bevolking is afgenomen (met uitzondering van de afgelopen vijf jaar) en het 'gestandaardiseerd geboortecijfer' (het aantal levend geboren kinderen per duizend vrouwen van 20-39 jaar) eerst wat is toegenomen en de laatste jaren weer wat zakt. De effecten van de 'baby-boom' zijn herkenbaar (onder andere een versnelling van de vergrijzingsgraad: een stijging in de jaren dat de extra geboren personen de leeftijd van 65 jaar bereikten).

Zoetermeer laat een opmerkelijke ontwikkeling zien. De vergrijzingsgraad (het percentage inwoners van 65 jaar of ouder) neemt de laatste jaren veel sneller toe dan het nationaal gemiddelde. Vooralsnog heeft dat weinig effect op het sterftcijfer omdat het binnen de 65-plusser om relatief jonge inwoners gaat (met een lagere sterftekans dan oudere 65-plussers). De gemiddelde leeftijd is naar het nationaal gemiddelde gegroeid in Zoetermeer en het aandeel van de inwoners van 15-39 jaar in de bevolking is sterker afgenomen dan het nationaal gemiddelde. Het afbouwen van de groeikernstatus heeft duidelijke effecten op de leeftijdsopbouw van de bevolking in Zoetermeer. Bij de ontwikkelingen in de regio is een ander type patroon zichtbaar. De vergrijzingsgraad ontwikkelt zich daar juist duidelijk minder snel dan de nationale trend. Sinds enkele jaren ligt de vergrijzingsgraad in Zoetermeer zelfs boven het regionaal gemiddelde, terwijl in 1988 de vergrijzingsgraad in de regio nog bijna twee maal zo hoog was. De gemiddelde leeftijd in de regio Zoetermeer ligt inmiddels onder het nationaal gemiddelde en het aandeel van de leeftijdsklasse 15-39 jaar ligt boven het nationaal gemiddelde. De regionale ontwikkeling wijkt dus duidelijk af van de ontwikkeling in Zoetermeer. Dat biedt overigens ook kansen voor Zoetermeer op het moment dat een aantrekkelijk woningaanbod wordt gerealiseerd: het potentieel aan mogelijke vestigers vanuit de regio is hoog.

De figuur met de demografische prognoses, waarin niet alleen de verwachte ontwikkeling in de komende tien jaar is getoond, maar ook de ontwikkeling in de afgelopen zeventig jaar, laat zien dat de prognose voor de bevolkingsontwikkeling volgens het PEARL-model voor zowel Zoetermeer als voor de regio ruim boven de verwachte nationale ontwikkeling ligt. Om dat duidelijker te laten zien is nog een uitsnede voor de periode 2010-2030 gemaakt. Voor de regio zijn de verwachtingen in lijn met de ontwikkelingen in het afgelopen decennium, maar voor Zoetermeer liggen deze duidelijk boven de gangbare groeicijfers in de jaren tien. In het PEARL-model is daarbij uitgegaan van omvangrijke woningbouw in Zoetermeer. Opgemerkt moet worden dat de prognoses door Bureau Louter zijn geactualiseerd naar de nationale prognoses, maar dat daarbij vanaf 2021 wel de relatieve gemeentelijke ontwikkeling in afwijking van het nationaal gemiddelde volgens het PEARL-model is aangehouden. De tijdelijke inzinking van de nationale ontwikkeling in 2020 en 2021 hangt samen met de effecten van COVID-19. Ten eerste is het sterftcijfer hoger geweest (een effect van ongeveer 0.1% per jaar), ten tweede heeft dit een negatief effect gehad op de internationale migratie (minder inkomende vestigers). Deze effecten lijken op regionaal niveau groter te zijn geweest dan voor Zoetermeer. Mogelijke verklaringen kunnen zijn het terugvallen van het aantal buitenlandse studenten (onder andere in Delft), het terugvallen van het aantal MOE-landers (bijvoorbeeld in het Westland) en het terugvallen van het aantal expats dat in Den Haag en omgeving is gaan wonen. Uit de ontwikkelingen sinds 1950 blijkt ook dat de groeikernstatus vooral in de jaren zeventig

Deel I: Economische prestaties totale economie

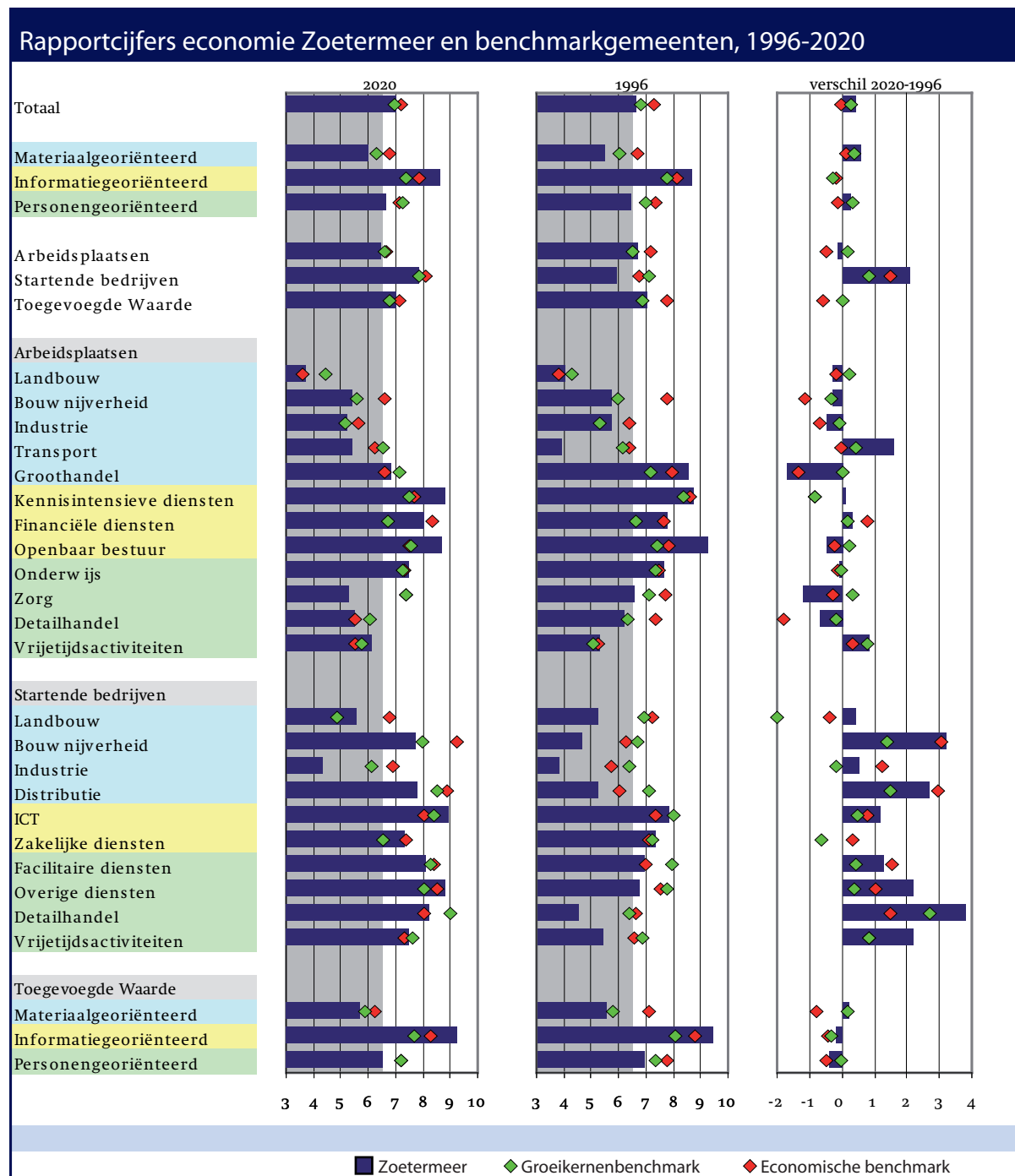
Weergegeven zijn de scores per jaar, veelal (maar niet altijd) in de vorm van rapportcijfers.

Overzicht rapportcijfers Economisch rapport 2001-2019

Thema/ indicator	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
TOTAAL	6.61	6.61	6.70	6.77	6.91	6.92	6.96	6.90	6.84	6.80	6.73	6.69
Materiaalgeoriënteerd	5.46	5.35	5.39	5.45	5.63	5.63	5.65	5.55	5.48	5.57	5.64	5.63
Informatiegeoriënteerd	8.63	8.72	8.84	8.77	8.86	8.75	8.76	8.75	8.62	8.58	8.43	8.36
Personengeoriënteerd	6.43	6.47	6.54	6.69	6.74	6.84	6.88	6.80	6.80	6.63	6.46	6.42
Arbeidsplaatsen	6.66	6.67	6.74	6.74	6.73	6.68	6.70	6.57	6.56	6.41	6.43	6.41
Startende bedrijven	5.86	5.72	5.96	6.29	6.65	6.61	6.61	6.73	6.90	6.88	6.72	6.62
Toegevoegde Waarde	7.03	7.12	7.13	7.11	7.26	7.36	7.46	7.35	7.11	7.17	7.03	7.04
Arbeidsplaatsen												
Landbouw	4.0	3.9	3.8	3.8	3.9	3.8	3.8	3.8	3.9	3.8	3.9	3.8
Bouwnijverheid	5.7	5.4	5.3	5.0	4.9	4.9	4.8	3.6	3.7	3.7	3.8	3.8
Industrie	5.7	5.6	5.6	5.8	5.8	5.8	5.9	5.8	6.1	5.8	5.9	5.9
Transport	3.9	4.3	4.4	4.7	4.8	4.5	4.6	4.9	4.9	4.6	5.0	4.8
Groothandel	8.5	8.2	8.2	8.0	8.0	8.0	8.0	7.7	7.6	7.3	7.3	7.2
Kennisintensieve diensten	8.7	9.2	9.1	9.0	9.0	8.9	8.9	9.0	8.8	8.7	8.5	8.5
Financiële diensten	7.7	7.7	7.9	7.6	7.6	7.5	7.6	7.9	8.0	8.1	8.1	8.1
Openbaar bestuur	9.2	9.1	9.4	9.4	9.4	9.1	9.1	9.1	8.8	8.9	8.7	8.6
Onderwijs	7.6	7.5	7.6	7.6	7.5	7.4	7.5	7.3	7.4	7.4	7.5	7.4
Zorg	6.5	6.5	6.5	6.4	6.4	6.5	6.4	6.4	6.5	6.4	6.3	6.2
Detailhandel	6.2	6.2	6.3	6.4	6.2	6.1	6.0	5.8	5.5	5.2	5.3	5.3
Vrijtijdsactiviteiten	5.3	5.5	5.7	5.6	5.8	5.8	5.9	5.9	5.9	5.5	5.5	5.8
Startende bedrijven												
Landbouw	5.2	4.8	5.5	6.2	6.2	5.7	5.1	5.8	5.9	5.7	5.8	5.9
Bouwnijverheid	4.6	4.4	4.5	4.5	4.5	4.7	4.7	5.0	4.8	4.5	4.5	4.6
Industrie	3.8	3.6	3.6	4.0	4.6	4.9	4.5	4.9	4.1	4.1	3.8	3.9
Distributie	5.2	4.8	5.0	4.8	5.4	5.0	5.0	5.0	6.2	6.8	8.0	8.0
ICT	7.8	7.7	8.3	9.0	9.0	8.9	8.8	8.9	8.7	8.6	8.5	8.9
Zakelijke diensten	7.3	7.2	7.5	7.6	8.0	7.8	7.8	7.7	7.6	7.6	7.4	7.0
Facilitaire diensten	6.9	7.2	7.2	8.3	8.1	8.3	8.1	8.0	7.8	7.4	7.5	7.5
Overige diensten	6.7	6.2	6.8	6.7	8.0	8.0	8.7	8.5	8.7	8.2	7.5	7.6
Detailhandel	4.5	4.4	4.2	4.6	4.6	4.8	4.4	5.3	6.0	6.4	6.0	5.8
Vrijtijdsactiviteiten	5.4	5.7	5.9	7.0	6.9	7.0	7.1	7.2	7.2	7.3	6.9	6.8
Toegevoegde Waarde												
Materiaalgeoriënteerd	5.5	5.5	5.5	5.6	5.9	6.0	6.1	6.0	5.5	5.9	5.8	5.9
Informatiegeoriënteerd	9.4	9.5	9.5	9.3	9.3	9.3	9.3	9.2	9.1	9.0	8.9	8.9
Personengeoriënteerd	6.9	7.0	7.0	7.0	7.0	7.2	7.3	7.1	7.0	6.8	6.6	6.5

Overzicht rapportcijfers Economisch rapport 2001-2019, vervolg

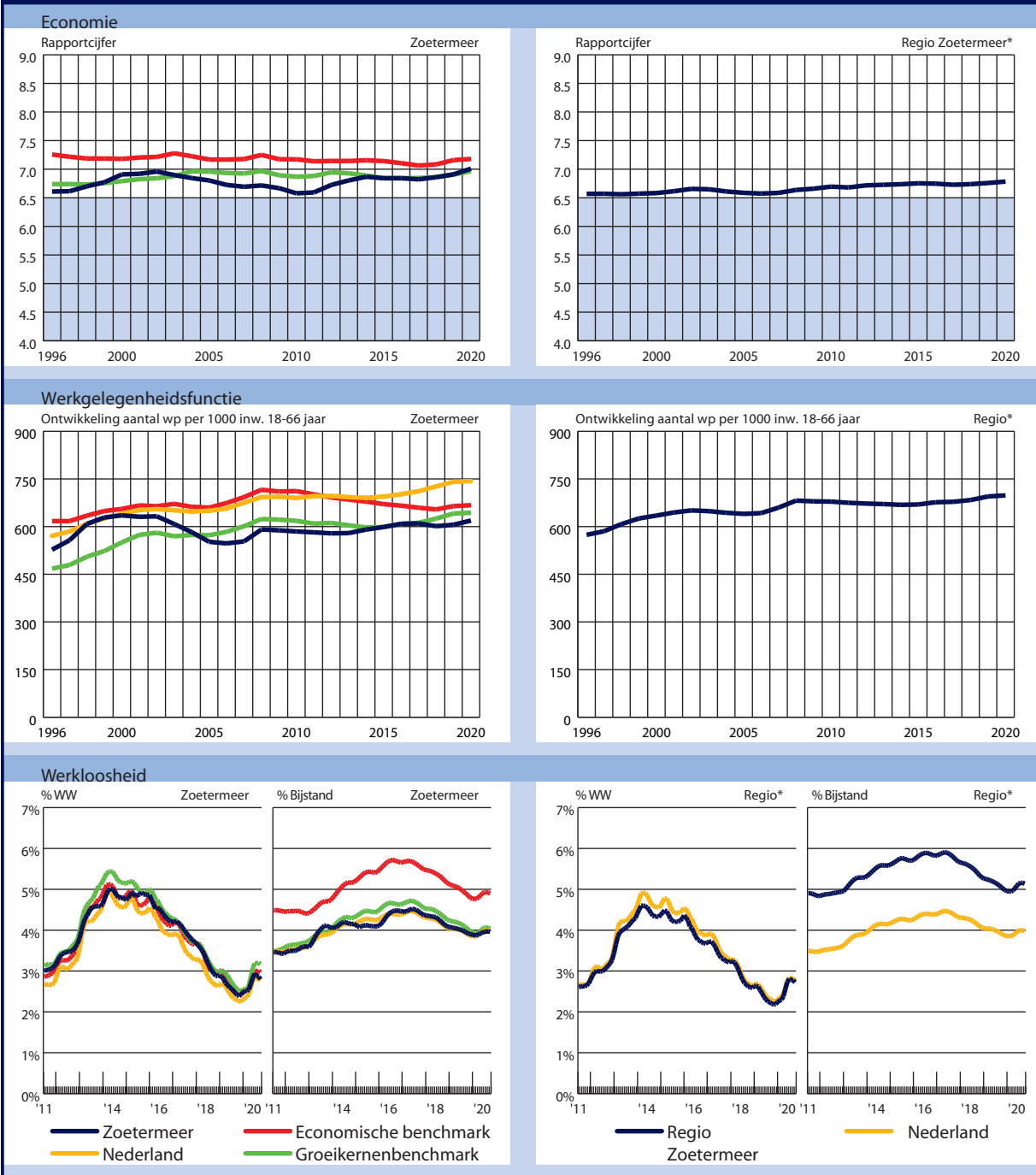
Thema/ indicator	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TOTAAL	6.72	6.67	6.58	6.59	6.73	6.80	6.87	6.84	6.84	6.82	6.86	6.91	7.01
Materiaalgeoriënteerd	5.56	5.47	5.38	5.25	5.46	5.54	5.75	5.71	5.85	5.87	5.81	5.84	6.00
Informatiegeoriënteerd	8.52	8.42	8.44	8.50	8.56	8.56	8.56	8.57	8.72	8.62	8.57	8.59	8.62
Personengeoriënteerd	6.46	6.44	6.28	6.27	6.38	6.54	6.53	6.54	6.41	6.41	6.56	6.60	6.67
Arbeidsplaatsen	6.50	6.43	6.48	6.41	6.37	6.42	6.50	6.57	6.53	6.47	6.40	6.41	6.48
Startende bedrijven	6.79	6.74	6.71	6.80	7.10	7.34	7.31	7.36	7.47	7.61	7.74	7.82	7.87
Toegevoegde Waarde	6.89	6.88	6.59	6.66	6.85	6.87	6.97	6.80	6.77	6.68	6.78	6.85	7.02
Arbeidsplaatsen													
Landbouw	3.8	3.8	3.7	3.5	3.5	3.5	3.6	3.6	3.6	3.5	3.5	3.5	3.7
Bouwnijverheid	3.9	3.9	4.5	4.7	4.9	5.1	5.3	5.4	5.6	5.3	5.3	5.4	5.4
Industrie	5.9	5.9	6.0	5.2	5.3	5.3	5.4	5.4	5.3	5.4	5.2	5.1	5.2
Transport	5.0	5.0	5.1	5.1	5.0	5.2	5.3	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.4
Groothandel	7.2	7.2	7.2	7.0	6.9	6.7	7.1	7.1	7.1	7.2	6.7	6.6	6.8
Kennisintensieve diensten	8.6	8.6	8.7	8.8	8.7	8.8	8.8	8.8	9.0	8.9	8.8	8.8	8.8
Financiële diensten	8.2	8.2	8.2	8.3	8.5	8.3	8.4	8.3	8.4	8.0	7.9	8.0	8.0
Openbaar bestuur	8.9	8.8	8.9	8.9	8.9	8.9	8.8	8.8	8.7	8.7	8.7	8.7	8.7
Onderwijs	7.3	7.3	7.4	7.2	7.2	7.1	7.0	7.2	7.4	7.3	7.3	7.3	7.5
Zorg	6.1	5.9	5.9	5.9	5.8	5.7	5.7	5.8	5.5	5.5	5.4	5.3	5.3
Detailhandel	5.6	5.3	5.1	5.2	4.9	5.3	5.5	5.6	5.4	5.2	5.3	5.5	5.5
Vrijtijdsactiviteiten	6.0	6.0	5.9	5.6	5.8	5.7	5.6	5.9	5.8	5.9	6.0	6.0	6.1
Startende bedrijven													
Landbouw	5.9	6.0	5.4	5.2	5.4	5.5	5.3	5.1	5.7	6.1	5.9	5.8	5.6
Bouwnijverheid	5.1	5.5	5.5	5.8	5.9	6.1	6.6	7.0	7.5	7.7	7.5	7.8	7.7
Industrie	3.8	4.0	4.5	5.7	6.0	5.6	4.6	4.3	4.6	4.7	4.6	4.4	4.3
Distributie	8.2	6.6	5.7	4.9	5.6	6.3	6.3	6.8	7.0	7.4	7.4	7.4	7.8
ICT	9.1	9.1	8.4	8.2	8.3	8.8	8.9	9.3	9.2	8.9	8.9	9.1	8.9
Zakelijke diensten	7.3	7.0	7.3	7.1	7.4	7.4	7.4	7.4	7.6	7.4	7.3	7.1	7.3
Facilitaire diensten	7.5	7.4	7.5	7.8	8.2	8.0	8.3	7.9	8.3	8.0	8.3	8.0	8.1
Overige diensten	7.6	7.2	6.7	6.9	7.3	7.8	7.3	7.4	7.1	7.9	8.4	8.8	8.8
Detailhandel	5.7	5.9	6.3	6.4	7.3	7.4	8.0	7.3	7.2	7.0	7.8	8.3	8.2
Vrijtijdsactiviteiten	6.8	7.3	7.3	7.5	7.0	7.4	7.0	7.6	7.9	8.0	7.6	7.4	7.5
Toegevoegde Waarde													
Materiaalgeoriënteerd	5.5	5.4	5.1	5.0	5.3	5.3	5.6	5.3	5.4	5.3	5.4	5.4	5.7
Informatiegeoriënteerd	9.0	8.9	8.8	9.0	9.0	8.9	8.9	8.9	9.1	9.1	9.1	9.2	9.2
Personengeoriënteerd	6.5	6.6	6.3	6.2	6.4	6.6	6.6	6.5	6.3	6.2	6.4	6.4	6.5

De benchmarkgebieden bestaan uit:

Groeikernen	Economische benchmark
Almere	Capelle aan den IJssel
Nieuwegein	Gouda
Purmerend	Rijswijk
Lelystad	Dordrecht
Nissewaard	Schiedam
Capelle aan den IJssel	Vlaardingse

Hoe staat de gemeente ervoor? Scores economie, werkgelegenheid en werkloosheid

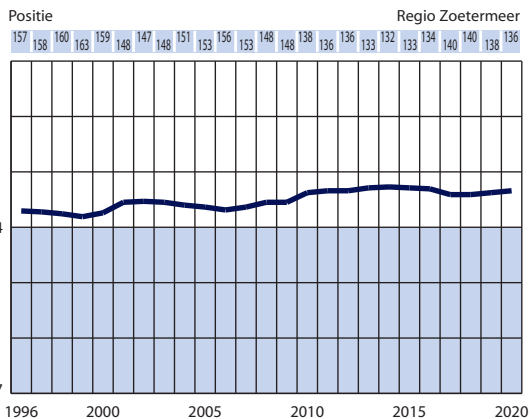
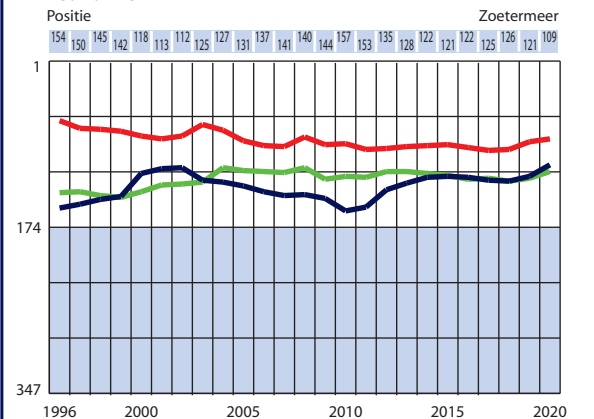

*) De regio Zoetermeer is hier bepaald als het gebied binnen een straal van 30 kilometer rond Zoetermeer. Bij het bepalen van de score neemt de bijdrage van de score recht evenredig af met de afstand. Zoetermeer zelf telt volledig mee, gemeenten op een afstand van 15 kilometer voor de helft, gemeenten op 30 kilometer of meer in het geheel niet. Dit zijn de zogenaamde 'potential scores'.

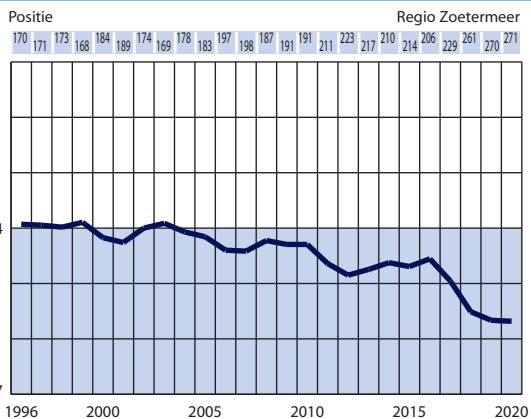
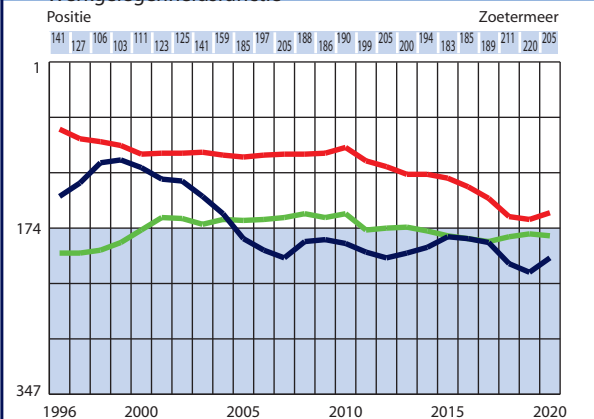
Het rapportcijfer heeft betrekking op de score uit het jaarlijkse onderzoek van Bureau Louter voor Elsevier. Tevens zijn weergegeven de werkgelegenheidsfunctie, het percentage WW'ers en het percentage bijstandsgerechtigden.

Hoe staat de gemeente ervoor? Positie in ranglijst 347 gemeenten

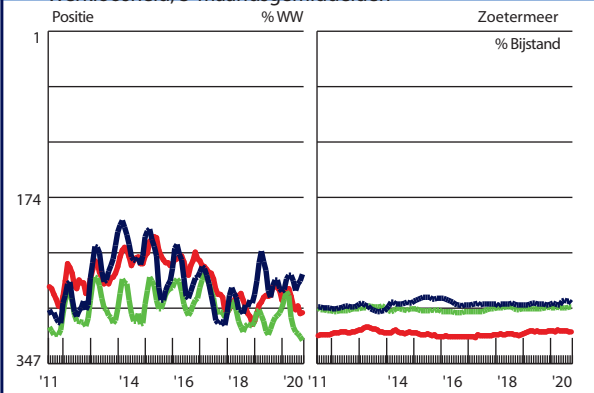
Economie

Werkgelegenheidsfunctie

Werkloosheid, 3-maandsgemiddelden

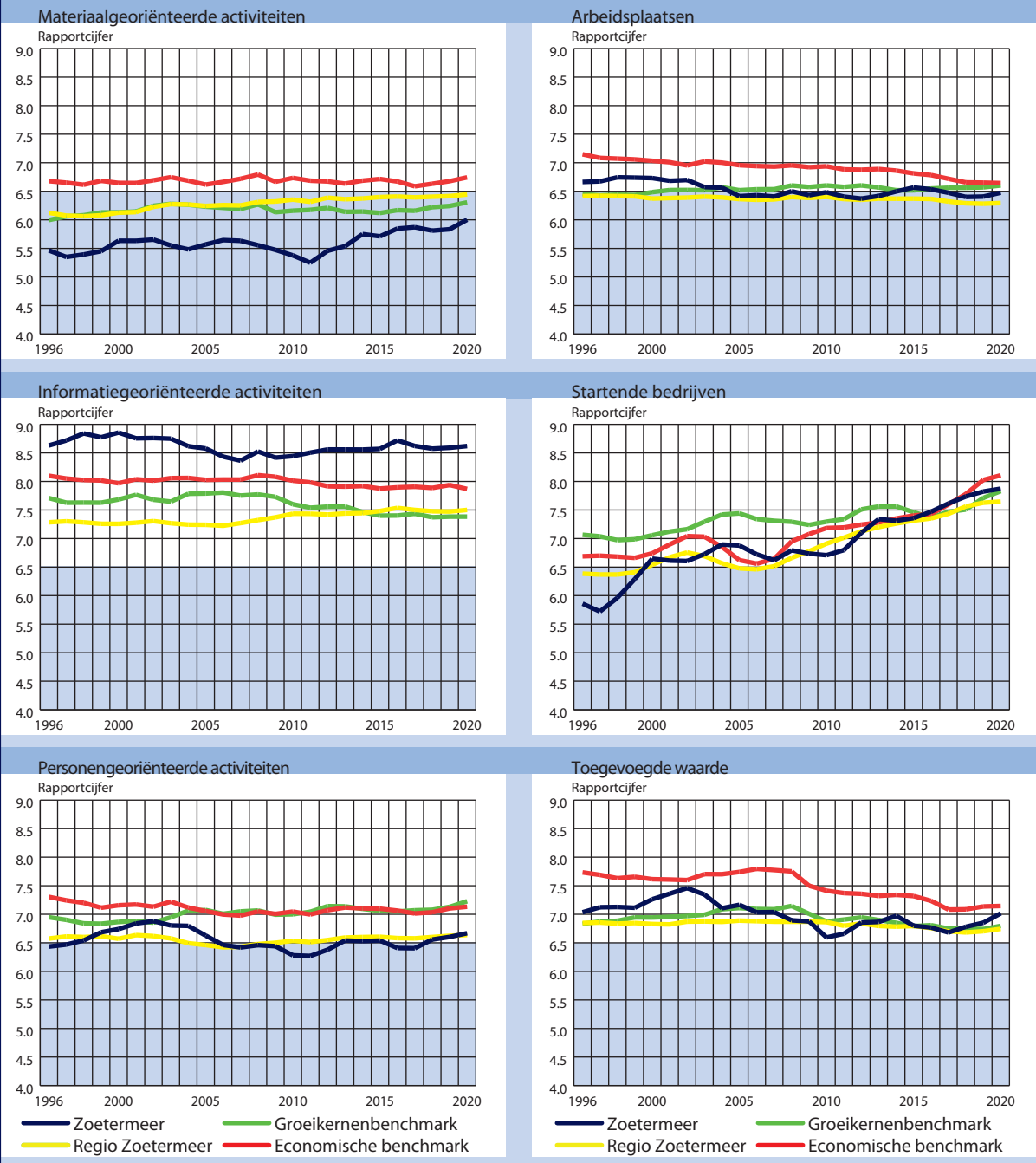

Regio met laagste werkloosheid heeft positie 1

Regio met laagste werkloosheid heeft positie 1

— Zoetermeer — Groeikernenbenchmark — Economische benchmark

Hoe staat de gemeente ervoor? Score brede sectoren en typen indicatoren.

Weergegeven zijn totaalscores voor drie brede sectoren:

- Materiaalgeoriënteerd: productie en distributie van materiële goederen
- Informatiegeoriënteerd: verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie
- Personengeoriënteerd: persoonlijke dienstverlening aan particulieren

Tevens zijn totaalscores voor de thema's Arbeidsplaatsen, Startende bedrijven en Toegevoegde waarde weergegeven.

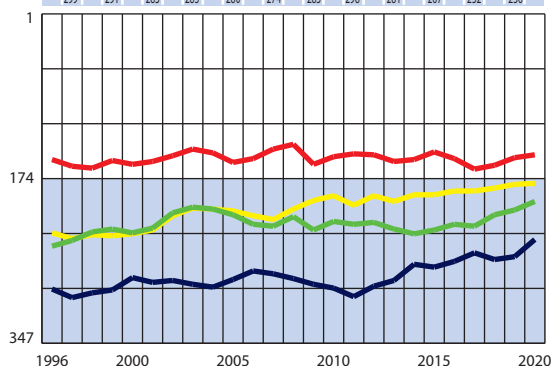

Hoe staat de gemeente ervoor? Positie in ranglijst 347 gemeenten

Materiaalgeoriënteerde activiteiten

Positie

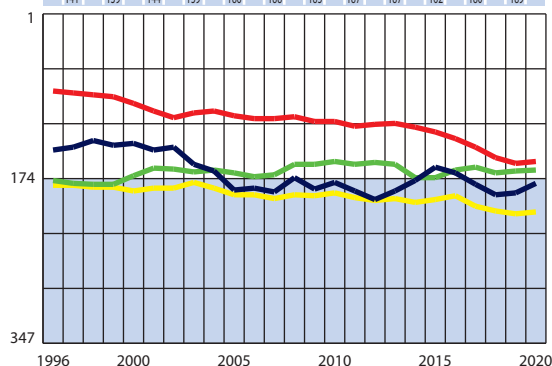
290 299 294 291 278 283 281 285 288 280 271 274 279 285 289 290 287 281 264 267 261 252 259 256 238

Arbeitsplaatsen

Positie

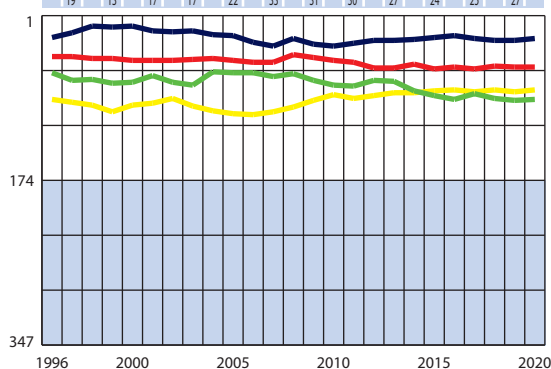
144 141 134 139 137 144 141 159 166 186 184 188 173 185 178 187 196 187 176 162 168 180 191 189 179

Informatiegeoriënteerde activiteiten

Positie

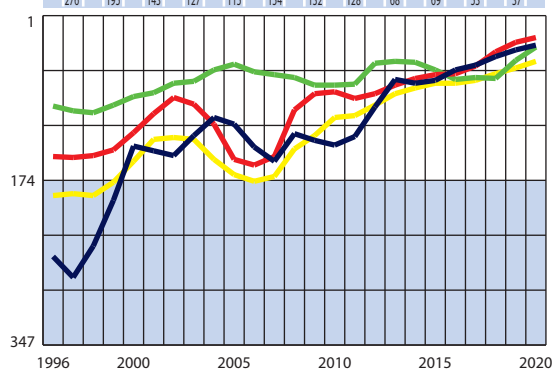
24 19 12 13 12 17 18 17 21 22 29 33 25 31 33 30 27 27 26 24 22 25 27 27 25

Startende bedrijven

Positie

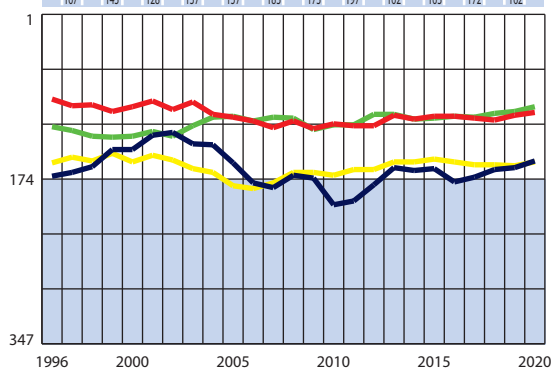
254 276 243 195 138 143 148 127 108 115 139 154 125 132 137 128 97 68 72 69 58 53 44 37 32

Personengeoriënteerde activiteiten

Positie

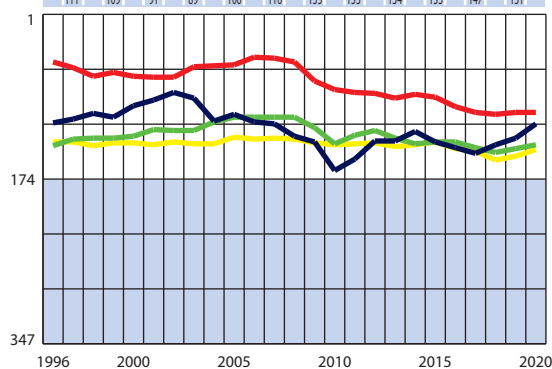
171 167 161 143 143 128 125 137 138 157 178 183 170 173 201 197 180 162 165 163 177 172 164 162 155

Toegevoegde waarde

Positie

115 111 105 109 97 91 83 89 113 106 114 116 129 135 165 153 134 134 124 135 141 147 138 131 116

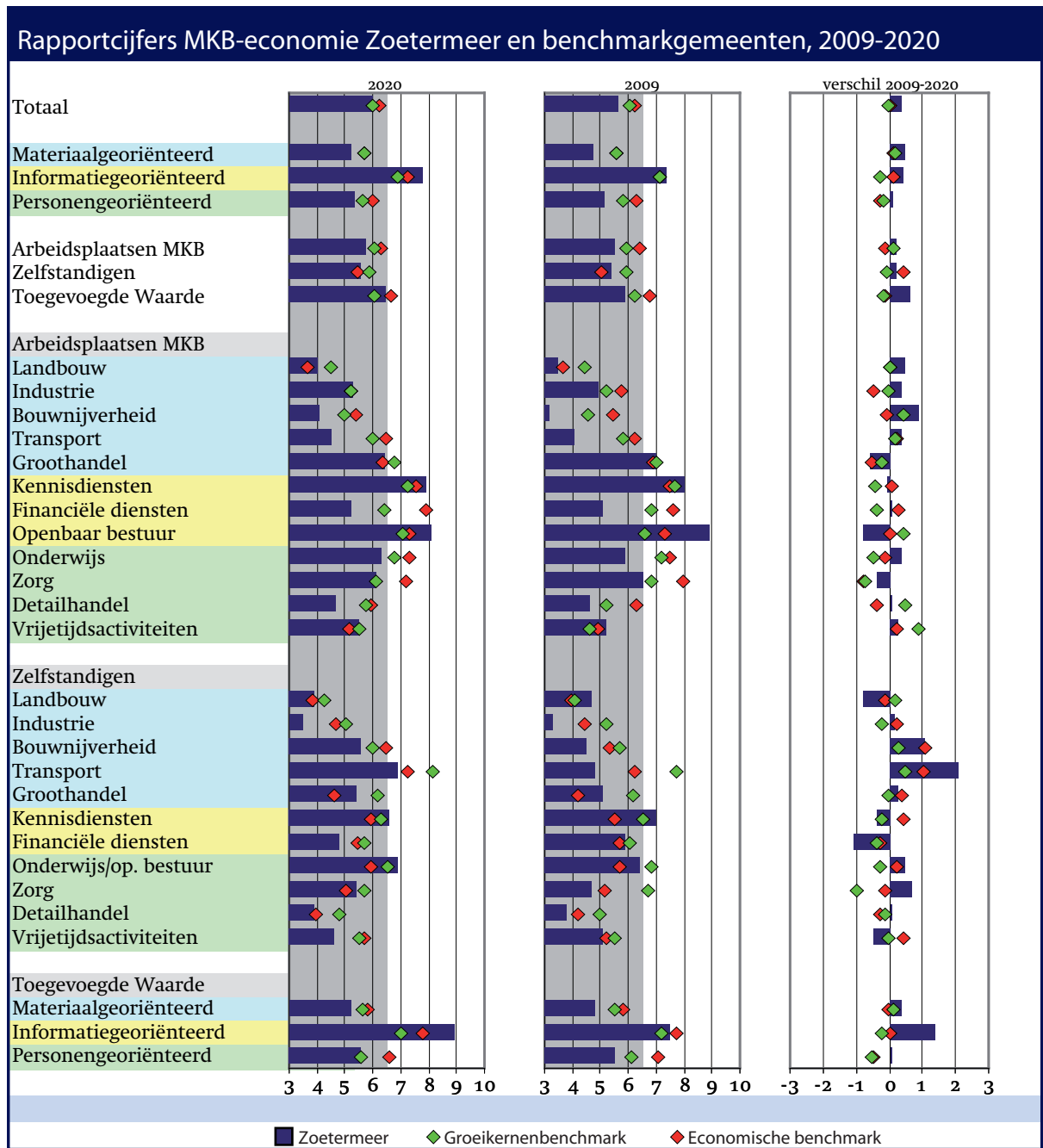

— Zoetermeer — Regio Zoetermeer — Economische benchmark — Groeikernenbenchmark

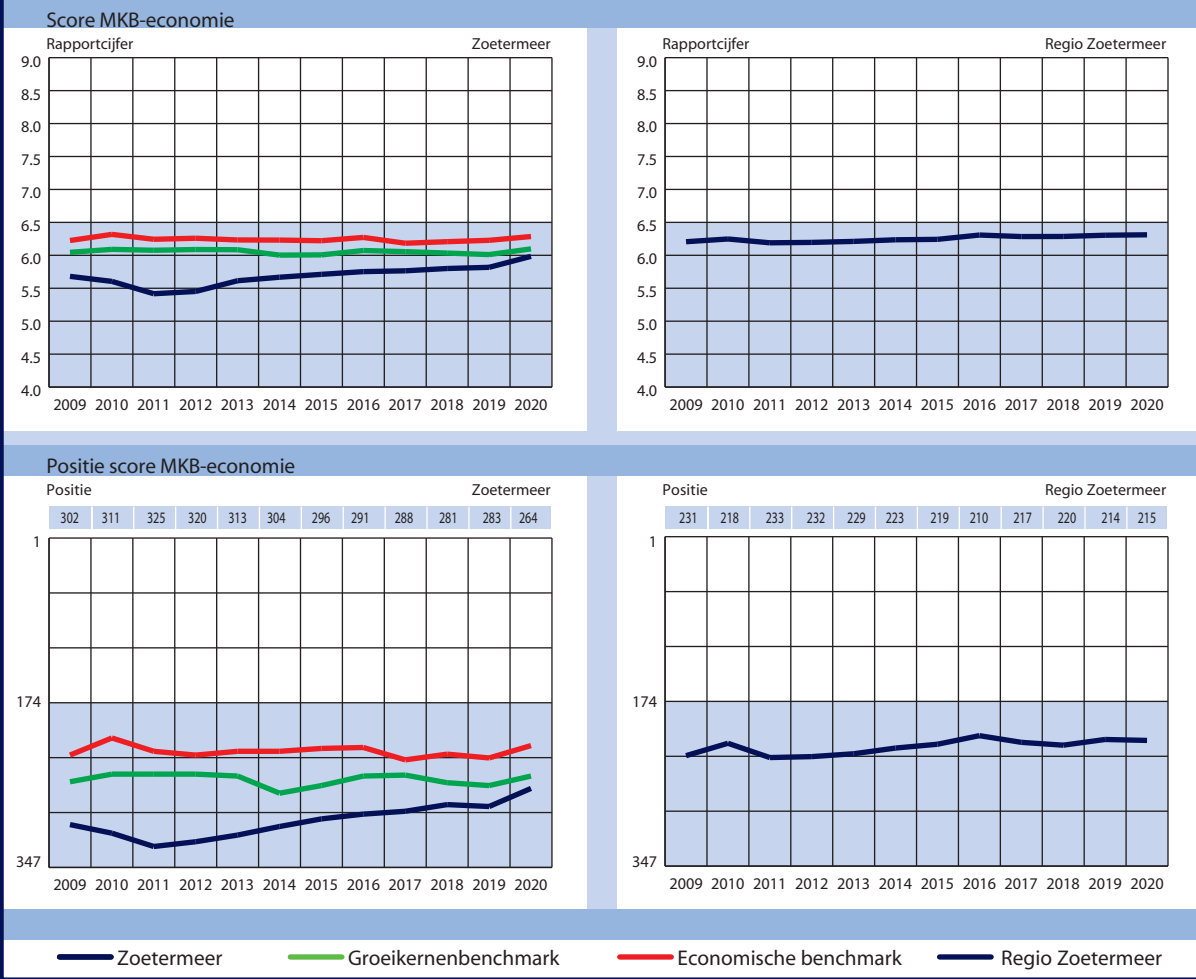
Deel II Economische prestaties MKB

Overzicht rapportcijfers Economisch rapport MKB 2009-2020

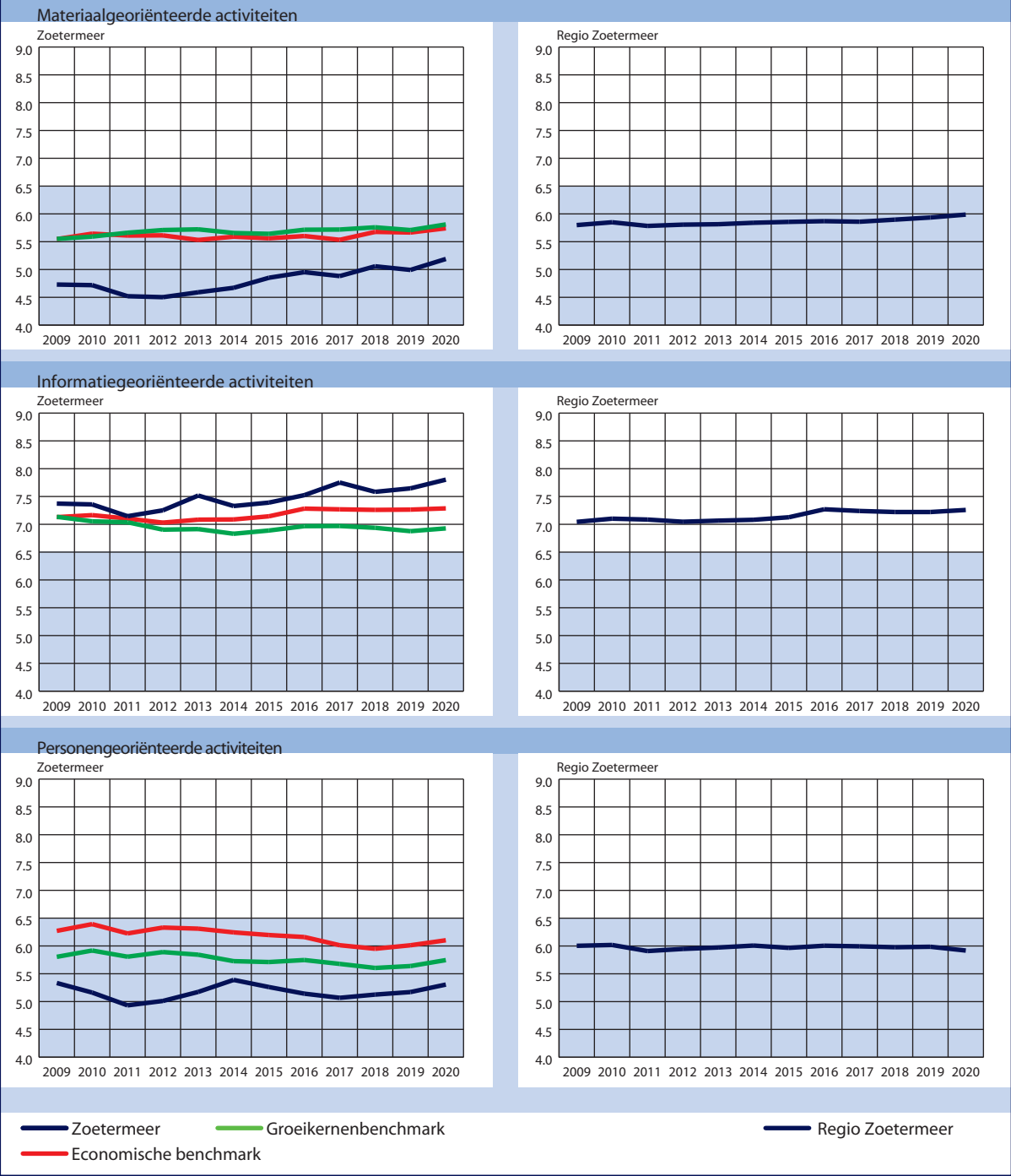
Thema/ indicator	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
TOTAAL	5.68	5.60	5.42	5.45	5.61	5.67	5.71	5.75	5.76	5.80	5.82	5.98
Materiaalgeoriënteerd	4.73	4.72	4.52	4.50	4.59	4.67	4.85	4.95	4.88	5.06	4.99	5.19
Informatiegeoriënteerd	7.37	7.36	7.15	7.25	7.52	7.33	7.39	7.52	7.75	7.58	7.65	7.80
Personengeoriënteerd	5.33	5.16	4.93	5.01	5.17	5.39	5.26	5.14	5.07	5.13	5.17	5.31
Arbeidsplaatsen MKB	5.65	5.52	5.47	5.39	5.53	5.57	5.63	5.66	5.66	5.62	5.60	5.74
Zelfstandigen	5.39	5.36	5.17	5.22	5.28	5.48	5.72	5.70	5.69	5.50	5.48	5.58
Toegevoegde Waarde	5.90	5.84	5.51	5.66	5.92	5.89	5.79	5.88	5.93	6.18	6.26	6.50
Arbeidsplaatsen MKB												
Landbouw	3.6	3.5	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	4.0
Industrie	4.6	4.9	4.4	4.5	4.9	5.2	5.2	5.2	5.2	5.2	5.1	5.3
Bouwnijverheid	3.3	3.2	3.4	3.3	3.3	3.3	3.6	3.6	3.5	3.6	3.9	4.1
Transport	4.1	4.1	4.7	4.3	4.2	4.4	4.3	4.3	4.4	4.5	4.4	4.5
Groothandel	7.1	7.0	6.9	6.7	6.6	6.6	6.8	7.0	6.8	6.6	6.5	6.4
Kennisdiensten	8.0	8.0	7.6	7.8	8.1	7.8	7.9	8.0	8.0	7.8	7.8	7.9
Financiële diensten	5.3	5.1	5.2	4.8	4.9	5.5	5.7	6.0	6.4	6.2	5.3	5.2
Openbaar bestuur	8.8	8.9	8.4	8.5	8.4	8.2	7.7	7.7	7.7	7.6	7.9	8.1
Onderwijs	6.0	5.9	5.1	5.5	5.3	5.2	5.5	5.5	5.7	5.7	6.1	6.3
Zorg	6.9	6.5	6.6	6.4	6.4	6.7	6.6	6.5	6.3	6.2	5.7	6.1
Detailhandel	5.0	4.6	4.7	4.4	4.7	4.7	4.6	4.7	4.5	4.6	4.6	4.7
Vrijtijdsactiviteiten	5.3	5.2	5.2	4.9	5.1	5.1	5.2	4.9	5.3	5.3	5.5	5.5
Zelfstandigen												
Landbouw	5.0	4.7	4.1	4.3	4.1	4.2	4.1	4.2	3.9	3.9	3.9	3.9
Industrie	3.2	3.3	3.3	3.5	3.7	4.1	4.2	3.8	3.8	3.9	3.6	3.5
Bouwnijverheid	4.5	4.5	4.1	4.1	4.0	4.2	4.6	4.8	5.0	5.1	5.1	5.6
Transport	5.0	4.8	4.6	4.9	5.0	5.3	6.0	6.2	6.6	6.7	6.9	6.9
Groothandel	5.2	5.1	4.5	4.5	5.0	5.0	5.6	5.3	5.4	5.7	5.2	5.4
Kennisdiensten	7.2	7.0	6.9	6.8	6.7	6.9	7.0	7.0	6.9	6.5	6.5	6.6
Financiële diensten	6.5	5.9	6.0	6.0	6.1	6.0	6.3	6.1	5.8	5.2	5.0	4.8
Onderwijs/op. bestuur	6.4	6.4	6.1	6.4	6.4	6.9	7.1	7.4	7.4	7.1	7.0	6.9
Zorg	4.9	4.7	4.8	5.0	5.2	5.4	5.6	5.7	5.7	5.2	5.3	5.4
Detailhandel	3.5	3.8	3.7	3.9	4.0	4.2	4.5	4.2	4.1	4.0	4.1	3.9
Vrijtijdsactiviteiten	4.9	5.1	4.7	4.6	4.7	4.8	4.9	4.9	5.0	4.7	4.6	4.6
Toegevoegde Waarde												
Materiaalgeoriënteerd	4.8	4.8	4.5	4.5	4.6	4.6	4.7	4.9	4.7	5.1	5.0	5.2
Informatiegeoriënteerd	7.4	7.5	7.3	7.5	8.0	7.5	7.5	7.7	8.3	8.3	8.6	8.9
Personengeoriënteerd	5.8	5.5	5.0	5.3	5.5	5.9	5.4	5.2	5.0	5.3	5.4	5.6

Score ontwikkeling MKB-economie. Rapportcijfer en positie.

Hoe staat het MKB in de gemeente ervoor? Score brede sectoren.

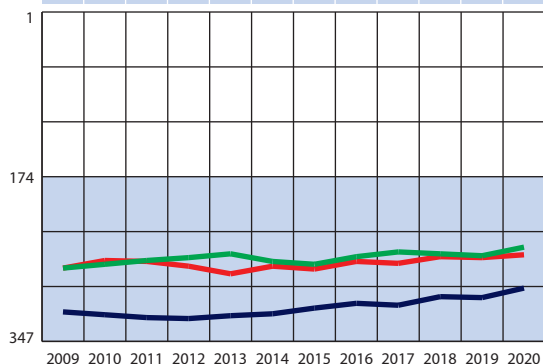

Hoe staat het MKB in de gemeente ervoor? Positie in ranglijst 347 gemeenten

Materiaalgeoriënteerde activiteiten

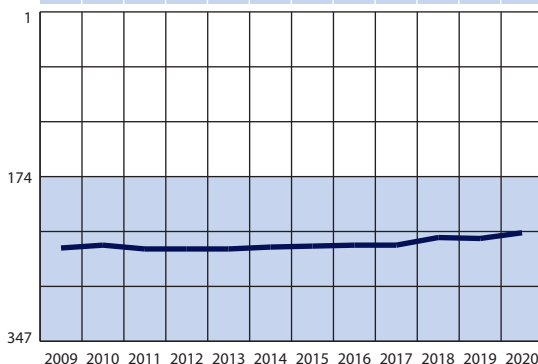
Zoetermeer

316 319 322 323 320 318 312 307 309 300 301 291

Regio Zoetermeer

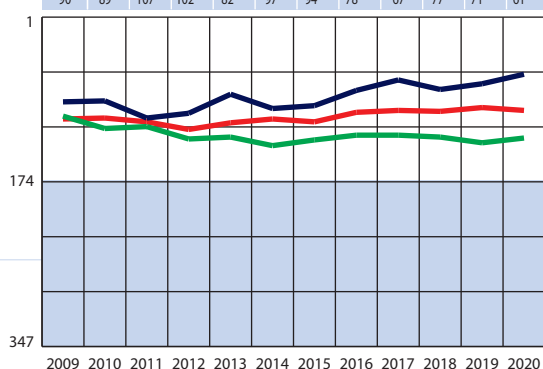
249 246 250 250 250 248 247 246 246 238 239 233

Informatiegeoriënteerde activiteiten

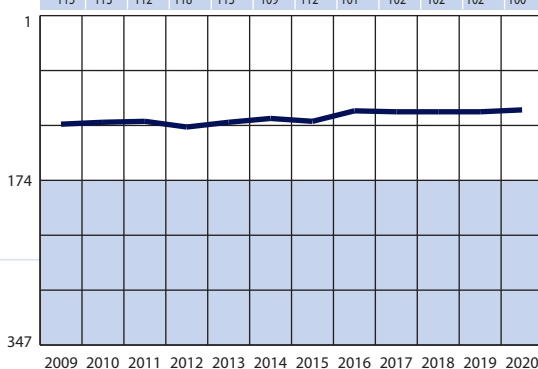
Zoetermeer

90 89 107 102 82 97 94 78 67 77 71 61

Regio Zoetermeer

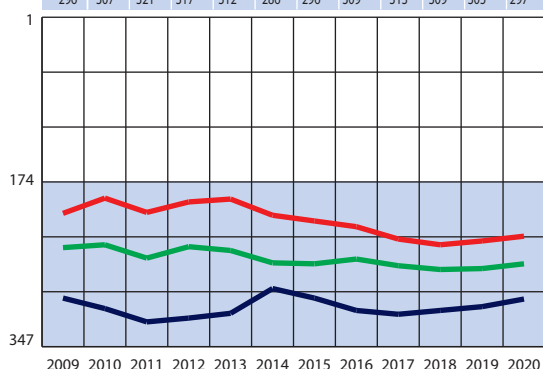
115 113 112 118 113 109 112 101 102 102 102 100

Personengeoriënteerde activiteiten

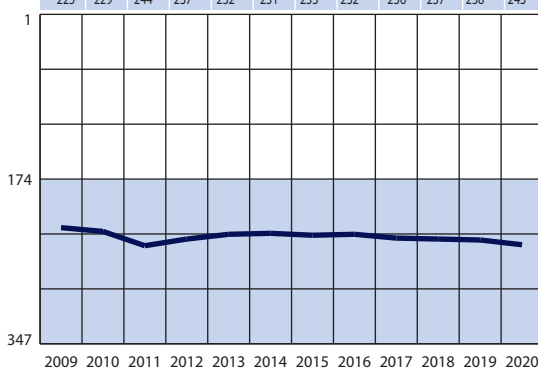
Zoetermeer

296 307 321 317 312 286 296 309 313 309 305 297

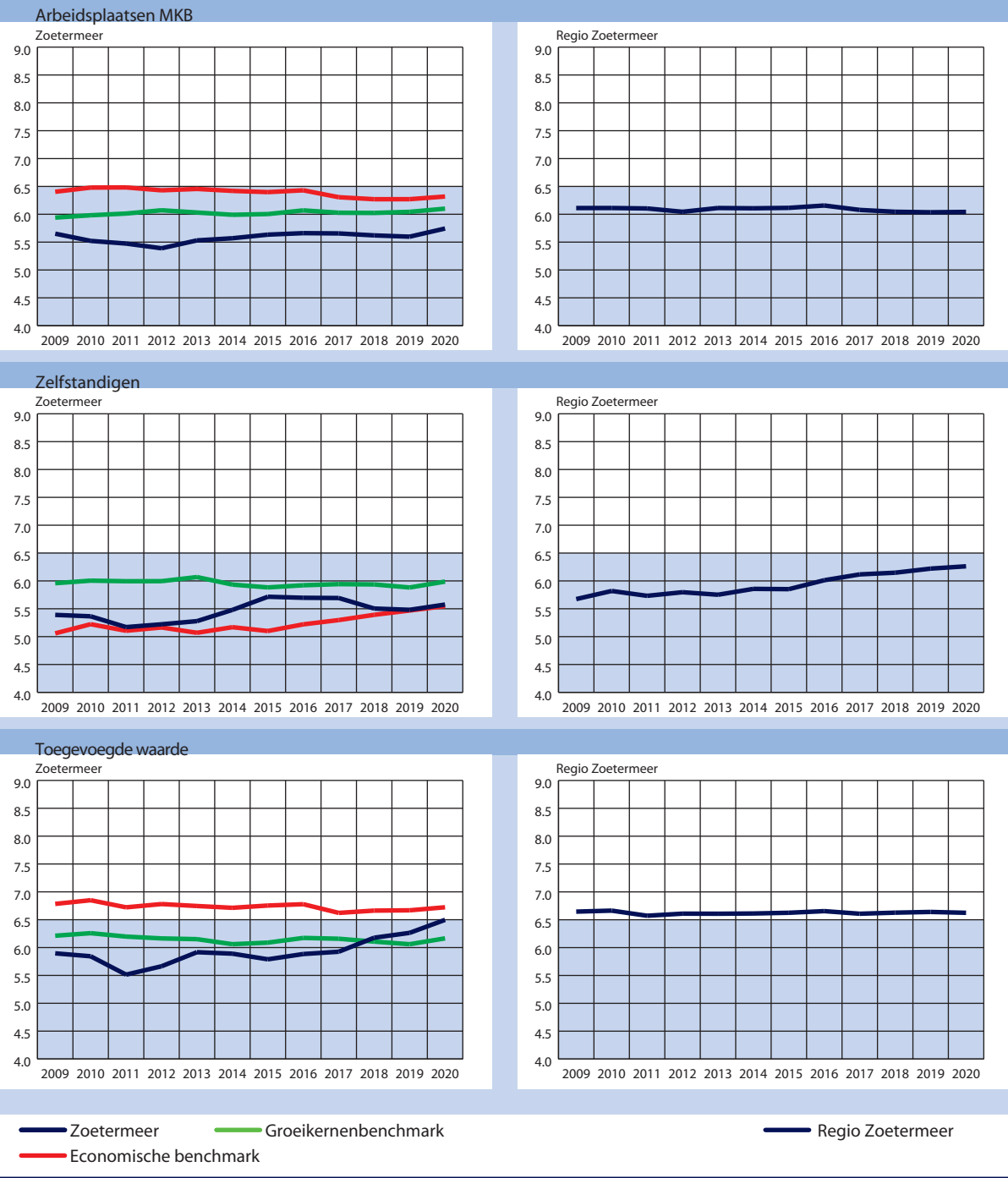
Regio Zoetermeer

225 229 244 237 232 231 233 232 236 237 238 243

— Zoetermeer
 — Groeikernenbenchmark
 — Economische benchmark
 — Regio Zoetermeer

Hoe staat het MKB in de gemeente ervoor? Score brede sectoren.

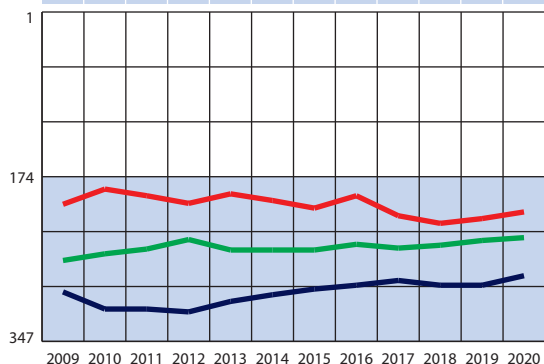

Hoe staat het MKB in de gemeente ervoor? Positie in ranglijst 347 gemeenten

Arbeidsplaatsen MKB

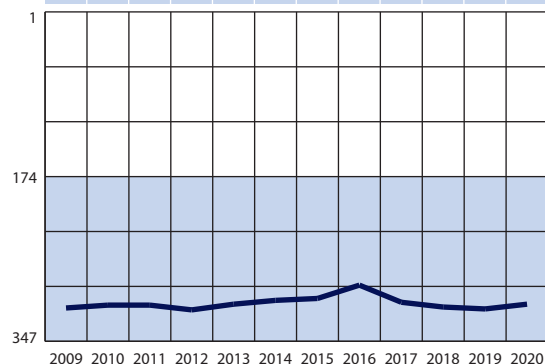
Zoetermeer

295 313 313 316 305 298 292 288 283 288 288 278

Regio Zoetermeer

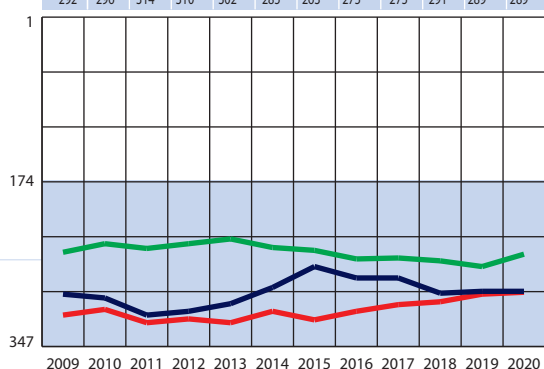
312 309 309 314 308 304 302 288 306 311 313 308

Zelfstandigen

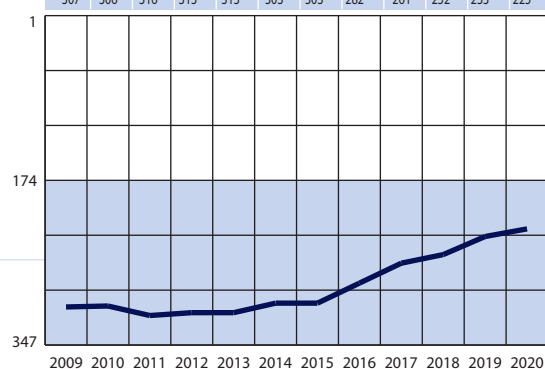
Zoetermeer

292 296 314 310 302 285 263 275 275 291 289 289

Regio Zoetermeer

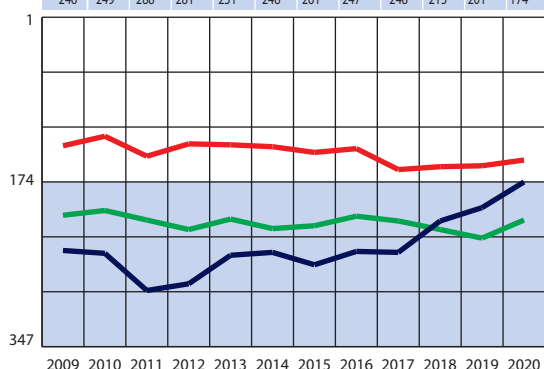
307 306 316 313 313 303 303 282 261 252 233 225

Toegevoegde waarde

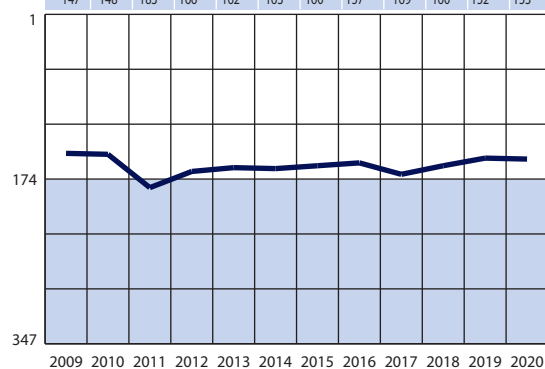
Zoetermeer

246 249 288 281 251 248 261 247 248 215 201 174

Regio Zoetermeer

147 148 183 166 162 163 160 157 169 160 152 153

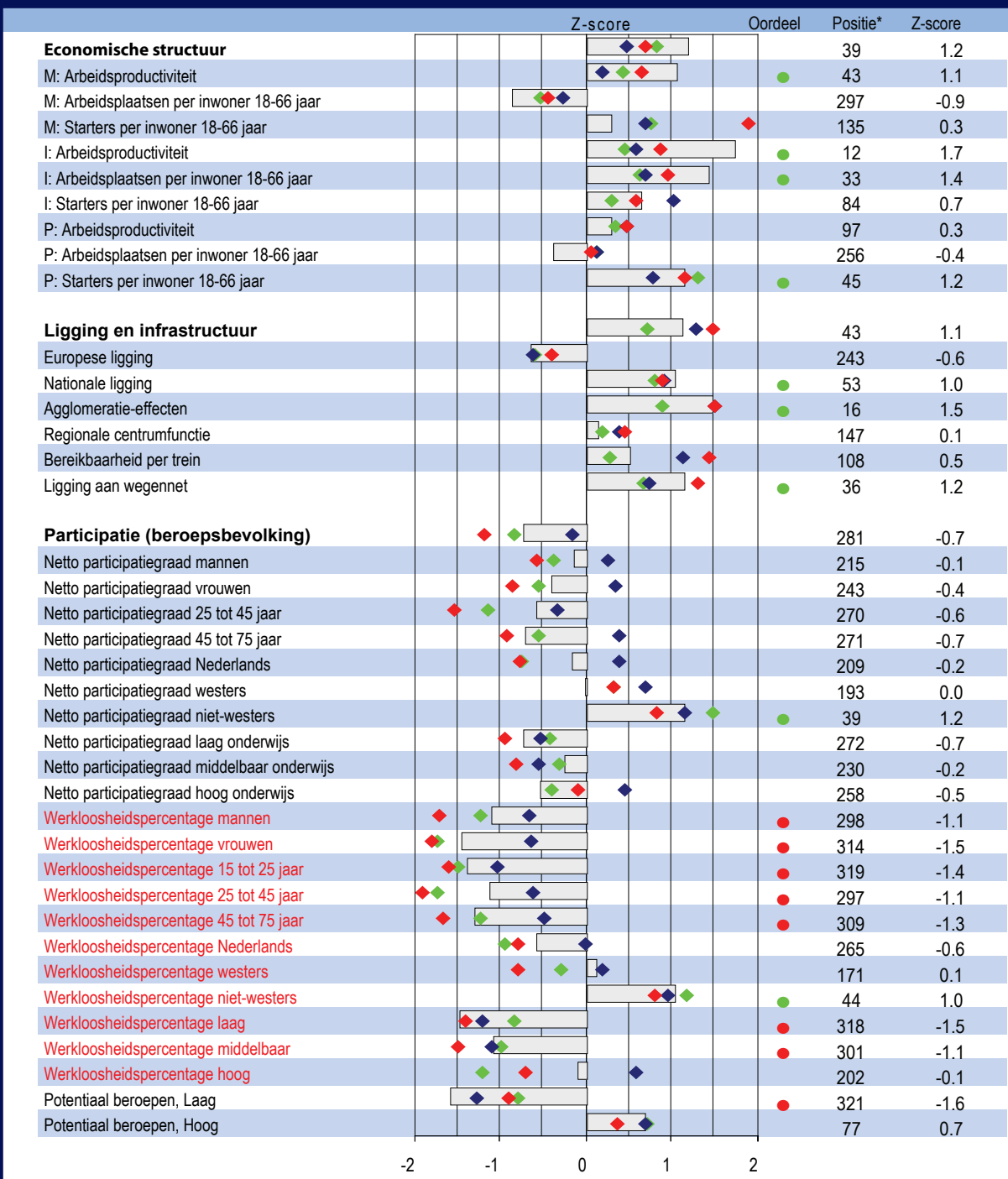

— Zoetermeer
 — Groeikernenbenchmark
 — Regio Zoetermeer
— Economische benchmark

Deel III Economische en demografische vitaliteit

Zie de technische toelichting, 'Economische en demografische vitaliteit' voor een toelichting op de diverse indicatoren.

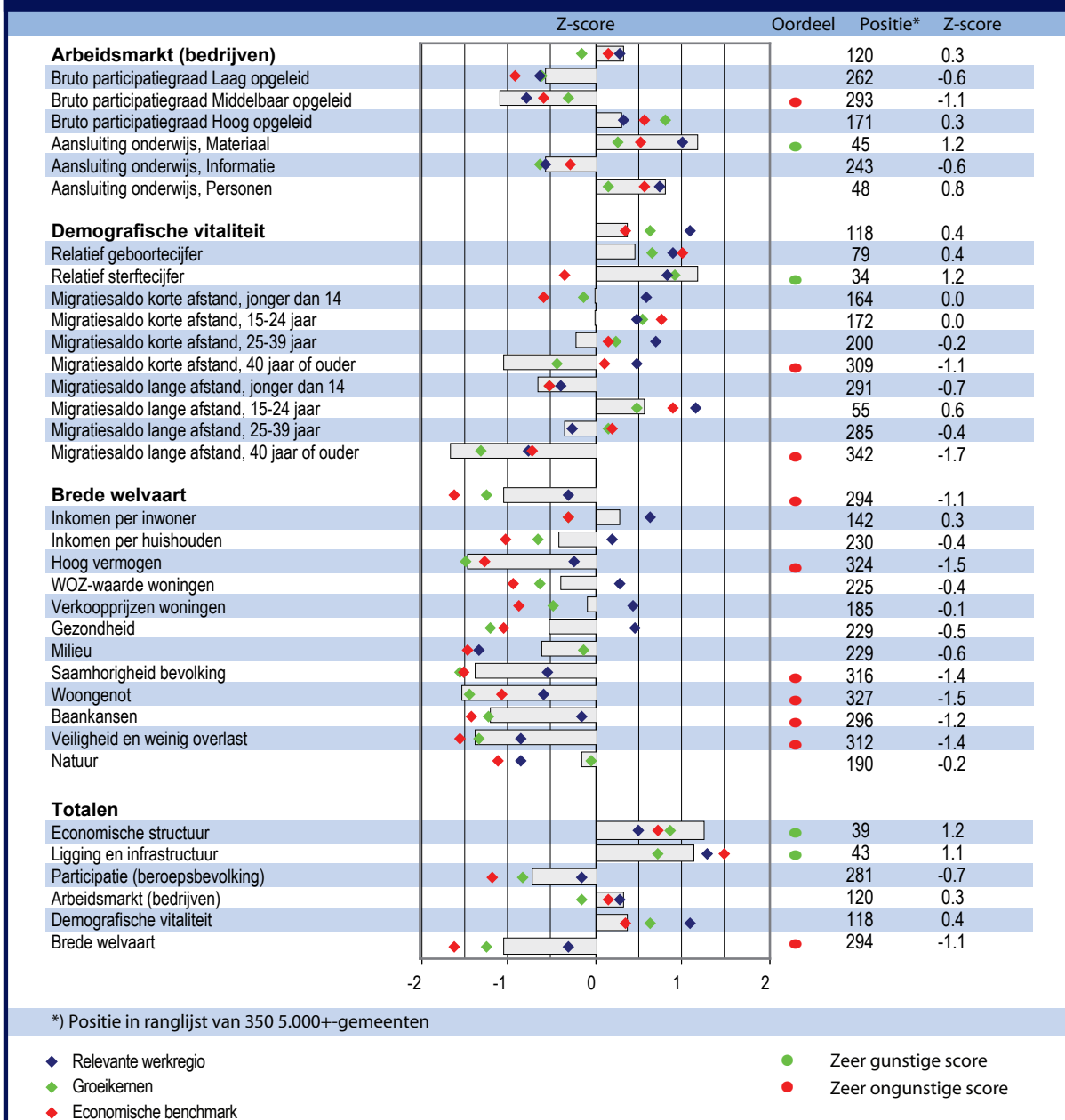
Vitaliteitindicatoren Zoetermeer

*) Positie in ranglijst van 350 5.000+-gemeenten

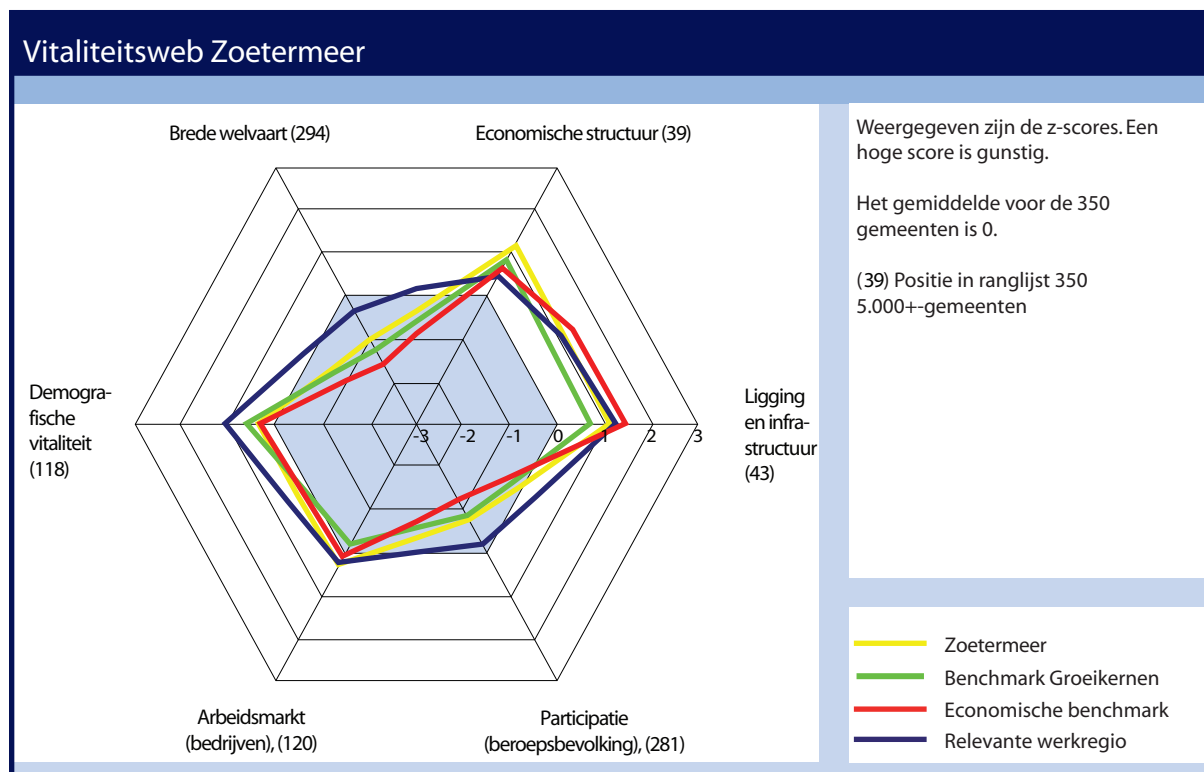
- ◆ Relevante werkregio
- ◆ Groeikernen
- ◆ Economische benchmark
- Label
- Score is omgedraaid omdat een hoge score ongunstig is
- Zeer gunstige score
- Zeer ongunstige score

Vitaliteitsindicatoren Zoetermeer

Weer gegeven zijn zogenaamde z-scores. Alle indicatoren zijn daardoor onderling vergelijkbaar. Er is een kans van 16% dat een z-score hoger is dan 1 en van 2,5% dat een score hoger is dan 2. Tevens is er een kans van 16% dat een z-score lager is dan -1 en een kans van 2,5% dat een z-score lager is dan -2. Met staafjes en helemaal rechts (onder 'z-scores') staan de resultaten voor Zoetermeer aangegeven. Met stippen is het gemiddelde voor de benchmarkgroep weergegeven. Ook de positie van Zoetermeer in de ranglijst van 350 (combinaties van) gemeenten volgens de gemeentelijke indeling per 1-1-2020 is weergegeven. Onder 'Oordeel' is aangegeven wanneer sprake is van een zeer gunstige score voor Zoetermeer (een groene stip) of een zeer ongunstige score (een rode stip).

De relevante werkregio is bepaald op basis van inkomende en uitgaande pendelstromen en bestaat uit Alphen aan den Rijn, Delft, 's-Gravenhage, Leiden, Waddinxveen, Zoeterwoude, Lansingerland, Zuidplas, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Gouda en Rijswijk.

In het Vitaliteitweb staan voor vier thema's scores die zijn gebaseerd op een gewogen som van de z-scores per indicator (zie de 'vitaliteitindicatoren'). De gewichten zijn vastgesteld door Bureau Louter.

Scores onder het nationaal gemiddelde bevinden zich in het blauwe deel van de figuur, scores boven het nationaal gemiddelde in het witte deel. Tevens kan de score van een gemeente worden vergeleken met de benchmarkgemeenten. Door te vergelijken met een relevante groep benchmarkgemeenten kan worden bepaald wat de prestaties zijn ten opzichte van 'vergelijkbare' gemeenten.

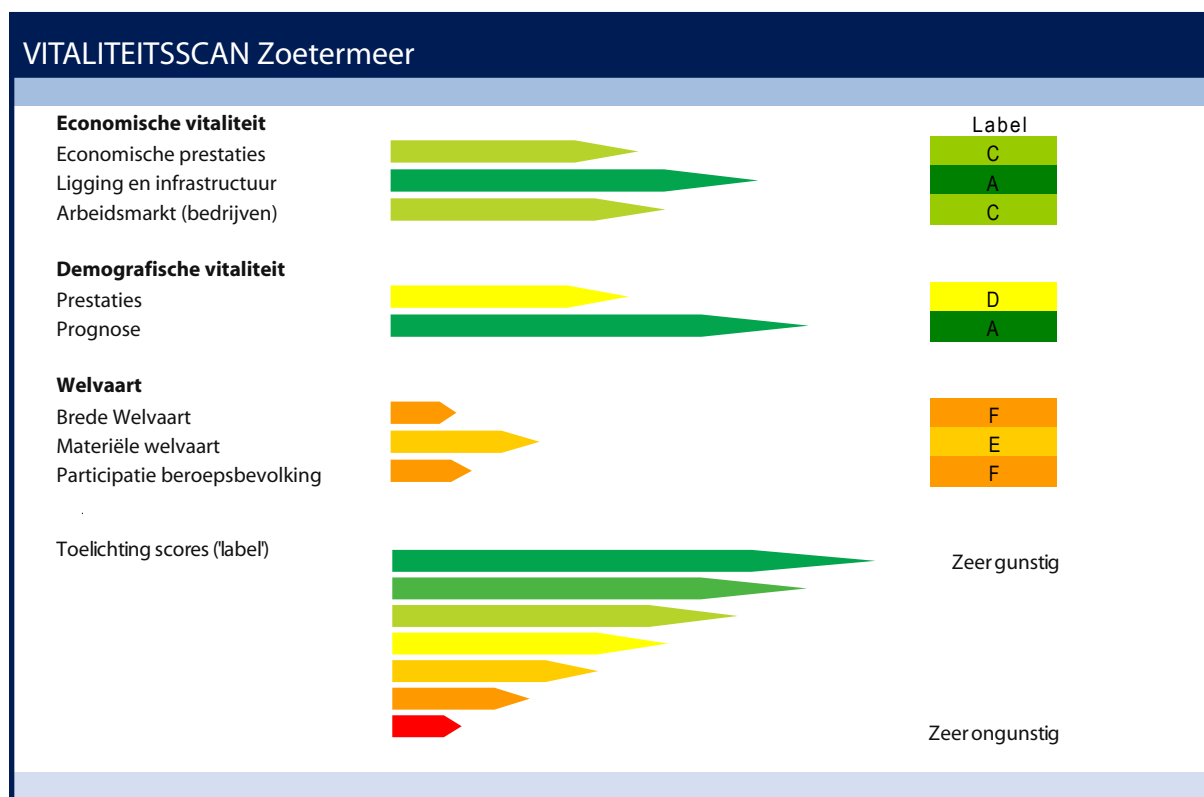
De score voor Economische structuur is gebaseerd op de negen indicatoren in 'Vitaliteitindicatoren Zoetermeer'. Deze score wijkt af van de totaalscore voor de ranglijst uit het onderzoek voor Elsevier (zie deel I).

DEMOGRAFISCHE VITALITEIT					
	Score	Cijfer	Gewicht	Positie*	Label
Prestaties					
<u>Gemeente</u>					
Relatief geboortecijfer 2018/2020	1.0%	7.8	1/6		
Relatief sterftcijfer 2018/2020	0.8%	8.7	1/6		
migratiesaldo 2018/2020	-0.1%	4.1	1/6		
Aantal woningen **	0.60%	4.5	1/6	175	
<u>Regio</u>					
Relatief geboortecijfer 2018/2020	1.1%	7.7	1/12		
Relatief sterftcijfer 2018/2020	0.9%	7.8	1/12		
migratiesaldo 2018/2020	0.6%	7	1/12		
Aantal woningen **	1.26%	6.2	1/12		
Prognose 2021-2031 (PEARL)					
Gemeente	0.91%	8.9	1/2	16	
Regio	0.84%	8.7	1/2		
*) Positie totaal: in ranglijst 350 5.000+-gemeenten					
**) 2018/2021 t.o.v. 2017/2020					

De verschillende indicatoren hebben alle betrekking op het meest recente jaar/periode waarvoor gegevens beschikbaar waren en hebben de volgende betekenis:

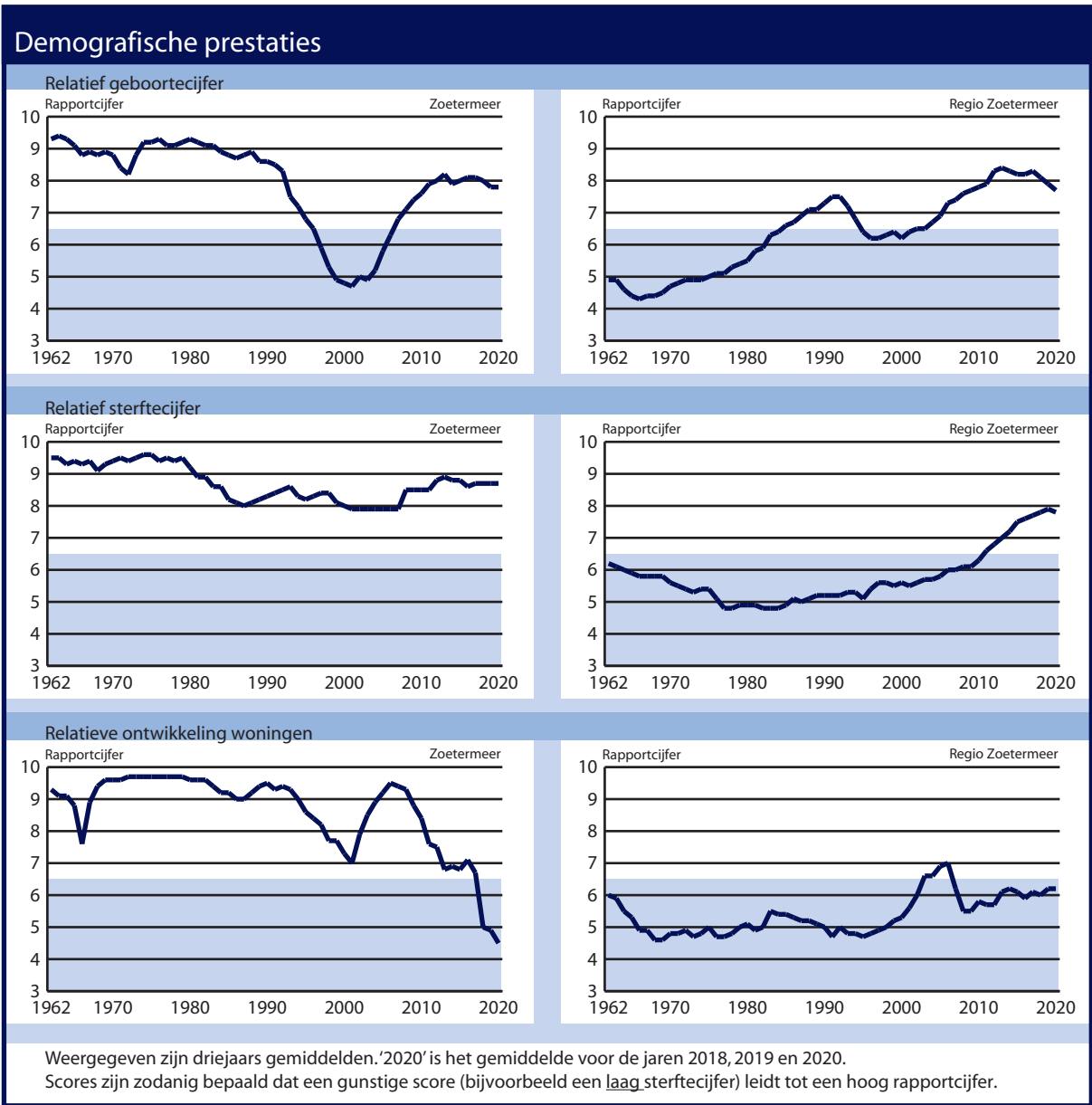
- relatief geboortecijfer: het aantal geboortes als percentage van het totaal aantal inwoners
- relatief sterftcijfer: het aantal overledenen als percentage van het totaal aantal inwoners
- migratiesaldo: het saldo van inkomende en uitgaande verhuizingen (binnenlands plus buitenlands) als percentage van het totaal aantal inwoners
- aantal woningen: de procentuele ontwikkeling van het aantal woningen
- PEARL: prognoses van het totaal aantal inwoners volgens het PEARL-model van het PBL/CBS

Zie 'Afbakenen regio via potentiaalscores' voor de wijze waarop de scores voor de regio zijn bepaald.

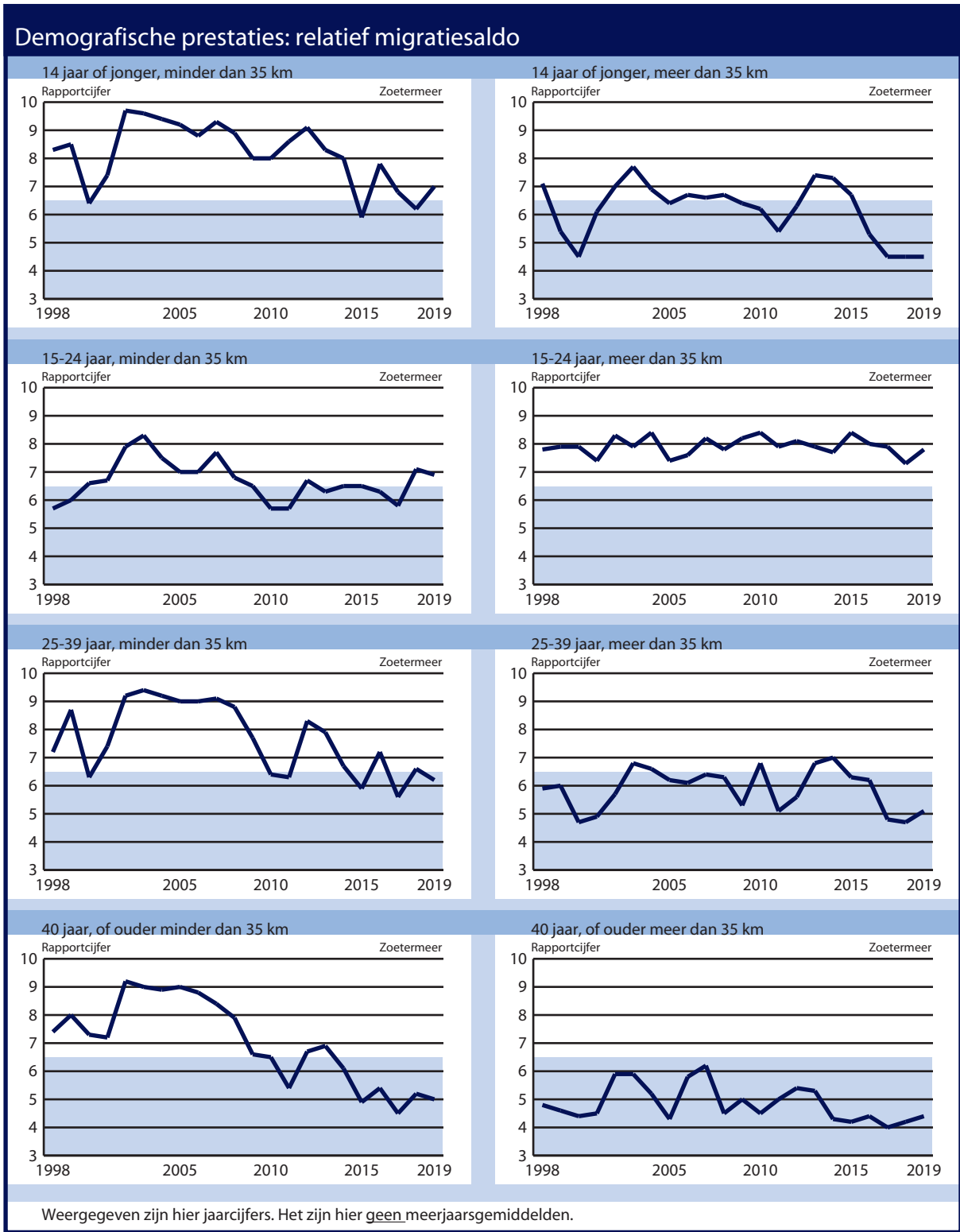

De scores van de gemeenten worden geordend van hoog naar laag en naar zeven gelijke klassen verdeeld. Op een schaal van A tot G (analoog aan 'energielabels') zijn vervolgens beoordelingen toegekend aan drie thema's, namelijk:

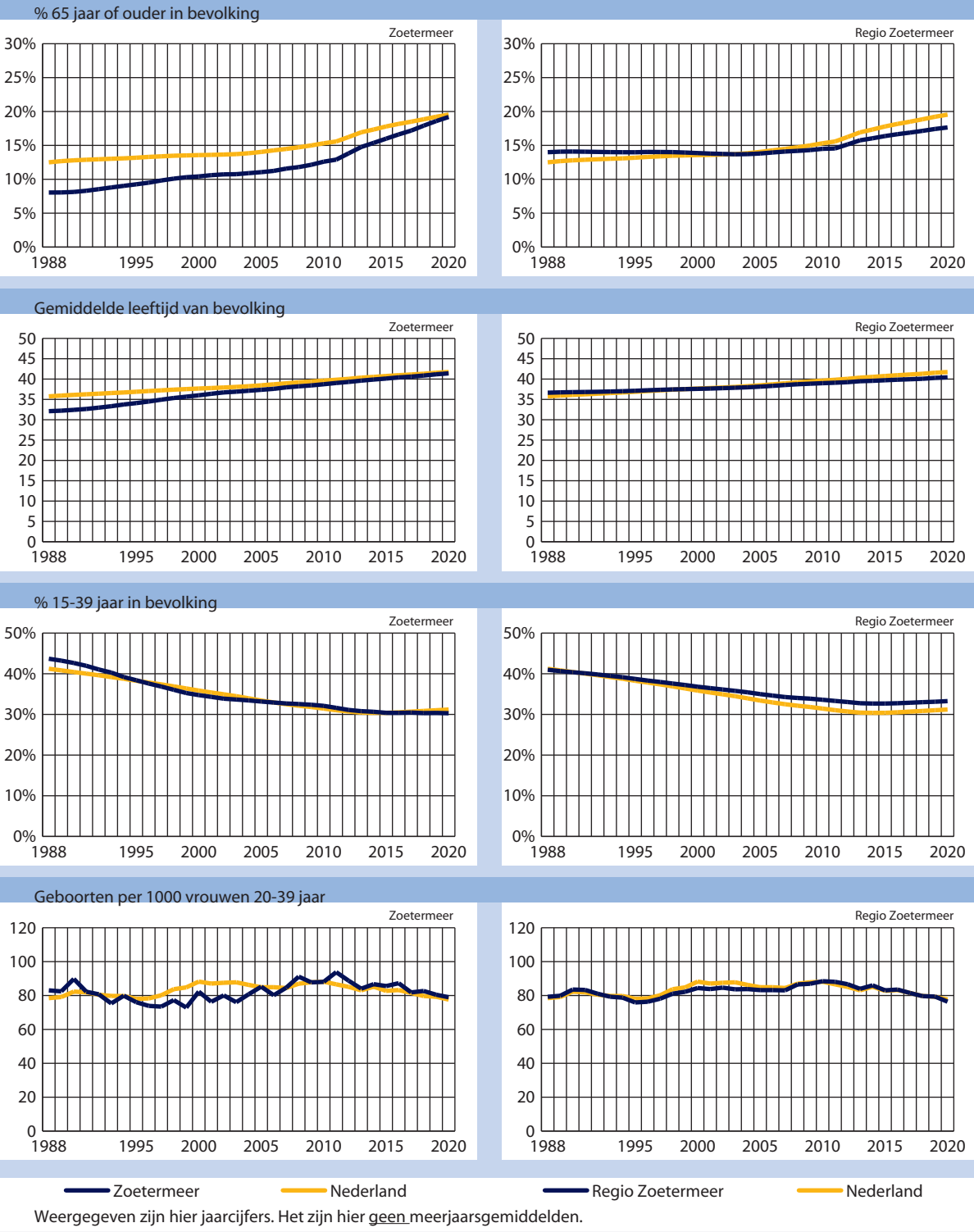
- de 'economische vitaliteit', die bestaat uit de 'economische prestaties' (de positie in het economisch rapport), 'ligging en infrastructuur' (zie het overzicht met vitaliteitindicatoren) en de 'arbeidsmarkt': de participatie van de beroepsbevolking (zie ook het overzicht met vitaliteitindicatoren);
- de 'demografische vitaliteit' bestaat uit 'prestaties' en 'prognose'. Dit is uitgewerkt in de figuur 'Demografische vitaliteit' op de volgende pagina;
- 'welvaart', die bestaat uit een score voor 'brede welvaart' (waarvoor een afzonderlijke 'monitor brede welvaart' is opgesteld), de 'materiële welvaart' (die is opgebouwd uit inkomen, vermogen, WOZ-waarde en verkoopwaarde van woningen) en 'participatie beroepsbevolking' (zie het overzicht met vitaliteitindicatoren)

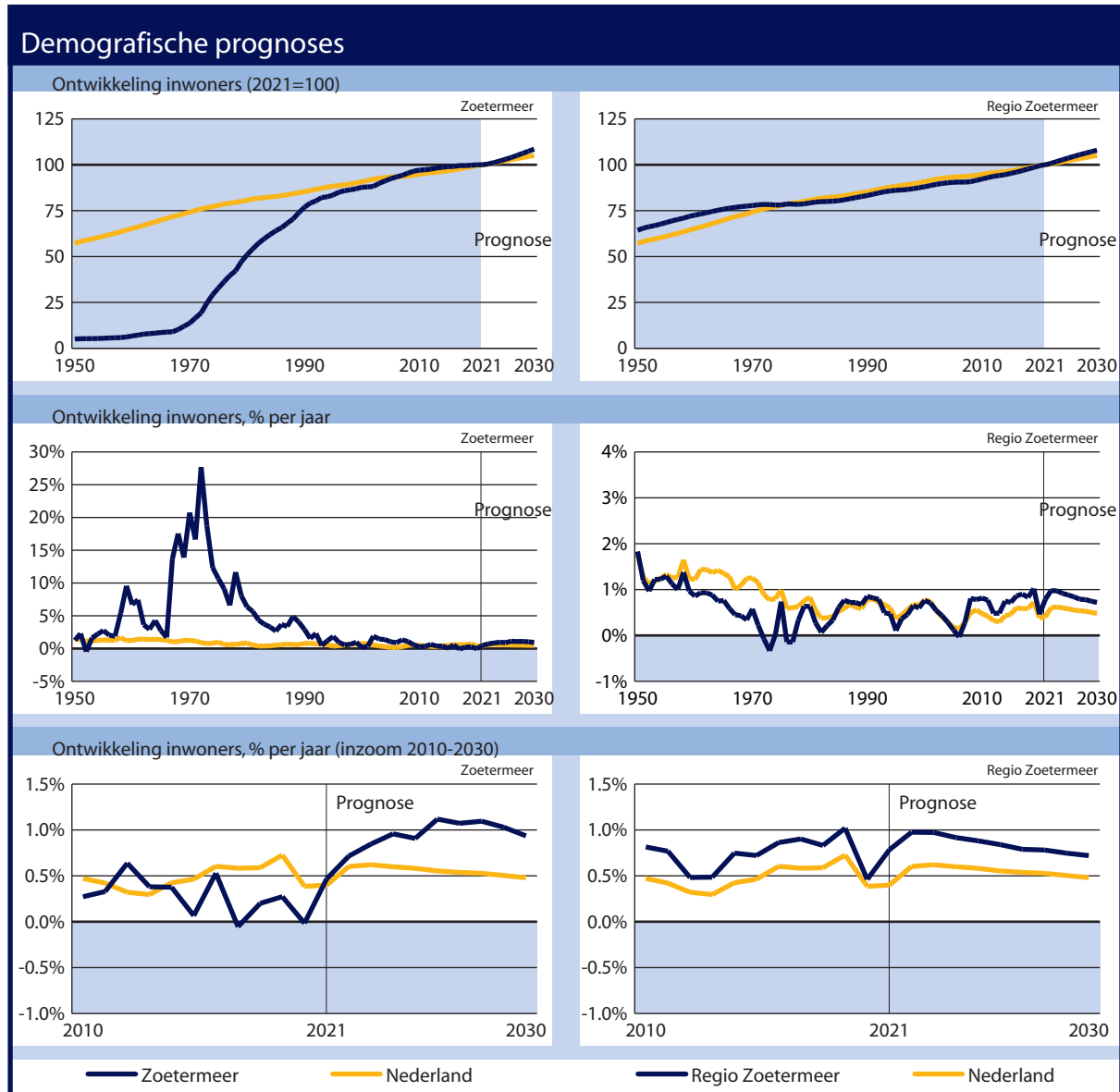

Demografisch profiel

Bijlage Technische toelichting

Het economisch rapport is opgebouwd uit 25 indicatoren. Om de indicatoren onderling vergelijkbaar te maken zijn de scores per indicator geordend van hoog naar laag en is vervolgens voor alle indicatoren aan de gemeente op exact dezelfde wijze een rapportcijfer toegekend (maximaal 10; minimaal 3). Daarbij zijn

stapjes van een tiende punt gehanteerd. De kans op het scoren van een 6.5 is hoger dan de kans op het scoren van een 10 of een 3. Het aantal scores 10.0, 9.9, 9.8, enz. is volgens een vaste kansverdeling vastgesteld (zie tabel 1). Indien een gemeente op alle indicatoren gemiddeld scoort, resulteert een 6.5.

Tabel 1 Kansverdeling toekennen rapportcijfers

Cijfer	Range	Cijfer	Range	Cijfer	Range	Cijfer	Range
10.0	1	8.2	54-58	6.4	180-187	4.6	303-307
9.9	2	8.1	59-63	6.3	188-195	4.5	308-312
9.8	3	8.0	64-69	6.2	196-203	4.4	313-316
9.7	4-5	7.9	70-75	6.1	204-211	4.3	317-320
9.6	6-7	7.8	76-81	6.0	212-219	4.2	321-324
9.5	8-9	7.7	82-87	5.9	220-227	4.1	325-328
9.4	10-11	7.6	88-94	5.8	228-235	4.0	329-331
9.3	12-13	7.5	95-101	5.7	236-242	3.9	332-334
9.2	14-16	7.4	102-108	5.6	243-249	3.8	335-337
9.1	17-19	7.3	109-115	5.5	250-256	3.7	338-339
9.0	20-22	7.2	116-123	5.4	257-263	3.6	340-341
8.9	23-26	7.1	124-131	5.3	264-269	3.5	342-343
8.8	27-30	7.0	132-139	5.2	270-275	3.4	344-345
8.7	31-34	6.9	140-147	5.1	276-281	3.3	346-347
8.6	35-38	6.8	148-155	5.0	282-287	3.2	348
8.5	39-43	6.7	156-163	4.9	288-292	3.1	349
8.4	44-48	6.6	164-171	4.8	293-297	3.0	350
8.3	49-53	6.5	172-179	4.7	298-302		

Toelichting: Per cijfer is de range van de posities in de ranglijst van 350 gemeenten weergegeven

In het economisch rapport wordt onderscheid gemaakt in drie 'blokken':

1. 'Arbeidsplaatsen': Het aantal arbeidsplaatsen per duizend inwoners van 18-66 jaar. Daarbij is een onderscheid gemaakt in twaalf economische sectoren: landbouw, industrie, bouwnijverheid, vrijetijdsactiviteiten, kennisintensieve diensten, financiële diensten, openbaar bestuur, onderwijs, zorgsector, groothandel, detailhandel en transport.
2. 'Starters': Het aantal startende bedrijven per duizend inwoners van 18-66 jaar (voor een jaar berekend als het gemiddelde van dat jaar en de twee voorafgaande jaren), met een onderscheid naar tien sectoren: landbouw, industrie, bouwnijverheid, distributie, ICT, zakelijke diensten, detailhandel/repairatie, overige diensten, vrijetijdsactiviteiten en facilitaire diensten.
3. 'Toegevoegde waarde': De toegevoegde waarde bij bedrijven en instellingen (de omzet minus de

inkoop van goederen en diensten) in Euro's per inwoner van 18-66 jaar. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de drie brede economische sectoren materiaalgeoriënteerde activiteiten (de productie en distributie van materiële goederen), informatiegeoriënteerde activiteiten (het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie) en personeengeoriënteerde activiteiten (directe persoonlijke dienstverlening aan consumenten).

De aan de thema's arbeidsplaatsen, starters en toegevoegde waarde toegekende 'gewichten' zijn gebaseerd op een enquête onder wetenschappers, onderzoeksbureaus en beleidsmedewerkers met in totaal 150 respondenten. De gemiddeld toegekende gewichten zijn 0.39 voor arbeidsplaatsen, 0.238 voor starters en 0.372 voor Toegevoegde Waarde. De gewichten voor de sectoren binnen de thema's zijn bepaald op basis van hun aandelen in het nationaal totaal.

Deel II Economische prestaties MKB

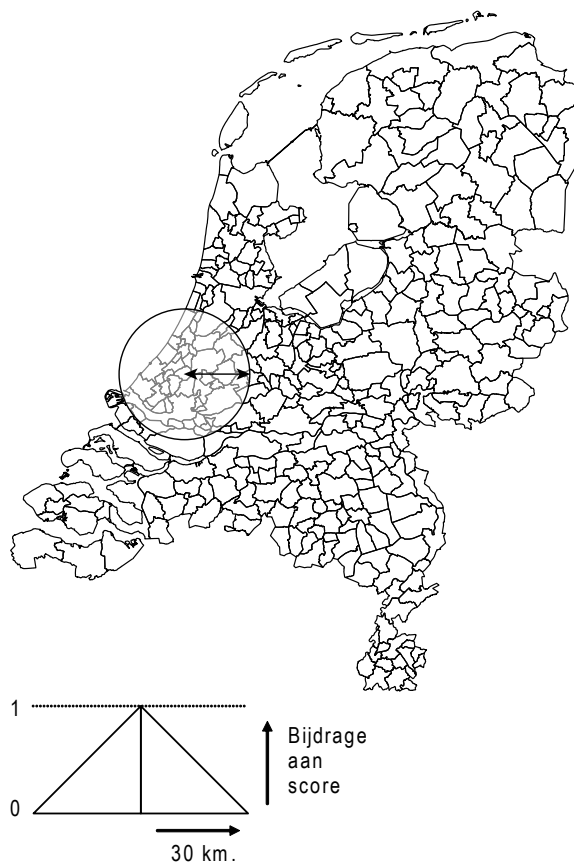
In het economisch rapport wordt onderscheid gemaakt in drie 'blokken':

1. 'Arbeidsplaatsen MKB': Het aantal arbeidsplaatsen in vestigingen met 2-49 werkzame personen per duizend inwoners van 18-66 jaar. Daarbij is een onderscheid gemaakt in twaalf economische sectoren: landbouw, industrie, bouwnijverheid, vrijetijdsactiviteiten, kennisintensieve diensten, financiële diensten, openbaar bestuur, onderwijs, zorgsector, groothandel, detailhandel en transport.
2. 'Zelfstandigen': Het aantal startende bedrijven met één werkzame persoon per duizend inwoners van 18-66 jaar, met een onderscheid naar elf sectoren: landbouw, industrie, bouwnijverheid, vrijetijdsactiviteiten, kennisintensieve diensten, financiële diensten, openbaar bestuur & onderwijs, zorgsector, groothandel, detailhandel en transport.
3. 'Toegevoegde waarde': De toegevoegde waarde bij bedrijven en instellingen (de omzet minus de inkoop van goederen en diensten) in Euro's per inwoner van 18-66 jaar. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de drie brede economische sectoren materiaalgeoriënteerde activiteiten (de productie en distributie van materiële goederen), informatiegeoriënteerde activiteiten (het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie) en personeergeoriënteerde activiteiten (directe persoonlijke dienstverlening aan consumenten).

Afbakenen regio via potentiaalscores

De score voor de 'regio' worden voor elke gemeente berekend als potentiaalscores. Bij potentiaalscores wordt de score van een gebied (in dit geval gemeenten) mede bepaald door de scores van omliggende gebieden (andere gemeenten). De 'bijdrage' van een omliggende gemeente aan de score neemt daarbij af naarmate de afstand tot de gemeente waarvoor de potentiaalscore wordt bepaald groter wordt. Op die wijze ontstaat een 'ruimtelijk voortschrijdend gemiddelde', waarbij de score voor elke gemeente wordt bepaald door het gebied binnen een bepaalde straal rond die gemeente. Naarmate de straal kleiner wordt, zullen lokale verschillen meer accent krijgen. In de kaarten in deze paragraaf is de straal bepaald op 30 kilometer. Dat is een vrij ruim gebied rond de gemeente. Bij het bepalen van de potentiaalscore voor een gemeente telt de score van de eigen gemeente volledig mee, telt de score van een gemeente op 15 kilometer afstand voor de helft mee en tellen gemeente op 30 kilometer afstand of meer in het geheel niet meer mee. De berekening van de potentiaalscores is zodanig dat ook de massa van een gemeente meeweegt bij het bepalen van de score.

Figuur: Bepalen potentiaalscores (30 kilometer)

Deel III Economische en demografische vitaliteit

Toelichting vitaliteitindicatoren en vitaliteitweb

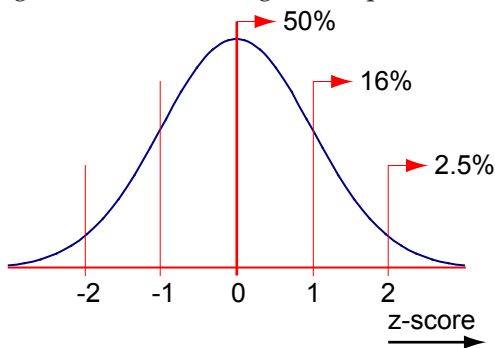
Hier staat een toelichting op de indicatoren die in het vitaliteitweb zijn opgenomen. Daarnaast is toegelicht hoe vanuit de indicatoren is gekomen tot totaalscores per thema.

De berekening van de indicatoren wordt per thema toegelicht. Eerst wordt echter een toelichting gegeven op het begrip z-scores.

Toelichting z-scores

Door de waarden voor indicatoren om te zetten in z-scores wordt gecorrigeerd voor de grote mate in spreiding in de oorspronkelijke scores van de indicatoren en wordt de mate waarin op een indicator hoger of lager dan gemiddeld wordt gescoord vergelijkbaar gemaakt tussen indicatoren. Bij z-scores wordt het gemiddelde voor alle waarnemingen op 0 gezet en gedeeld door de standaarddeviatie. Het gevolg hiervan is dat voor elke indicator ongeveer 16% van de gebieden een score hoger dan 1 behaalt en ook ongeveer 16% een score lager dan -1 (zie onderstaande figuur). Een score hoger dan 2 wordt naar verwachting door 2.5% van de gebieden gerealiseerd. Dat geldt ook voor een score lager dan -2.

Figuur Normale verdeling en kans op scores

Economie

Het aantal *arbeidsplaatsen* (gegevens van Stichting LISA) en het aantal *starters* (startende bedrijven: gegevens van de Kamers van Koophandel) zijn beide berekend per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar. De *arbeidsproductiviteit* is berekend als de Toegevoegde Waarde per arbeidsplaats (Bron: Stichting LISA). Er is een onderscheid gemaakt naar drie typen brede economische activiteiten, namelijk:

- **Materiaalgeoriënteerde activiteiten:** de productie en distributie van goederen. Hieronder vallen landbouw, industrie, bouwnijverheid, groothandel en transport.
- **Informatiegeoriënteerde activiteiten:** het verkrijgen, verwerken en verstrekken van informatie. Hieronder vallen

financiële diensten, openbaar bestuur en kennisintensieve diensten.

- **Personengeoriënteerde activiteiten:** activiteiten die zich bezighouden met directe dienstverlening aan consumenten. Hieronder vallen detailhandel, vrijetijdsactiviteiten, onderwijs en de zorgsector.

Ligging en infrastructuur

De *Europese ligging* is de ligging ten opzichte van Europese economische zwaartepunten in het buitenland. Er is gebruik gemaakt van een zwaartekrachtmodel, waarbij de invloed van een buitenlandse regio (voor zover over de weg bereikbaar, dus bijvoorbeeld exclusief Groot-Brittannië en Ierland) op een gemeente in Nederland wordt verondersteld positief samen te hangen met het Bruto Regionaal Product in die buitenlandse regio en negatief (omgekeerd evenredig) met de afstand tot die regio. Sommeren over de buitenlandse regio's levert een score op de Europese ligging. De hoogste scores worden gerealiseerd in het zuidoosten van Nederland.

Met de indicator *agglomeratie-effecten* wordt de ligging ten opzichte van nationale economische zwaartepunten bepaald. De bijdrage van een gemeente *j* aan de agglomeratie-effecten van een gemeente *i* is evenredig met de bruto toegevoegde waarde in gemeente *j* en omgekeerd evenredig met de rijtijd tussen *i* en *j*. De som over de gemeenten *j* levert de totale agglomeratie-effecten voor gemeente *i*. Door uit te gaan van een gemiddelde rijtijd binnen gemeente *i* is daar de bijdrage van gemeente *i* aan de eigen score op de agglomeratie-effecten aan toegevoegd. Hoge scores resulteren voor de grootstedelijke regio's in Nederland (vooral Amsterdam, Den Haag en Rotterdam). De agglomeratie-effecten nemen af naarmate de afstand tot die grootstedelijke agglomeraties toeneemt.

De *nationale ligging* wordt bepaald als de gemiddelde rijtijd vanuit een gemeente tot de inwoners en arbeidsplaatsen in alle andere gemeenten in Nederland. Uiteraard is deze score gunstiger naarmate de gemiddelde rijtijd groter is. De hoogste score resulteert voor Utrecht. Naarmate de afstand tot Utrecht toeneemt, wordt de score op de nationale ligging lager.

Naast agglomeratie-effecten op Europees niveau (zie 'Europese ligging') en nationaal niveau ('agglomeratie-effecten') is er ook sprake van agglomeratie-effecten op regionaal niveau. Binnen regio's nemen vooral steden voor veel typen economische activiteiten een '*regionale centrumfunctie*' in. De regionale centrumfunctie is berekend als de dichtheid in de gemeente ten opzichte van de dichtheid in de regionale omgeving. De dichtheid wordt gemeten als het aantal arbeidsplaatsen en inwoners per vierkante kilometer¹. De dichtheid 'in de regionale omgeving'

wordt bepaald als een potentiaalscore binnen een afstand van dertig kilometer, waarbij de bijdrage aan de potentiaalscore recht evenredig afneemt met de afstand.

De *bereikbaarheid per trein* kan voor sommige typen economische sectoren een vestigingsreden zijn (naast ander locatiefactoren). Het is zeer complex om een goede indicator voor de bereikbaarheid er trein vast te stellen. Hier is gekozen voor een samengestelde indicator, die per gemeente bestaat uit de volgende bestanddelen:

- De gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde NS-station voor werknemers in een gemeente
- De gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde IC-station voor werknemers in een gemeente
- Het percentage van de inwoners van een gemeente dat reizen over meer dan dertig kilometer aflegt met de trein
- Idem, maar dan exclusief reizen om studieredenen

Daarnaast is de *ligging aan het wegennet* bepaald. Naast de ligging op Europees, nationaal en regionaal niveau kan een gunstige ligging ten opzichte van het (hoofd)wegennet een extra stimulans vormen voor het vestigen van een bedrijf. Bij het bepalen van de score voor agglomeratie-effecten en de nationale ligging speelt een gunstige aansluiting op het hoofdwegennet al een rol, omdat daardoor locaties in het land gemiddeld sneller bereikbaar zijn. De extra impuls van een gunstige ligging aan het hoofdwegennet op regionaal niveau bestaat eruit dat sprake is van een concurrentievoordeel ten opzichte van andere gemeenten in de omgeving. De ligging aan het hoofdwegennet is bepaald door de gemiddelde rijtijd van de bedrijvigheid in een gemeente tot de dichtstbijzijnde aansluiting op het hoofdwegennet als index uit te drukken van die rijtijd in gemeenten binnen een straal van dertig kilometer van de gemeente (als potentiaalscore, met een met de afstand afnemende bijdrage aan de score).

Participatie (beroepsbevolking)

De *netto participatiegraad* is het aantal werkende inwoners van een gemeente als percentage van het aantal inwoners van 15-74 jaar (volgens EU-richtlijnen wordt dit beschouwd als de 'potentiële beroepsbevolking'). Deze is bepaald naar geslacht, leeftijd, etniciteit en opleidingsniveau. Voor de leeftijdsklasse 15-74 jaar is geen score bepaald omdat dan voor studentensteden per definitie een lage score zou resulteren omdat de arbeidsparticipatie onder studenten veel lager is dan onder hun niet-studerende leeftijdsgenoten.

Voor het *werkloosheidspercentage* is de definitie van het CBS gebruikt (in lijn met de richtlijnen van de

EU). Ook hier is weer een onderscheid gemaakt naar persoonskenmerken.

De *potentiaal beroepen* is bepaald als het aantal werkzame inwoners per inwoner van 15-74 jaar in de omgeving. Voor beroepen op laag niveau is daartoe een potentiaalscore bepaald binnen een afstand van 20 kilometer en voor beroepen op hoog niveau van 30 kilometer.

Arbeidsmarkt (bedrijven)

Bij dit thema wordt de arbeidsmarkt beschouwd vanuit het perspectief van bedrijven en instellingen. Er zijn twee typen indicatoren.

De *bruto participatiegraad* (met een onderscheid naar drie opleidingsniveaus) is bepaald als de beroepsbevolking (werkenden en degenen die actief zoeken naar werk) als percentage van het aantal inwoners van 15-74 jaar. Dit is berekend als potentiaalscore, met voor laag, middelbaar en hoog opgeleiden respectievelijk een maximale afstand van 15, 20 en 30 kilometer.

De *aansluiting onderwijs* is berekend als de ratio van het totaal aantal studenten in het mbo, hbo en wo (naar woonplaats van de studenten) en het aantal arbeidsplaatsen. Dit is berekend als potentiaalscore (met een maximum van 30 kilometer). De studenten en arbeidsplaatsen zijn daarbij onderverdeeld naar materiaalgeoriënteerde, informatiegeoriënteerde en personeelgeoriënteerde activiteiten.

Demografische vitaliteit

Het *relatief geboortecijfer* is het aantal geboorten per hoofd van de bevolking

Het *relatief sterftecijfer* is het aantal overledenen per hoofd van de bevolking.

Het *migratiesaldo* is berekend als de inkomende migratie minus de uitgaande migratie als percentage van het aantal inwoners in de jaren 2015 tot en met 2019. Het gaat om de binnenlandse migratie (herkomst en bestemming vallen binnen Nederland). Het gaat hier alleen om binnenlandse migratie. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar leeftijd en naar afstand van de verhuizing. Boven een afstand van 35 kilometer ('lang') vinden verhuizingen overwegend plaats om redenen als werk en studie. Onder die afstand ('kort') gaat het veelal om woonredenen (een aantrekkelijker woning en/of woonomgeving) of om veranderingen in huishoudtype (bijvoorbeeld gaan samenwonen of juist scheiden).

Brede welvaart

De indicatoren *inkomen per inwoner*, *inkomen per huishouden*, *hoog vermogen*, *WOZ-waarde woningen* en *verkoopprijzen woningen* hangen samen met 'materiële welvaart'. Daarnaast heeft Bureau Louter een vertaling gemaakt naar het gemeentelijke niveau van het begrip 'brede welvaart'. Daarbij zijn naast materiële welvaart tevens de thema's *gezondheid*,

milieu, saamhorigheid bevolking, woongenot, baankansen, veiligheid & weinig overlast en natuur onderscheiden. In de tabel 'Thema's en indicatoren voor brede welvaart' staan de indicatoren waar de diverse thema's uit zijn opgebouwd.

Tabel Thema's en indicatoren voor brede welvaart

Thema	Indicator	Toelichting (indien relevant)
Welvaart	Besteedbaar inkomen per inwoner	Bron: CBS
	Inkomen per huishouden	Met correctie voor type huishouden
	Vermogen per inwoner	
	WOZ-waarde woningen	
	Verkoopprijzen woningen	Gemiddelde 2015, 2016 en 2017
Gezondheid	Gemiddelde levensverwachting	
	% personen zonder overgewicht	
	% personen met voldoende beweging	
	% niet-rokers	
	% sporters	
Ervaren gezondheid	Ervaren gezondheid	Gecorrigeerd voor leeftijd door BL
	% personen zonder langdurige ziekte	Gecorrigeerd voor leeftijd door BL
	Score ecologisch kapitaal Telos	Samengestelde indicator. Bron: Telos
Milieu	Weinig luchtverontreiniging	Bron: RIVM, bewerking BL
	% Vrijwilligers	
Saamhorigheid bevolking	Opkomstpercentage TK 2017	
	Saamhorigheid bevolking	Samengestelde indicator door BL
	Tevreden bevolkingssamenstelling	Uit grote enquête CBS
Woongenot	Kwaliteit gebouwde omgeving	Samengestelde indicator door BL
	Woonaantrekkelijkheid	Samengestelde indicator door BL
	Tevredenheid met huidige woning	Uit grote enquête CBS
	Tevredenheid met woonomgeving	Uit grote enquête CBS
	Staat van onderhoud woningen	Uit grote enquête CBS
Kansen op werk	Aantrekkelijke bebouwing in buurt	Uit grote enquête CBS
	Netto participatiegraad	Vanaf 25 jaar
	Percentage WW'ers	
Veiligheid en weinig overlast	Percentage bijstandsgerechtigden	
	Weinig misdaad	Samengestelde indicator door BL
Natuur	Weinig overlast	Samengestelde indicator door BL
	Weinig overlast geluid	Uit grote enquête CBS
	Weinig overlast stank	Uit grote enquête CBS
	Kwaliteit natuurlijke omgeving	Samengestelde indicator door BL

Toelichting: 'BL' is Bureau Louter

Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau Zoetermeer

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Contactpersonen bij gemeente: Annette de Croo en Jeffrey de Haas

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2021) Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau'

Inhoud

	Inleiding	1
1	Kenmerken postcodegebieden	2
2	Omvang en richting van migratie	11
3	Leeftijdspecifieke migratie en demografische roltrapfunctie	23
4	Sociaal-economische roltrapfunctie	33
	Bijlagen	
I	Verhuizingen van en naar postcodegebieden	48

Inleiding

De demografische en sociaal-economische ontwikkeling van Zoetermeer wordt mede bepaald door verhuisstromen (of: 'migratie'), zowel op het niveau van de gemeente als op het niveau van delen binnen de gemeente. Daarbij kan worden gedacht aan buurten en wijken, maar ook aan postcodegebieden. Hier vindt een analyse plaats van alle verhuisstromen vanuit en naar postcodegebieden in Zoetermeer in de periode 1998-2019, met een onderscheid naar leeftijd. De gegevens worden gekoppeld aan kenmerken van de herkomst- en bestemmingsgemeenten (zowel binnen Zoetermeer als buiten Zoetermeer) om te ontdekken of er mechanismen achter de verhuispatronen zichtbaar zijn. Een dergelijk mechanisme is de zogenaamde 'roltrapfunctie'. Deze wordt hier toegepast op migratiestromen. De achterliggende gedachte is dat sprake is van een 'roltrapfunctie' van een gebied wanneer de gemiddelde leeftijd van vertrekkers hoger is dan van vestigers (een 'demografische roltrapfunctie') en wanneer de bestemmingsgebieden van vertrekkers hogere sociaal-economische prestaties kent dan de herkomstgebieden van vestigers (een 'sociaal-economische roltrapfunctie'). Van een roltrapfunctie kan zowel sprake zijn op intergemeentelijk niveau (verhuizingen vanuit en naar Zoetermeer) als op binnengemeentelijk niveau (verhuizingen tussen postcodegebieden binnen Zoetermeer).

In het vervolg van dit rapport wordt eerst een korte beschrijving gegeven van de kenmerken van de zeventien postcodegebieden in Zoetermeer (zie hoofdstuk 1). Daarna wordt inzicht gegeven in de omvang en richting van migratiestromen binnen Zoetermeer en tussen Zoetermeer en elders in Nederland. (Internationale migratie wordt hier niet onderzocht.) In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op leeftijdspecifieke migratiestromen en op het mogelijk bestaan van een demografische roltrapfunctie van Zoetermeer of delen van Zoetermeer. In hoofdstuk 4 tenslotte staat de eventuele sociaal-economische roltrapfunctie van Zoetermeer centraal.

Soms wordt Zoetermeer vergeleken met twee typen benchmarkgemeenten. In de Monitor Sociaal-Economische Prestaties en de Vitaliteitscan is dat toegelicht. De 'groekernenbenchmark' bestaat uit een zestal voormalige groekernen, die volgens indicatoren voor een breed spectrum aan demografische en economische thema's sterk op Zoetermeer lijken (Almere, Lelystad, Purmerend, Nieuwegein, Capelle a/d IJssel en Nissewaard). De 'economische benchmark' bestaat uit een zestal gemeenten die wat betreft economische kenmerken sterk op Zoetermeer lijken en ook op vrij korte afstand van Zoetermeer liggen (in de Zuidvleugel van de Randstad), namelijk Capelle a/d IJssel, Dordrecht, Gouda, Schiedam, Vlaardingen en Rijswijk.

1 Kenmerken postcodegebieden

Zoetermeer is onderverdeeld naar zeventien postcodegebieden (zie figuur 1.1). Het aantal inwoners ligt (per begin 2021) tussen 3.880 (Zoeterhage) en 12.320 (Oosterheem-West), bij een gemiddelde van 7.369 per postcodegebied. Vier postcodegebieden hebben meer dan 10.000 inwoners (Oosterheem-Oost, Oosterheem-West, Rokkeveen-Oost en Meerzicht-West) en drie postcodegebieden hebben minder dan 5.000 inwoners (Stadscentrum, Palenstein en Seghwaert-Oost). Uit figuur 1.2 blijkt dat het percentage 65-plussers in de bevolking het hoogst is in De Leyens en Stadscentrum (ongeveer 30%) en duidelijk het laagst in Oosterheem-West (minder dan 10%). Ook Oosterheem-Oost, Rokkeveen-West, Seghwaert-Noord en Seghwaert-Oost kennen een relatief lage 'vergrijzingsgraad'. Het aantal ouderen in de bevolking hangt mede af van de belangrijkste bouwperiode per postcodegebied. In eerste instantie vestigen voornamelijk jonge gezinnen, waarvan de ouders na enige decennia de 65 jaar grens bereiken. Het gemiddelde bouwjaar in figuur 1.2 maakt duidelijk dat de bebouwing het meest recent is in Oosterheem-Oost en -West, terwijl daar ook het percentage 65-plussers het laagst is.

Door Bureau Louter is een score voor de sociaal-economische positie van postcodegebieden bepaald. Deze is gebaseerd op de volgende indicatoren:

- Gemiddeld inkomen per inwoner
- Percentage van de inwoners dat valt binnen de 20% personen met het hoogste inkomen in Nederland.
- Percentage van de inwoners dat valt binnen de 40% personen met het laagste inkomen in Nederland.
- Percentage van de huishoudens met een inkomen onder of rond het sociaal minimum.
- Het percentage van de inwoners van 15-64 jaar met een bijstandsuitkering.
- De netto participatiegraad (het percentage van de inwoners van 15-74 jaar dat werkt)
- Het gemiddeld opleidingsniveau van de bevolking.

Vervolgens is per indicator de rangorde bepaald en zijn die rangordes ongewogen bij elkaar geteld. De te behalen meest gunstige score is 1 (allemaal eerste plaatsen), de te behalen meest ongunstige score 17 (allemaal laatste plaatsen). Het is opvallend hoe sterk de ranglijsten per indicator op elkaar lijken. Nummer 1 (Rokkeveen-West) heeft een score van 2.43, opgebouwd uit twee maal een eerste plaats, drie maal een tweede plaats, een maal een derde plaats en een maal een zesde plaats (voor de netto participatiegraad). Dat De Leyens op nummer twee staat (met een score van 2.71), wordt vooral veroorzaakt door de relatief lage score op 'netto participatiegraad'. Dat hangt samen met het feit dat de EU aan nationale statistische bureaus (in Nederland het CBS) verplicht stelt om hier uit te gaan van de inwoners van 15-74 jaar. In het geval van De Leyens drukt dit de score op de netto participatiegraad omdat daar relatief veel mensen wonen in de pensioensgerechtigde leeftijd (67-74 jaar) en zij werken veelal niet meer. Aan de andere kant van het spectrum staan Palenstein, met een score van 16.86 (allemaal laatste plaatsen en een voorlaatste plaats voor het gemiddeld opleidingsniveau) en Meerzicht-Oost (een totaalscore van 16.00, opgebouwd uit de laatste plaats voor het gemiddeld opleidingsniveau, plaats 15 voor de netto participatiegraad en verder allemaal voorlaatste plaatsen).

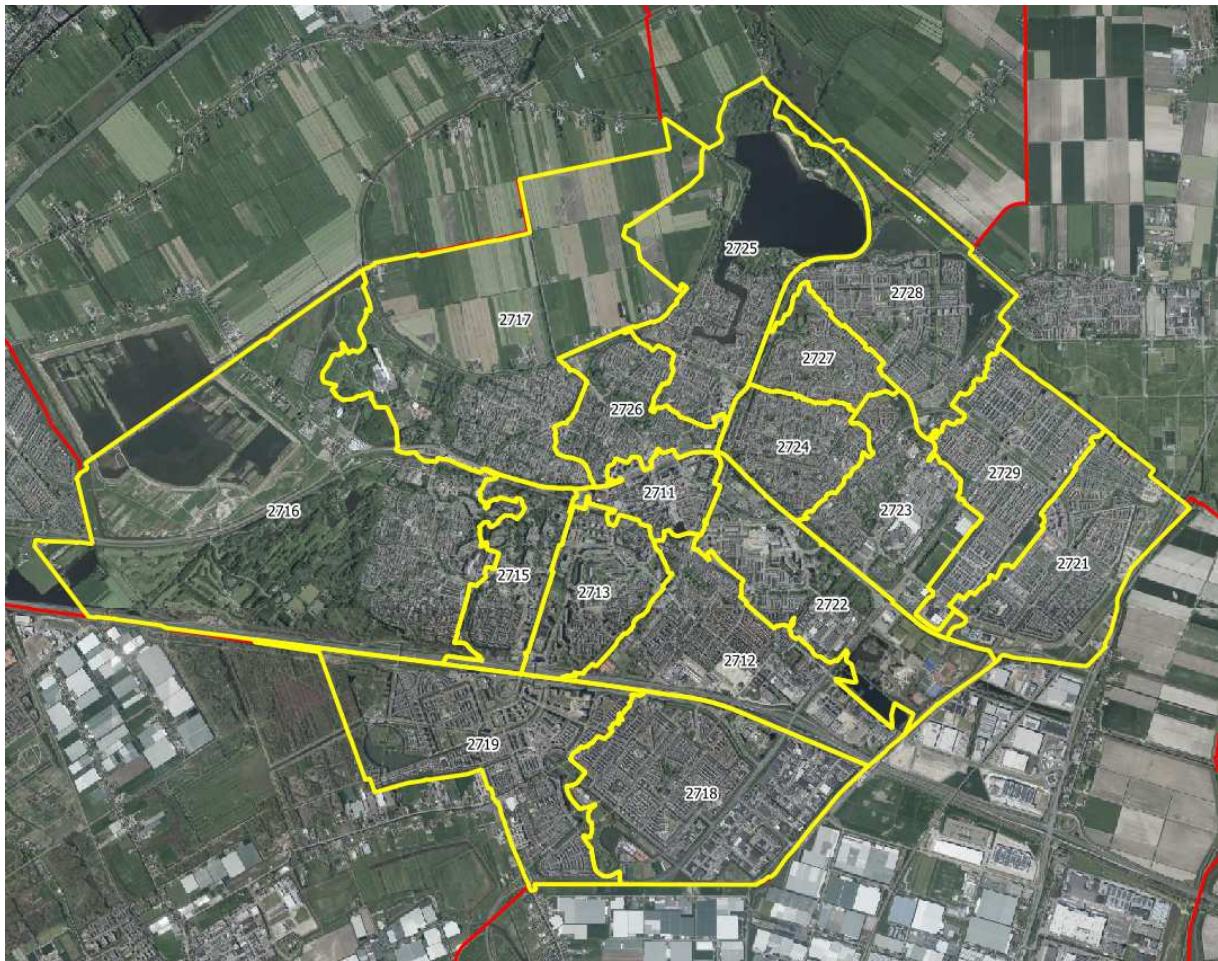
Bij de presentatie van de resultaten zal twee typen volgordes worden aangehouden, al naar gelang het thema:

- de volgorde volgens het gemiddelde bouwjaar, van 'jong' naar 'oud';
- de volgorde volgens de sociaal-economische score, van een gunstige score naar een ongunstige score.

In figuur 1.3 staan ter illustratie enkele kaartbeelden met de scores van postcodegebieden op de vergrijzingsgraad (percentage 65-plussers), het gemiddeld bouwjaar en de sociaal-economische score.

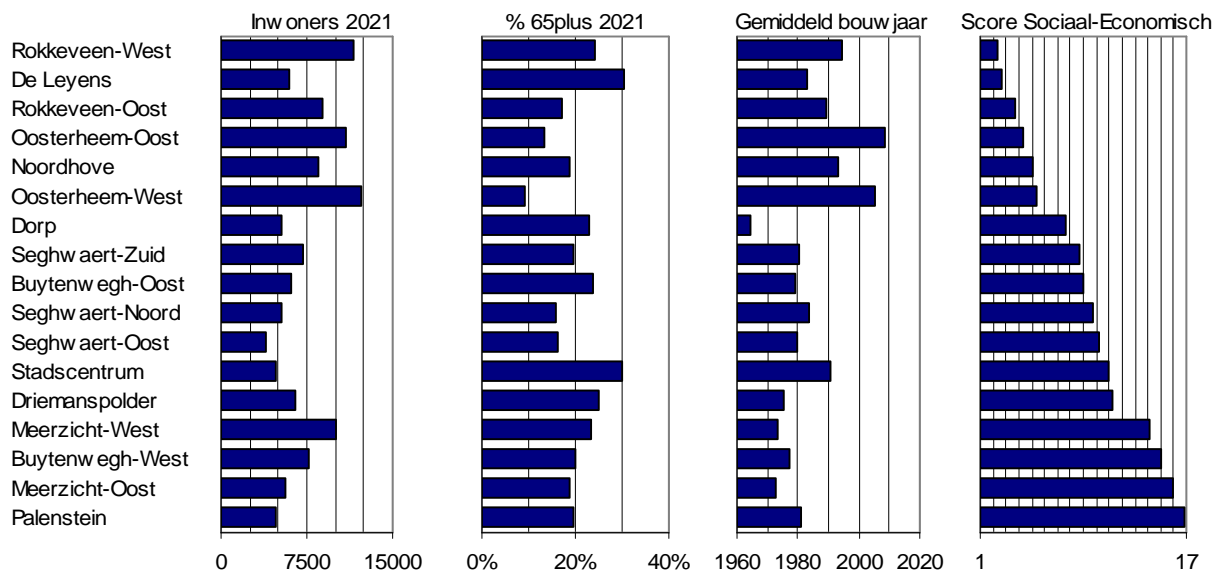
Duidelijk is dat de 'nieuwere wijken' van Zoetermeer vooral aan de zuid- en oostkant zijn te vinden. De sociaal-economische score vertoont ongeveer het omgekeerde patroon, met uitzonderingen zoals De Leyens en Dorp (die beide twee 'klassen' hoger scoren op de sociaal-economische prestaties dan op de gemiddelde 'ouderdom' van de bebouwing) en Stadscentrum (dat twee klassen lager scoort op sociaal-economische positie dan op bouwjaar). Hoewel er een relatie bestaat tussen ouderdom van bebouwing en de sociaal-economische positie is dat verband niet één-op-één: ook andere factoren, zoals het type woningen speelt daarbij een rol.

Figuur 1.1 De zeventien postcodegebieden in Zoetermeer

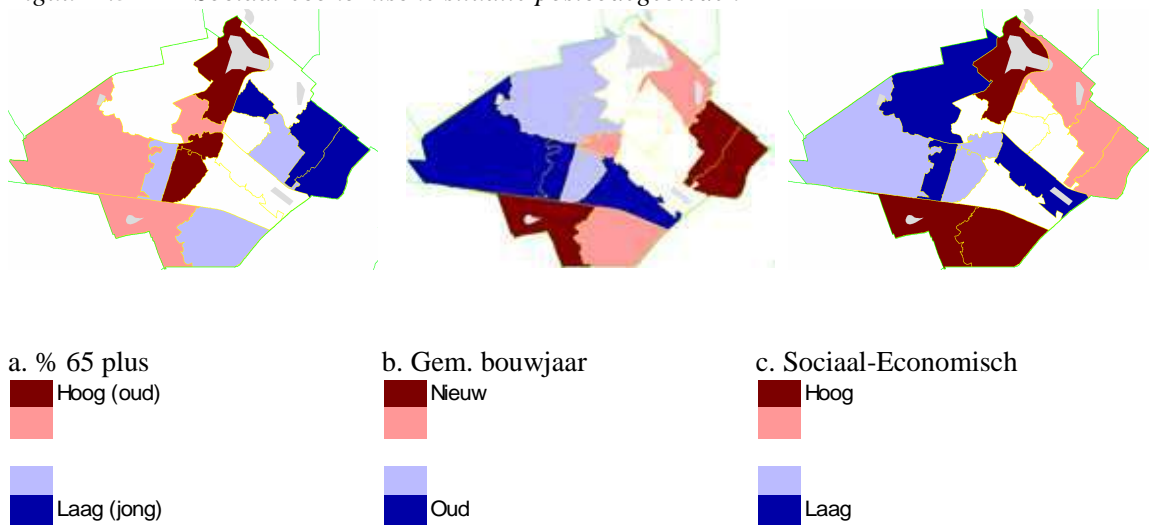

2721 Oosterheem-Oost	2727 Seghw aert-Noord	2717 Buytenw egh-West
2729 Oosterheem-West	2725 De Leyens	2713 Driemanspolder
2719 Rokkeveen-West	2722 Palenstein	2716 Meerzicht-West
2728 Noordhove	2724 Seghw aert-Zuid	2715 Meerzicht-Oost
2711 Stadscentrum	2723 Seghw aert-Oost	2712 Dorp
2718 Rokkeveen-Oost	2726 Buytenw egh-Oost	

Figuur 1.2 Sociaal-economische situatie postcodegebieden

Figuur 1.3 Sociaal-economische situatie postcodegebieden

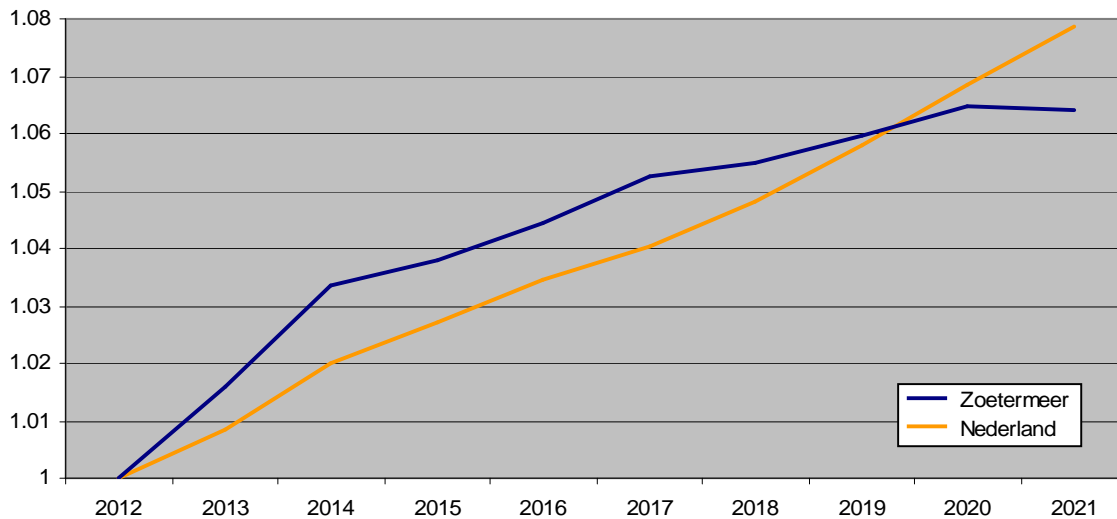

Het aantal woningen is de laatste vijf jaar niet sterk toegenomen. relevante ontwikkelingen waren de volgende:

- In Stadscentrum zijn kantoren getransformeerd naar woningen, vooral voor jongeren/starters;
- In Palenstein zijn galerijflats gesloopt. Ze zijn vervangen door laagbouw. Per saldo is het aantal woningen afgenomen;
- Volgens BAG (Basisadministratie Adressen en Gebouwen) is na 2015 in vier postcodegebieden een substantieel aantal bouwvergunningen voor woningen verleend (deze woningen behoeven nog niet gebouwd te zijn), namelijk in Oosterheem-West (vooral in de periode 2016-2018), Oosterheem-Oost, Rokkeveen-West en Dorp (alle vooral in de periode 2019-2021).

- Het aantal woningen ontwikkelde zich in Zoetermeer van begin 2012 tot begin 2014 nog sterker dan het nationaal gemiddelde, vervolgens tot begin 2017 ongeveer conform dat nationaal gemiddelde en bleef daarna achter bij de nationale ontwikkeling (zie figuur 1.4). Dit is het saldo van sloop, nieuwbouw en transformaties (van woningen naar andere gebruiksdoelen of andersom - zoals van kantoren naar woningen). Niet meegerekend in de stand per begin 2021 zijn woningen die nog in aanbouw zijn.
- In negen van de 17 postcodegebieden is er sinds 2016 geen enkele woning bijgekomen. In figuur 1.5 is aangegeven waar na 2015 woningbouw heeft plaatsgevonden (volgens BAG). De transformaties van kantoor naar woning in het Stadscentrum zijn hierop niet herkenbaar, omdat in BAG de datum van de oorspronkelijke bouw is aangehouden. Duidelijk is dat woningbouw vooral heeft plaatsgevonden in de oostelijke en zuidelijke delen van Zoetermeer, naast wat initiatieven in centrale delen van de gemeente (westelijk van Rokkehage, sloop en nieuwbouw in Palenstein en - niet op de kaart herkenbare - transformaties van kantoren naar woningen).

Figuur 1.4 Ontwikkeling aantal woningen, Zoetermeer en Nederland, 2012 = 1

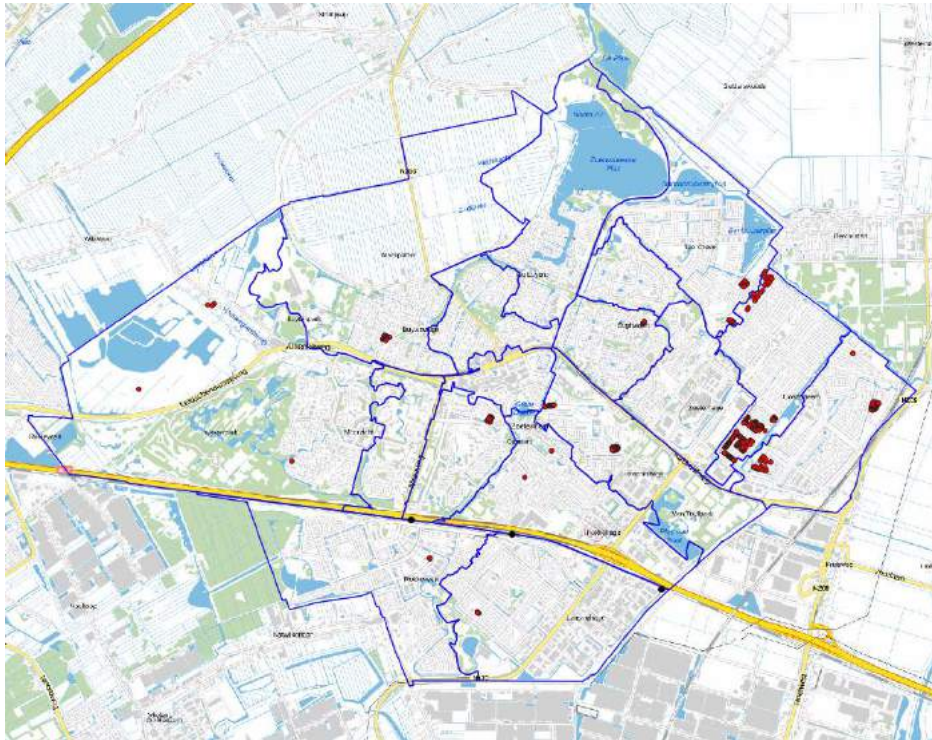
Toelichting: Weergegeven is het aantal woningen per 1 januari van het jaar. Niet meegerekend zijn woningen die op dat moment nog in aanbouw waren of waar een bouwvergunning voor was verleend.

In figuur 1.6 staat de ontwikkeling van het aantal inwoners in de periode 1998-2021. Noordhove en vooral Oosterheem-Oost en -West zijn de jongste postcodegebieden in Zoetermeer. (zie figuur 1.6a)

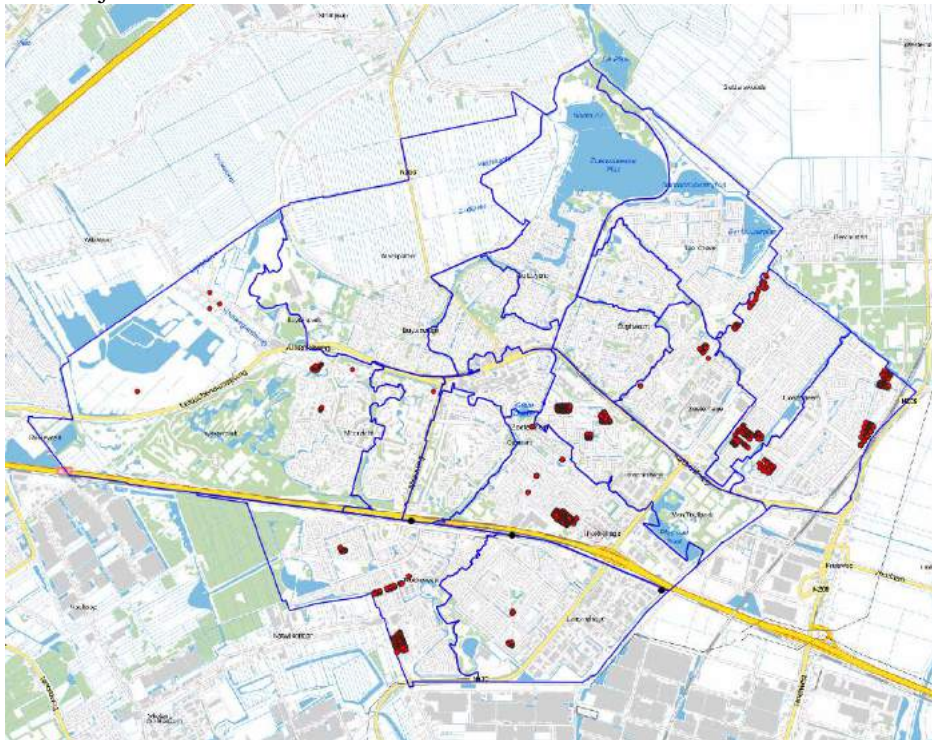
Voor vijf postcodegebieden geldt dat het aantal inwoners aan het begin en het einde van de periode ongeveer gelijk is (zie figuur 1.6b). Daarbij was steeds eerst sprake van een afname en sinds de tweede helft van de jaren nul van een lichte toename. Daar kan woningbouw aan ten grondslag liggen, maar ook demografische processen. Uit figuur 1.2 blijkt dat het om de vijf postcodegebieden met het 'oudste' gemiddelde bebouwingsjaar gaat. Hun gemiddelde bouwjaar ligt in de jaren zeventig (voor Dorp in de jaren zestig). Toen hebben zich veel jonge gezinnen gevestigd, met in de jaren daarna veel geboorten. Eind jaren negentig en begin van de jaren nul hebben die kinderen het ouderlijk huis verlaten (een afname van het aantal inwoners). Rond 2010 waren er voornamelijk 'empty-nesters' onder de oorspronkelijk gevestigde huishoudens. Deels zijn zij vertrokken (kleiner wonen of naar een verzorgings-/verpleeghuis), maar deels zullen zij ook al zijn overleden. Woningen met één of twee inwoners komen dan vrij en worden veelal gekocht door huishoudens in de gezinsvormende fase. Het gemiddeld aantal inwoners per woning stijgt dan en zelfs bij een gelijkblijvend aantal woningen kan het aantal inwoners dan stijgen.

Figuur 1.5 Woningen naar bouwperiode

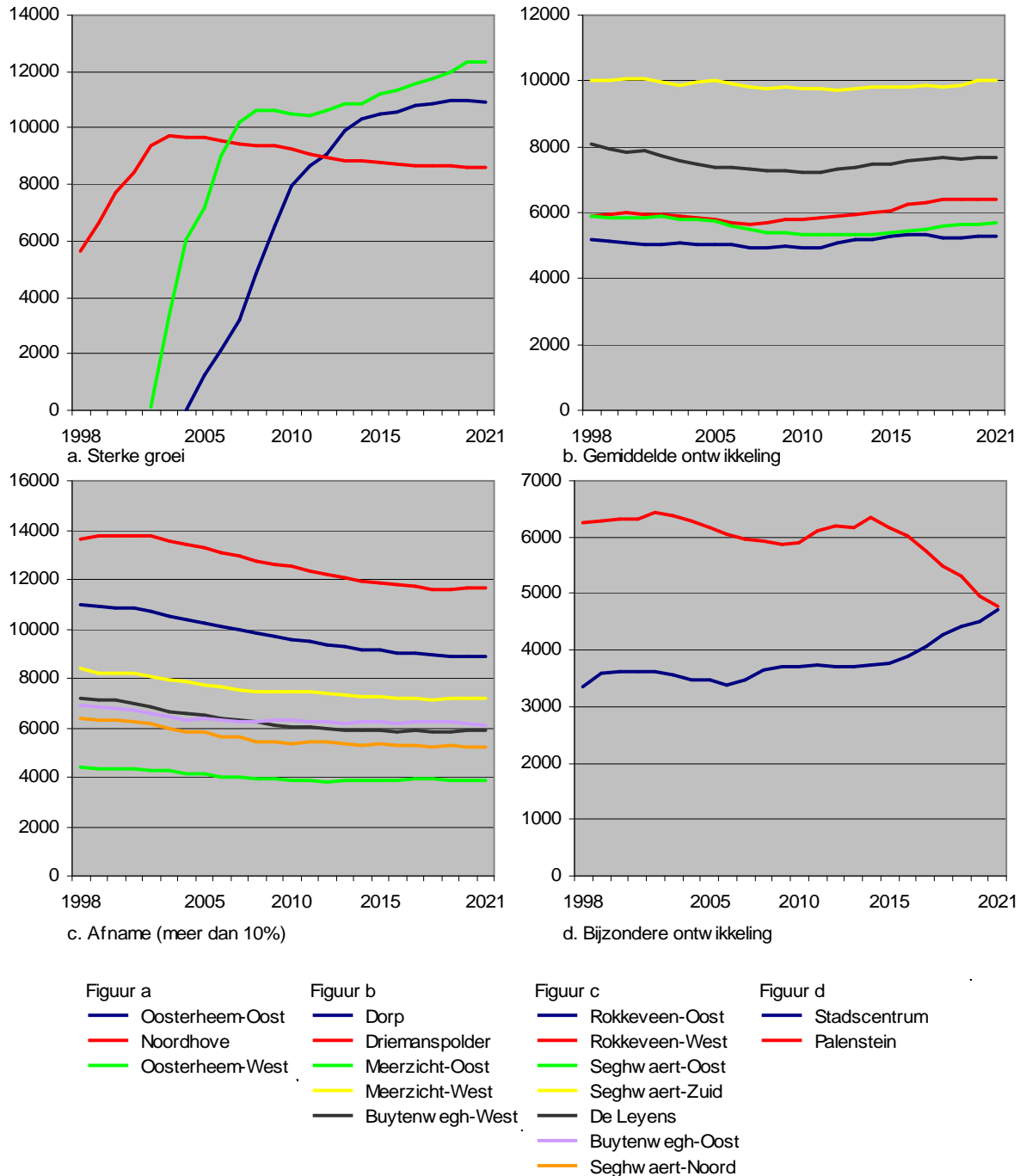
a. Bouwjaar 2016-2018

b. Bouwjaar 2019-2021

Figuur 1.6 Ontwikkeling inwoners 1998-2021, postcodegebieden

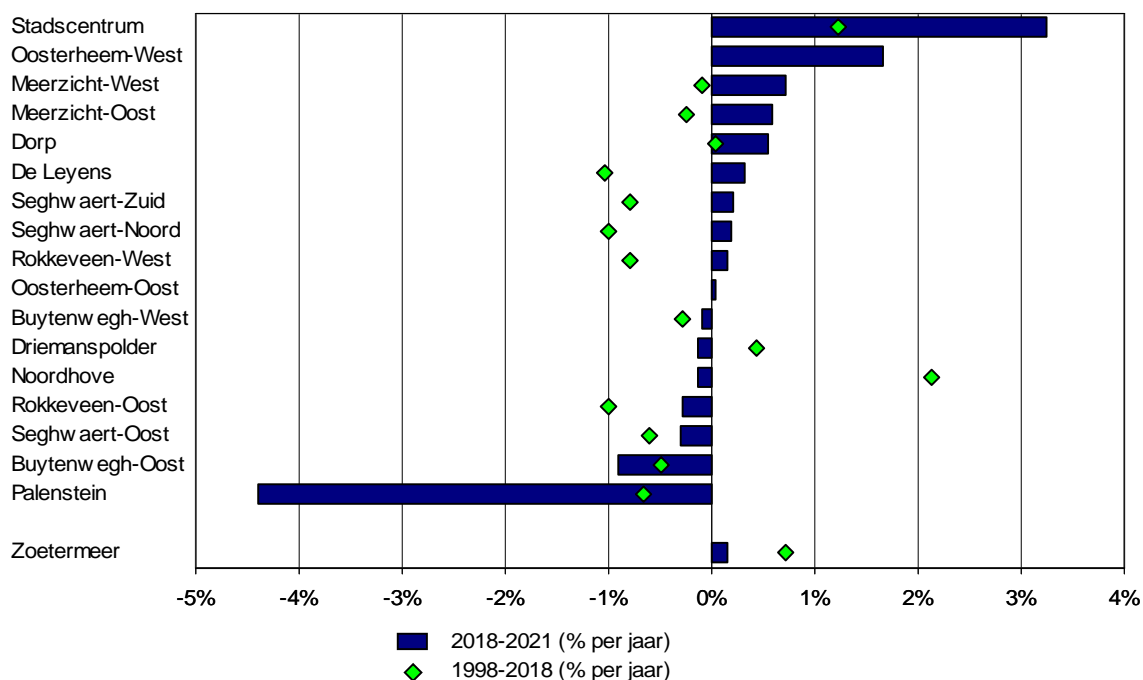
In een derde groep postcodegebieden is het aantal inwoners afgenomen, met een afvlakkend tempo waarin die afname plaatsvindt (zie figuur 1.6c). Deze postcodegebieden zijn alle van een wat recenter datum dan de postcodegebieden uit figuur 1.6b. De afname van de gemiddelde huishoudensgrootte (door verlaten van het ouderlijk huis) heeft hier eind jaren negentig en in de jaren nul plaatsgevonden. De jaren tien jaar vormen hier een kantelpunt. Voorzien kan worden dat ook hier een gestage afname van het aantal oorspronkelijke bewoners zal gaan plaatsvinden en een toename van de gemiddelde huishoudensgrootte door instroom van huishoudens in de gezinsvormende fase.

Twee postcodegebieden kennen een sterk afwijkende bevolkingsontwikkeling, namelijk het stadscentrum en Palenstein (zie figuur 1.6d). Daar is sprake geweest van transformatie van kantoorruimte naar woningen en specifieke projecten voor jongeren/starters op de woningmarkt (Stadscentrum) respectievelijk sloop van appartementencomplexen en nieuwbouw van andere woningen (met per saldo een afname van het aantal inwoners doordat in de appartementen overwegend gezinnen met veel kinderen woonden, terwijl dat in de vervangende woonruimte veel minder het geval was). In diverse resultaten van dit onderzoek wijken de uitkomsten van deze twee postcodegebieden sterk af van de resultaten van de andere postcodegebieden, vooral voor de meest recente jaren.

De postcodegebieden met een sterke groei (figuur 1.6a) zouden aangeduid kunnen worden als 'nieuwe wijken', de postcodegebieden met een afname van de bevolking, maar met een verwachte toekomstige groei (figuur 1.6c) als 'kantelpuntwijken' en de postcodegebieden waarin de oorspronkelijke bewoners gestaag worden opgevolgd door een nieuwe generatie huishoudens (figuur 1.6b) als 'tweede golf wijken'. In figuur 1.6d staan dan nog de 'specifieke wijken'.

In figuur 1.7 staat de gemiddelde procentuele ontwikkeling van het aantal inwoners per postcodegebied in Zoetermeer in de periode 2018-2021 (per begin van het jaar) en in de 20-jars periode 1998-2018.

Figuur 1.7 Ontwikkeling inwoners 1998-2021, postcodegebieden, % per jaar

Opmerking: Voor Oosterheem-Oost en Oosterheem-West kunnen geen scores voor de ontwikkeling in de periode 1998-2018 worden bepaald omdat daar toen nog geen bebouwing was.

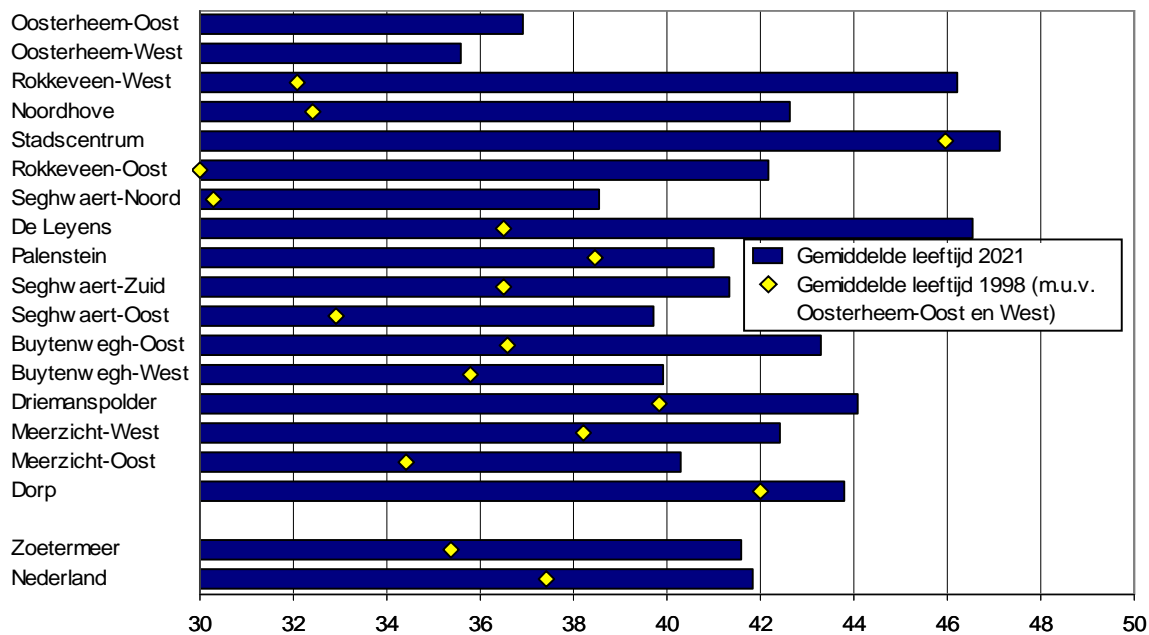
In de periode 2018-2021 is het aantal inwoners in Zoetermeer gestegen met 0.15% per jaar. Nationaal bedroeg de toename 0.57% per jaar. De geringe toename van de woningvoorraad in die jaren (zie figuur 1.4) vormt daarvoor een belangrijke verklaring. In de periode 1998-2018 kende Zoetermeer nog een sterkere toename dan het nationaal, namelijk met 0.71% per jaar tegen 0.46% nationaal.

De procentuele groei in het Stadscentrum was duidelijk hoger was dan het gemeentelijk gemiddelde en in Palenstein duidelijk lager. Daarnaast kent Oosterheem-West nog een duidelijk hogere groei en Buytenwegh-Oost een wat lagere groei. In de meeste postcodegebieden lag de ontwikkeling van het aantal inwoners in 2018-2021 hoger dan in 1998-2018. Dat kan worden verklaard door al eerder genoemde

demografische proces die samenhangen met het in korte tijd vollopen van nieuwbouwwijken. De enige uitzonderingen (naast Palenstein en Noordhove, dat pas rond 2003 was 'voltooid') zijn Driemanspolder en Buytenwegh-Oost.

In figuur 1.8 staat de gemiddelde leeftijd per postcodegebied (geordend naar bouwjaar), zowel voor 1998 als voor 2021. In Zoetermeer ligt de gemiddelde leeftijd van de bevolking inmiddels vrijwel op het nationaal gemiddelde, terwijl dat in 1998 nog twee jaar lager was. De postcodegebieden met de gemiddeld oudste bevolking zijn Stadscentrum, De Leyens en Rokkeveen-West. De 'jongste' postcodegebieden wat betreft bebouwing (Oosterheem-Oost en Oosterheem-West) hebben ook duidelijk de jongste bevolking.

Figuur 1.8 Gemiddelde leeftijd inwoners per postcodegebied, 1998 en 2021

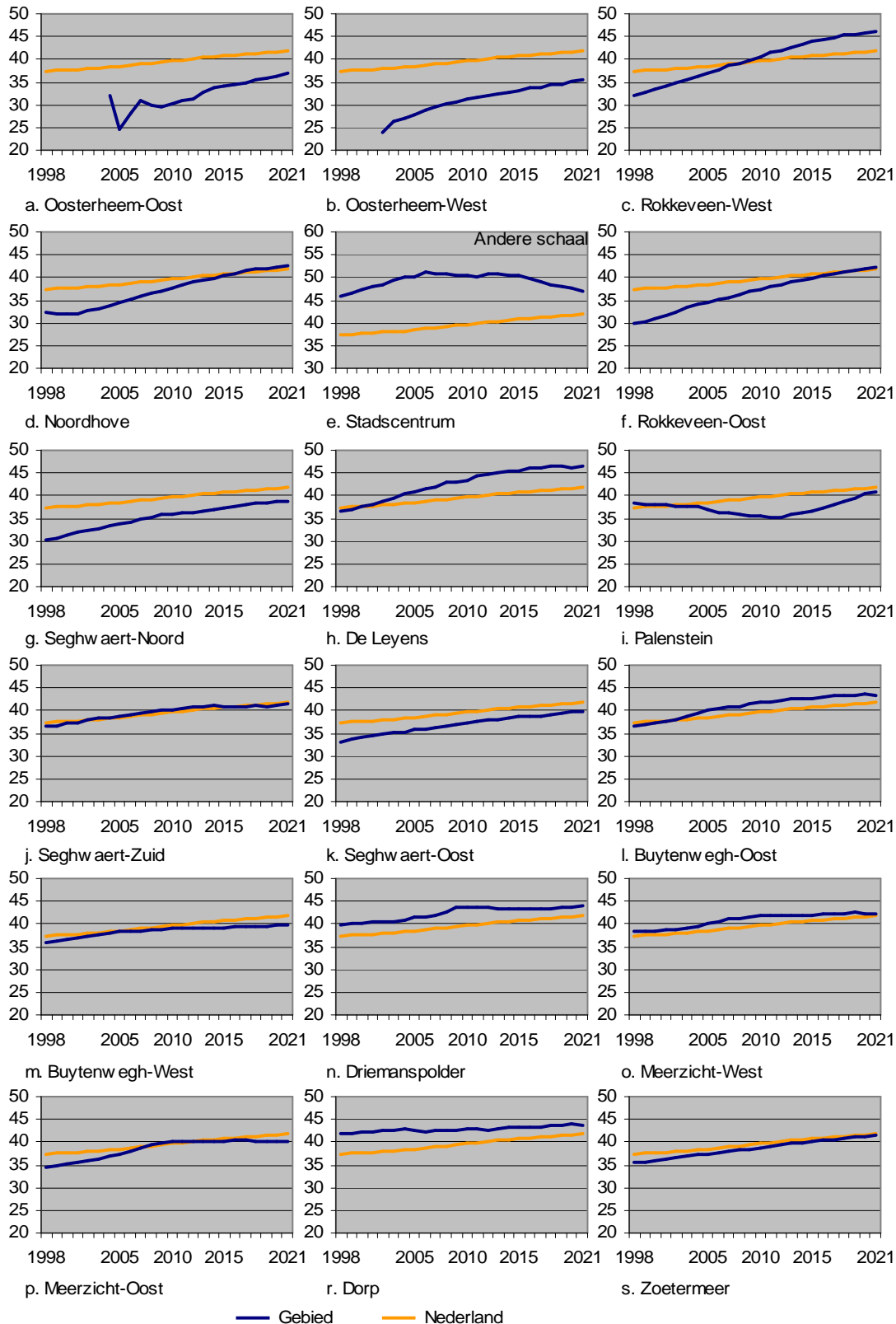

Opmerking: Geen scores voor Oosterheem-Oost en Oosterheem-West voor 1998 omdat daar toen nog geen bebouwing was.

Uit een vergelijking met figuur 1.6 blijkt dat de toename van de gemiddelde leeftijd in alle postcodegebieden in figuur 1.6c (alle met een meer recente bebouwing dan de postcodegebieden in figuur 1.6b) boven het nationaal gemiddelde ligt en dat daar in de postcodegebieden met een 'oudere' bebouwing (zie figuur 1.6b) slechts één maal sprake van is (Meerzicht-Oost). Postcodegebieden met een zeer sterke toename van de gemiddelde leeftijd zijn De Leyens en Noordhove (beide een stijging van de gemiddelde leeftijd van tien jaar in een periode van 23 jaar), Rokkeveen-West (twaalf jaar) en Rokkeveen-Oost (veertien jaar). Het is daarbij een kwestie van tijd tot de stijging van de gemiddelde leeftijd gaat afnemen en er mogelijk weer sprake zal zijn van bevolkingsgroei (doordat jonge gezinnen gaan wonen in door één- of tweepersopshuishoudens verlaten woningen). Ter illustratie staat de ontwikkeling van de gemiddelde leeftijd in figuur 1.7.

Veel is sprake van een toename van de gemiddelde leeftijd, waarbij het tempo waarin die stijging plaatsvindt wel afvlakt in de tijd (in tegenstelling tot het nationaal gemiddelde). Afwijkende ontwikkelingen zijn er voor het Stadscentrum (een afnemende gemiddelde leeftijd, mogelijk als gevolg van specifieke woningbouw voor jongeren/starters) en Palenstein (eerst een afname van de gemiddelde leeftijd en vervolgens een stijging, met name als gevolg van het vertrek van kinderrijke gezinnen die in de gesloopte appartementen woonden).

Figuur 1.7 Ontwikkeling gemiddelde leeftijd per postcodegebied, 1998-2021

Opmerking: Voor Stadscentrum is sprake van een afwijkende schaal.

2 Omvang en richting van migratie

Voor het onderzoek is door Bureau Louter gebruik gemaakt van migratiestromen tussen alle postcodegebieden in Nederland, met een onderscheid naar 1-jaars leeftijdsklassen voor de jaren 1998 tot en met 2019. De leeftijden zijn gebundeld naar vijf leeftijdsklassen, namelijk 0-14 jaar, 15-24 jaar, 25-39 jaar, 40-59 jaar en 60 jaar en ouder. Daarvoor zijn ook de aantallen inwoners per postcodegebied bekend voor de periode 1998 tot en met 2021 (gegevens per begin van het jaar).

In bijlage I staat basisinformatie. Daarvoor geldt het volgende (waarbij de termen 'migratie' en 'verhuizingen' als synoniem worden gebruikt):

- Onderscheid is gemaakt naar de 17 postcodegebieden in Zoetermeer.
- Onderscheid is gemaakt in stromen binnen het postcodegebied zelf (verhuizingen van het ene adres naar het andere adres binnen hetzelfde postcodegebied), verhuizingen naar het postcodegebied ('inkomend'), verhuizingen vanuit het postcodegebied ('uitgaand') en het saldo van inkomende en uitgaande migratie.
- Onderscheid is gemaakt naar verhuizingen binnen het postcodegebied, verhuizingen naar/vanuit andere postcodegebieden binnen Zoetermeer ('elders Zoetermeer') en verhuizingen naar/vanuit andere gemeenten in Nederland ('buiten Zoetermeer'). Internationale migratie is niet gemeten. Het gaat alleen om de binnenlandse migratie. Tot de binnenlandse migratie worden ook gerekend verhuizingen vanuit een asielzoekerscentrum van statushouders.
- Onderscheid is gemaakt naar de vijf hierboven genoemde leeftijdsklassen. Bij de leeftijdsklasse 0-14 jaar gaat het daarbij vrijwel altijd om kinderen die in gezinsverband verhuizen. Bij de leeftijdsklasse 15-24 jaar kan dat deels het geval zijn, maar kan het ook gaan om jongeren die zelfstandig gaan wonen, al dan niet om elders te gaan studeren. Bij de leeftijdsklasse 60 jaar of ouder gaat het veelal om één- of tweepersoonshuishoudens (waaronder 'empty-nesters').
- Ontwikkelingen zijn beschikbaar voor de jaren 1998-2019.
- Er zijn twee typen grafieken, namelijk met absolute aantallen en per duizend inwoners in de betreffende leeftijdsklasse bij het begin van het jaar.

Voor een aantal postcodegebieden (Oosterheem-West en Oosterheem-Oost) zijn de 'aanloopjaren' niet weergegeven in de grafieken. Woningbouw in postcodegebieden waar nog nauwelijks bebouwing was (en dus bij het begin van het jaar nauwelijks inwoners) kan namelijk leiden tot extreem hoge aantallen verhuisde personen per duizend inwoners van het aantal inwoners bij het begin van het jaar.

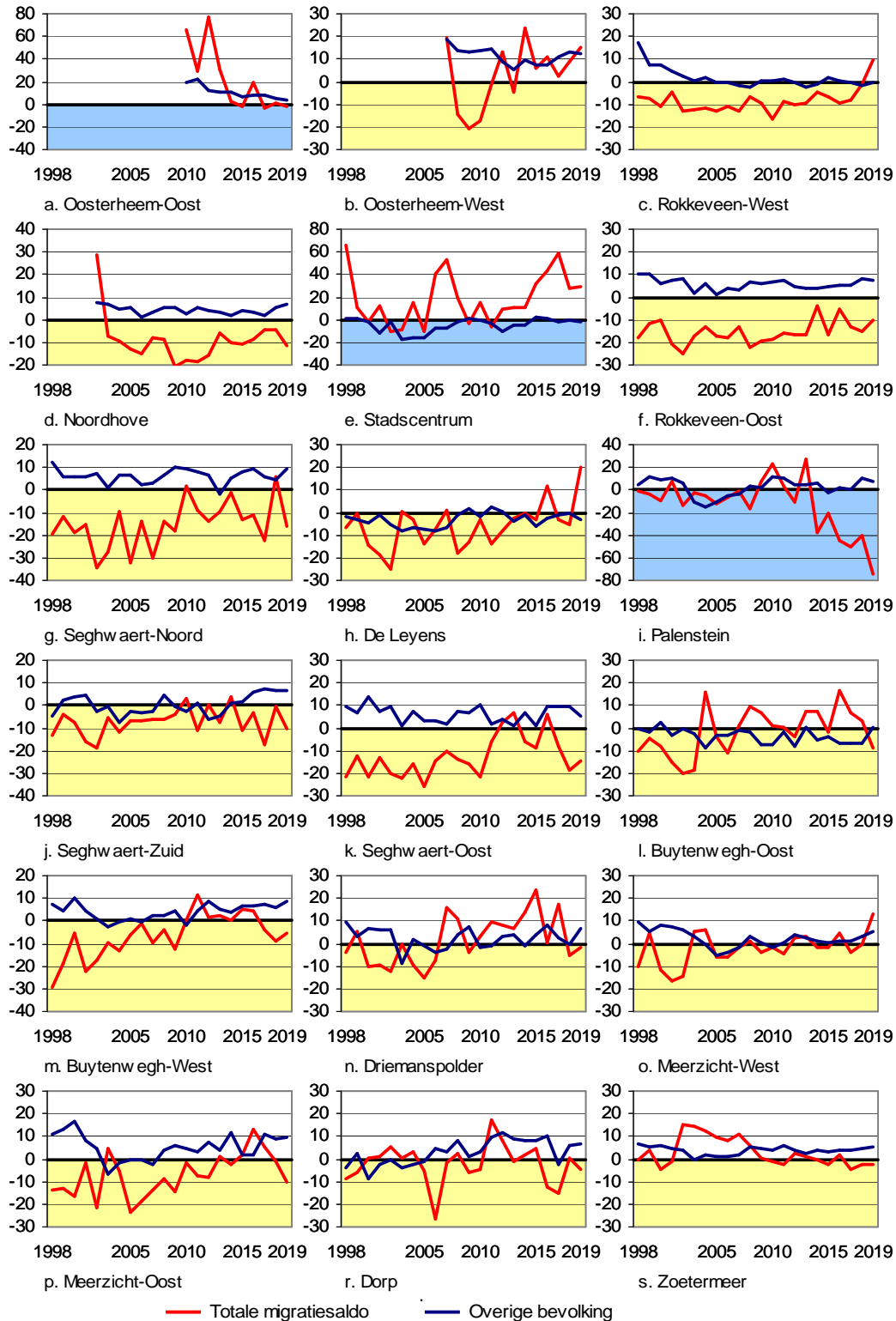
Bij verhuizingen binnen het postcodegebied zelf zal het saldo uiteraard altijd gelijk zijn aan nul.

Het voert te ver om uitvoerig alle grafieken uit de bijlage te bespreken. Enkele algemene opmerkingen:

- De grafieken kunnen soms een 'schoksgewijs' patroon vertonen. Dat kan onder andere samenhangen met woningbouw bij een (tijdelijke) sterke toename van de migratie.
- In het algemeen is de 'migratiekans' (zie figuur I.2 in bijlage I met de relatieve ontwikkelingen) het hoogst in de leeftijdsklassen 15-24 jaar en 25-39 jaar en lager in de leeftijdsklassen 0-14 jaar, tenzij sprake is van veel nieuwbouw), 40-59 jaar en 60 jaar en ouder (tenzij in het postcodegebied veel specifieke woningen (waaronder ook verzorgings- en verpleeghuizen) voor ouderen staan).

In deze hoofdtekst zijn enkele samenvattende figuren opgesteld. In figuur 2.1 staan per postcodegebied en voor Zoetermeer als geheel de ontwikkeling van het totale migratiesaldo (zowel binnengemeentelijke als intergemeentelijke verhuizingen) en de ontwikkeling van de 'overige bevolking' (het saldo van geboorte en sterfte plus het saldo van internationale migratie).

Figuur 2.1 Ontwikkeling totale migratiesaldo per 1.000 inwoners en ontwikkeling overige bevolking

Opmerking: In de lichtblauw gemarkeerde grafieken wordt gebruik gemaakt van een andere schaal (twee maal de schaal van de geel gemarkeerde grafieken).

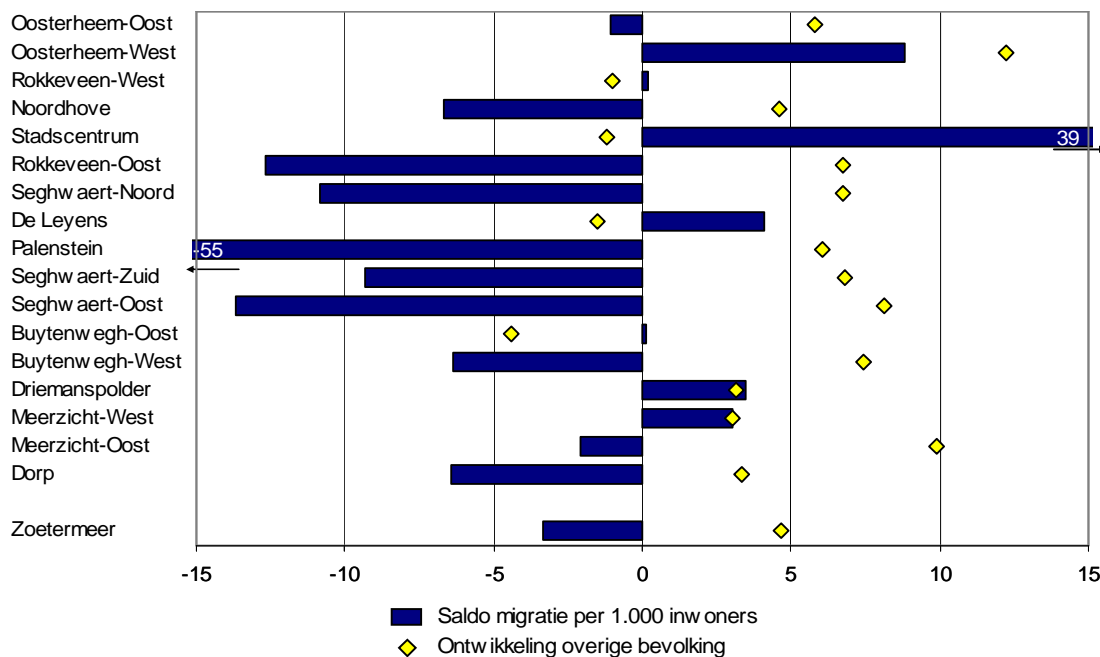
Eerder is er al op gewezen dat in 'nieuwe wijken' vooral huishoudens in de gezinsvormende fase vestigen. Na verloop van tijd verlaten hun kinderen het ouderlijk huis. Dat wordt (tenzij ze binnen hetzelfde postcodegebied verhuizen) geregistreerd als 'uitgaande migratie'. Hele huishoudens zullen minder vaak verhuizen, zeker niet wanneer ze nog schoolgaande kinderen hebben. Wanneer de kinderen uit huis zijn, en zeker op wat hogere leeftijd, komen wat uitgaande verhuisstromen van ouderen op gang waardoor woningen vrij komen. Wanneer daarheen verhuizende huishoudens een grotere huishoudensgrootte kennen dan de vertrekkende huishoudens kan dan een positief migratiesaldo gaan ontstaan, ook wanneer er geen sprake is van een toename van de woningvoorraad. Verwacht wordt dus dat wijken die pas enkele decennia bestaan (zoals de meeste wijken in Zoetermeer) in eerste instantie een negatief migratiesaldo zullen kennen, maar dat het saldo in de loop der jaren minder negatief zal worden en wellicht zelfs zal gaan omslaan naar een positief saldo. Uiteraard zal bij substantiële (aanvullende) nieuwbouw ook een positief effect op het migratiesaldo resulteren.

In de nieuwe wijken en de specifieke wijken (de blauw gemarkeerde grafieken, aangevuld met figuur 2.1b en 2.1d) is sprake van grillige patronen in het migratiesaldo (omdat er regelmatig nieuwbouw plaatsvindt). Uitzonderingen zijn Noordhove, waar (omdat het een zeer 'jonge' wijk is en op dit moment nog vertrek van jongeren overheerst) steeds sprake was van een negatief migratiesaldo en Palenstein, waar de sloop van woningen tot een uittocht van jonge gezinnen heeft geleid. Van de andere twee groepen (kantelpuntenwijken en tweede golf wijken - zie voor die laatste groep de figuren 2.1m tot en met 2.1r) bereiken de tweede golf wijken veelal wat eerder een neutraal of zelfs positief migratiesaldo. Voor Rokkeveen-Oost en Rokkeveen-West resulteren over de gehele periode negatieve saldi, met uitzondering van een recent positief saldo in Rokkeveen-West als gevolg van woningbouw.

Bij de 'overige bevolking' gaat het om geboorte, sterfte, vestiging vanuit het buitenland en vertrek naar het buitenland. Veelal resulteert een positief saldo, vaak tussen de nul en tien personen per duizend inwoners extra per jaar. De postcodegebieden die daar het meest van afwijken zijn Rokkeveen-West (een saldo van rond de nul) en Seghwaert-Zuid, De Leyens, Stadscentrum, Buytenwegh-Oost en Palenstein (ook veelal saldi van rond de nul, maar dan met wat meer schommelingen in de tijd; soms met positieve saldi).

In figuur 2.2 staan de gemiddelde saldi (migratie en overig) voor de periode 2017/2019.

Figuur 2.2 Ontwikkeling relatief migratiesaldo en overige bevolking, 2017/2019 (per jaar)

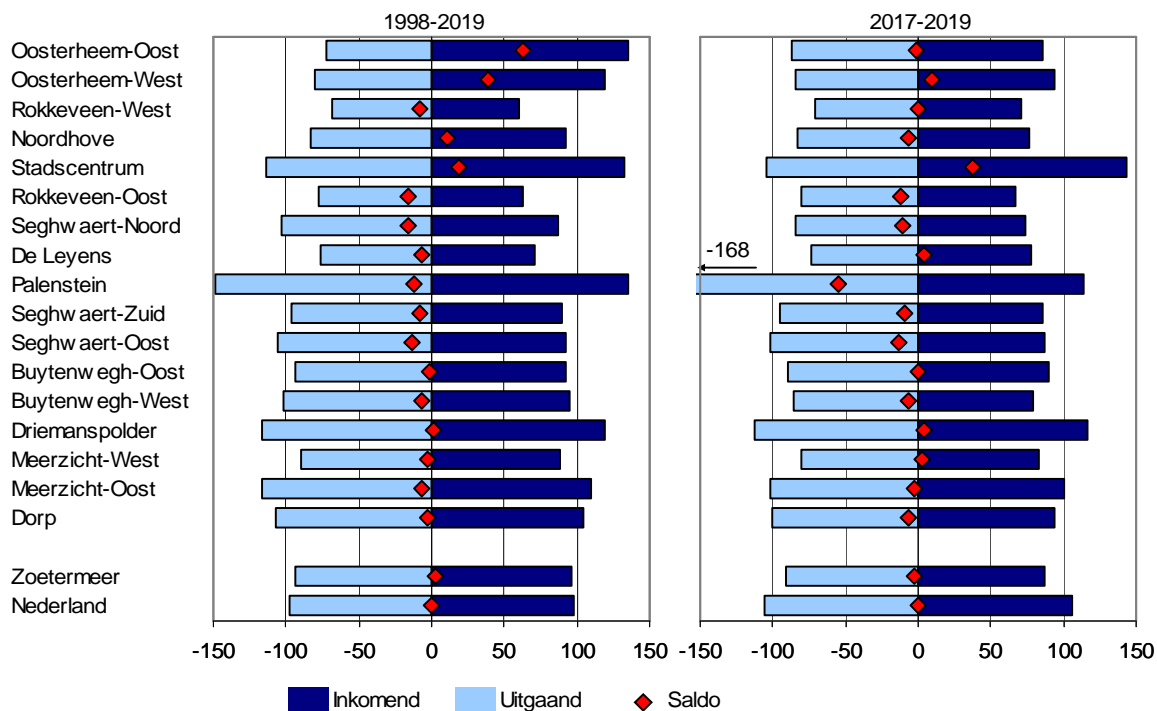

Vergeleken met de overige postcodegebieden is voor het Stadscentrum sprake van een hoog positief migratiesaldo en voor Palenstein van een hoog negatief migratiesaldo. Positieve migratiesaldi resulteerden verder in de periode 2017-2019 (toen de krapte op de woningmarkt nationaal aan het oplopen was en er bovendien in Zoetermeer weinig werd gebouwd) voor Oosterheem-West, De Leyens, Driemanspolder en Meerzicht-West. Deels hangt dat samen met woningbouw (Oosterheem-West en enigszins Meerzicht-West), deels met vervanging van kleine huishoudens (ouderen) door grotere huishoudens (jonge gezinnen): in de drie laatstgenoemde postcodegebieden is sprake van een relatief groot aantal 65-plussers. In een groter aantal postcodegebieden was in de periode 2017-2019 sprake van een negatief migratiesaldo (per saldo resulteert daarom ook voor Zoetermeer een negatief migratiesaldo). In die postcodegebieden is veelal sprake van een laag aandeel 65-plussers, zodat vervanging op grote schaal van kleine (oude) huishoudens door grotere (jongere) huishoudens daar nog minder aan de orde is.

Ondanks een negatief binnenlands migratiesaldo is het aantal inwoners in Zoetermeer in de periode 2017-2019 toch nog iets gegroeid, namelijk met 1.5 per duizend inwoners. Dat is het saldo van een binnenlands migratiesaldo van -3.3 per duizend inwoners, een buitenlands migratiesaldo van +1.9 per duizend inwoners en een natuurlijke groei (levendgeborenen min overleden) van +2.9 per duizend inwoners¹. Per postcode resulteert veelal een groei van de overige bevolking. Van een lichte afname is sprake in Rokkeveen-West, Stadscentrum, De Leyens en, vooral, Buytenwegh-Oost.

In figuur 2.3 staan niet alleen de saldi van de totale binnenlandse migratie, maar tevens de inkomende en uitgaande migratie per duizend inwoners (inclusief degenen die binnen hun eigen pc4-gebied zijn verhuisd): de 'migratie-intensiteit'.

Figuur 2.3 Migratie per 1.000 inwoners, totale bevolking

¹ In 2020 was sprake van een heel kleine afname van het aantal inwoners met 18 (-0.1 per duizend inwoners). Dat is het saldo van een natuurlijke groei van +1.7 per duizend inwoners, een buitenlands migratiesaldo van +1.9 per duizend inwoners en een binnenlands migratiesaldo van -3.7 per duizend. De afname van de natuurlijke groei wordt veroorzaakt door een lichte toename van het sterftcijfer als gevolg van de COVID-19 pandemie.

Op nationaal niveau zijn de inkomende en uitgaande migratie uiteraard gelijk aan elkaar. Vooral in de meer recente periode 2017-2019 ligt de migratie-intensiteit in Zoetermeer onder het nationaal gemiddelde. Dat hangt onder andere samen met het feit dat Zoetermeer geen belangrijke hoger onderwijs functie heeft (en er dus relatief weinig jongeren naar Zoetermeer verhuizen), terwijl er tevens diverse universiteiten en hogescholen in de directe omgeving liggen (de universiteiten van Rotterdam, Leiden en Delft, terwijl ook de Universiteit van Utrecht prima bereikbaar is; grote hogescholen in Den Haag, Leiden en Rotterdam) zodat verhuizen om studieredenen voor jongeren uit Zoetermeer minder een noodzaak is dan in gemeenten met veel minder aanbod van hoger onderwijs in de omgeving. Het migratiesaldo is licht negatief voor Zoetermeer in de periode 2017-2019, terwijl op langere termijn (1998-2019) sprake is van een licht positief saldo. Tussen de postcodegebieden bestaan verschillen in migratie-intensiteit. Recentelijk (2017-2019) lagen de migratie-intensiteiten het hoogst in Hoornrhage (ingrijpende wijzigingen in de woningvoorraad, waardoor veel migratie plaatsvond), het Stadscentrum (veel inkomende migratie door transformatie van kantoren naar woningen - met name voor jongeren), Driemanspolder en Meerzicht-Oost. Relatief lage migratie-intensiteiten kenden onder andere Rokkeveen-Oost, Rokkeveen-West en De Leyens: de drie postcodegebieden met de hoogste scores op sociaal-economische positie. Er lijkt een (negatief) verband te bestaan tussen de sociaal-economische positie en de migratie-intensiteit, met als achterliggende factor waarschijnlijk het aandeel koopwoningen in de woningvoorraad (bezitters van een woning zijn honkvaster dan huurders). Ook op langere termijn (de periode 1998-2019) lijkt dit het geval te zijn. Terwijl in 2017-2019 slechts hoge positieve migratiesaldi resulteerden voor Oosterheem-West en vooral Stadscentrum, was daar in 1998-2019 nog in meer postcodegebieden sprake van, namelijk in Noordhove, Stadscentrum en vooral Oosterheem-West en Oosterheem-Oost.

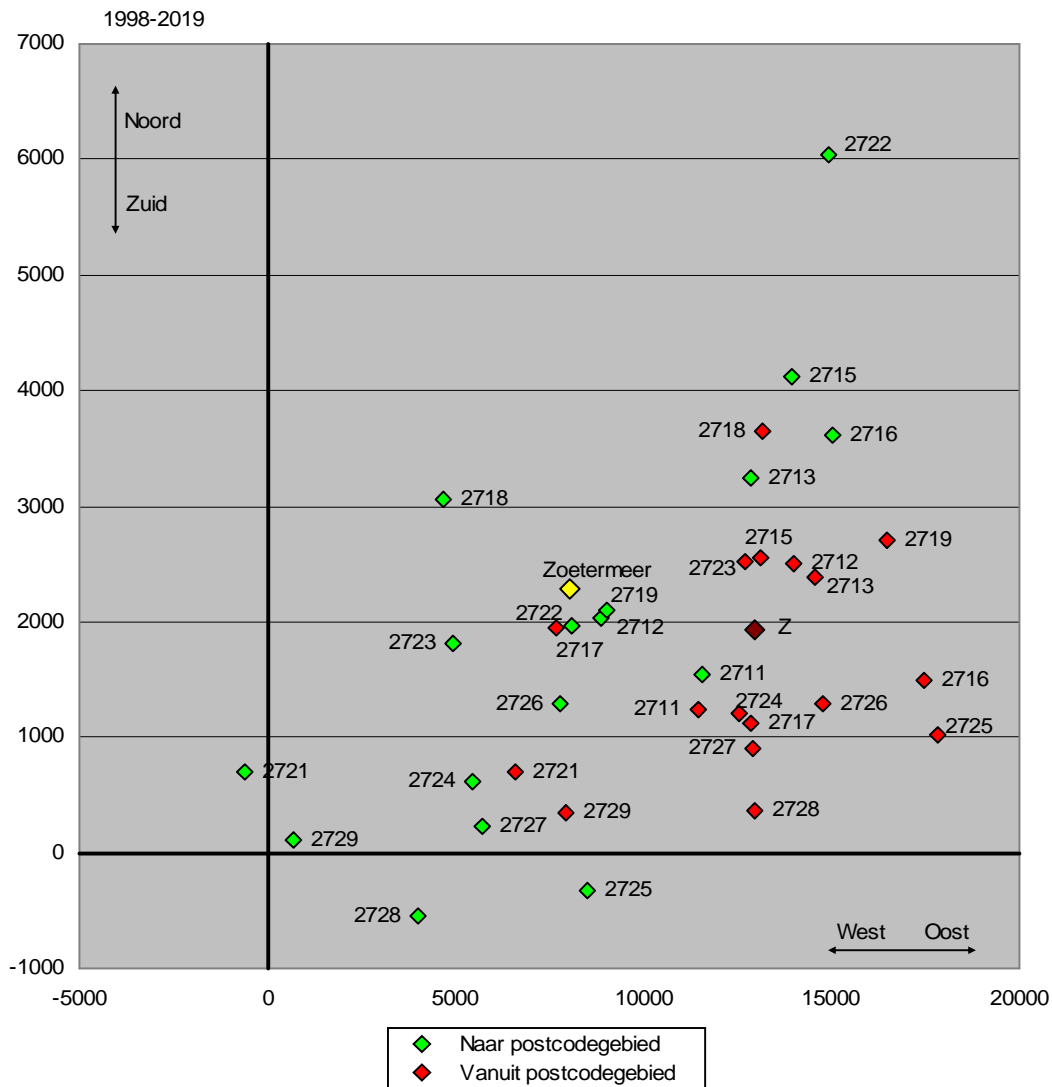
Herkomst en bestemming migratie

In *De Staat van Zoetermeer* (Bureau Louter 2019) werden aanwijzingen gevonden dat de herkomst van inkomende verhuizingen voor Zoetermeer meer westelijk ligt dan de bestemming van uitgaande verhuizingen. Hier wordt dat onderzocht per postcodegebied. Daartoe zijn het 'zwaartepunt' van de herkomst van inkomende migratie en het zwaartepunt van de bestemming van de uitgaande migratie. In figuur 2.4a staat dat weergegeven. Het zwaartepunt van de inkomende en uitgaande migratie is voor een postcodegebied in Zoetermeer bepaald door de hemelsbrede afstand tussen het postcodegebied in Zoetermeer en het postcodegebied (buiten Zoetermeer) waar de verhuisstroom vandaan komt of heengaat te bepalen (in west-oost en zuid-noord richting) en vervolgens het met de omvang van de migratiestromen gewogen gemiddelde te bepalen. Vrijwel zonder uitzondering (inkomende migratie voor Oosterheem-Oost - het meest oostelijk gelegen postcodegebied in de gemeente - ligt het zwaartepunt oostelijk van het zwaartepunt van het postcodegebied waarvoor het bepaald wordt². Wel is het zo dat de zwaartepunten voor de bestemmingsgebieden (verplaatsingen vanuit Zoetermeer) in het algemeen oostelijker liggen dan de zwaartepunten de herkomstgebieden (verplaatsingen naar Zoetermeer). In figuur 2.4b staat het verschil tussen het zwaartepunt voor de inkomende verhuizingen en het zwaartepunt voor de uitgaande verhuizingen. Daaruit blijkt dat de gemiddelde inkomende migrant ongeveer vijf kilometer westelijker woont van Zoetermeer dan de gemiddelde uitgaande migrant. Het noord-zuid verschil is voor de gemeente als geheel veel kleiner. Op de regel dat de inkomende stromen meer westelijk liggen dan de uitgaande stromen bestaan enkele uitzonderingen, namelijk het Stadscentrum, Meerzicht-Oost en vooral Palenstein. Voor Palenstein ligt het zwaartepunt van de inkomende migratiestromen relatief (vergeleken met de andere postcode in Zoetermeer) ver in oostelijke richting, terwijl het zwaartepunt van de uitgaande migratiestromen relatief ver in westelijke richting ligt. Achterliggende gegevens leren dat vestigers in Palenstein relatief veel uit postcodegebieden met een azc komen (statushouders), die binnen Nederland vooral noordoostelijk van Zoetermeer liggen. En vertrekkers uit Palenstein zijn in relatief sterke mate

² Dat kan worden verklaard door het feit dat Zoetermeer dicht bij de kust ligt en er dus oostelijk van Zoetermeer in Nederland veel meer mensen wonen dan westelijk van Zoetermeer. Voor één verhuizers uit het centrum van Enschede zullen dertien verhuizers uit het centrum van Den Haag nodig om te voorkomen dat het zwaartepunt niet oostelijk van het Stadscentrum van Zoetermeer komt te liggen.

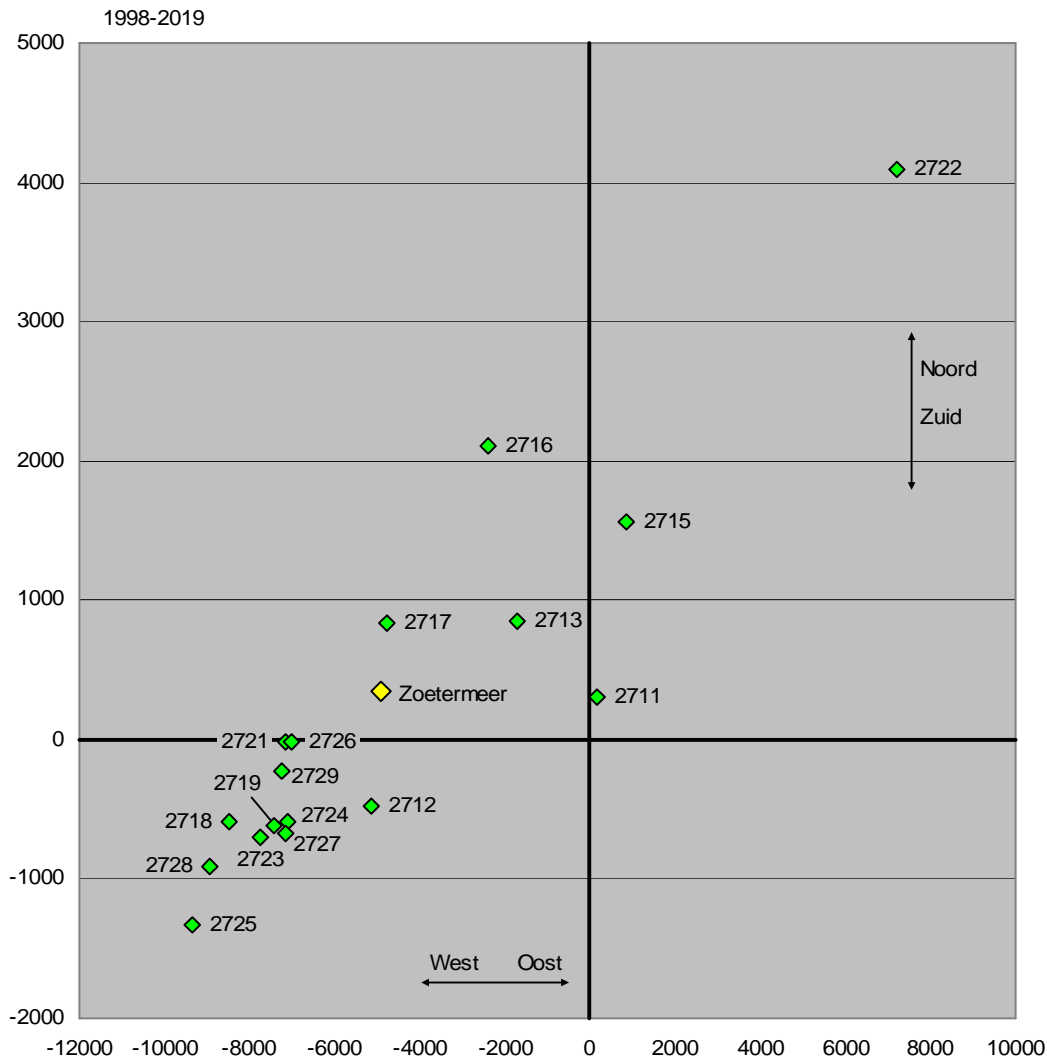
gericht op Den Haag, vooral op postcodegebieden met een lagere sociaal-economische score. Om dat te onderzoeken heeft Bureau Louter uit de ruim zestig postcodegebieden in Den Haag een groep gemaakt van de tien postcodegebieden met de hoogste score op de sociaal-economische positie en een groep van de tien postcodegebieden met de laagste score op de sociaal-economische positie. Dan blijkt dat de stroom uit de Haagse postcodegebieden met de laagste score op de sociaal-economische positie naar Palenstein steeds kleiner wordt, terwijl de stroom andersom op peil blijft. Inmiddels is de stroom vanuit Palenstein naar de tien Haagse postcodes met de laagste score op de sociaal-economische positie groter dan andersom. Dat geldt overigens niet voor de totale stromen voor Zoetermeer naar en vanuit deze groep Haagse postcodes: de stromen naar Zoetermeer uit die Haagse postcodes met een lage score op de sociaal-economische positie zijn nog steeds groter dan andersom, maar het verschil wordt wel kleiner. Wat daarvan de oorzaak is, kan niet direct gezegd worden. Opvallend is namelijk dat juist in een periode dat in Zoetermeer nog sprake was van omvangrijke woningbouw de stromen vanuit de Haagse 'lage sociaal-economische positie' postcodes naar Zoetermeer wel duidelijk groter waren dan andersom.

Figuur 2.4 Zwaartepunten herkomst en bestemming migratiestromen Zoetermeer, 1998-2019

a. 1998-2019, herkomst en bestemming

Figuur 2.4 Zwaartepunten herkomst en bestemming migratiestromen Zoetermeer, 1998-2019, vervolg

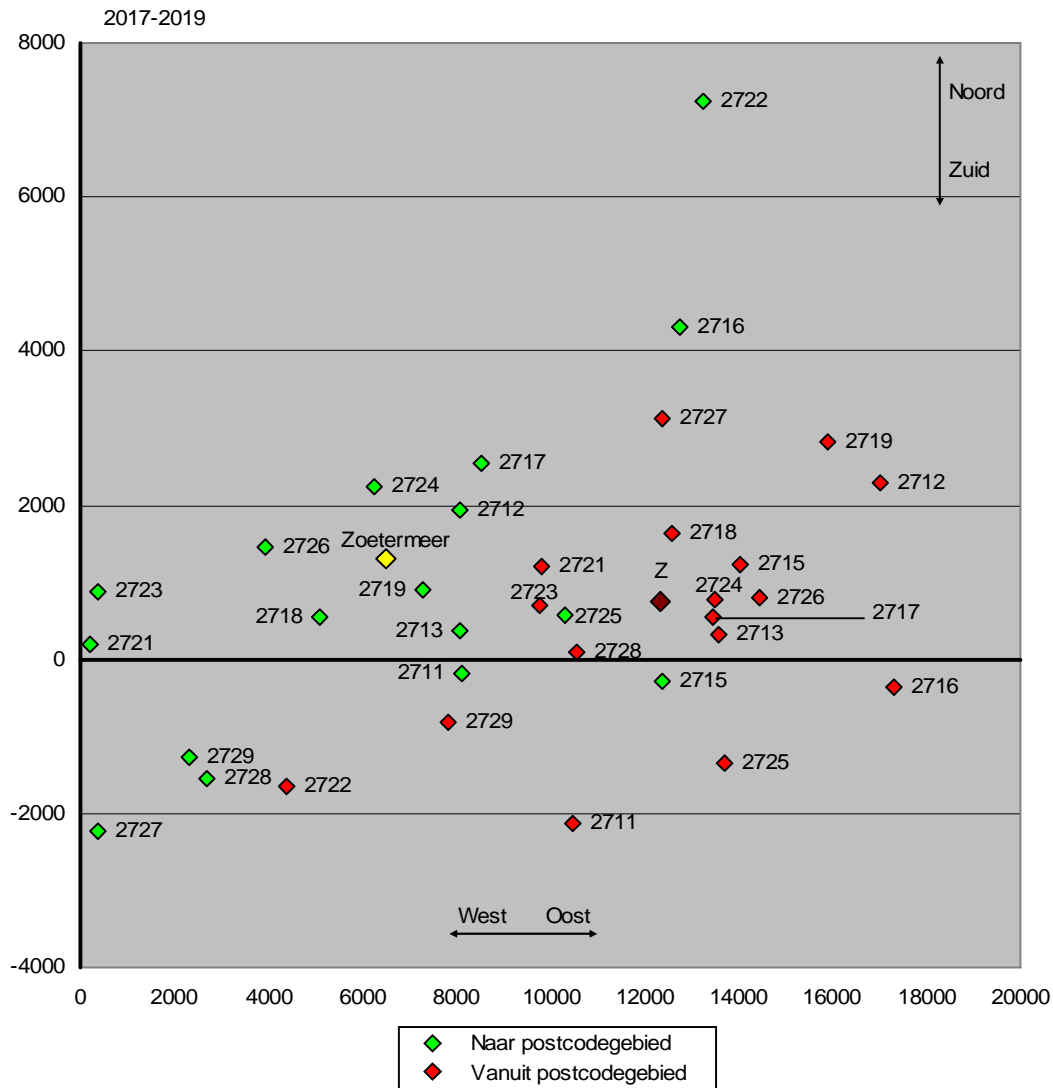

b. 1998-2019, verschil herkomst en bestemming (zwaartepunt inkomend min zwaartepunt uitgaand)

In figuur 2.5 zijn de zwaartepunten van herkomst en bestemming nog weergegeven voor de recentere periode 2017-2019. Het patroon is vergelijkbaar met de periode 2017-2019.

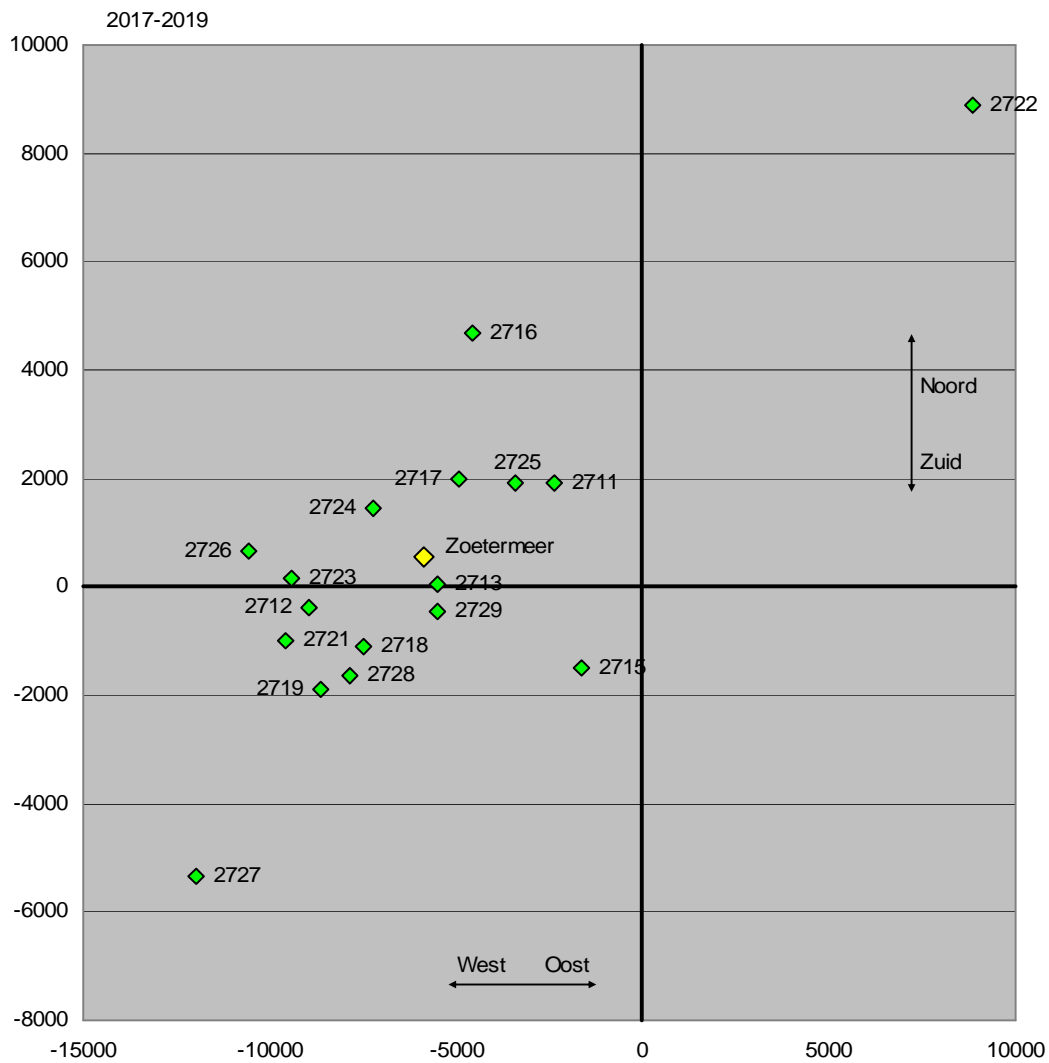
Tenslotte zijn de zwaartepunten voor 1998-2019 en 2017-2019 nog weergegeven in figuur 2.6, waarbij dezelfde schaal is gebruikt en bovendien de horizontale (oost-west) en verticale (noord-zuid) as exact vergelijkbaar zijn. Wanneer de punten in de figuur meer naar links liggen houdt dat in dat de inkomende migratiestromen in sterkere mate westelijk liggen dan de uitgaande stromen (of andersom: dat de uitgaande stromen in sterkere mate oostelijker liggen dan de inkomende stromen). Uit een vergelijking tussen figuur 2.6a en figuur 2.6b blijkt dat er voor diverse postcodegebieden een verschuiving naar links heeft plaatsgevonden. Achterliggende gegevens maken duidelijk dat met name de uitgaande stromen meer in de loop der tijden meer in oostelijke richting zijn gegaan.

Figuur 2.5 Zwaartepunten herkomst en bestemming migratiestromen Zoetermeer, 2017-2019

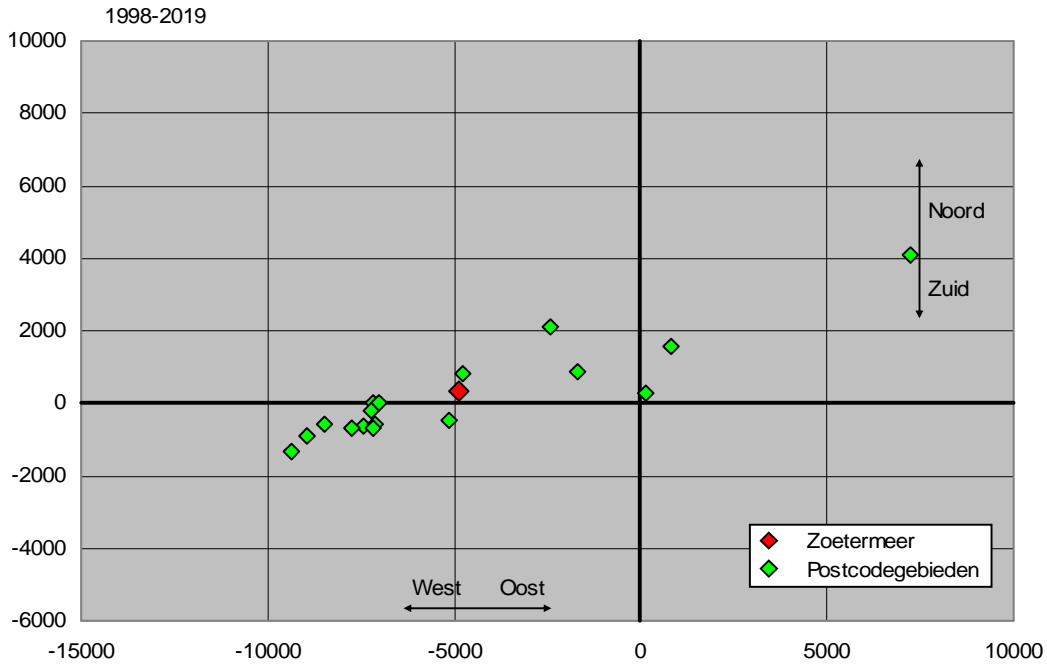
a. 2017-2019, Herkomst en bestemming

Figuur 2.5 Zwaartepunten herkomst en bestemming migratiestromen Zoetermeer, 2017-2019, vervolg

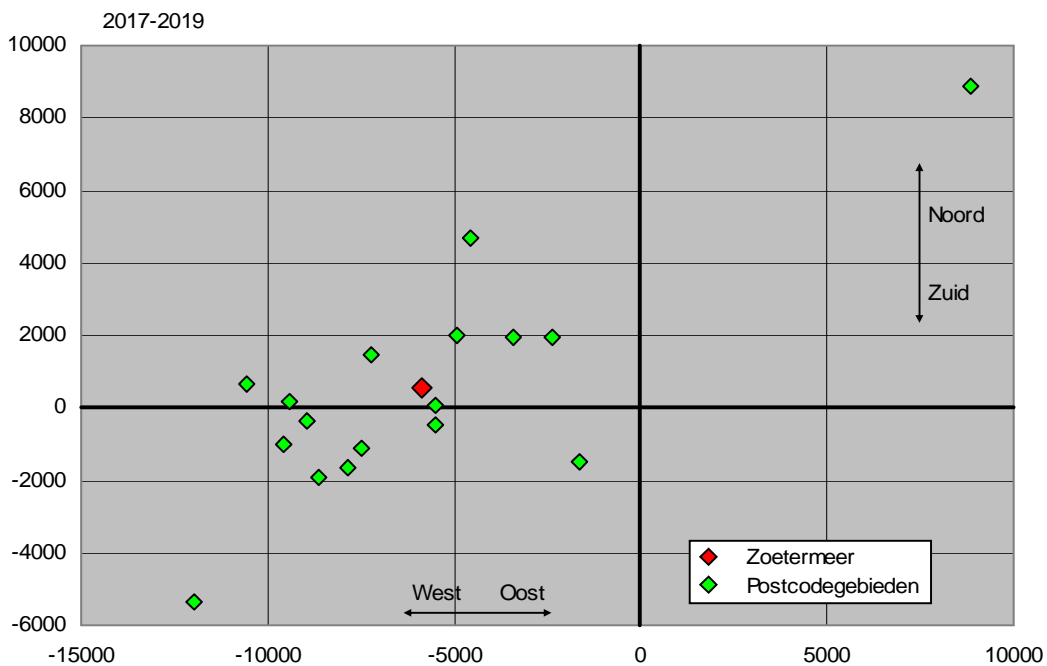

b. 2017-2019, verschil herkomst en bestemming (zwaartepunt inkomend min zwaartepunt uitgaand)

Figuur 2.6 *Vershil zwaartepunten inkomende en uitgaande migratiestromen*

a. 1998-2019

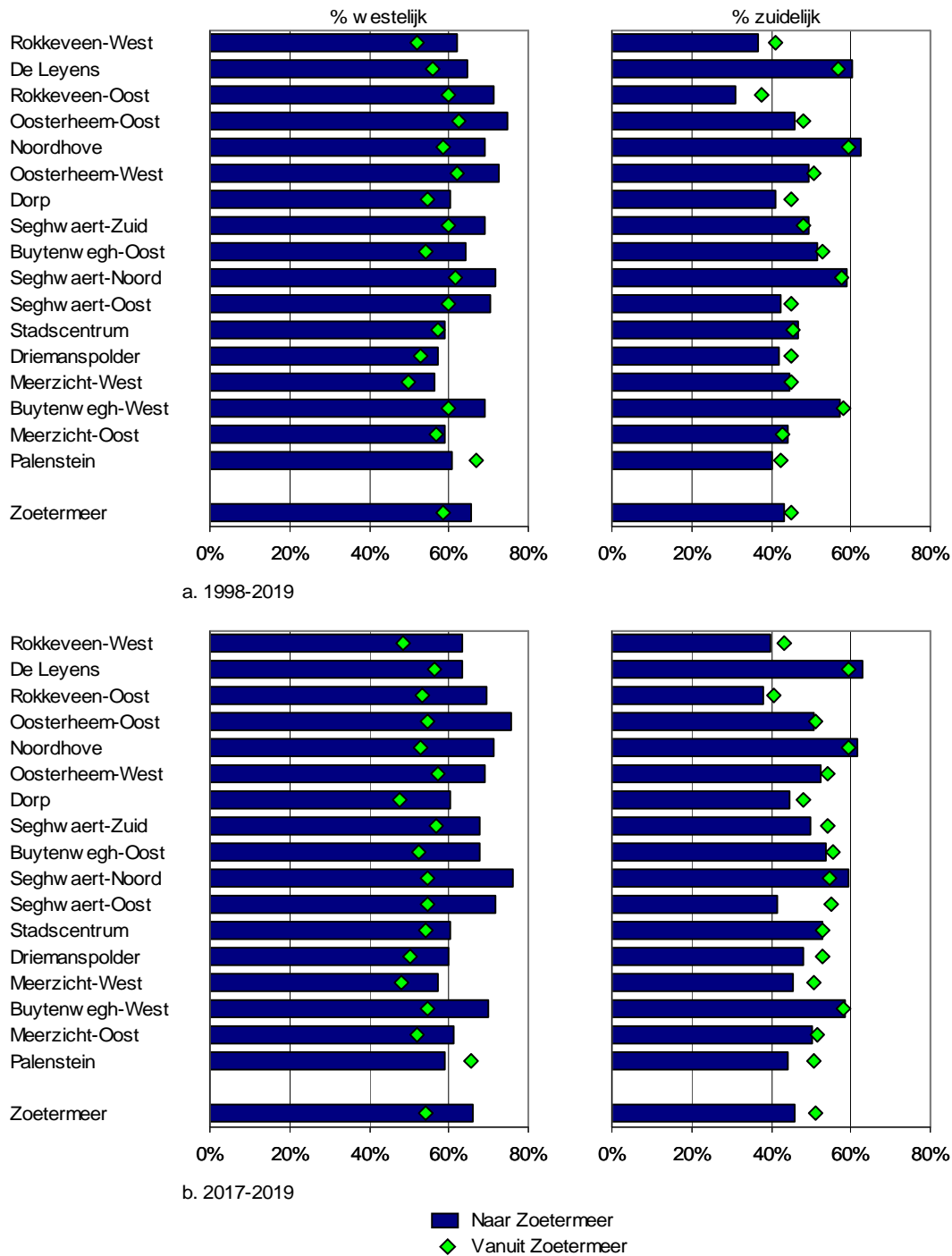
b. 2017-2019

Een alternatief: aantallen verhuizingen naar windrichting

Eerder werd al aangegeven dat bij het bepalen van de zwaartepunten van de herkomst- en bestemmingslocaties het effect van een verhuizing uit Enschede vele malen groter is dan het effect van

een verhuizing uit Den Haag. Daarom ligt het 'zwaartepunt' ook voor inkomende migratie veelal oostelijk van het postcodegebied waarvoor dat zwaartepunt wordt gemeten. Als alternatief is hier het aantal verhuizingen waarvoor het herkomstgebied westelijk respectievelijk zuidelijk van het postcodegebied ligt bepaald. Een verhuizing uit Enschede weegt dan even zwaar mee als een verhuizing uit Den Haag. In figuur 2.7 staat het resultaat voor de periode 1998-2019 en voor de periode 2017-2019.

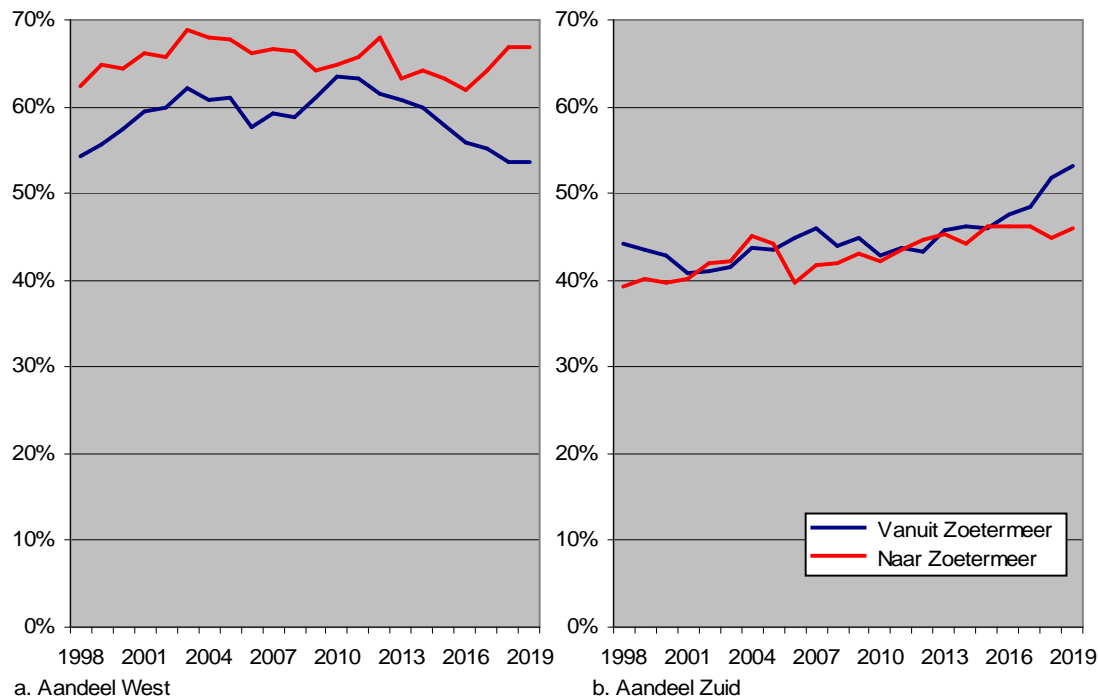
Figuur 2.7 *Richting verhuizingen, westelijk en zuidelijk*

Gedurende de periode 1998-2019 kwam 65.5% van alle verhuizingen naar Zoetermeer uit een gebied dat westelijk ligt van het postcodegebied in Zoetermeer waarheen verhuisd werd. Andersom ging 58.6% van de vertrekkers uit Zoetermeer naar een gebied dat westelijk ligt van het postcodegebied waarvandaan zij vertrokken. Het aandeel van westelijk van Zoetermeer gelegen gebieden in de inkomende migratie is dus hoger dan in de uitgaande migratie. Wat betreft de noord-zuid richting geldt dat 45.2% van de uitgaande migratiestromen vanuit Zoetermeer in zuidelijke richting ging, terwijl van de inkomende stromen 43.1% uit zuidelijk gelegen gebieden kwam. Voor alle postcodegebieden geldt dat de inkomende stromen in beide periodes (1998-2019 en 2017-2019) meer westelijk gericht waren dan de uitgaande stromen, met Palenstein als grote uitzondering. Bij de noord-zuid richting is het beeld minder eenduidig. Daarbij is ook de ligging van het postcodegebied in Zoetermeer mede bepalend. Dat geeft bijvoorbeeld aan in hoeverre verhuizingen naar en vanuit Den Haag net 'zuidelijk' of net 'noordelijk' zijn gericht. Zie bijvoorbeeld het verschil tussen Rokkeveen-West en Rokkeveen-Oost enerzijds en De Leyens, Noordhove en Seghwaert-Noord anderzijds.

In figuur 2.8 staat de ontwikkeling van de aandelen van de westelijk en zuidelijk gerichte verhuizingen. Bij het aandeel van de verhuizingen in westelijke richting valt op dat het aandeel met wat schommelingen in de tijd ongeveer gelijk blijft voor de inkomende verhuizingen voor Zoetermeer ('naar Zoetermeer'), maar dat het aandeel van de verhuizingen vanuit Zoetermeer dat in westelijke richting gaat terrein verliest: vertrekkers uit Zoetermeer gaan zich blijkbaar in sterkere mate op oostelijk gelegen bestemmingsgebieden richten. Zowel bij de inkomende als bij de uitgaande stromen neemt het aandeel van de zuidelijk gerichte stromen toe. Voor de verhuizingen vanuit Zoetermeer stijgt dat aandeel wat sneller dan voor de verhuizingen naar Zoetermeer. Dat zou bijvoorbeeld verband kunnen houden met woningbouw in plaatsen als Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland.

Figuur 2.8 Richting van verhuizingen, gemeente Zoetermeer, 1998-2019

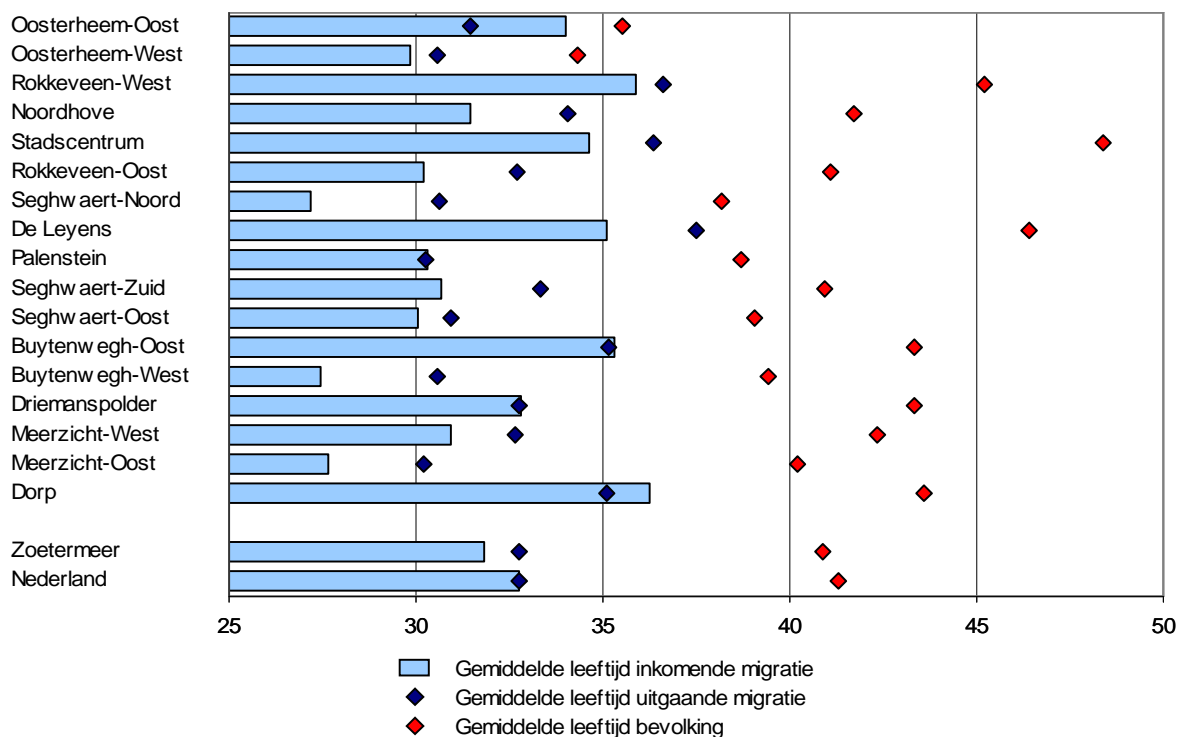

3 Leeftijdsspecifieke migratie en demografische roltrapfunctie

De migratiekansen (aantal verhuizende personen per hoofd van de bevolking) liggen in de leeftijdsklassen 15-24 jaar en 25-39 jaar hoger dan in de andere leeftijdsklassen. Verwacht mag daarom worden dat de gemiddelde leeftijd van verhuizers lager is dan van de totale bevolking. Uit figuur 3.1 blijkt dat dit voor alle postcodegebieden in Zoetermeer ook altijd het geval is, evenals in Nederland en Zoetermeer totaal: de rode stip (de gemiddelde leeftijd van de bevolking) ligt altijd rechts van de gemiddelde leeftijd van zowel de inkomende als de uitgaande migratiestromen. De gemiddelde migratieleeftijd wijkt voor de uitgaande migratie uit Zoetermeer niet af van het nationaal gemiddelde en is voor de inkomende migratie iets lager.

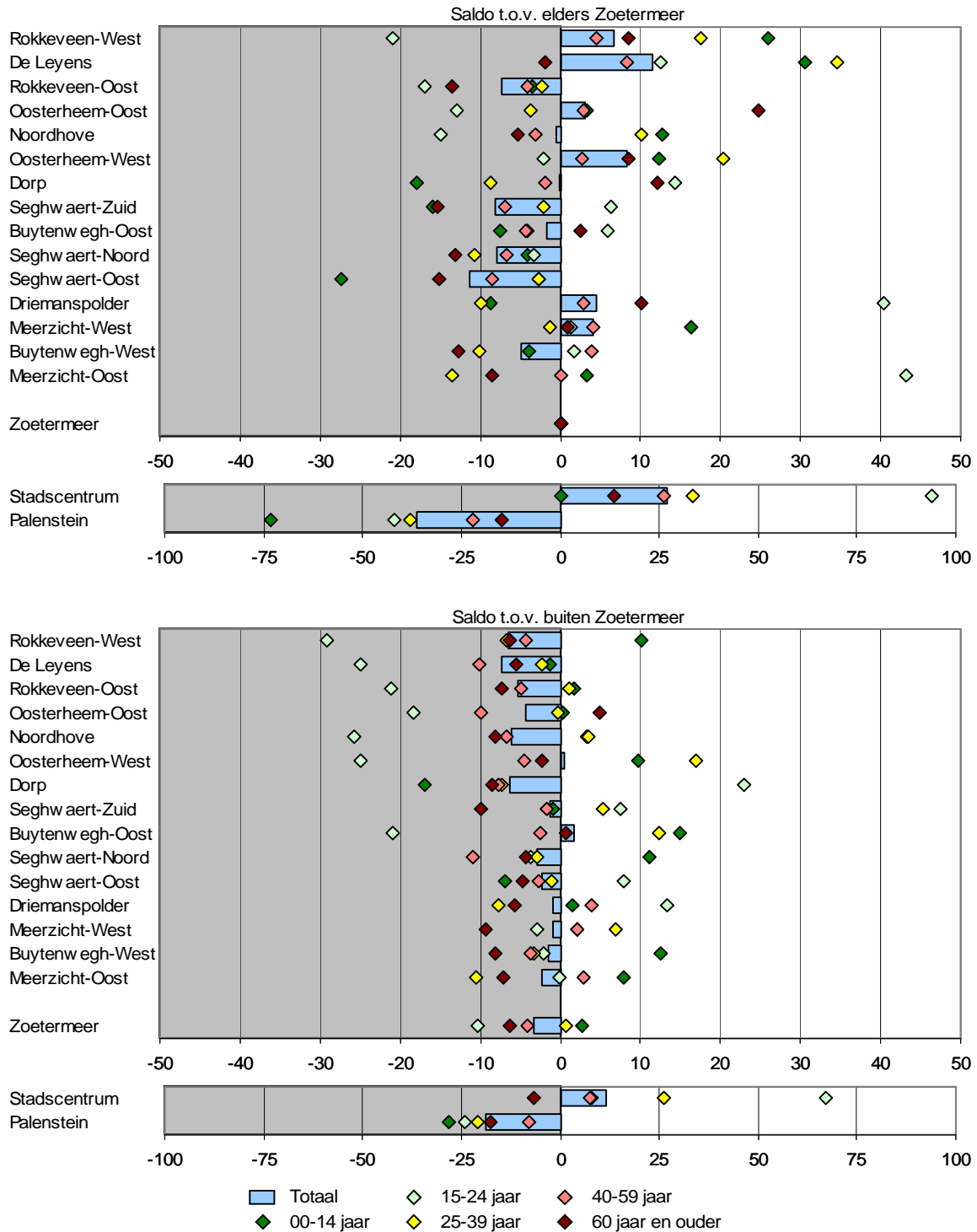
Figuur 3.1 Gemiddelde leeftijd migranten en inwoners, gemiddelde 2017/'19

Van de zeventien postcodegebieden in Zoetermeer is twaalf maal de gemiddelde leeftijd van de uitgaande migratie hoger dan van de inkomende stromen, is drie maal sprake van een vrijwel gelijke leeftijd en is de gemiddelde leeftijd van de uitgaande stromen hoger dan van de inkomende stromen voor Dorp en vooral Oosterheem-Oost. Wanneer de gemiddelde leeftijd van de uitgaande stromen hoger is dan van de inkomende stromen, vormt dat een aanwijzing voor een 'roltrapfunctie' van een gebied. Men verhuist dan blijkbaar op jongere leeftijd naar een gebied dan dat men het gebied weer verlaat. Dit wordt aangeduid als de 'demografische roltrap'. Daarnaast kan nog sprake zijn van een sociaal-economische roltrap (die in het vervolg nog wordt besproken). Wanneer gebieden meer fungeren als een 'eindstation' zal de gemiddelde leeftijd van de inkomende verhuizers juist hoger zijn dan van de uitgaande verhuizers. Op basis van leeftijd vertoont een ruime meerderheid van de postcodegebieden in Zoetermeer dus een roltrapfunctie. Voor de gemeente als geheel geldt dat ook, zij het in bescheiden mate. Postcodegebieden waarvoor de gemiddelde leeftijd van de vertrekkers twee of meer jaar boven de gemiddelde leeftijd van de vestigers ligt zijn Noordhove, Rokkeveen-Oost, Seghwaert-Noord, De Leyens, Seghwaert-Zuid, Buytenwegh-West en Meerzicht-Oost.

In figuur 3.2 staat de ontwikkeling van de migratiesaldi met een onderscheid naar leeftijd. Dit is bepaald voor de periode 2017-2019, zoals al eerder aangegeven een periode met oplopende krapte op de woningmarkt in het algemeen en (door beperkt nieuw woningaanbod) Zoetermeer in het bijzonder.

Figuur 3.2 Saldo verhuizingen per 1.000 inwoners naar leeftijd en gebied, gemiddelde 2017/2019

In figuur 3.3 staat een overzicht met per leeftijdsklasse en postcodegebied de migratie-intensiteiten en migratiesaldi voor de lange termijn (1998-2019) en korte termijn (2017-2019). Daarbij is geen onderscheid gemaakt tussen migratie tussen postcodes binnen Zoetermeer en naar/vanuit Zoetermeer. Wel zijn de verhuizingen binnen het eigen postcodegebied hierin meegeteld, zodat de figuur inzicht geeft in de (verschillen in) migratie-intensiteiten (of 'migratiekansen').

Uit figuur 3.2 wordt duidelijk dat er in 2017-2019 nauwelijks postcodegebieden waren met een positief intergemeentelijk migratiesaldo. Uitzonderingen zijn Oosterheem-West en Stadscentrum (de enige twee postcodegebieden met een toename van het aantal woningen van enige omvang), alsmede Buytenwegh-Oost (mogelijk door demografische processen: een grotere gemiddelde grootte van vestigende dan van vertrekkende huishoudens; binnengemeentelijk is het saldo hier negatief, duidelijk in tegenstelling tot Oosterheem-West en Stadscentrum). De postcodegebieden met het grootste negatieve intergemeentelijke migratiesaldo kennen een hoge sociaal-economische score. Het vertrek naar buiten Zoetermeer is daar dus bovengemiddeld. Postcodegebieden met lagere sociaal-economische prestaties kennen een wat lagere negatief migratiesaldo (met uitzondering van Palenstein, waar echter het negatieve migratiesaldo ten opzichte van overig Zoetermeer nog aanzienlijk groter is).

De binnengemeentelijke saldi tellen uiteraard voor Zoetermeer als geheel op tot nul. De 'herverdeling' over Zoetermeer levert winnaars en verliezers. Winnaars zijn overwegend te vinden onder postcodegebieden met hoge sociaal-economische prestaties (zoals Rokkeveen-West en De Leyens; Rokkeveen-Oost vormt een opvallende uitzondering) en verliezers voornamelijk onder postcodegebieden met gemiddelde of lage sociaal-economische prestaties (met name de drie delen van Seghwaert). Een mogelijke verklaring kan zijn dat inwoners van postcodegebieden verhuizen naar postcodegebieden (binnen of buiten de gemeente) met enigszins, maar niet extreem hogere sociaal-economische prestaties (niet opeens van Palenstein naar Wassenaar). Een 'positieverbetering' is dan voor de inwoners van de meest 'welvarende delen' van Zoetermeer mogelijk door te verhuizen naar buiten de gemeente, voor inwoners uit 'gemiddelde postcodegebieden' naar welvarende postcodegebieden binnen Zoetermeer en voor inwoners uit de 'armere' delen van Zoetermeer naar 'gemiddelde' postcodegebieden in Zoetermeer. Gedetailleerde verdere analyses zouden hier duidelijkheid in kunnen scheppen. De afstand tussen postcodegebieden speelt namelijk ook een rol omdat de verhuiskansen sterk afnemen met de afstand en uiteraard bestaan er vele uitzonderingen omdat niet elke inwoner van een 'arm postcodegebied' zelf weinig welvend is en niet elke inwoner van een 'welvend' postcodegebied zelf welvend en omdat in 'arme postcodegebied' soms ook dure woningen staan en in 'welvarende postcodegebieden' soms goedkope woningen. Dit type doorschuifprocessen past wel binnen het idee van de roltrapfunctie op basis van sociaal-economische kenmerken (zie hierna).

De onderverdeling naar leeftijdsklassen biedt inzicht in onderliggende mechanismen. Ook hier voert het te ver om daar uitvoerig en in detail op in te gaan. Een belangrijke indicator is het saldo voor de leeftijdsklasse 0-14 jaar ('kinderen'). Dat is representatief voor huishoudens met kinderen. Binnen Zoetermeer scoren daarvoor met name de 'welvarende' postcodegebieden hoog. De tendensen in de totale migratie worden als het ware 'uitvergroot' in de patronen van de verhuisbewegingen van kinderen (lees: gezinnen). In de intergemeentelijke verhuizingen is geen duidelijk verband tussen sociaal-economische prestaties en migratiesaldi voor gezinnen te ontdekken. Wel valt op dat voor Zoetermeer als geheel een positief saldo resulteert. Per saldo was zelfs in de periode 2017-2019 (met in totaal een negatief migratiesaldo voor Zoetermeer) sprake van meer vestiging dan vertrek van gezinnen. Nadere analyse zou eventueel uit kunnen wijzen waar deze nieuwe inwoners van Zoetermeer vandaan komen.

Een volgende interessante leeftijdsklasse zijn degenen van 15-24 jaar ('jongeren'). Daarbij moet bedacht worden dat Zoetermeer slechts een bescheiden hoger onderwijs functie vervult en de nabijheid van veel hoger onderwijs binnen aanvaardbare afstand niet noodzaakt tot verhuizen wanneer men hoger onderwijs gaat volgen. Bij de intergemeentelijke migratie is zichtbaar dat Zoetermeer per saldo jongeren verliest door migratie. Dat treedt echter vooral op in de welvarende postcodegebieden. Diverse postcodegebieden met een lagere sociaal-economische positie boeken zelfs winst (Dorp, Stadscentrum, Driemanspolder, delen van Seghwaert). Het vertrek uit de 'welvarende' postcodegebieden hangt waarschijnlijk samen met

het feit dat daar veel jongeren wonen die een hbo- of universiteitstudie gaan volgen (meer dan in de 'armere' postcodegebieden). Zij verhuizen naar de hoger onderwijs steden. Jongeren uit de omgeving die naar Zoetermeer trekken starten daar veelal niet in de welvarende postcodegebieden. Zij kunnen zich de daar wat duurdere woningen niet permitteren en zullen (vanuit hun optiek) deze buitenwijken als 'saai' ervaren. Zij vestigen liever in (centrale) delen van Zoetermeer met wat meer ambiance, zoals Dorp en Stadscentrum. Voor Stadscentrum is daarbij ook van belang dat daar recentelijk veel nieuwe woningen voor starters/jongeren zijn bijgekomen (transformatie van kantoren). Dat effect wordt nog veel scherper duidelijk bij de binnengemeentelijke verhuizingen. Naast Stadscentrum zijn ook in Driemanspolder en Meerzicht-Oost kantoorgebouwen getransformeerd naar woningen voor starters/jongeren. Dat vooral jongeren uit Zoetermeer daar zijn gevestigd blijkt uit het feit dat het binnengemeentelijk migratiesaldo voor de leeftijdsklasse 15-24 jaar veel sterker positief is dan het intergemeentelijk migratiesaldo.

Voor de leeftijdsklasse 25-39 jaar (jong volwassenen) zijn de migratiepatronen in grote lijnen vergelijkbaar met de leeftijdsklasse 0-14 jaar. Deels gaat het hier namelijk om de ouders van die kinderen. Deels gaat het echter om tweepersoonshuishoudens zonder kinderen en om alleenstaande jongvolwassenen.

De leeftijdsklasse 40-59 jaar ('middelbaren') bestaat deels uit ouders van gezinnen met kinderen, deels uit 'empty-nesters' en deels uit alleenstaanden. De migratiepatronen wijken af van de patronen voor de jongvolwassenen. Van een verband met de sociaal-economische positie is voor de binnengemeentelijke migratie geen sprake. Wel valt op dat het migratiesaldo voor Zoetermeer als geheel negatief is (in tegenstelling tot de jongvolwassenen). Enkele uitzonderingen daargelaten zijn de intergemeentelijke migratiesaldi voor deze leeftijdsklasse negatief.

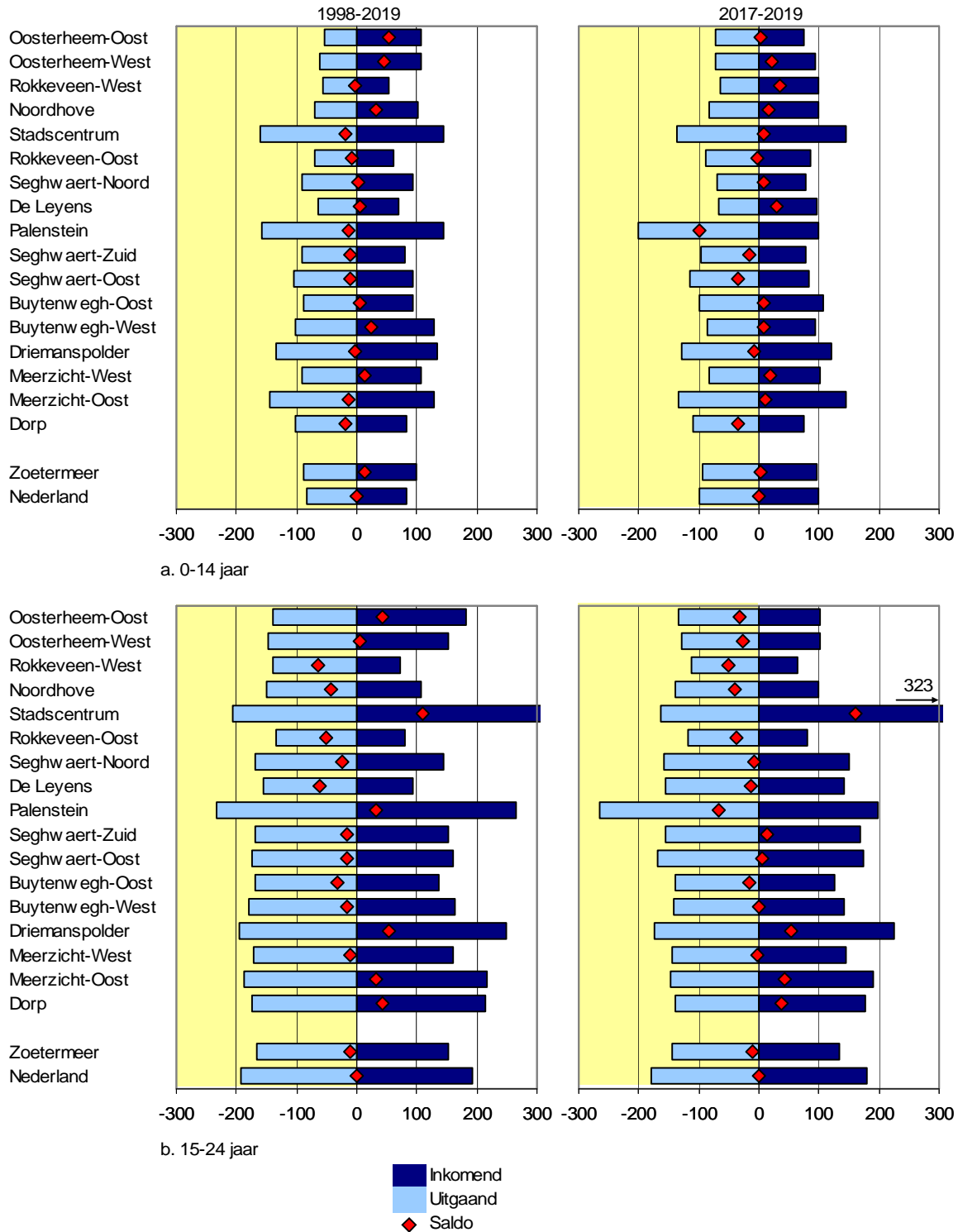
Voor de leeftijdsklasse 60 jaar en ouder ('ouderen') tenslotte lijkt een positief verband te bestaan tussen de binnengemeentelijke migratie en de sociaal-economische positie van een postcodegebied. Dat hangt overigens ook samen met het aanbod van woningen voor ouderen. In postcodegebieden met een positief migratiesaldo voor ouderen zijn is veelal een verzorgings-/verpleeghuis gevestigd. Bij de intergemeentelijke migratie is voor vrijwel alle postcodegebieden sprake van een negatief saldo. De enige uitzonderingen zijn Oosterheem-Oost en Buytenwegh-Oost. Dat kan gaan om empty-nesters die Zoetermeer verlaten.

Uit figuur 3.3 blijkt dat de migratie-intensiteiten (het aantal verhuisde personen per duizend inwoners in een leeftijdsklasse - hier inclusief de verhuizingen binnen hetzelfde postcodegebied) het hoogst zijn onder jongeren en jongvolwassenen, gevolgd door respectievelijk kinderen, middelbaren en ouderen. De migratie-intensiteiten zijn voor Zoetermeer veelal wat lager dan het nationaal gemiddelde (met uitzondering van kinderen in de periode 1998-2019). Op langere termijn zijn de migratiesaldi in Zoetermeer positief voor kinderen (0-14 jaar) en jongvolwassenen (25-39 jaar): vooral gezinnen dus. Neutral zijn de saldi voor middelbaren en ouderen en negatief voor jongeren. Recentelijk (2017-2019: een periode met weinig nieuwbouw van woningen in Zoetermeer) zijn de inkomende en uitgaande stromen vrijwel in evenwicht voor kinderen en jongvolwassenen, maar negatief voor de andere drie leeftijdsklassen (ook voor middelbaren en ouderen). Bij de beschrijving van de resultaten voor de postcodegebieden richt de aandacht zich hier op de recente periode 2017-2019. Dan vallen onder andere de hoge migratie-intensiteiten ('uitschieters') op in Stadscentrum, Palenstein (Stadscentrum vooral inkomend, Palenstein vooral uitgaand) en, in wat mindere mate, Driemanspolder op. Positieve saldi voor kinderen gaan veelal samen met positieve saldi voor jongvolwassenen. Vooral Rokkeveen-West en De Leyens lijken gezinnen aangetrokken te hebben, Seghwaert-Zuid, Seghwaert-Oost, Dorp en vooral Palenstein zagen meer kinderen vertrekken dan vestigen. De migratiepatronen voor jongeren worden duidelijk gestuurd door het (deels nieuw) aanbod van specifieke woningen voor starters/jongeren: Driemanspolder, Meerzicht-Oost, Dorp en vooral Stadscentrum zijn hier de grote winnaars, postcodegebieden met een hoge sociaal-economische positie en weinig specifiek woningaanbod voor jongeren kenden een negatief migratiesaldo.

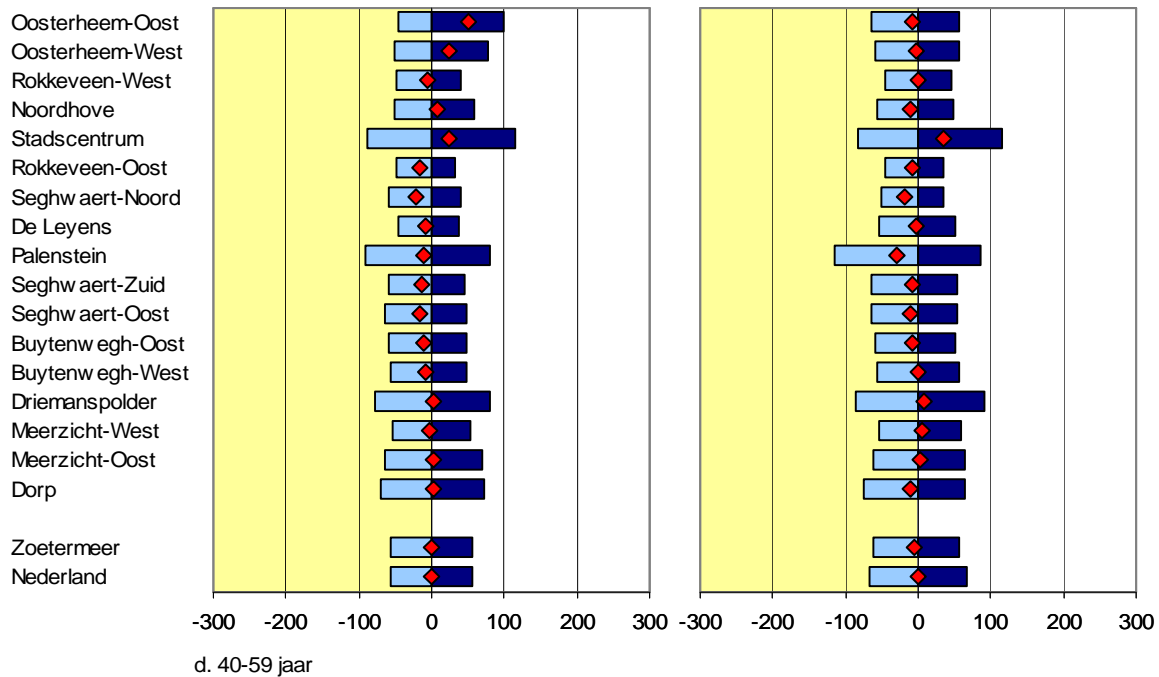
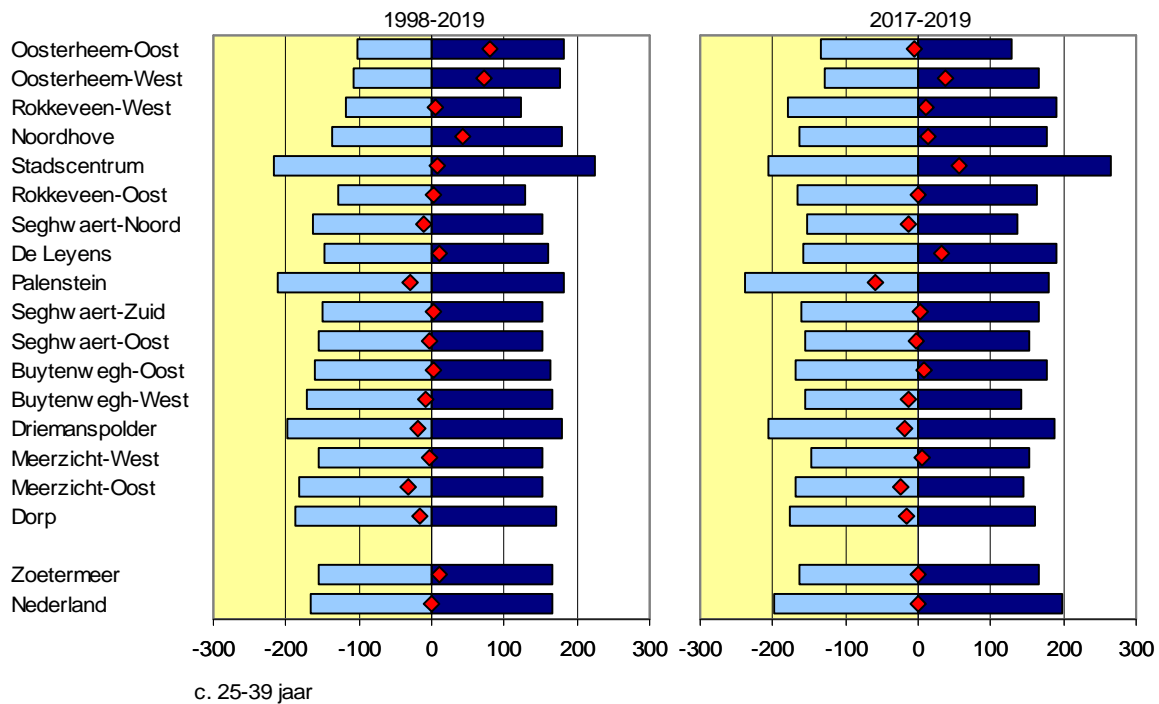
Ter informatie staat in figuur 3.4 de ontwikkeling van de gemiddelde leeftijd van verhuizingen naar en vanuit de postcodegebieden en het verschil tussen de leeftijd van uitgaande en inkomende verhuizingen.

Steeds is tevens het nationaal gemiddelde en het gemiddelde voor de gemeente Zoetermeer in de figuren opgenomen. De ontwikkelingen zijn weergegeven voor de periode 1998-2019.

Figuur 3.3 Migratie per 1.000 inwoners naar gebied en leeftijdsklasse, 1998-2019

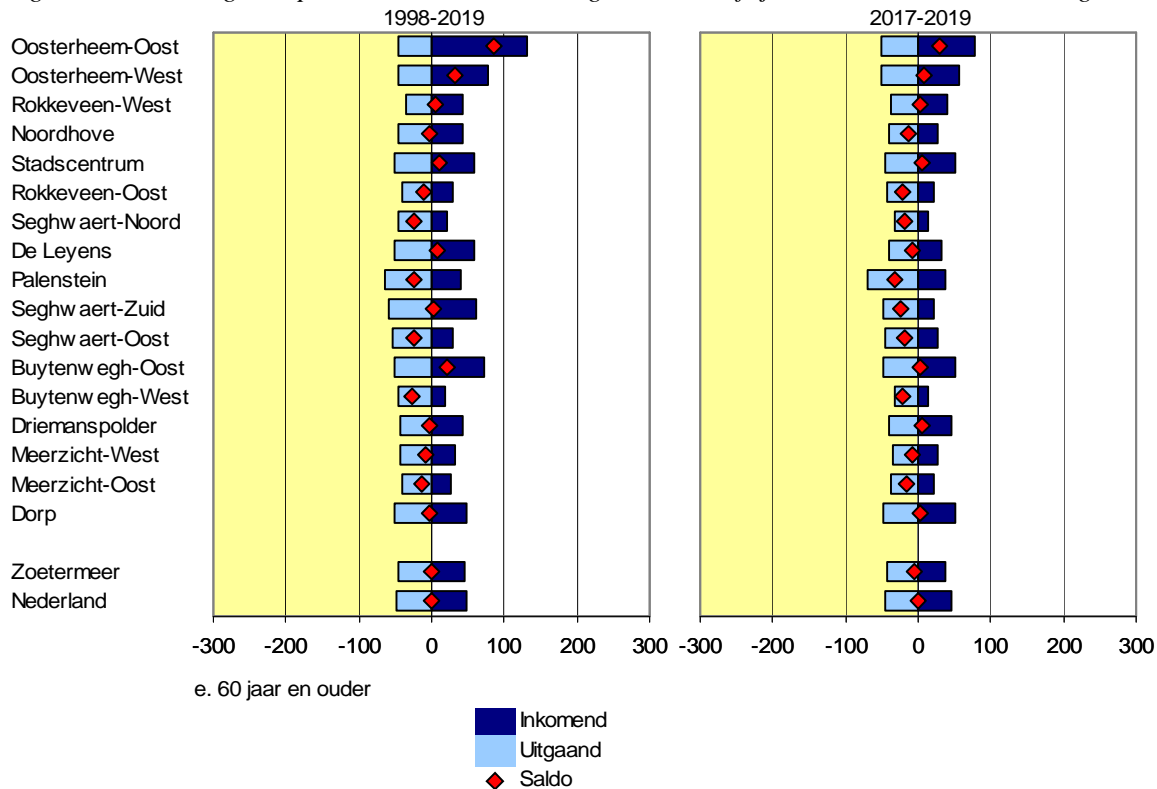

Figuur 3.3 Migratie per 1.000 inwoners naar gebied en leeftijdsklasse, 1998-2019, vervolg

■ Inkomend
■ Uitgaand
◆ Saldo

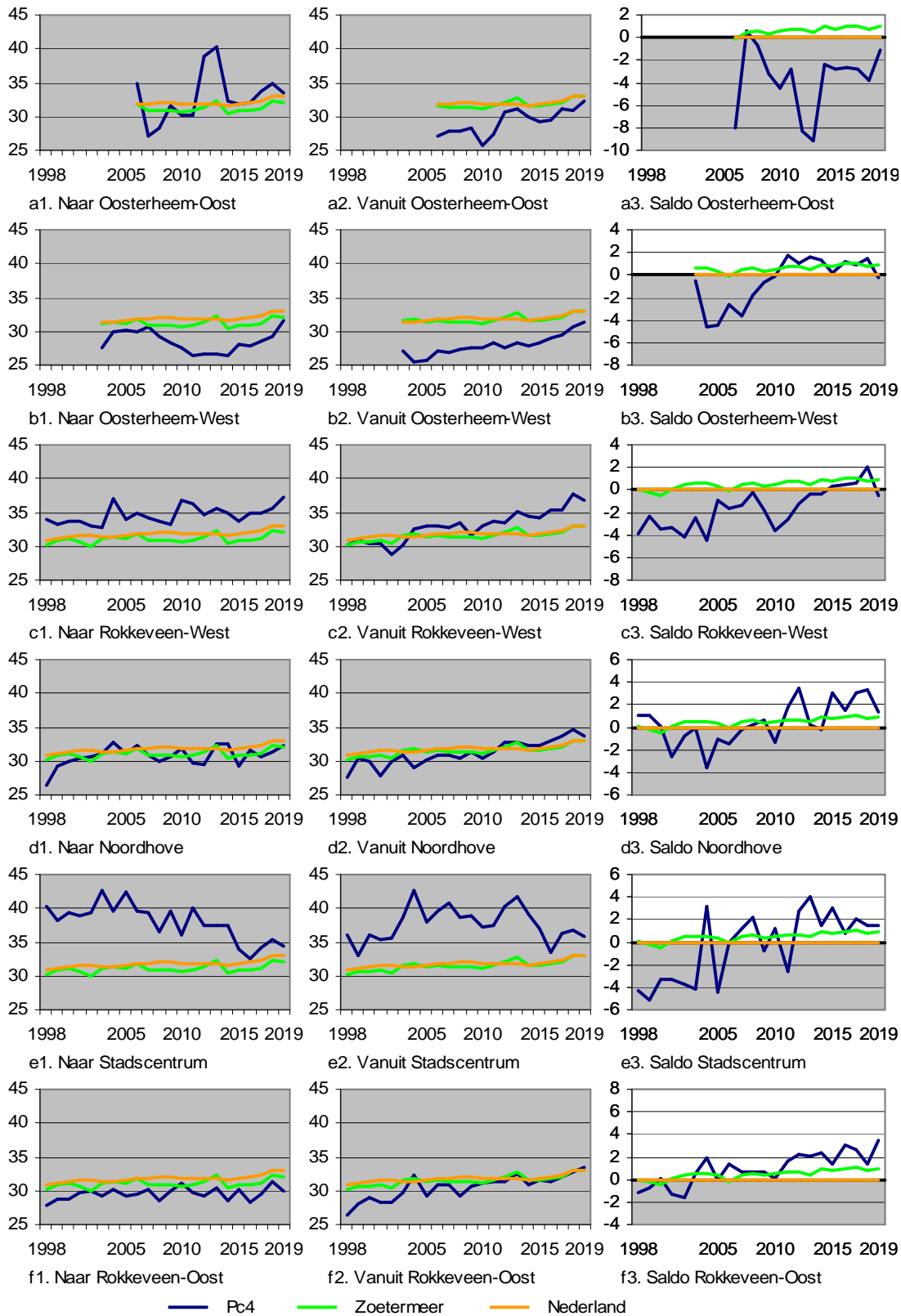
Figuur 3.3 Migratie per 1.000 inwoners naar gebied en leeftijdklasse, 1998-2019, vervolg

Of sprake is van een 'roltrapfunctie' op basis van leeftijd kan worden afgeleid uit het rechter deel van de figuur. Een positieve score (gemiddelde leeftijd van de uitgaande migratie hoger dan van de inkomende migratie) wijst op een demografische roltrapfunctie. Tevens laat de figuur de richting van de ontwikkeling zien. Bij een stijgende lijn beweegt een postcodegebied zich meer in de richting van een roltrapfunctie. Op basis van de verschil van de gemiddelde leeftijd van de uitgaande en inkomende migratiestromen in de periode 2015-2019 (een recente periode) en de richting van de ontwikkeling van dat verschil in de periode 1998-2019 kan een typering van regio's worden gemaakt:

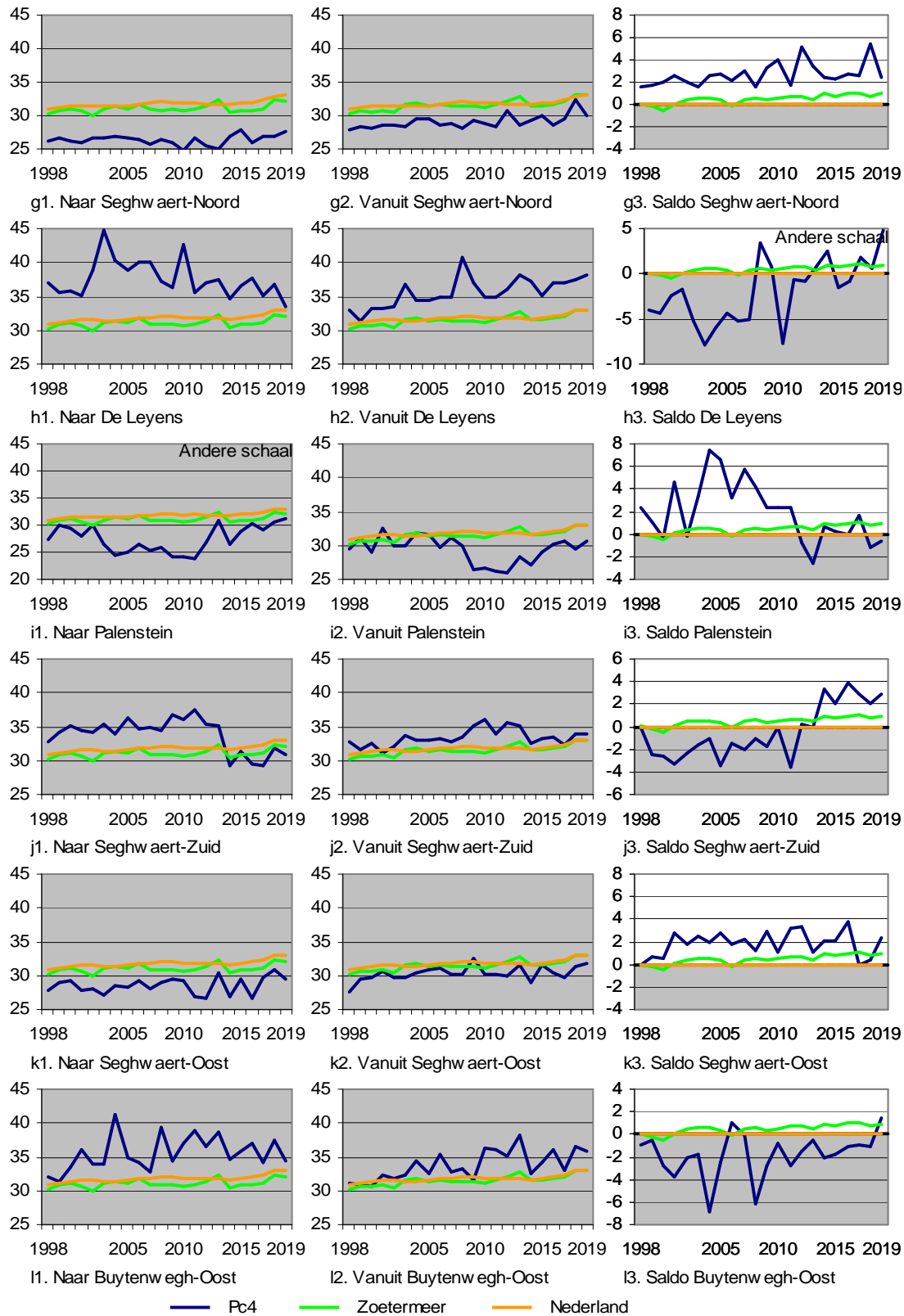
- Negen van de zeventien postcodegebieden voldoen aan de meest zuivere typering van de demografische roltrapfunctie, namelijk een hogere leeftijd in de uitgaande migratie dan in de inkomende migratie en een toename van dat verschil in de tijd. Dit zijn Oosterheem-West, Rokkeveen-Oost, Noordhove, Stadscentrum, Rokkeveen-West, Seghwaert-Noord, De Leyens, Seghwaert-Zuid en Meerzicht-Oost. Het zijn voornamelijk postcodegebieden met een recente bebouwing (met uitzondering van Meerzicht-Oost).
- Drie postcodegebieden kennen een hogere leeftijd in de uitgaande migratie dan in de inkomende migratie, hoewel dat verschil niet verder stijgt in de tijd. Dat zijn Seghwaert-Oost, Buytenwegh-West en Meerzicht-West.
- Tenslotte zijn er nog vijf postcodegebieden waarvoor de gemiddelde leeftijd voor de uitgaande migratie niet hoger is dan de gemiddelde leeftijd voor de inkomende migratie. Voor Driemanspolder en Palenstein zijn de gemiddelde leeftijd voor inkomende en uitgaande migratie vrijwel gelijk, waarbij deze voor Palenstein afneemt. Dat laatste geldt ook voor Dorp, waar bovendien de gemiddelde leeftijd voor de vestigers nu boven de gemiddelde leeftijd van de vertrekkers ligt. Dat laatste geldt ook voor Oosterheem-Oost en Buytenwegh-Oost, waarbij het verschil tussen de gemiddelde leeftijd voor de uitgaande en de inkomende migratie wel toeneemt voor Buytenwegh-Oost.

Figuur 3.4 Gemiddelde leeftijd verhuizingen t.o.v. pc4-gebieden

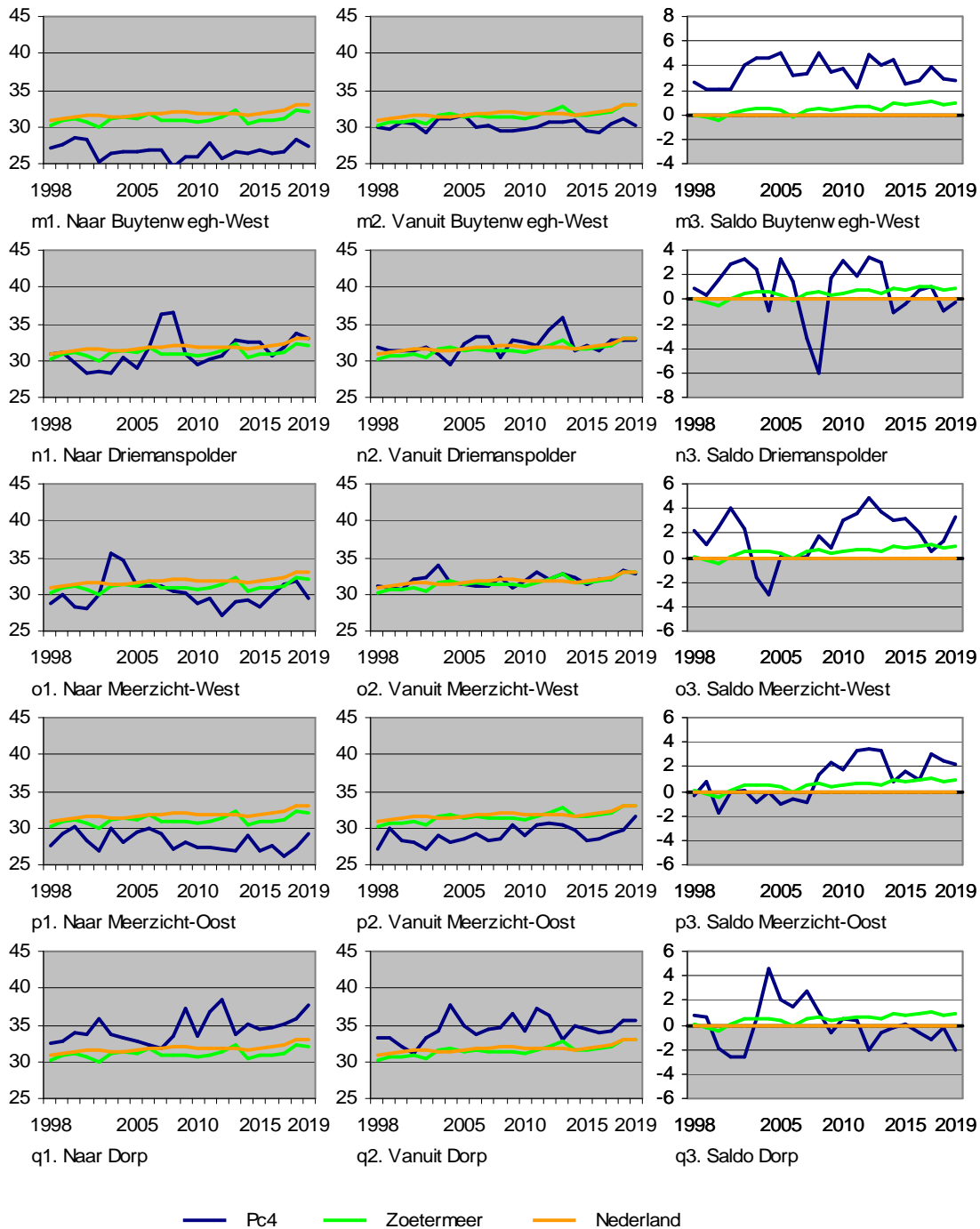

Figuur 3.4 Gemiddelde leeftijd verhuizingen t.o.v. pc4-gebieden, vervolg

Figuur 3.4 Gemiddelde leeftijd verhuizingen t.o.v. pc4-gebieden, vervolg

4 Sociaal-economische roltrapfunctie

Verschillen tussen inkomende en uitgaande migratie kunnen worden onderzocht voor leeftijd. Wanneer de gemiddelde leeftijd van de uit een gebied vertrekkende inwoners hoger is dan de gemiddelde leeftijd van de in een gebied vestigende inwoners is sprake van een 'demografische roltrap'. Die ontwikkelingen zijn in het vorige hoofdstuk onderzocht. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan sociaal-economische kenmerken. Kenmerken van individuele verhuisde personen zijn (met uitzondering van hun leeftijd) niet bekend. Om voor die kenmerken toch een inschatting te maken van het verschil tussen inkomende en uitgaande migratiestromen is een indirecte methode gebruikt. Per kenmerk zijn aan verhuisde personen de gemiddelde scores van het herkomstgebied en het bestemmingsgebied toegekend. Per gebied kan dan een gemiddelde score worden bepaald voor alle inkomende stromen en voor alle uitgaande stromen. Voor sommige kenmerken kan ook worden beoordeeld of sprake is van een 'roltrapfunctie'. Wanneer bijvoorbeeld het gemiddeld inkomen in de bestemmingsgebieden van vertrekkers uit een gebied hoger ligt dan het gemiddeld inkomen in de herkomstgebieden van vestigers in een gebied, is de aanname hier dat sprake is van een 'sociaal-economische roltrapfunctie'. Het gebied vervult blijkbaar een rol in de 'wooncarrière' van mensen: men vestigt en na verloop van tijd verhuist men naar een gebied met een hogere score op een sociaal-economische indicator dan gebieden waar de vestigers vandaan komen. Niet elk gebied vervult een roltrapfunctie. Sommige gebieden fungeren min of meer als 'eindstation' van de wooncarrière: wanneer men daar is gevestigd, verhuist men niet verder.

Verschillen tussen inkomende en uitgaande migratiestromen zijn, evenals in het vorige hoofdstuk, weer bepaald voor zowel binnengemeentelijke verhuizingen (tussen postcodegebieden) als voor intergemeentelijke verhuizingen (vanuit en naar postcodegebieden buiten Zoetermeer).

Hier wordt een drietal thema's onderscheiden waarvoor de verschillen tussen inkomende en uitgaande migratiestromen worden bepaald, namelijk kenmerken van de bevolking, kenmerken van de woningen en sociaal-economische kenmerken. Voor sommige indicatoren kan een beoordeling in de zin van 'gunstige' of 'ongunstige' sociaal-economische prestaties aan de scores worden toegekend, voor andere indicatoren kan een dergelijke kwalificatie niet worden toegekend. Dit zijn zogenaamde 'neutrale indicatoren'. Onderzocht zijn ontwikkelingen in een recente periode, namelijk 2017-2019. Omdat er toen weinig gebouwd is in Zoetermeer (met uitzondering van Oosterheem-West en Palenstein) worden de resultaten niet beïnvloed door het feit dat er grote verschillen in ontwikkeling van het aantal woningen zijn tussen postcodegebieden. Uit analytisch oogpunt zou het wellicht interessant zijn om een soortgelijke analyse uit te voeren voor een periode waarin in één of meer postcodegebieden het aantal woningen wel sterk groeide, omdat dan kan worden vastgesteld in hoeverre het patroon van migratiestromen in groeiende postcodegebieden al dan niet afwijkt van niet groeiende postcodegebieden, zowel wat betreft intergemeentelijke als binnengemeentelijke migratiestromen. Denk bijvoorbeeld aan de periode waarin Oosterheem werd gebouwd.

Voor de volgende indicatoren is het verschil tussen de herkomstgebieden en bestemmingsgebieden van de migratiestromen bepaald.

Bevolkingskenmerken

- Aantal geboorten per inwoner.
- % niet-Westerse allochtonen.
- Gemiddeld opleidingsniveau.

Met uitzondering van het gemiddeld opleidingsniveau gaat het hier om 'neutrale indicatoren'.

Woningkenmerken

- % Koopwoningen.
- % in bezit woningcorporatie.

- Gemiddelde WOZ-waarde

Bij al deze indicatoren kan een hogere score als 'gunstig' worden beoordeeld en kan dus worden getoetst op de vraag of sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie.

Sociaal-economische kenmerken

- Gemiddeld inkomen per inwoner.
- % inkomens bovenste 20%. Aandeel personen in particuliere huishoudens in een gebied die behoren tot de landelijke 20% personen met het hoogste persoonlijke inkomen.
- % inkomens onderste 40%. Aandeel personen in particuliere huishoudens in een gebied die behoren tot de landelijke 40% personen met het laagste persoonlijke inkomen.
- % huishoudens onder of rond het sociaal minimum.
- Netto participatiegraad: het percentage van de inwoners van 15-74 jaar dat betaald werk verricht.
- % personen met bijstand per inwoner van 15-64 jaar.

Bij al deze indicatoren kan een hogere score als 'gunstig' worden beoordeeld en kan dus worden getoetst op de vraag of sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie..

In dit hoofdstuk wordt eerst per indicator voor Zoetermeer bepaald hoe inkomende en uitgaande stromen zich tot elkaar verhouden. Dat gebeurt zowel voor de binnengemeentelijke als voor de intergemeentelijke migratiestromen. Vervolgens wordt op basis van deze informatie per postcodegebied een totaalindicator bepaald voor de mate waarin sprake is van een sociaal-economische roltrapfunctie, zowel voor binnengemeentelijke als voor intergemeentelijke stromen. Tenslotte wordt onderzocht of het voor Zoetermeer gevonden type resultaten voor Zoetermeer ook in het algemeen (in veel andere gemeenten) gevonden kunnen worden of dat Zoetermeer daarin een unieke positie inneemt. Daarbij wordt niet alleen vergeleken met alle Nederlandse gemeenten, maar ook met de twee benchmarkgroepen (groeikernenbenchmark en economische benchmark) en met kernsteden.

In figuur 4.1, 4.2 en 4.3 is per postcodegebied de verhouding weergegeven van de gemiddelde score op een indicator voor het bestemmingsgebied van uitgaande verhuizingen gedeeld door de gemiddelde score voor het herkomstgebied van inkomende verhuizingen. In figuur 4.1a geldt bijvoorbeeld dat verhuizers uit De Leyens naar postcodegebieden verhuizen waar het gemiddeld aantal geboorten lager ligt (gezien de score van 0.94 zes procent lager) dan in de postcodegebieden waar de verhuizers naar De Leyens vandaan komen wat betreft de intergemeentelijke verhuizingen. Voor de verhuizingen naar en vanuit andere postcodegebieden in Zoetermeer zijn de scores voor het aantal geboorten per inwoner voor de herkomstgebieden en bestemmingsgebieden vrijwel in evenwicht.

De resultaten leiden tot de volgende conclusies. Steeds wordt eerst ingegaan op de resultaten voor Zoetermeer als geheel (alleen intergemeentelijke verhuizingen), dan op de intergemeentelijke verhuizingen voor postcodegebieden en tenslotte op de binnengemeentelijke verhuizingen³:

- Voor het aantal geboorten per inwoner zijn de verschillen tussen bestemmings- en herkomstgebieden niet groot. Met enkele uitzonderingen zijn de verschillen kleiner dan vijf procent. Voor Zoetermeer is het gemiddeld aantal kinderen per inwoner in herkomstgebieden groter dan in bestemmingsgebieden, maar het verschil is zeer klein. Het is dus niet zo dat per

³ Palenstein wijkt vaak af van de resultaten voor de overige postcodegebieden. Dit is een gebied met een lage score op de sociaal-economische prestaties, waar tevens de afgelopen jaren aanpassingen in de woningvoorraad hebben plaatsgevonden (sloop van galerijflats en nieuwbouw van kleinere aantallen laagbouw). Het achterhalen van de redenen waarom de resultaten voor Palenstein afwijken van de meeste andere postcodegebieden betreft een specifieke analyse van een individueel gebied. Dat past niet binnen het kader van dit onderzoek, waarin naar algemene patronen wordt gezocht.

saldo sprake is van een verhuisstroom vanuit Zoetermeer naar kinderrijke postcodegebieden. Dat geldt ook voor elf van de zeventien postcodegebieden. Palenstein en Rokkeveen-Oost zijn voorbeelden van postcodegebieden waar het aantal kinderen per inwoner in bestemmingsgebieden van vertrekkers wel groter is dan in herkomstgebieden van vestigers. Voor de binnengemeentelijke verhuizingen geldt zelfs voor 15 postcodegebieden dat inkomende stromen van 'kinderrijker' delen van Zoetermeer komen dan waar de uitgaande stromen heengaan.

- Het percentage niet-Westerse allochtonen is voor Zoetermeer in herkomstgebieden van vestigers van buiten Zoetermeer duidelijk hoger dan in bestemmingsgebieden van vertrekkers naar buiten Zoetermeer. Dit duidt erop dat meer niet-Westerse allochtonen in Zoetermeer vestigen dan er vertrekken. Palenstein vormt de enige uitzondering. Ook voor de binnengemeentelijke verhuizingen geldt dat in herkomstgebieden het percentage niet-Westerse allochtonen veelal hoger is dan in bestemmingsgebieden, hoewel daarop enige uitzonderingen bestaan.
- Het gemiddeld opleidingsniveau is voor Zoetermeer als geheel wat hoger in bestemmingsgebieden dan in herkomstgebieden. Het verschil is echter niet groot. Het geldt wel voor 14 van de 17 postcodegebieden. Uitzonderingen zijn Dorp, Palenstein en Driemanspolder (centraal gelegen gebieden binnen Zoetermeer). Ook voor binnengemeentelijke verhuisstromen geldt dat de richting in het algemeen naar postcodegebieden met een wat hoger gemiddeld opleidingsniveau gaat.
- Voor Zoetermeer ligt het percentage koopwoningen in bestemmingsgebieden van vertrekkers buiten de gemeente gemiddeld hoger dan in herkomstgebieden van vestigers. Met uitzondering van Palenstein geldt dat voor alle postcodegebieden, met de grootste verschillen voor Buytenwegh-West, De Leyens en Seghwaert-Noord. Voor verhuizingen binnen Zoetermeer geldt dit voor elf van de zeventien postcodegebieden. Dat de verhuisstromen per saldo meer richting postcodegebieden met een hoog percentage koopwoningen gaan, geldt in het algemeen in wat sterker naarmate de sociaal-economische prestaties lager zijn (met Palenstein weer als belangrijke uitzondering).
- Voor Zoetermeer ligt het percentage woningen in bezit van woningcorporaties in bestemmingsgebieden van vertrekkers naar buiten de gemeente gemiddeld lager dan in herkomstgebieden van vestigers. Aangenomen mag worden dat postcodegebieden met een hoog percentage corporatiewoningen wat lagere sociaal-economische prestaties kennen dan postcodegebieden met een laag percentage corporatiewoningen. Wat betreft de intergemeentelijke migratie zijn er slechts twee postcodegebieden waarvoor de bestemmingsgebieden juist een hoger percentage corporatiewoningen kennen dan de herkomstgebieden, namelijk Palenstein en Driemanspolder. Voor de binnengemeentelijke verhuizingen geldt dat vier maal. In het algemeen gaan de verhuisstromen dus van gebieden met veel corporatiewoningen naar gebieden met weinig corporatiegebieden: een signaal voor het bestaan van een roltrapfunctie.
- De gemiddelde WOZ-waarde is in postcodegebieden waar inwoners van Zoetermeer heen vertrekken gemiddeld hoger dan in postcodegebieden waar vestigers in Zoetermeer vandaan komen. Van de postcodegebieden geldt dit voor de intergemeentelijke verhuizingen slechts niet voor Palenstein en Dorp. Aangevuld met Rokkeveen-West zijn dat ook de enige postcodegebieden waarvoor bij de binnengemeentelijke verhuisstromen de gemiddelde WOZ-waarde in de bestemmingsgebieden niet hoger is dan in de herkomstgebieden.
- Voor Zoetermeer ligt het gemiddeld inkomen per inwoner in bestemmingsgebieden van vertrekkers hoger dan in herkomstgebieden van vestigers. Dorp en Palenstein zijn hier weer de enige uitzonderingen. Bij de binnengemeentelijke migratie voegt Rokkeveen-West zich daarbij. Wat betreft deze indicator wijst dat dus zowel op een intergemeentelijke als een binnengemeentelijke roltrapfunctie.
- Soortgelijke patronen resulteren voor het percentage van de inwoners dat tot de landelijke hoogste 20% inkomens behoort. Ook hier geldt dat zowel intergemeentelijk als

binnengemeentelijk voor veertien van de zeventien postcodegebieden sprake lijkt te zijn van een roltrapfunctie, met Palenstein en Dorp weer als belangrijkste uitzonderingen.

- Wat betreft het percentage van de personen dat behoort tot de landelijke 40% met de laagste inkomens zou sprake zijn van roltrapfunctie indien in de bestemmingsgebieden van vertrekkers vanuit Zoetermeer het aandeel van inwoners dat tot de laagste 40% behoort lager zou zijn dan in de herkomstgebieden van vestigers. Voor Zoetermeer als geheel blijkt dit het geval te zijn, alsmede voor veertien postcodegebieden wat betreft intergemeentelijke verhuizingen en vijftien postcodegebieden wat betreft binnengemeentelijke verhuizingen. Ook hier geldt weer dat Palenstein en Dorp de uitzonderingen vormen.
- Soortgelijke resultaten gelden voor het percentage huishoudens met een inkomen onder of rond het sociaal minimum: voor de bestemmingsgebieden van vertrekkers ligt dat veelal lager dan voor de herkomstgebieden van vestigers, vooral wat betreft de intergemeentelijke migratiestromen.
- In de bestemmingsgebieden van vertrekkers ligt de netto participatiegraad gemiddeld wat hoger dan in de herkomstgebieden van vestigers, maar de verschillen zijn niet groot. Voor de intergemeentelijke verhuizingen geldt dit veertien maal, voor de binnengemeentelijke verhuizingen dertien maal, met opnieuw Dorp en Palenstein als de belangrijkste uitzonderingen.
- Er is sprake van een aanzienlijk verschil in het percentage bijstandsgerechtigden tussen herkomst- en bestemmingsgebieden. Vestigers in Zoetermeer komen uit postcodegebieden waar het percentage bijstandsgerechtigden gemiddeld ruim hoger ligt dan in postcodegebieden waar vertrekkers uit Zoetermeer heen gaan. Voor de intergemeentelijke verhuizingen geldt dat dertien maal, voor de binnengemeentelijke verhuizingen zelfs vijftien maal.

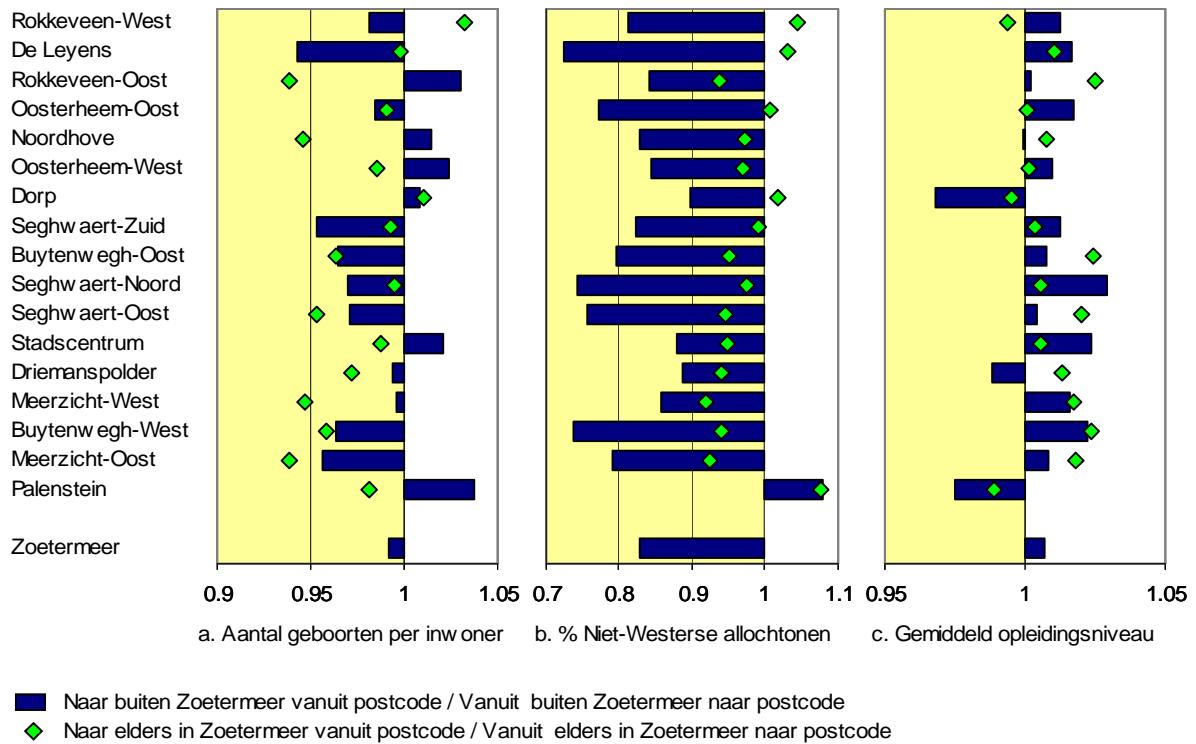
In het algemeen geldt dus dat zowel voor de binnengemeentelijke als voor de intergemeentelijke migratie sprake is van een 'roltrapfunctie'. Voor alle tien (van de in totaal twaalf) indicatoren waarvoor scores als 'gunstig' of 'ongunstig' kunnen worden beschouwd is voor Zoetermeer sprake van een sociaal-economische 'roltrapfunctie'. Dat geldt ook voor het merendeel van de postcodegebieden, zowel wat betreft de intergemeentelijke als de binnengemeentelijke verhuizingen. Van de twee 'neutrale' indicatoren zijn de verschillen tussen inkomende en uitgaande intergemeentelijke verhuisstromen voor het aantal geboorten per inwoner niet groot. Wat betreft het percentage niet-Westerse allochtonen geldt dat in de herkomstgebieden (inkomende migratie) het percentage hoger is dan in de bestemmingsgebieden (uitgaande migratie).

Verschillen tussen postcodegebieden

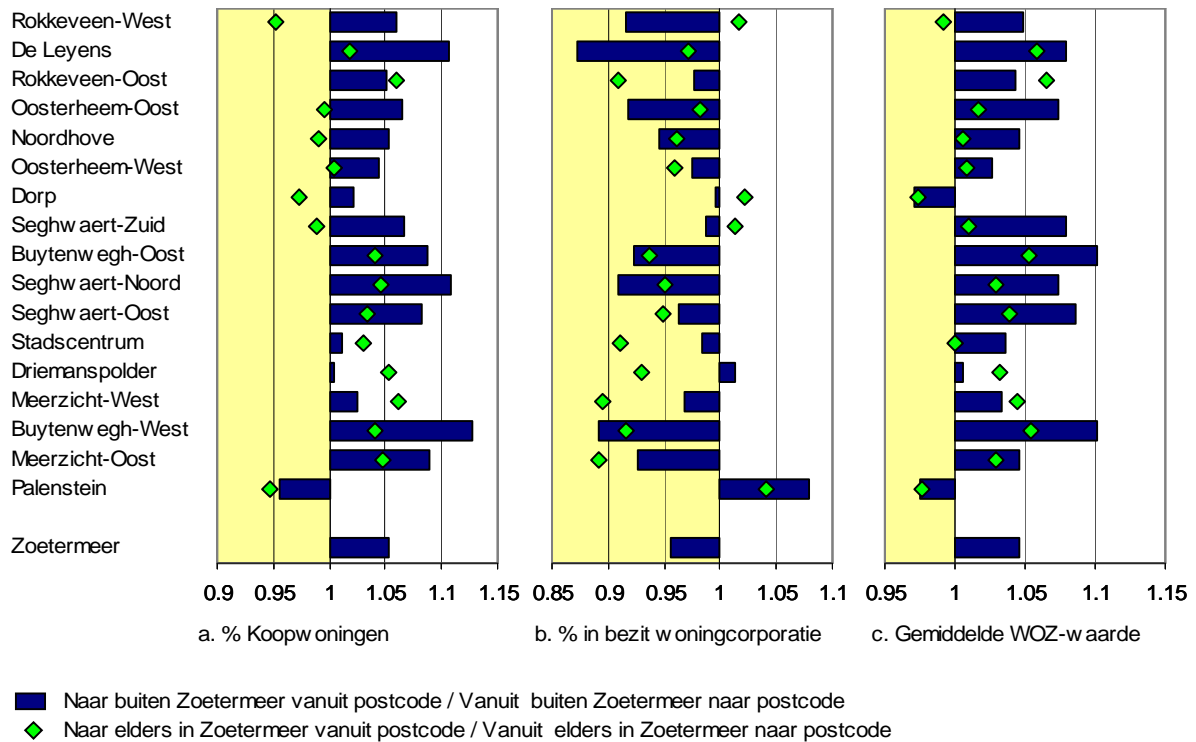
Er bestaan verschillen tussen postcodegebieden. Om daar inzicht in te krijgen is een 'totaalscore' bepaald op basis van de zes indicatoren voor de sociaal-economische kenmerken, aangevuld met de gemiddelde WOZ-waarde van woningen en het gemiddeld opleidingsniveau van de inwoners. Daarbij heeft een zodanige herberekening plaatsgevonden dat de totaalscore voor een postcodegebied maximaal 1 kan zijn en minimaal -1 voor postcodegebieden in Zoetermeer. Naarmate de score meer positief is, vervult een postcodegebied in sterkere mate een roltrapfunctie (hogere sociaal-economische prestaties in het bestemmingsgebied van uitgaande migratie dan in het herkomstgebied van inkomende migratie). Er is onderscheid gemaakt tussen een intergemeentelijke en binnengemeentelijke roltrapfunctie. Het resultaat staat in figuur 4.4.

Voor veertien postcodegebieden is sprake van een intergemeentelijke roltrapfunctie. Slechts voor Driemanspolder, Dorp en vooral Palenstein is dat niet het geval. Het grootste verschil tussen de sociaal-economische prestaties van bestemmings- en herkomstgebieden geldt voor Buytenwegh-West. Ook De Leyens en Seghwaert-Noord kennen in hoge mate een intergemeentelijke roltrapfunctie.

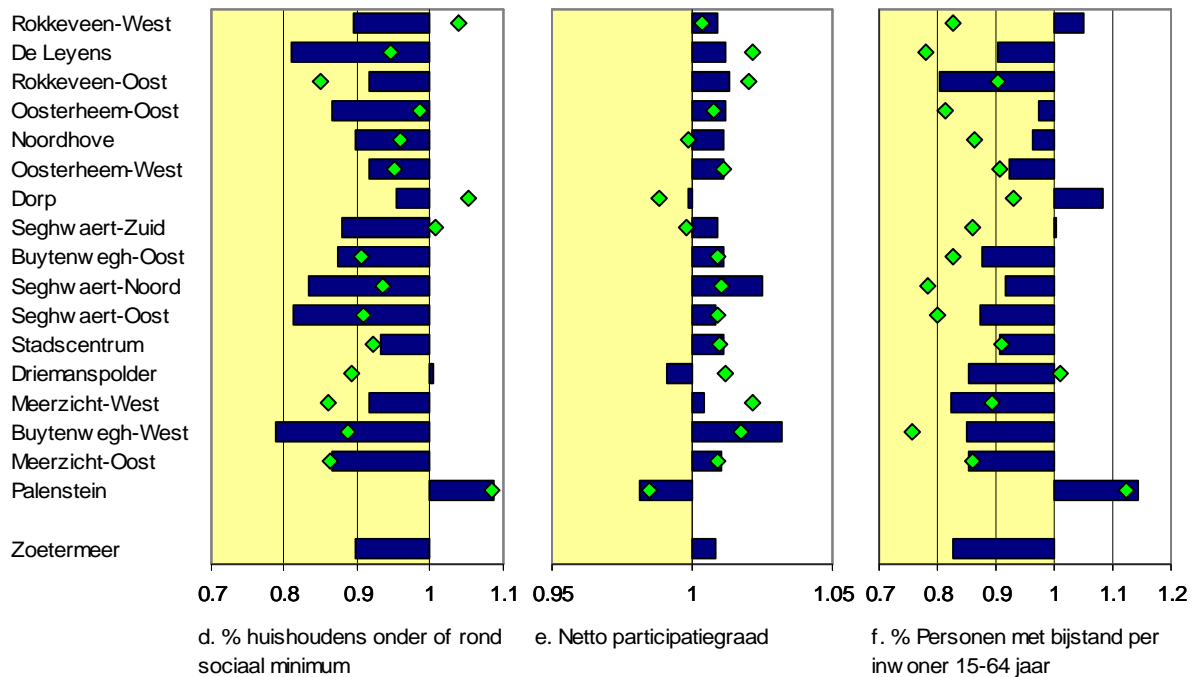
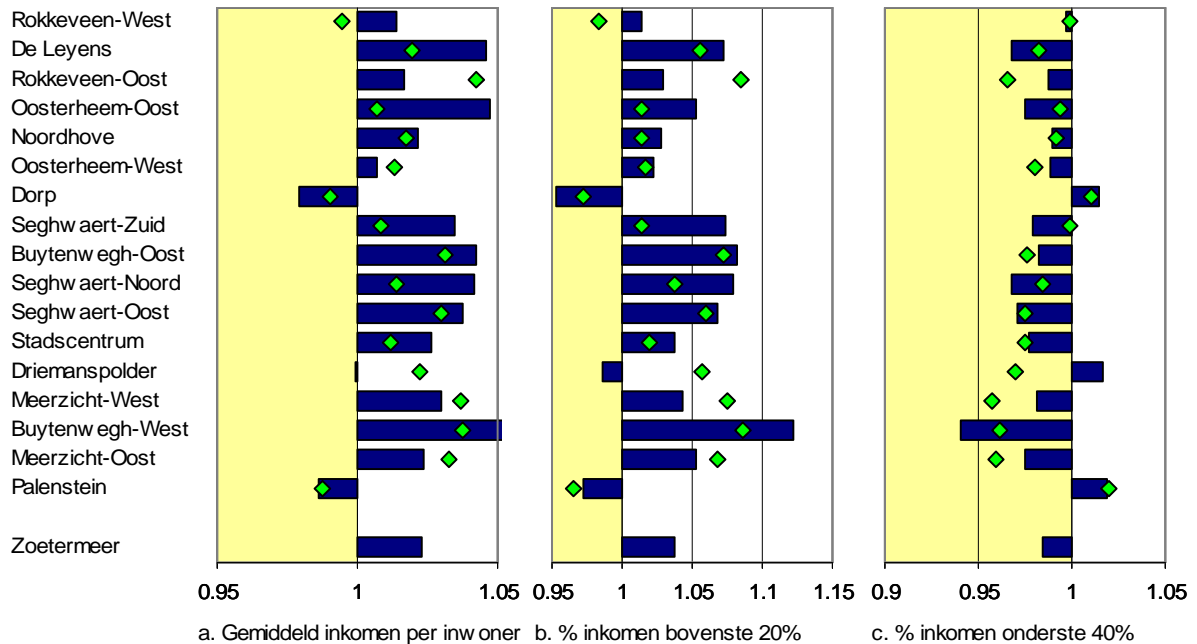
Figuur 4.1 Verhouding inkomende en uitgaande verhuisstromen; kenmerken bevolking, 2017-2019

Figuur 4.2 Verhouding inkomende en uitgaande verhuisstromen; woningkenmerken, 2017-2019

Figuur 4.3 Verhouding inkomende en uitgaande verhuisstromen; sociaal-economische kenmerken, 2017-2019

■ Naar buiten Zoetermeer vanuit postcode / Vanuit buiten Zoetermeer naar postcode
 ◆ Naar elders in Zoetermeer vanuit postcode / Vanuit elders in Zoetermeer naar postcode

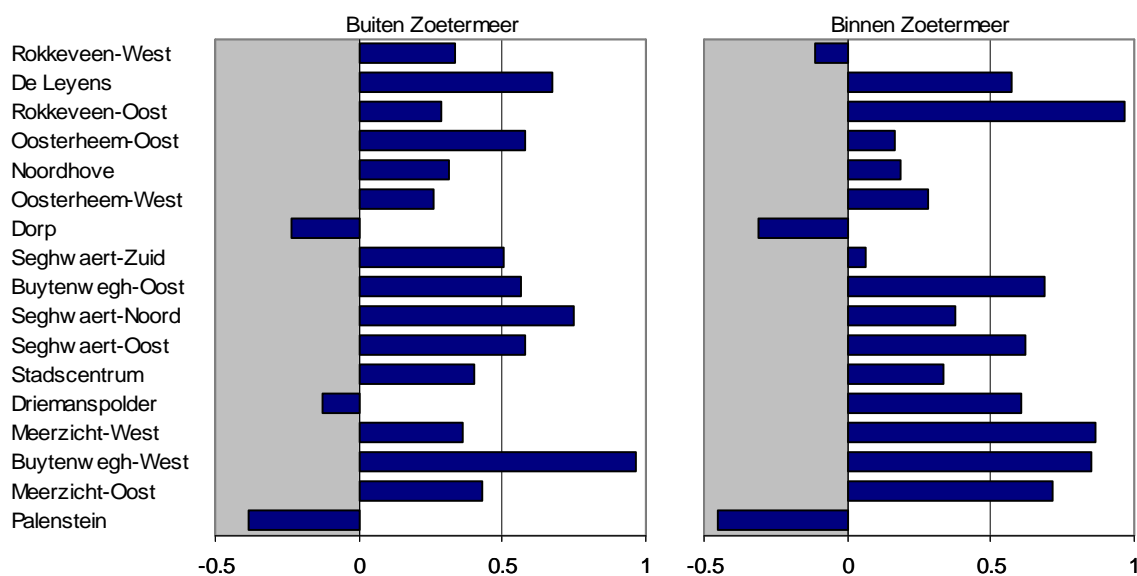
Er zijn ook veertien postcodegebieden waarvoor sprake is van een binnengemeentelijke roltrapfunctie. Ook hier zijn Palenstein en Dorp uitzondering, deze keer aangevuld met Rokkeveen-West. Dit laatste hangt samen met het feit dat de verhuisstromen van Rokkeveen-Oost naar Rokkeveen-West in de periode

2017-2019 duidelijk groter waren dan andersom. Aangezien voor Rokkeveen-West sprake is van (iets) hogere sociaal-economische prestaties geldt dat de stromen van Rokkeveen-West naar Rokkeveen-Oost dus van een gebied met een hogere naar een gebied met een lagere sociaal-economische status gaan: dat is in tegenstelling tot wat volgens de roltrapfunctie zou worden verwacht.

In figuur 4.5 zijn de totaalscores op de inter- en binnengemeentelijke weergegeven. Voor Dorp en vooral Palenstein is sprake van een 'omgekeerde roltrapfunctie'. Vertrekkers gaan daar naar postcodegebieden die gemiddeld lagere sociaal-economische prestaties leveren dan de postcodegebieden waar vestigers vandaan komen. Dergelijke postcodegebieden zouden kunnen worden aangemerkt als 'eindstations'. Inwoners zijn daar minder geneigd verder te verhuizen naar postcodegebieden met een hogere sociaal-economische status dan postcodegebieden met een typische sociaal-economische roltrapfunctie.

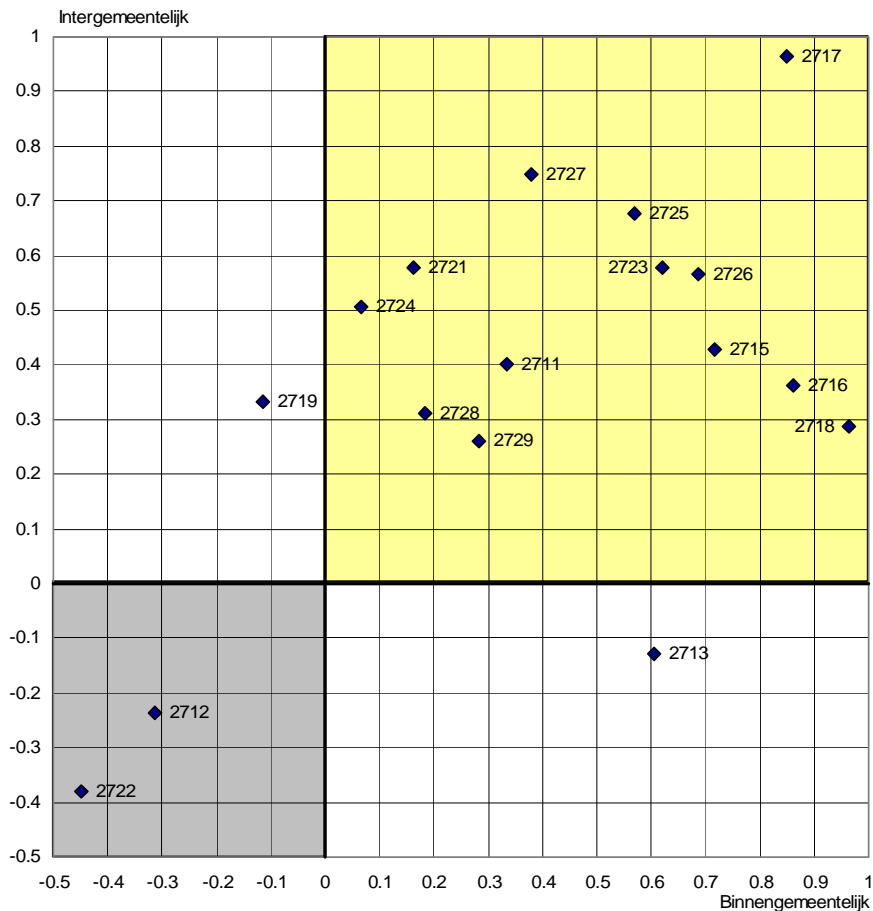
Figuur 4.4 Sociaal-economische roltrapfunctie

Voor Palenstein is dat overigens niet het geval. Daar spelen andere processen een rol, zoals de ingrijpende wijzigingen in de woningvoorraad in de periode 2017-2019, vestiging in Palenstein van statushouders vanuit postcodegebieden met een asielzoekerscentrum (maar geen lage sociaal-economische prestaties) en vertrek van inwoners van de gesloopte galerijflats naar postcodegebieden met lage sociaal-economische prestaties, onder andere in Den Haag. Rokkeveen-West kent een intergemeentelijke roltrapfunctie, maar dat geldt (om redenen die hiervoor zijn toegelicht) niet voor de binnengemeentelijke verhuisstromen. Voor Driemanspolder resulteert wel een binnengemeentelijke roltrapfunctie, maar geen intergemeentelijke roltrapfunctie. De overige dertien postcodegebieden combineren een binnengemeentelijke met een intergemeentelijke roltrapfunctie. Voor Buytenwegh-West is dat in sterke mate het geval: daarvoor is zowel sprake van een groot verschil tussen herkomst- en bestemmingsgebieden voor binnengemeentelijke verhuizingen als voor intergemeentelijke verhuizingen. Noordhove en Oosterheem-West kennen van de postcodegebieden met twee maal een roltrapfunctie de meest bescheiden scores (kleine verschillen tussen herkomst- en bestemmingsgebieden).

In figuur 4.6 staan kaartbeelden met de score op de roltrapfunctie. Postcodegebieden in het noordelijk deel van Zoetermeer kennen vaak een sterke intergemeentelijke roltrapfunctie terwijl postcodegebieden in het westelijk deel van Zoetermeer vaak een sterke binnengemeentelijke roltrapfunctie vervullen. In Dorp en directe omgeving is het minst sprake van een roltrapfunctie.

Figuur 4.5 Intergemeentelijke en binnengemeentelijke sociaal-economische roltrapfunctie

2721 Oosterheem-Oost	2727 Seghwaert-Noord	2717 Buytenweh-West
2729 Oosterheem-West	2725 De Leyens	2713 Driemanspolder
2719 Rokkeveen-West	2722 Palenstein	2716 Meerzicht-West
2728 Noordhove	2724 Seghwaert-Zuid	2715 Meerzicht-Oost
2711 Stadscentrum	2723 Seghwaert-Oost	2712 Dorp
2718 Rokkeveen-Oost	2726 Buytenweh-Oost	

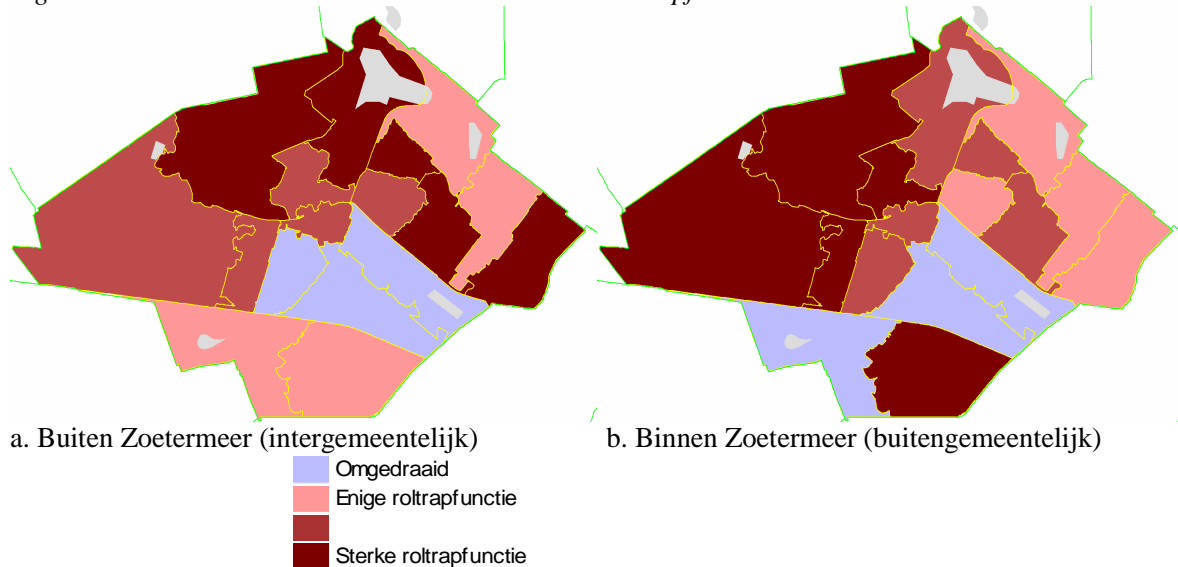
Zoetermeer in perspectief

De vraag is vervolgens in hoeverre de resultaten voor Zoetermeer afwijken van andere gemeenten. Daartoe zijn voor alle Nederlandse gemeenten scores voor de binnengemeentelijke en intergemeentelijke roltrapfunctie bepaald op basis van een soortgelijke samengestelde score als voor Zoetermeer. In tabel 4.1 staan de resulterende top-20 voor de intergemeentelijke roltrapfunctie en de resulterende top-20 voor de binnengemeentelijke roltrapfunctie. In figuur 4.7 en 4.8 staan kaartbeelden met de scores voor alle gemeenten voor de intergemeentelijke en de binnengemeentelijke roltrapfunctie.

Zoetermeer is de enige gemeente die zowel voor de binnengemeentelijke als de intergemeentelijke roltrapfunctie in de gemeentelijke top-20 staat. In de top-20 voor de intergemeentelijke roltrapfunctie staan vier van de zes gemeenten uit de groeikernenbenchmark. In de top-20 staan tevens maar liefst twaalf gemeenten uit het zuidelijk deel van Zuid-Holland, aangevuld met Leiderdorp. Drie gemeenten ten noorden van Amsterdam, Nieuwegein en Stichtse Vecht bij Utrecht, Westervoort en Nuenen c.a. completeren de top-20. Slechts twee gemeenten uit de top-20 komen dus niet uit de Randstad. Gemeenten met een binnengemeentelijke roltrapfunctie liggen veel meer verspreid door Nederland. Zuid-Holland

staat vier maal in de top-20 en Noord-Holland drie maal, maar daarnaast zijn ook Gelderland (vier maal), Flevoland (drie maal, waaronder twee gemeenten uit de groeikernenbenchmark), Noord-Brabant en Zeeland (beide twee maal), Overijssel en Limburg (beide één maal) vertegenwoordigd in de top-20.

Figuur 4.6 Kaartbeelden sociaal-economische roltrapfunctie

Toelichting: In de 'rode gebieden' is sprake van een sociaal-economische roltrapfunctie. De sociaal-economische prestaties zijn dan in de bestemmingsgemeenten van uitgaande verhuisstromen hoger dan in de herkomstgemeenten van inkomende verhuisstromen. In de 'blauwe gebieden' is dat juist omgedraaid. Er is dan geen sprake van een roltrapfunctie.

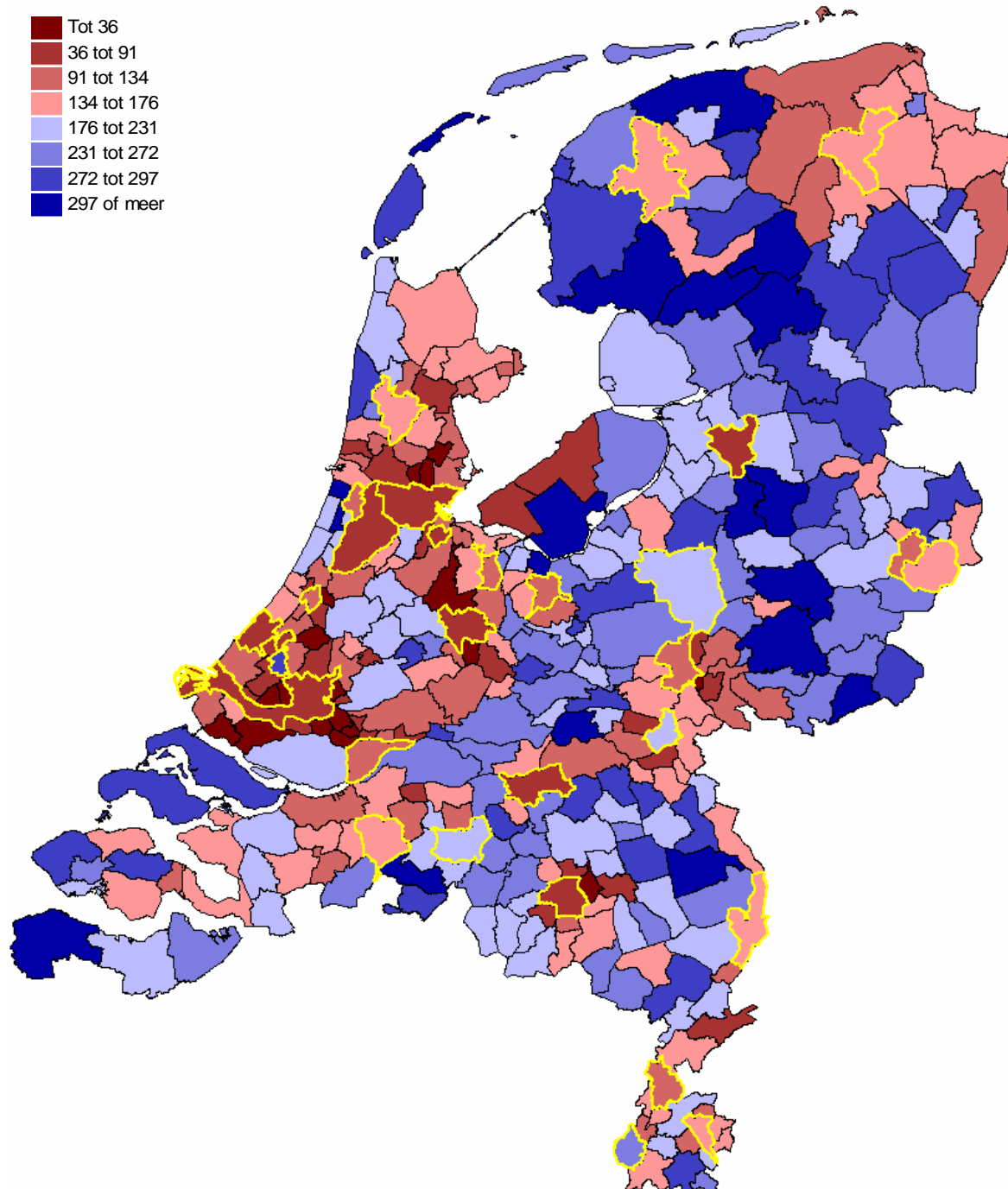
Tabel 4.1 Ranglijst intergemeentelijke en binnengemeentelijke roltrapfunctie

Positie	Intergemeentelijke roltrapfunctie		Binnengemeentelijke roltrapfunctie	
	Gemeente	Score	Gemeente	Score
1	Barendrecht	3.2	Harderwijk	5.2
2	Ridderkerk	7.4	Heerhugowaard	15.1
3	Nissewaard	8.6	Gorinchem	16.2
4	Purmerend	10.3	Helmond	18.1
5	Capelle aan den IJssel	13.7	Almelo	18.1
6	Landsmeer	13.8	Zevenaar	18.3
7	Westervoort	17.6	Delft	20.7
8	Zwijndrecht	18.4	Lelystad	20.9
9	Oostzaan	19.6	Weesp	21.9
10	Leiderdorp	23.8	Almere	25.0
11	Nieuwegein	23.9	Zoetermeer	25.6
12	Stichtse Vecht	26.6	Oosterhout	27.3
13	Zoetermeer	29.4	Heemskerk	28.4
14	Vlaardingen	29.8	Urk	32.4
15	Hellevoetsluis	29.9	Zaanstad	32.6
16	Hendrik-Ido-Ambacht	30.9	Tiel	33.0
17	Schiedam	33.8	Terneuzen	33.4
18	Nuenen, Gerwen en Nederwetten	34.8	Voorst	35.1
19	Papendrecht	36.8	Maastricht	36.4
20	Krimpen aan den IJssel	40.6	Goes	38.8

Toelichting: de score is bepaald als de gemiddelde positie van selectie van indicatoren op de ranglijst van 355 gemeenten volgens de gemeentelijk indeling van 2020. Groen gemarkeerd zijn gemeenten die behoren tot de groeikernenbenchmark, blauw gemarkeerd zijn gemeenten die behoren tot de economische benchmark. Capelle aan den IJssel behoort tot beide benchmarks.

Er staan twee kernsteden (volgens de gemeentelijke indeling van Bureau Louter; met een gele contour in de kaartbeelden) in de top-20 (Delft en Maastricht) en zeven regionale kernen.

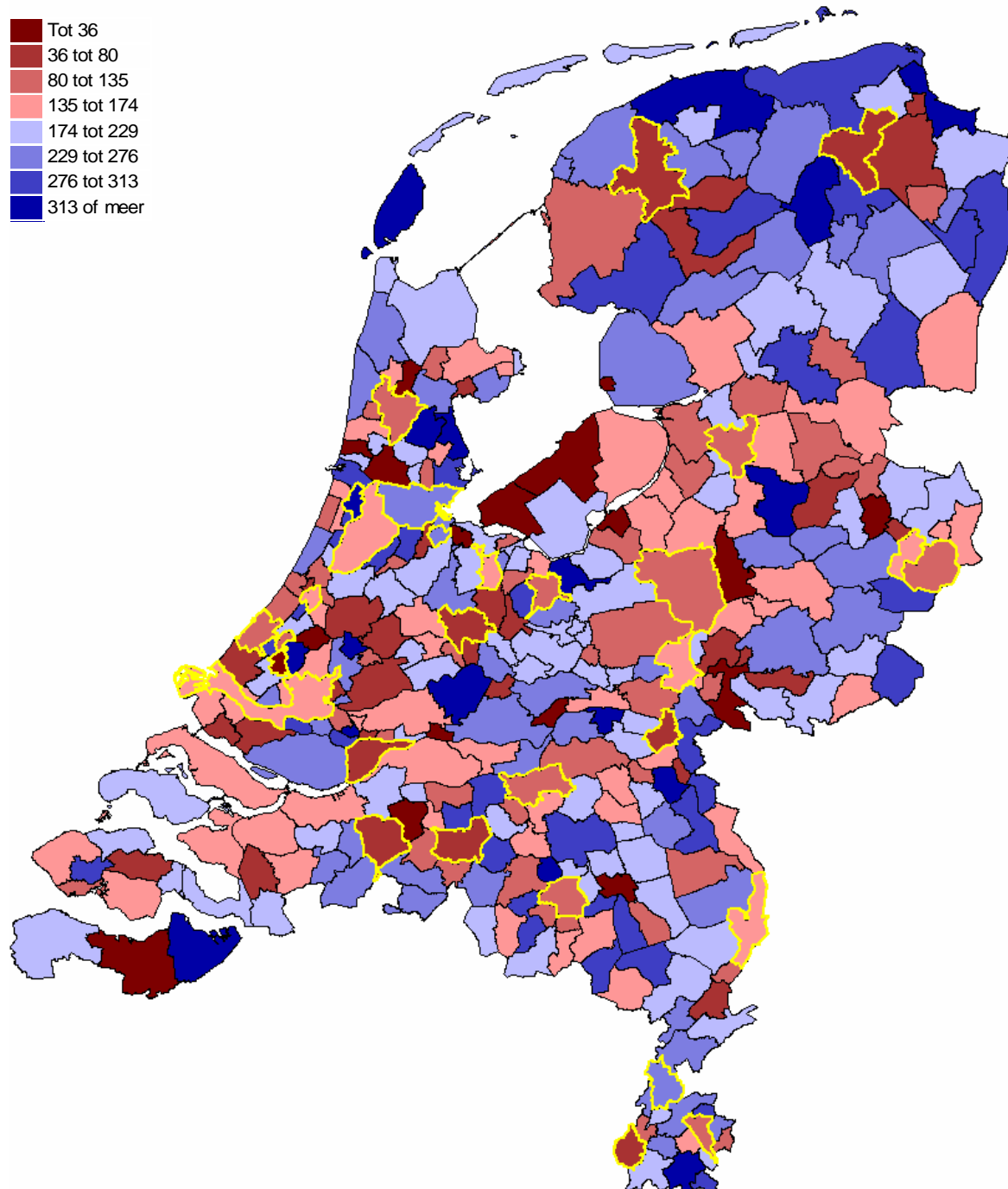
Figuur 4.7 Intergemeentelijke roltrapfunctie

Uit figuur 4.7 blijkt dat vooral de verstedelijkte delen van de Randstad een roltrapfunctie vervullen, alsmede enkele verstedelijkte gebieden elders in Nederland. Voor 23 van de 28 kernsteden is sprake van

een bovengemiddelde roltrapfunctie (de 'rode gebieden'). De enige uitzonderingen zijn Apeldoorn, Nijmegen, Delft, Tilburg en Maastricht. De laatste vier zijn universiteitssteden.

Figuur 4.8 *Binnengemeentelijke roltrapfunctie*

De 'blauwe gebieden' (hogere sociaal-economische prestaties in herkomstgebieden van inkomende stromen dan in bestemmingsgebieden van uitgaande stromen) zijn veelal landelijk gelegen gemeenten, die blijkbaar vaak als 'eindstation' in de wooncarrière fungeren. Hiertoe behoren een deel van het Groene

Hart, kustgemeenten en een groot deel van de gemeenten in Fryslân, Drenthe, Overijssel en Gelderland (met uitzondering van Arnhem-Nijmegen).

Gemeenten met een binnengemeentelijke roltrapfunctie komen wat meer verspreid over Nederland voor. Maar liefst 25 van de 28 kernsteden kennen een binnengemeentelijke roltrapfunctie. Amsterdam, Haarlem en Sittard-Geleen vormen de uitzonderingen. Voor Amsterdam zou een mogelijke verklaring kunnen zijn dat het binnen Amsterdam niet lukt om te verhuizen van postcodegebieden met een lage sociaal-economische status naar postcodegebieden met een hoge sociaal-economische positie omdat de woningen daar vooral worden gekocht door expats (internationale migratie). Bij Haarlem zou de verklaring kunnen zijn dat de binnengemeentelijke roltrap voor inwoners van Haarlem niet werkt omdat woningen in de postcodegebieden met een hoge sociaal-economische positie juist worden gekocht door vestigers uit Amsterdam.

In figuur 4.9 staat de combinatie van de scores op de intergemeentelijke en de binnengemeentelijke roltrapfunctie. Hierin valt de positie van Zoetermeer op, met op beide typen roltrapfuncties een hoge score. Overigens geldt voor de gemeenten in de groeikernenbenchmark in het algemeen dat zij hoog tot zeer hoog scoren op de beide roltrapfuncties, met voor Almere en Lelystad het accent meer op de binnengemeentelijke roltrapfunctie en voor de andere vier voormalige groeikernen op de intergemeentelijke roltrapfunctie. Blijkbaar fungeren groeikernen als een opvanglocatie van vertrekkers uit de grote steden om, eventueel na nog een verhuizing naar een 'welvarender' gebied binnen de eigen gemeente, door te schuiven naar gebieden met hoge sociaal-economische prestaties. In wat mindere mate lijken de gemeenten uit de economische benchmark ook een dergelijke rol te vervullen, vooral wat betreft de intergemeentelijke roltrapfunctie.

Roltrapfunctie en ontwikkeling sociaal-economische prestaties

Het vervullen van een roltrapfunctie die wordt afgeleid uit migratiebewegingen hoeft niet noodzakelijk tot een ongunstige sociaal-economische ontwikkeling te leiden. Weliswaar vormt een situatie waarbij vertrekkers naar bestemmingsgebieden met hogere sociaal-economische prestaties gaan dan de herkomstgebieden waar vestigers vandaan komen een aanwijzing dat een gemeente per saldo welvarende inwoners verliest. Maar dat is niet het volledige verhaal. Aanvullend is sprake van internationale migratie die ook in gemeenten met een binnenlandse roltrapfunctie tot het toevloeien van 'welvarenden' kan leiden. Maar ook kunnen juist degenen die binnen de gemeente blijven wonen zich verder ontwikkelen in aspecten als opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. Dat geldt bijvoorbeeld voor gemeenten met veel hoger onderwijs, met name wanneer afgestudeerden na het voltooien van hun studie niet verhuizen naar elders.

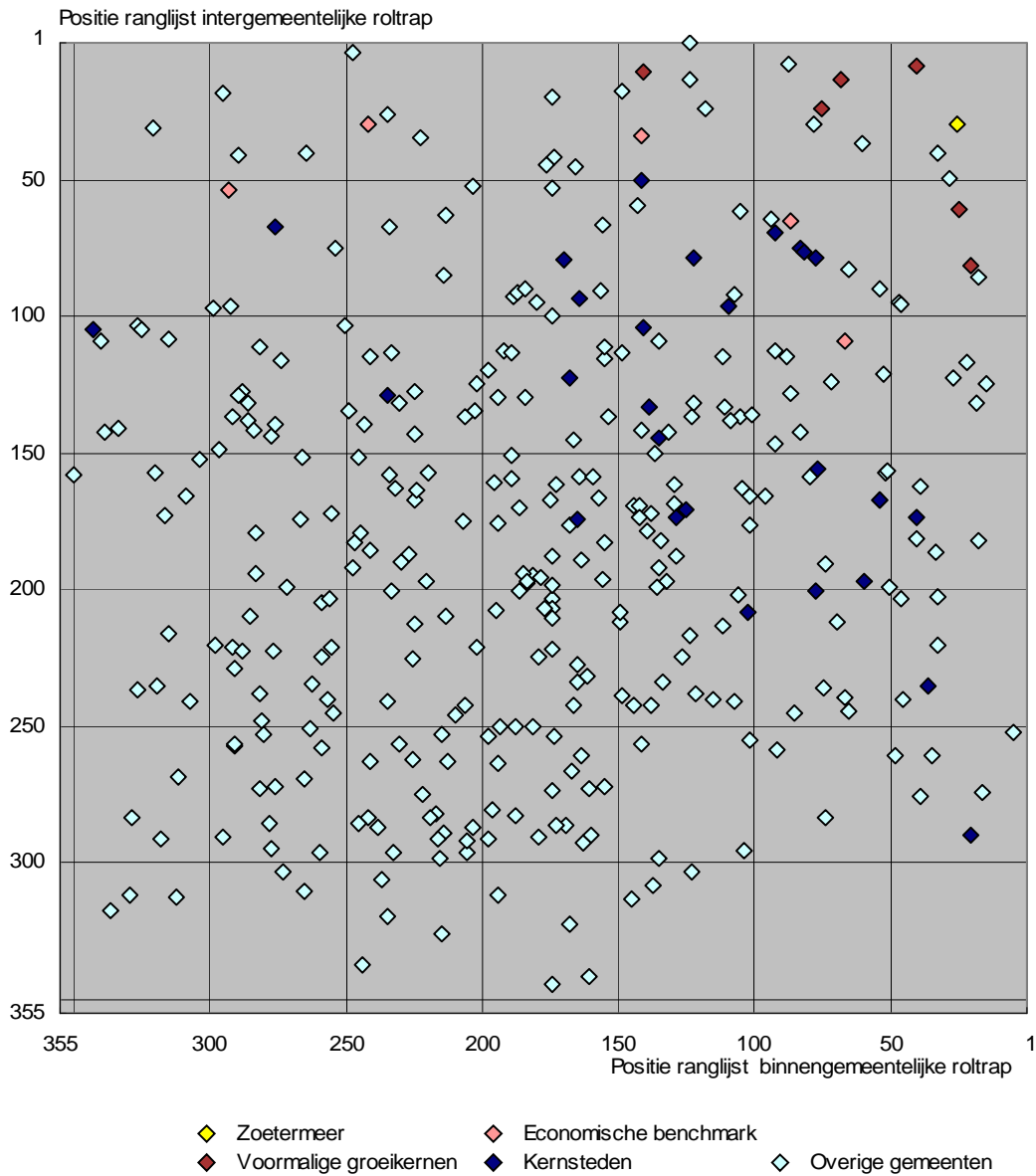
Om de 'roltrapfunctie' in perspectief te plaatsen is daarom per gemeente bepaald wat de ontwikkeling volgens de Monitor Sociaal-Economische Prestaties was in de periode 2017-2020 (standgegevens van 2017 tot 2020; vergelijkbaar met de stroomgegevens voor de migratie in de periode 2017-2019). Er zijn vervolgens vier typen gemeenten onderscheiden (zie figuur 4.10):

- Type 1: zowel een intergemeentelijke roltrapfunctie als een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (groen).
- Type 2: Geen intergemeentelijke roltrapfunctie, maar een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (lichtblauw).
- Type 3: Geen intergemeentelijke roltrapfunctie als een benedengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (lichtgrijs).
- Type 4: een intergemeentelijke roltrapfunctie, maar een benedengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (donkerblauw).

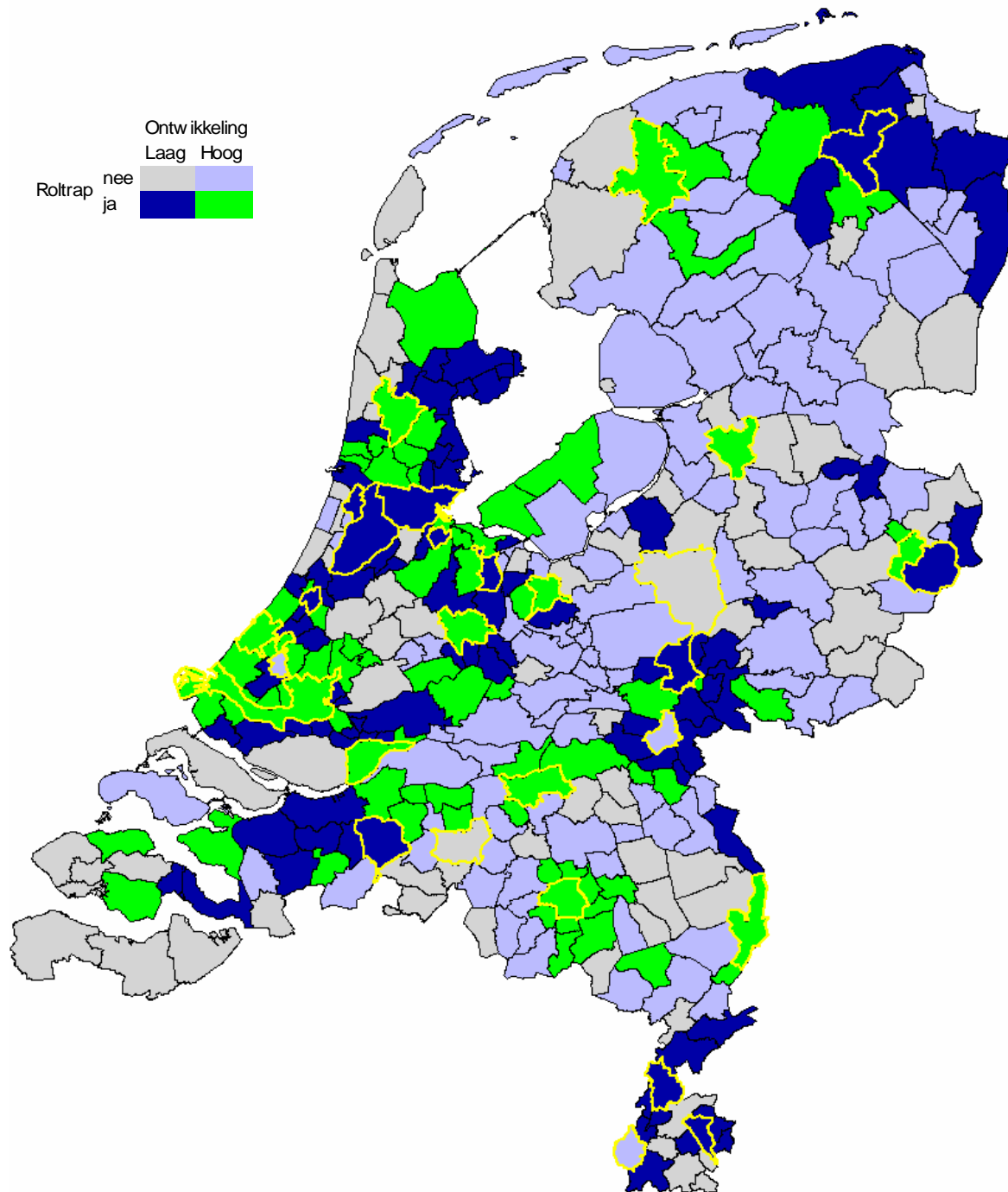
Zoetermeer behoort tot het vierde type: een intergemeentelijke roltrapfunctie en tegelijkertijd een terugvallende score op de sociaal-economische prestaties in de 3-jaars periode 2017-2020. Vrijwel alle voormalige groeikernen (ook de groeikernen die niet tot de groeikernenbenchmark behoren) vallen binnen

dit type, met Almere en Lelystad als uitzondering (daar is sprake van een bovengemiddelde ontwikkeling van de score op de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020). Van de kernsteden behoren er elf tot dit type, maar zijn er ook twaalf die een intergemeentelijke roltrapfunctie combineren met een bovengemiddelde ontwikkeling van de sociaal-economische prestaties in de periode 2017-2020 (de 'groene' gebieden in figuur 4.10).

Figuur 4.9 Scores op binnen- en intergemeentelijke roltrapfunctie

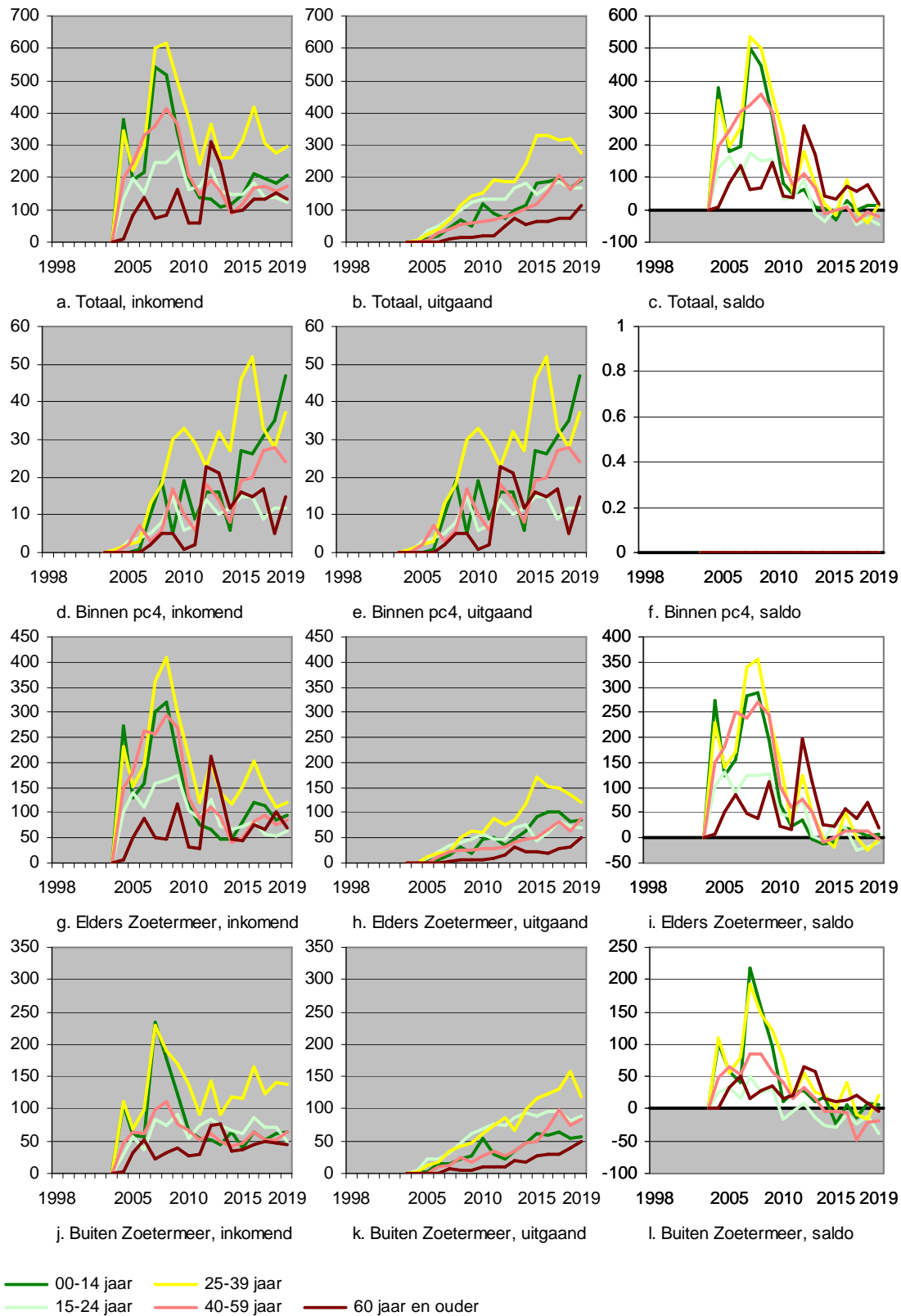
Figuur 4.10 Typering op basis van ontwikkeling Monitor Sociaal-Economische Prestaties en intergemeentelijke roltrapfunctie

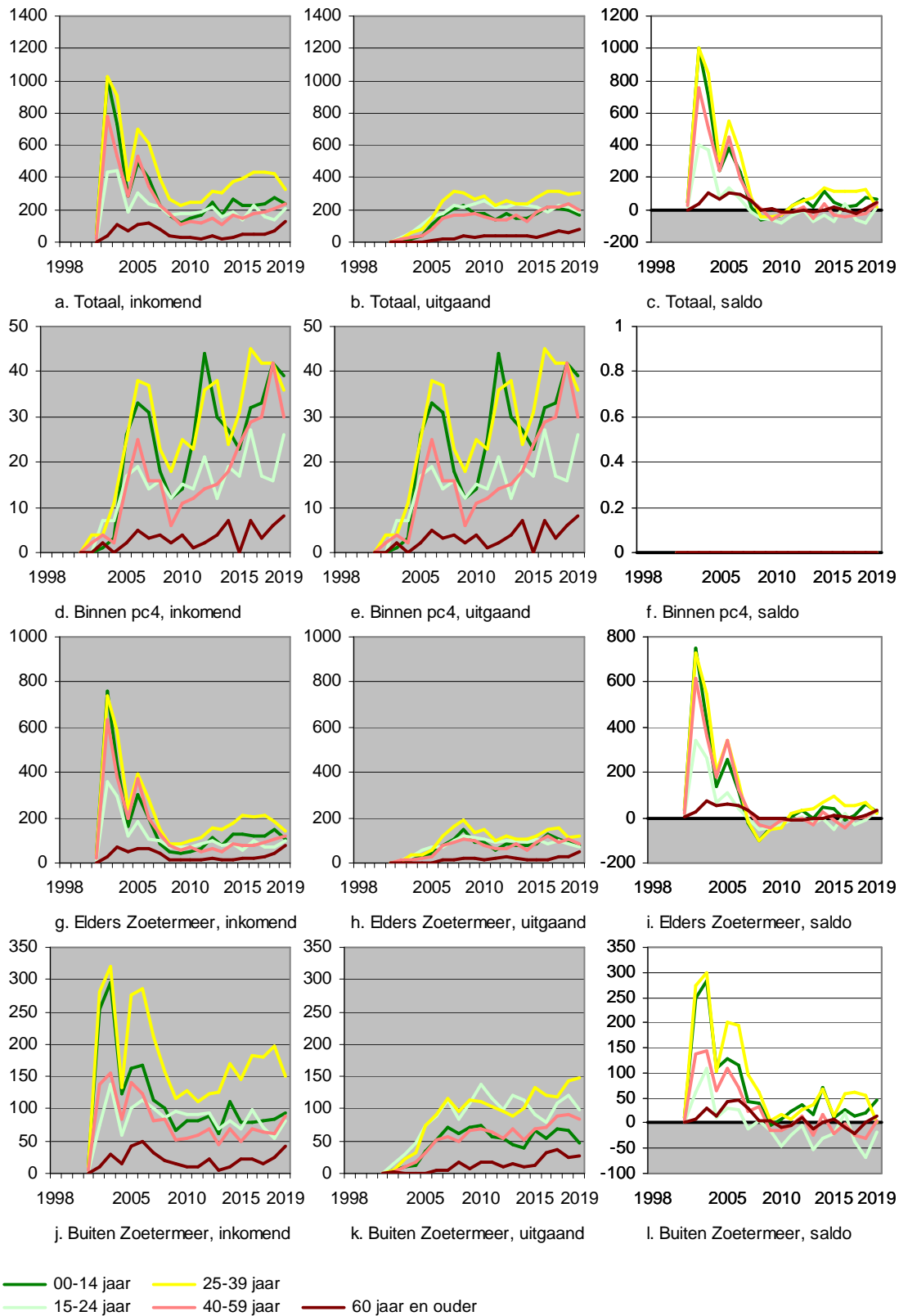

Bijlage I Verhuizingen van en naar postcodegebieden

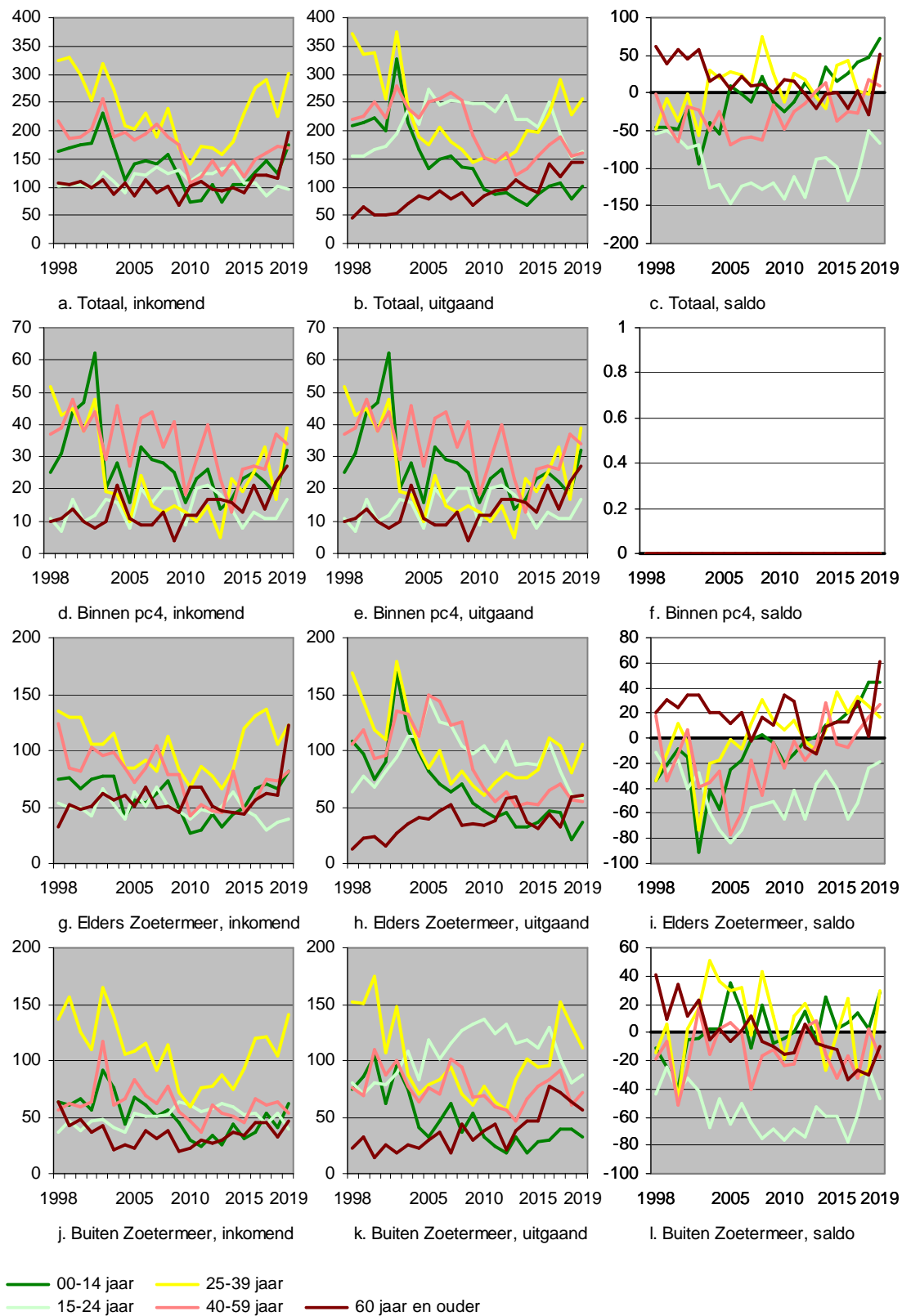
Figuur I.1.1 Oosterheem-Oost: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

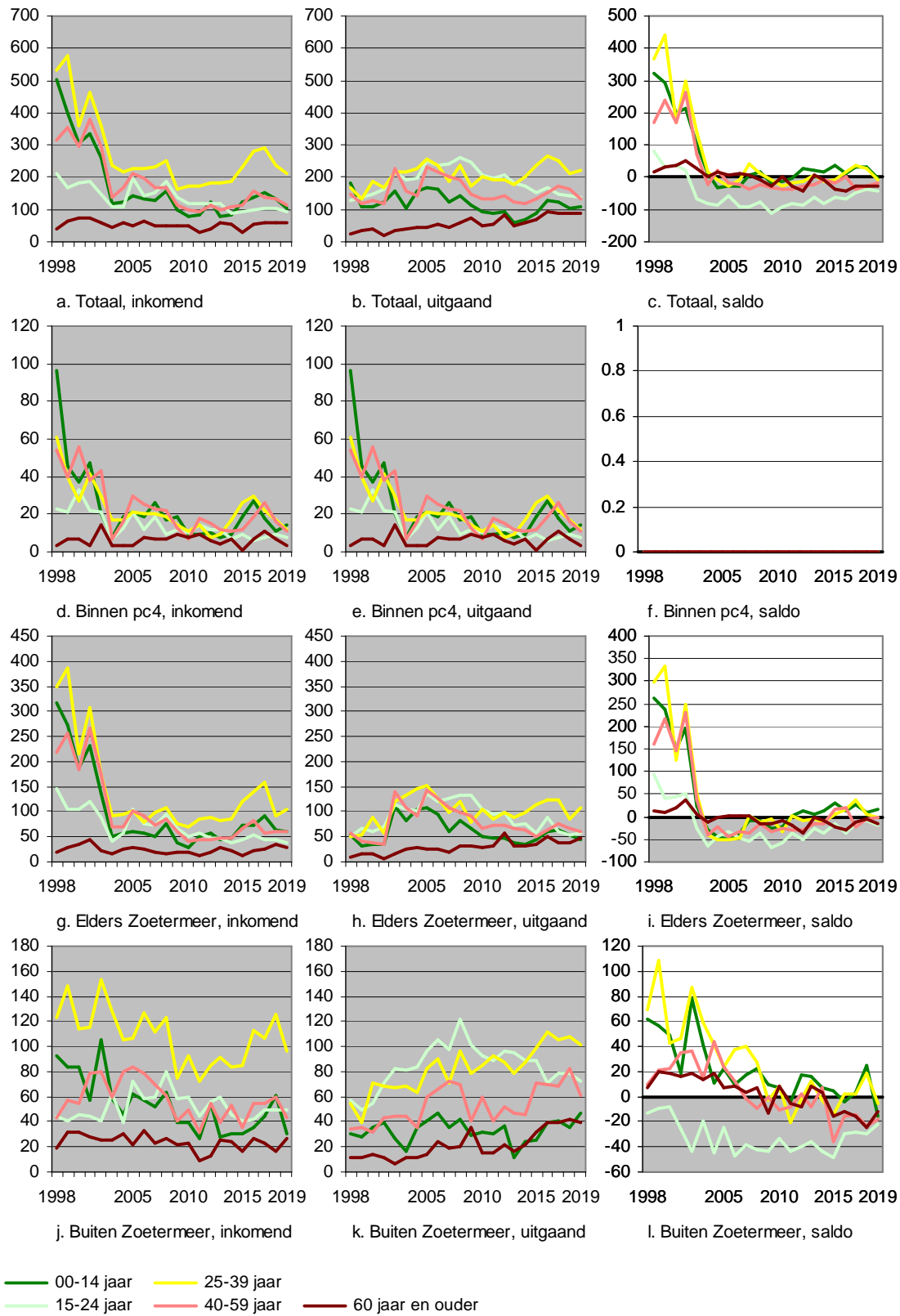
Figuur I.1.2 Oosterheim-West: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

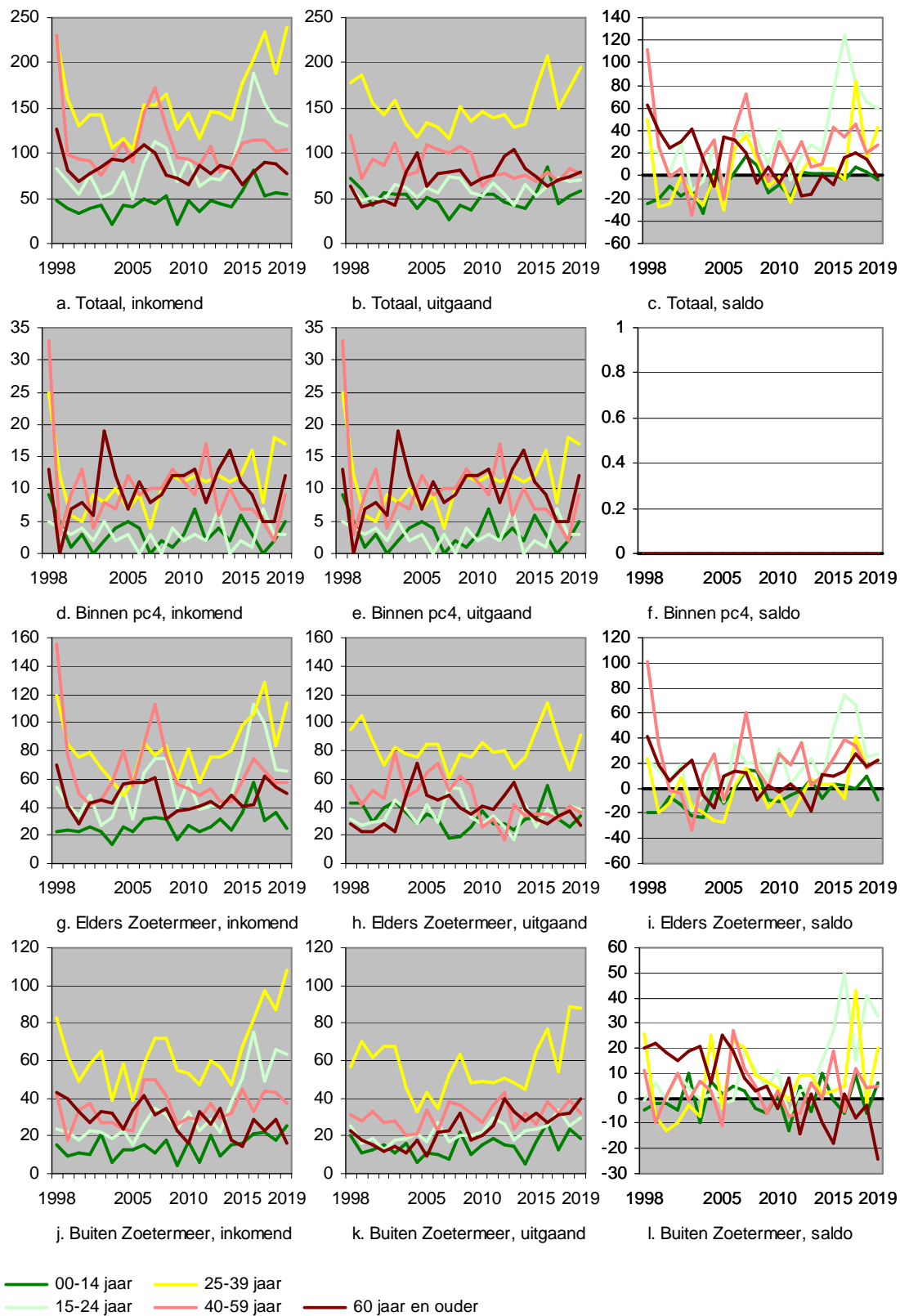
Figuur I.1.3 Rokkeveen-West: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

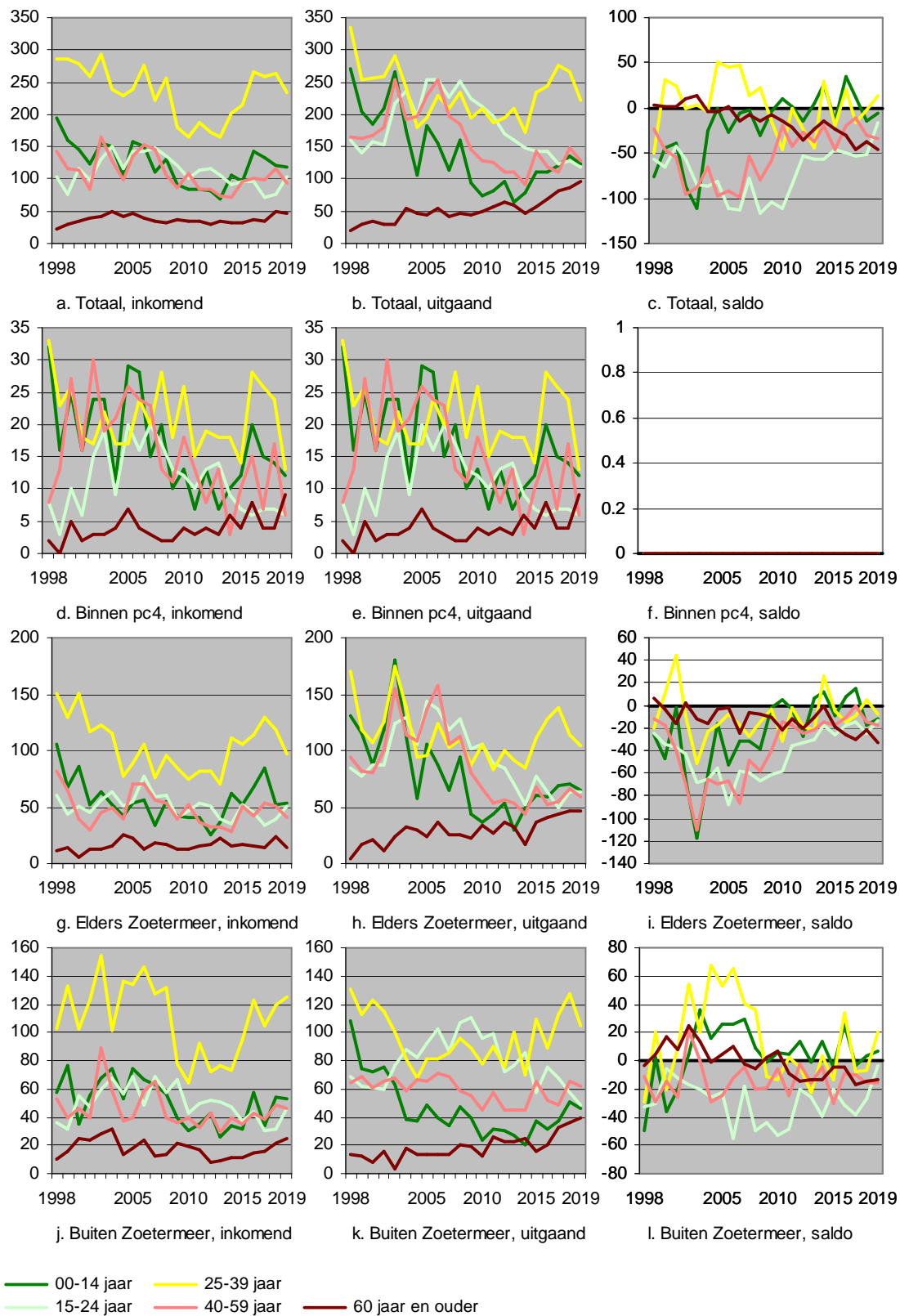
Figuur I.1.4 Noordhove: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

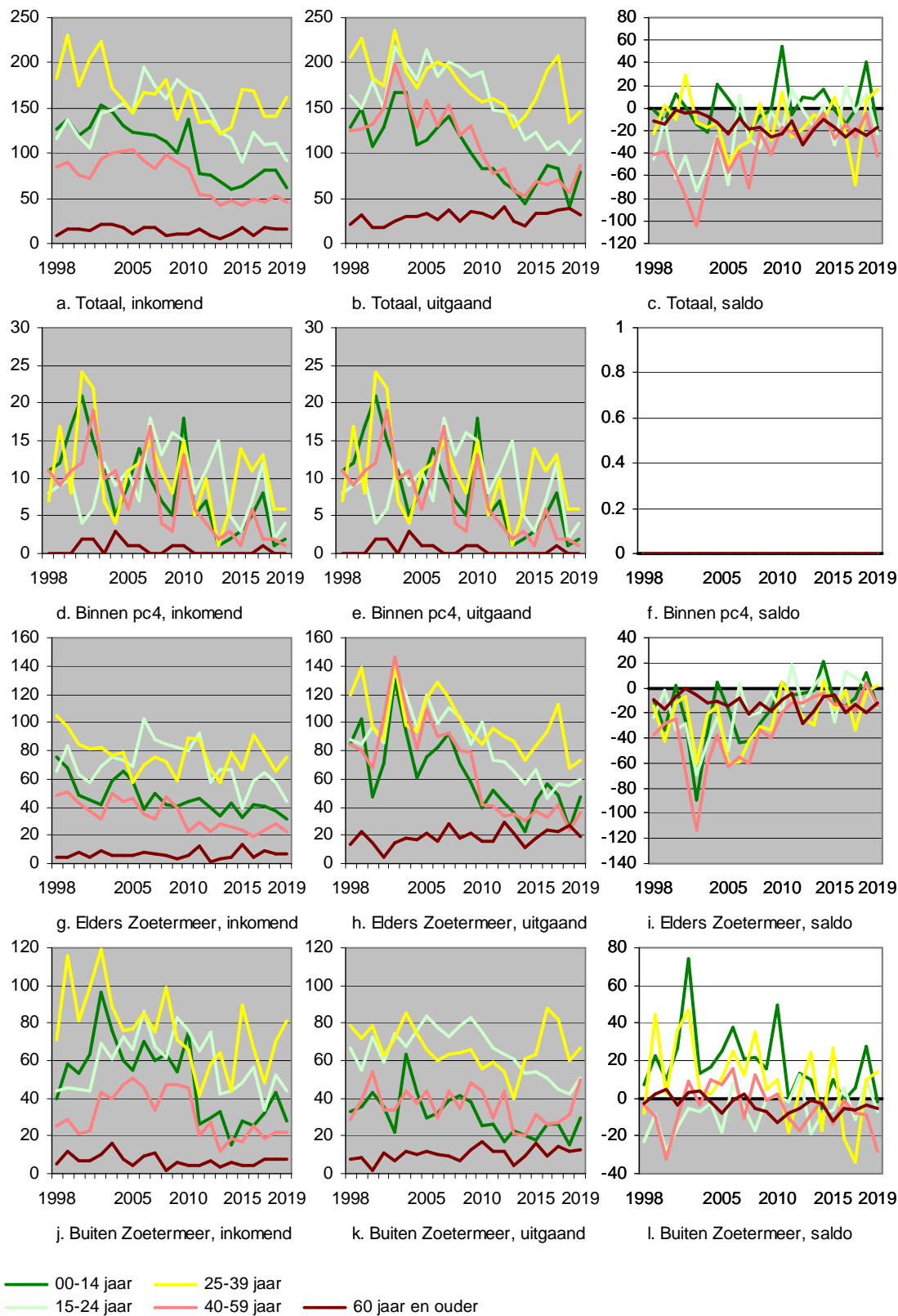
Figuur I.1.5 Stadscentrum: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

Figuur I.1.6 Rokkeveen-Oost: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

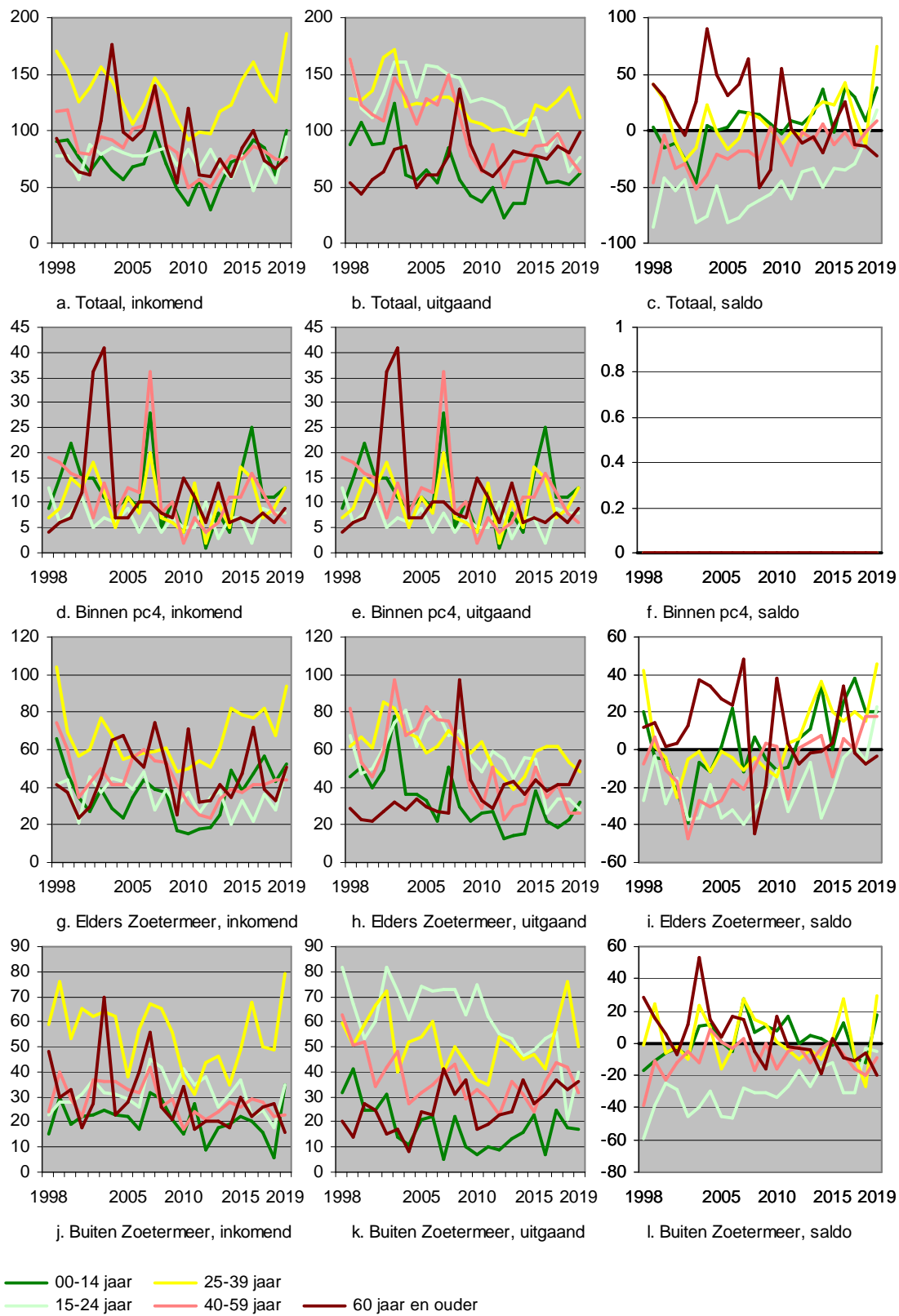

Figuur I.1.7 Seghwaert-Noord: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

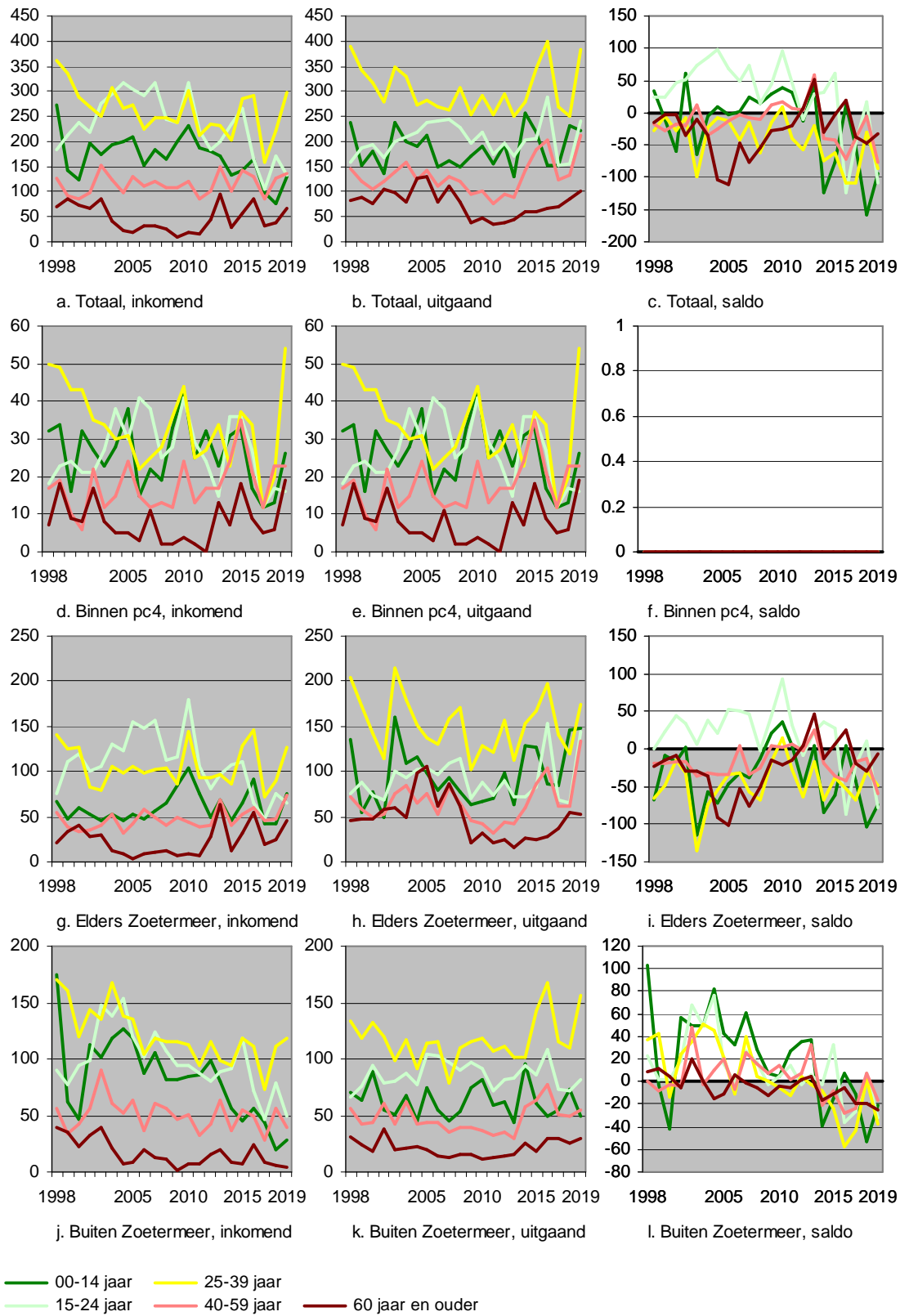

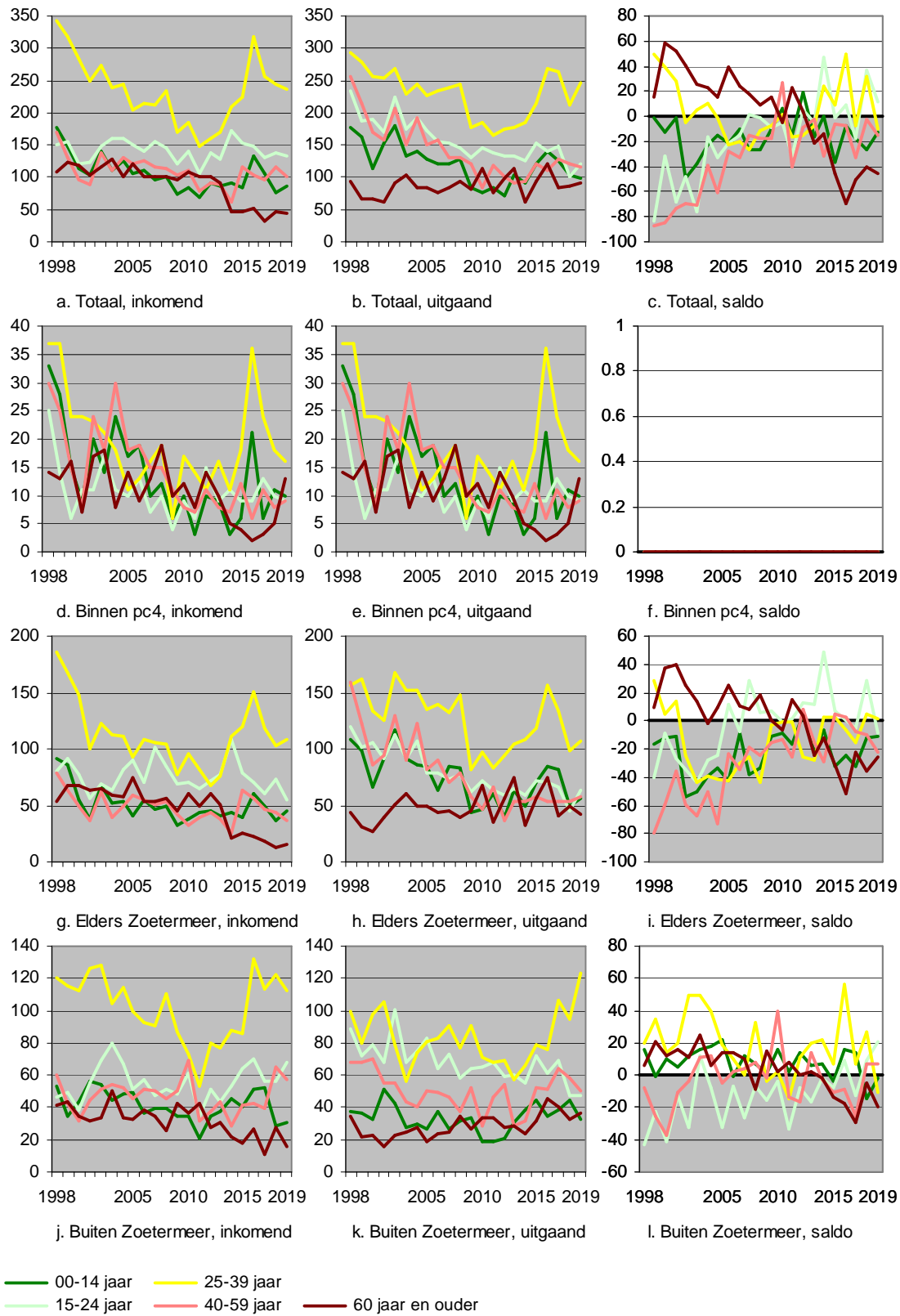
Figuur I.1.8 De Leyens: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

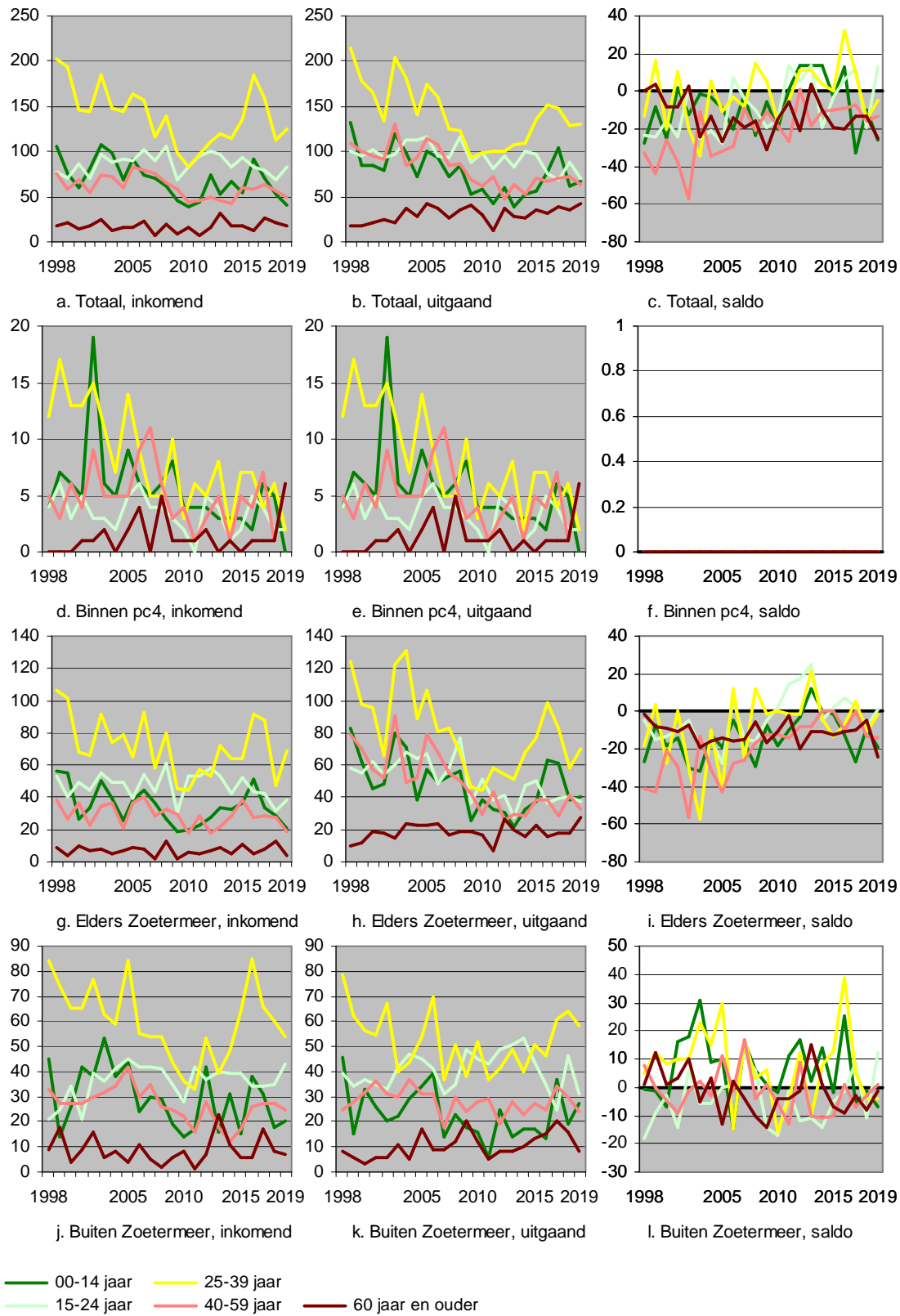
Figuur I.1.9 Palenstein: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

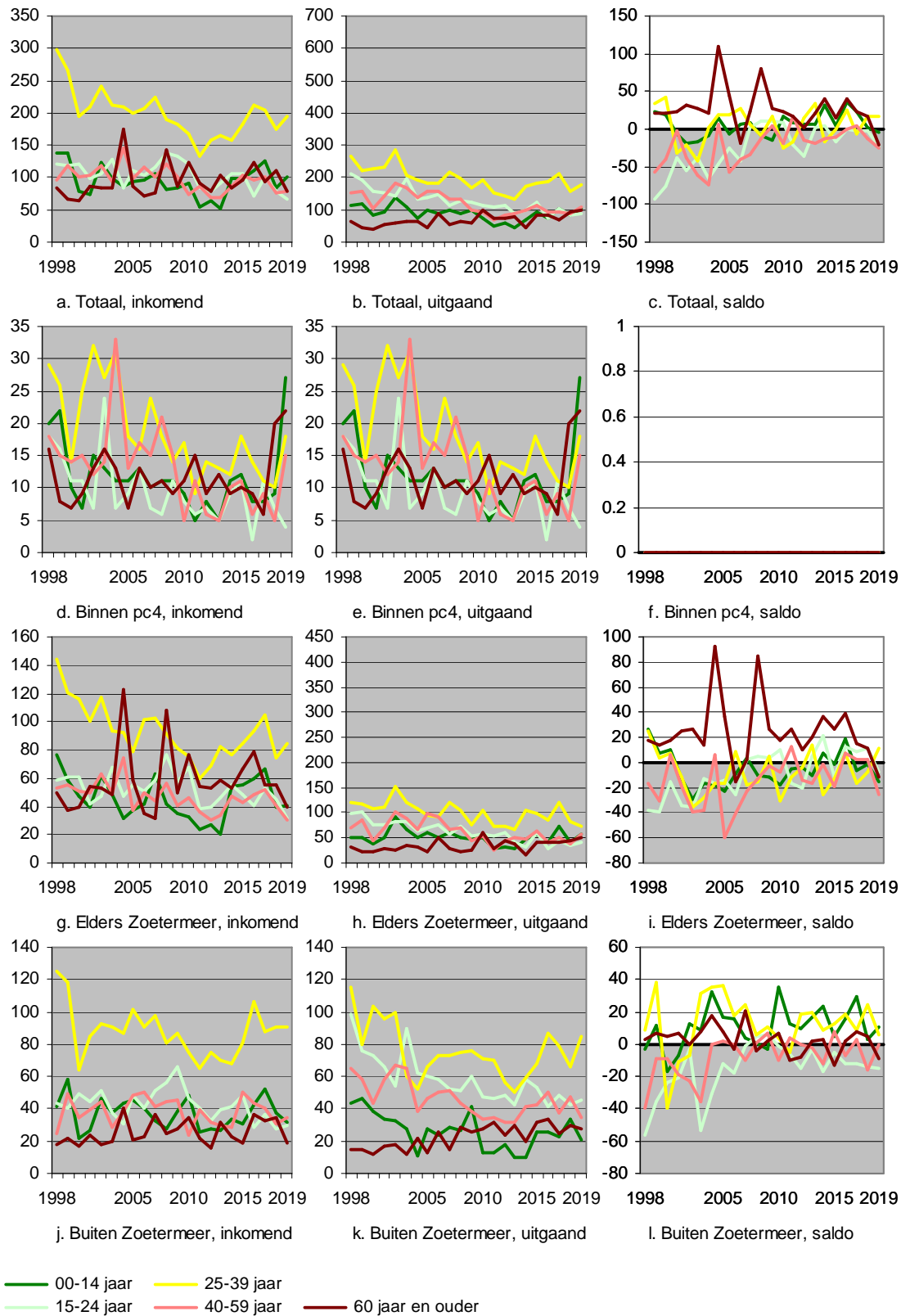
Figuur I.1.10 Seghwaert-Zuid: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

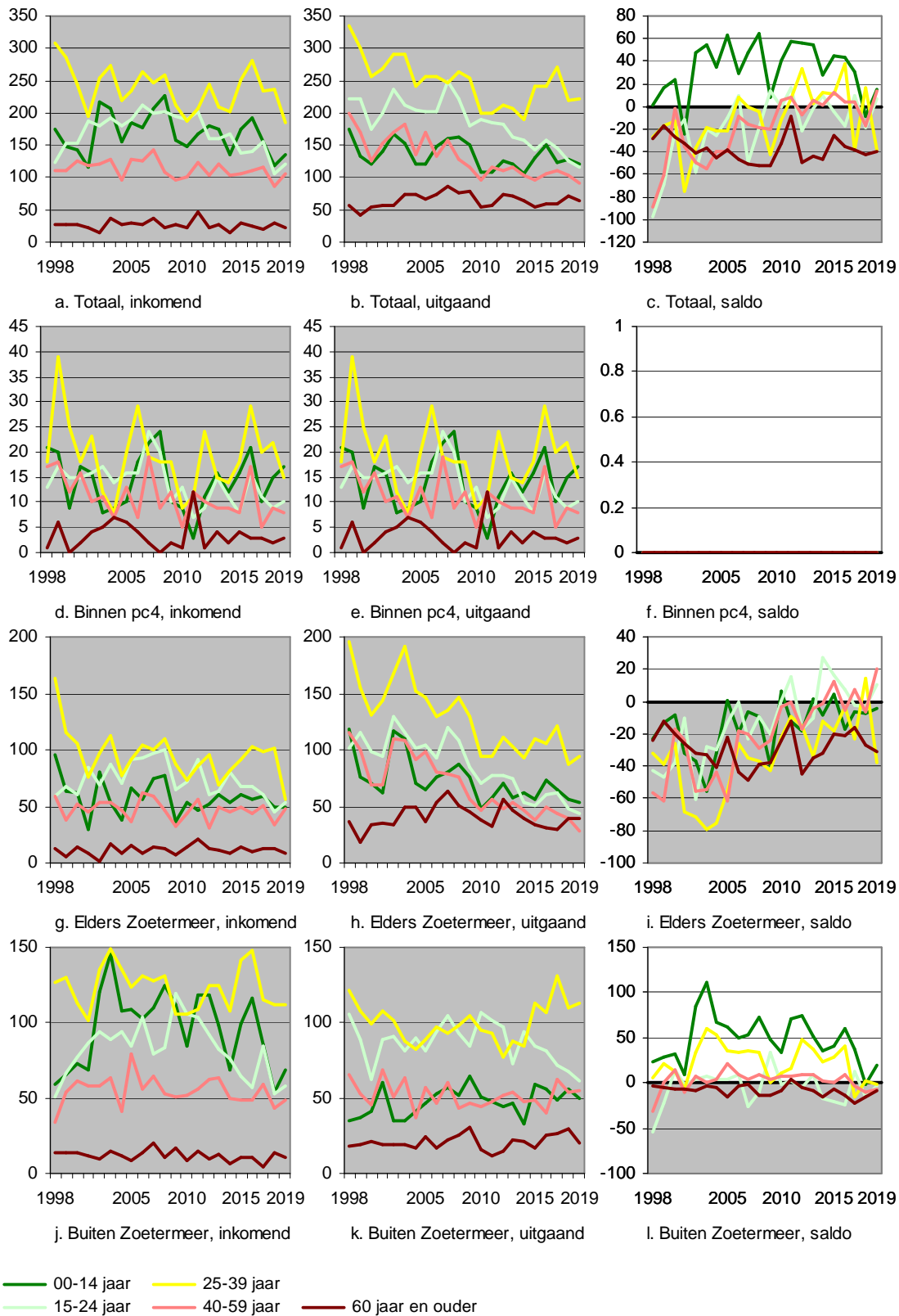
Figuur I.1.11 Seghwaert-Oost: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

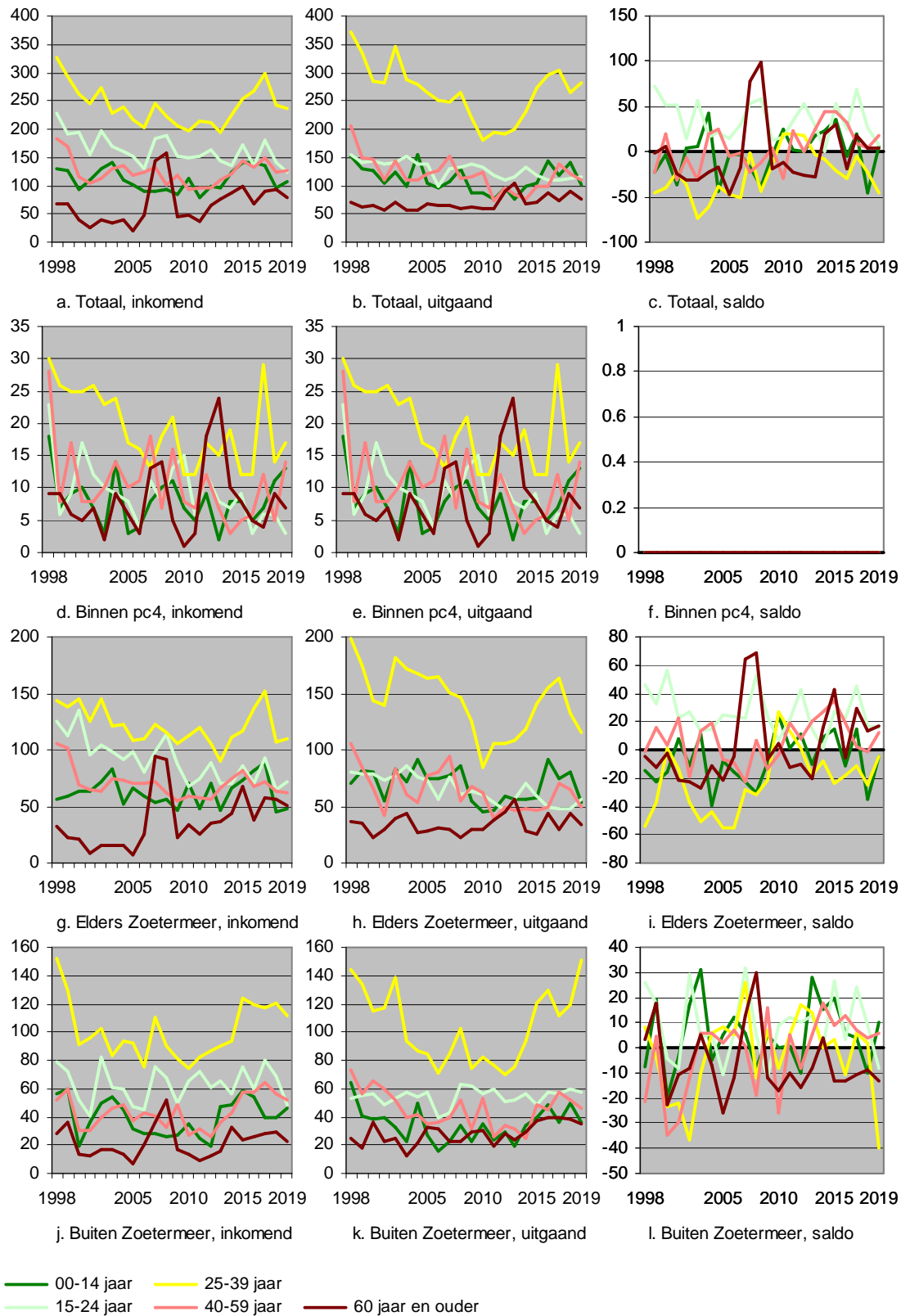
Figuur I.1.12 Buytenwegh-Oost: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

Figuur I.1.13 Buytenwegh-West: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

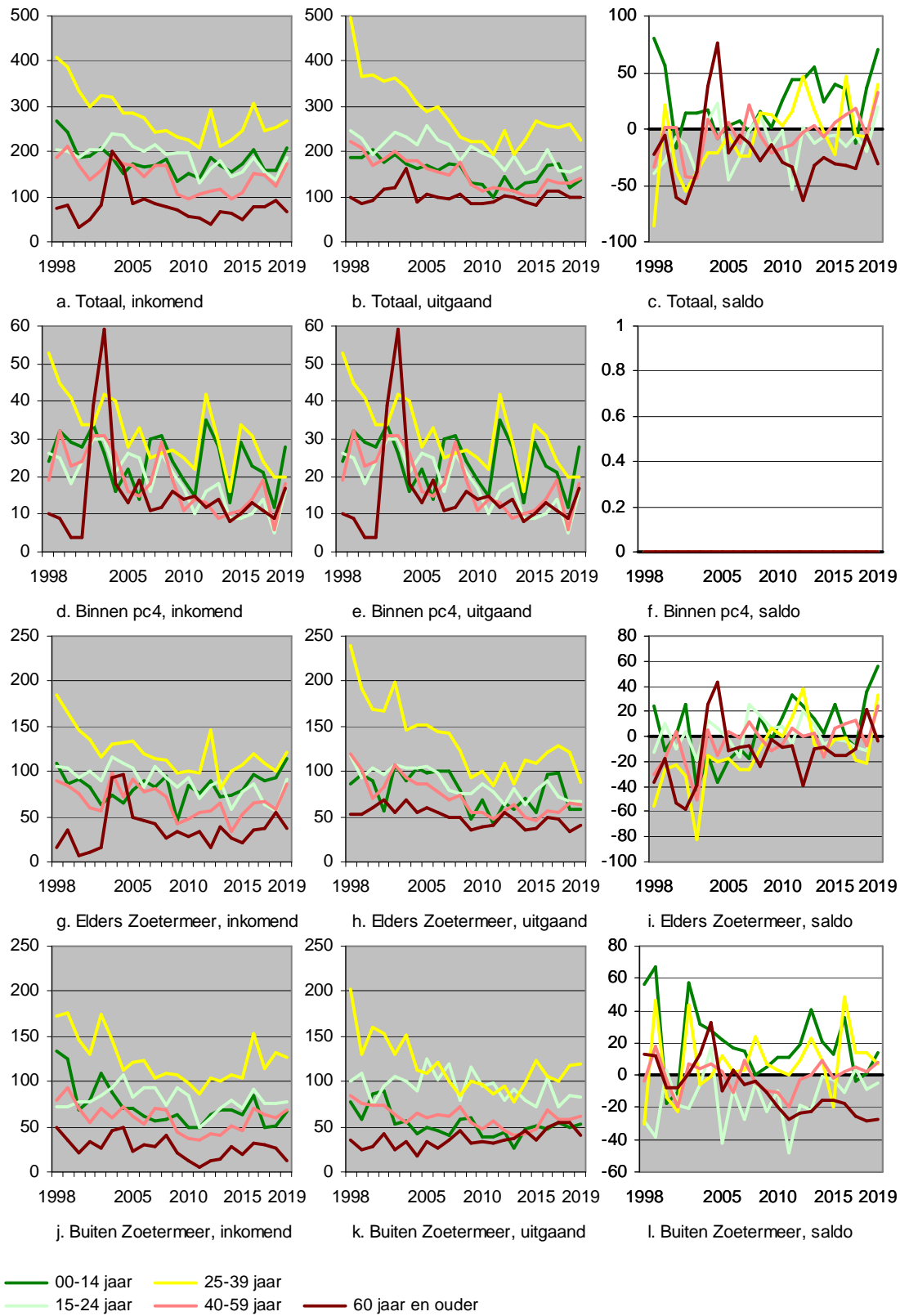

Figuur I.1.14 Driemanspolder: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

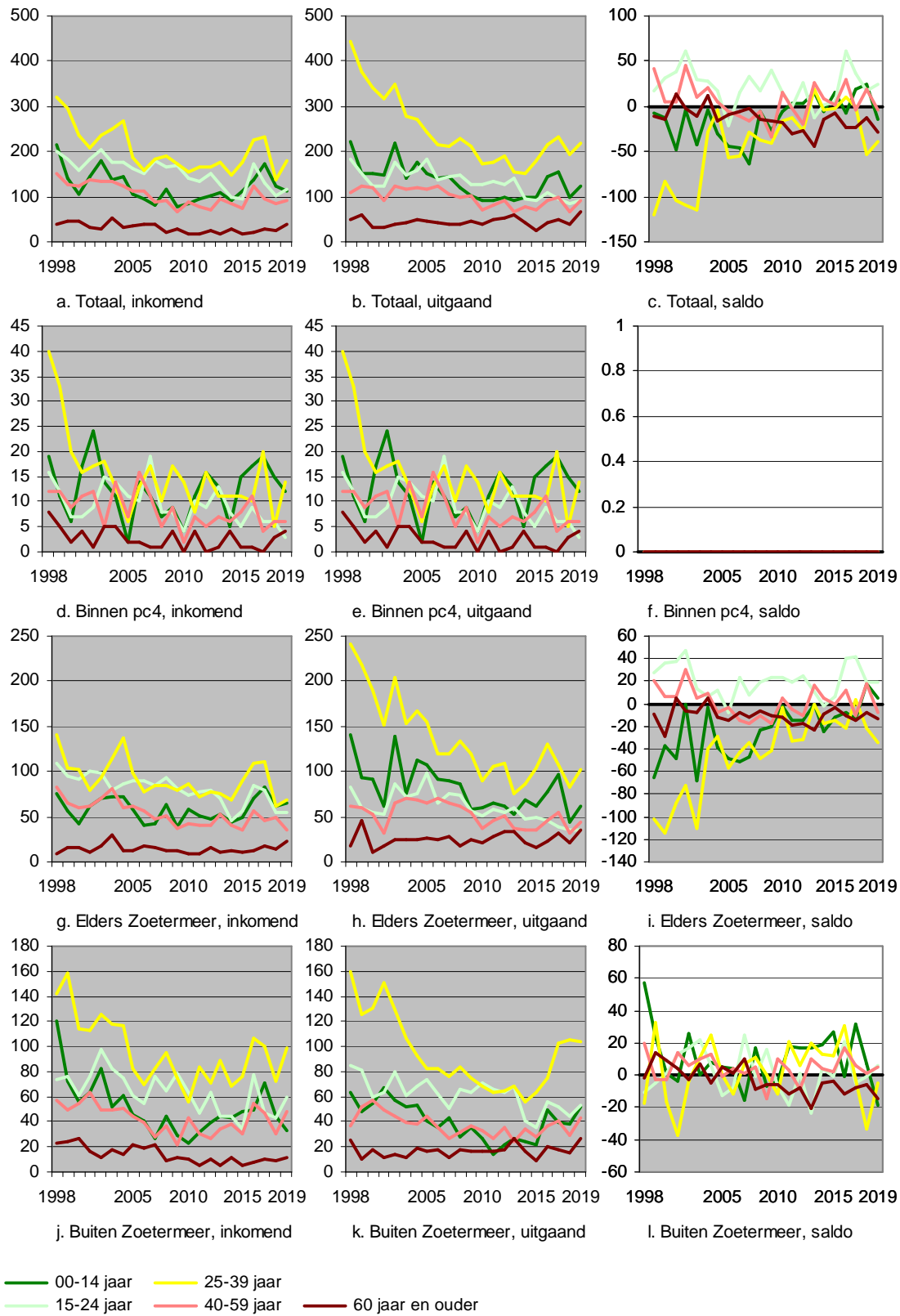

Figuur I.1.15 Meerzicht-West: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

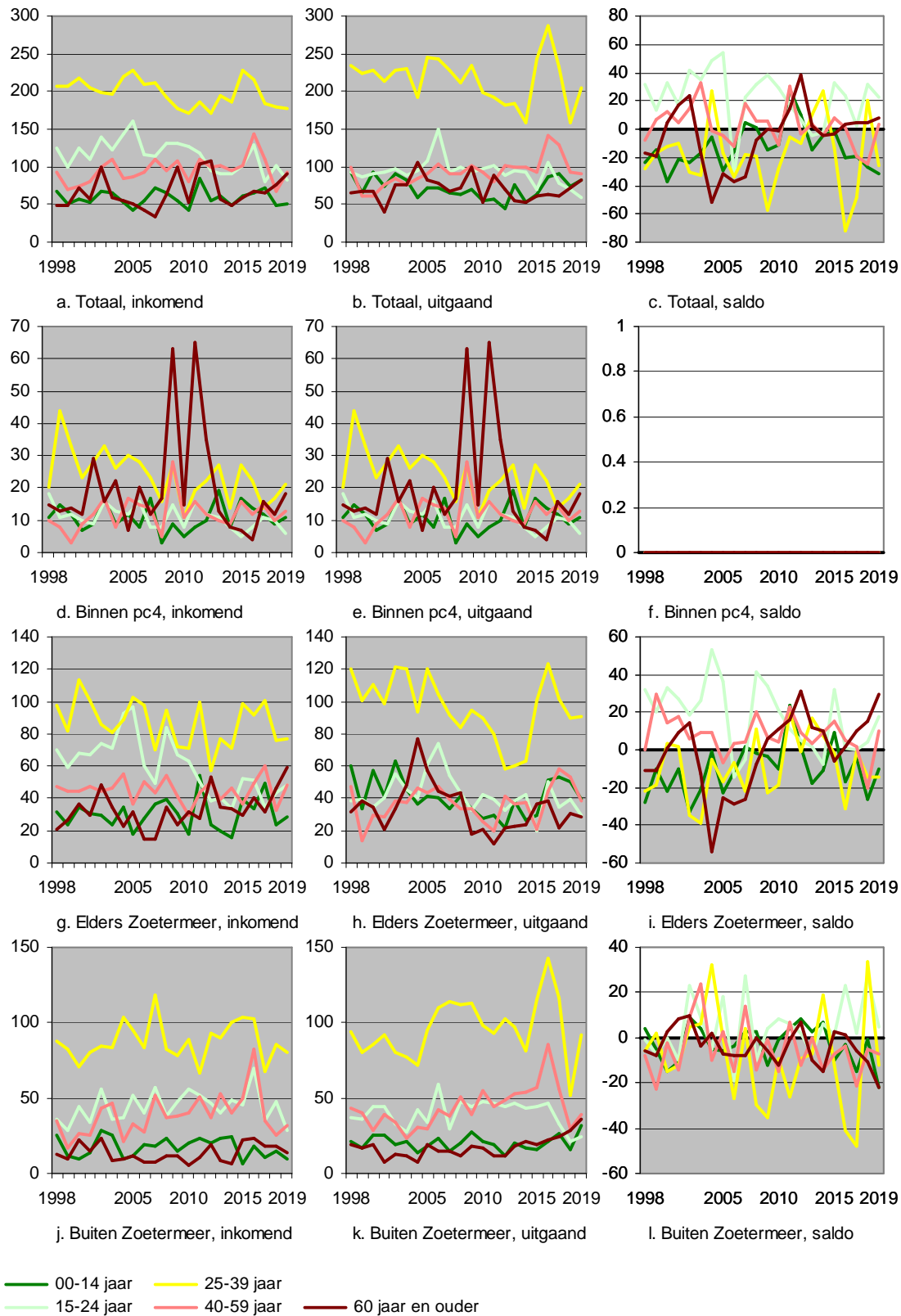

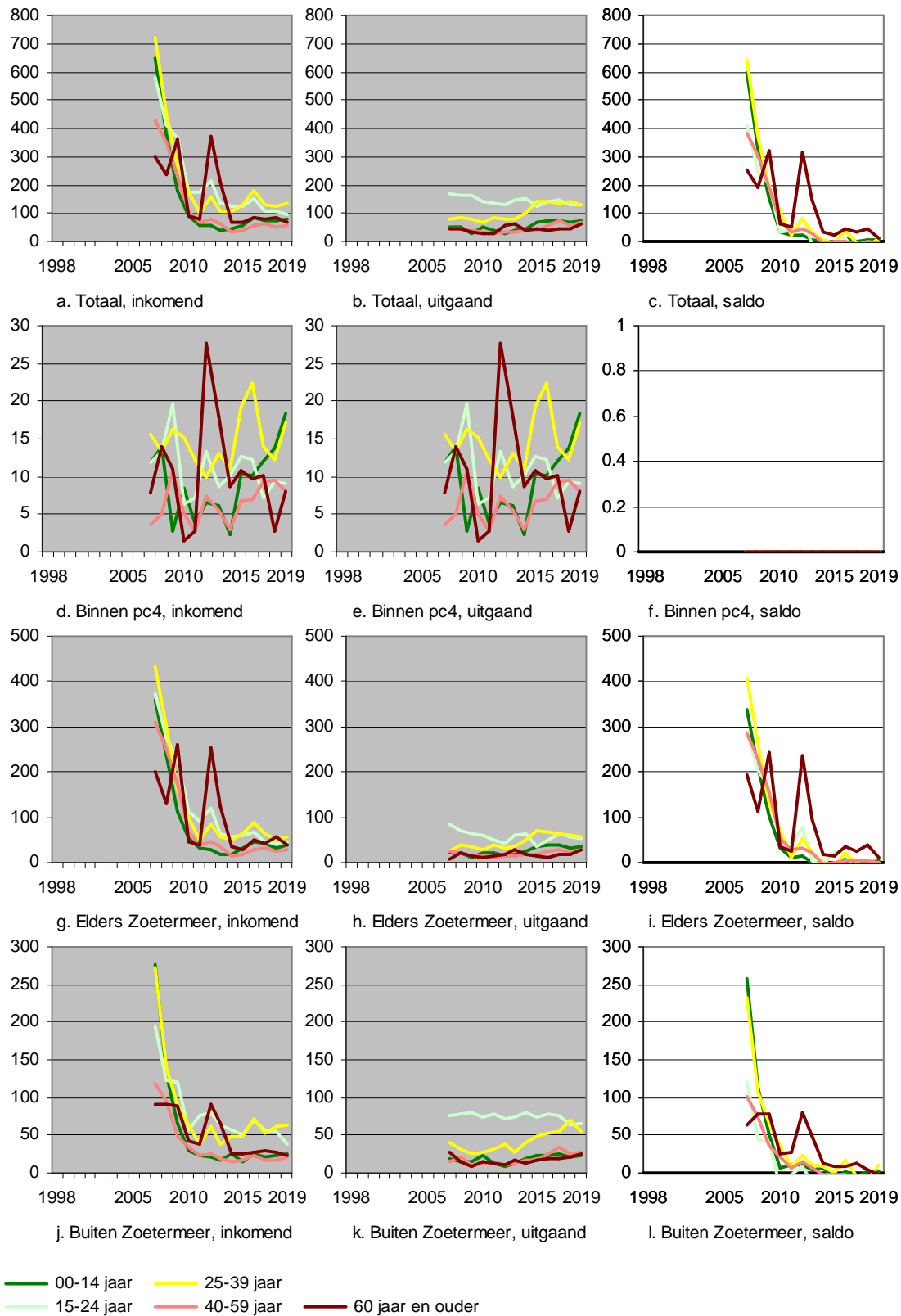
Figuur I.1.16 Meerzicht-Oost: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

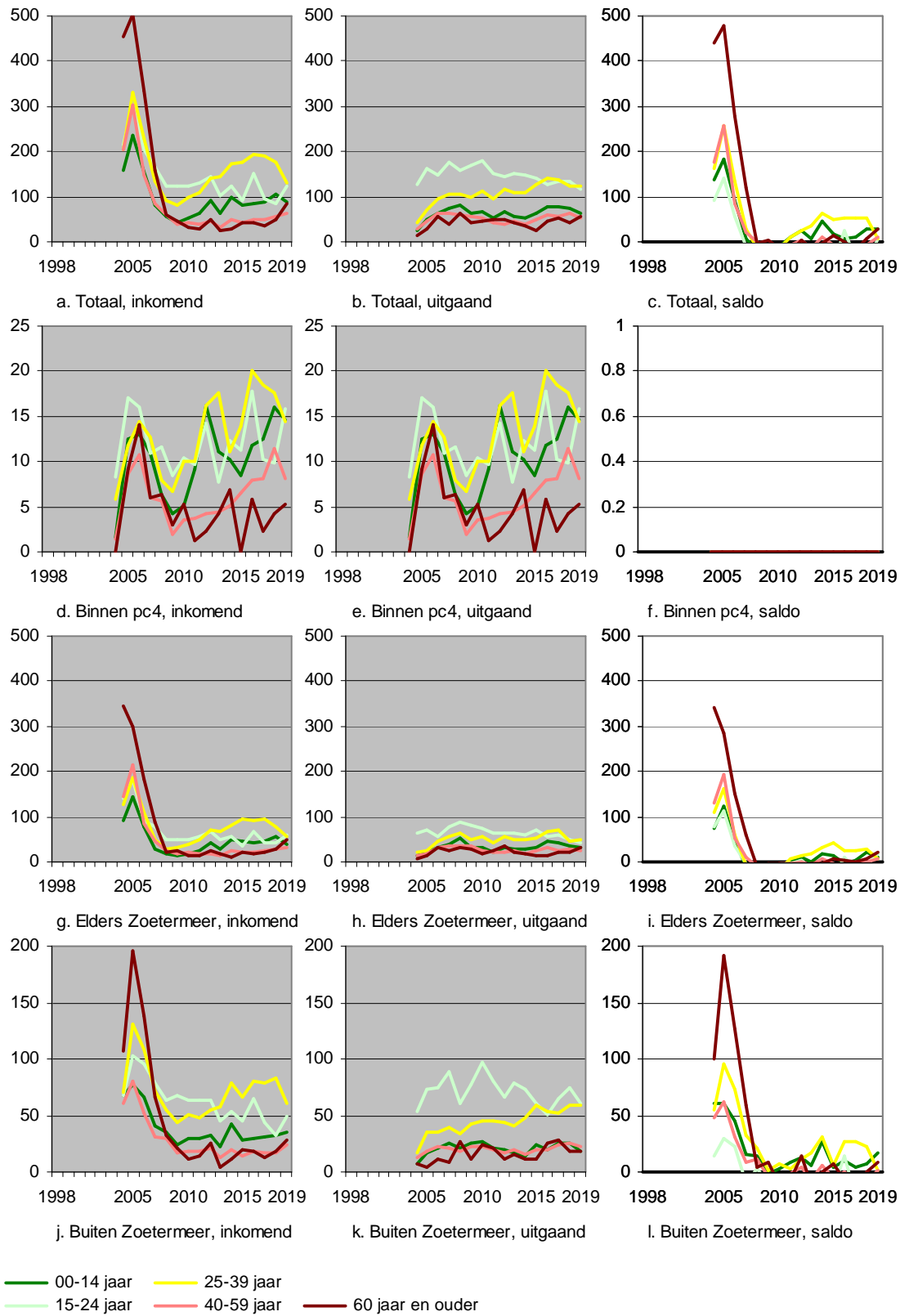
Figuur I.1.17 Dorp: Verhuizingen van en naar pc4-gebieden Zoetermeer, 1998-2019

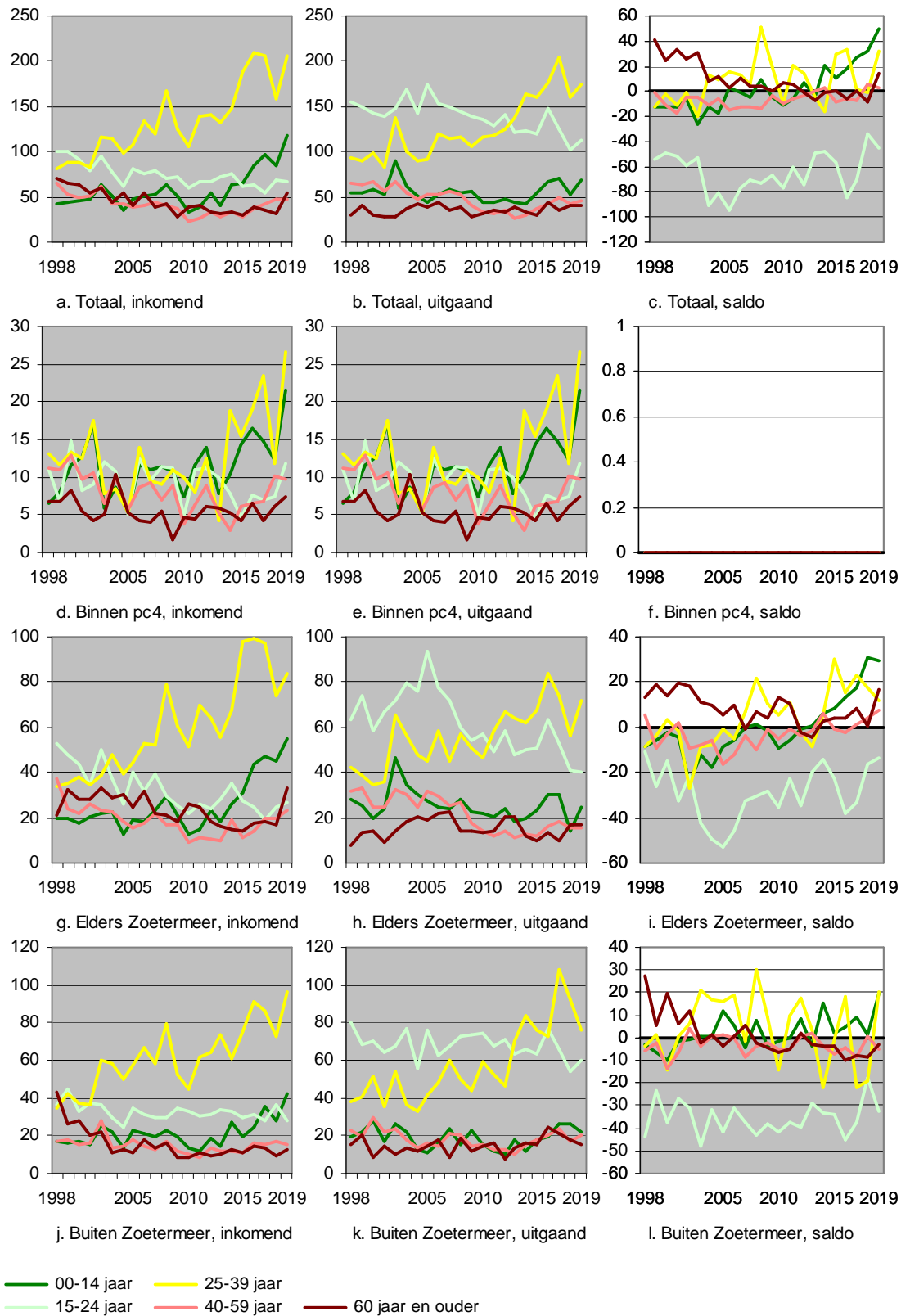
Figuur I.2.1 Oosterheem-Oost: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

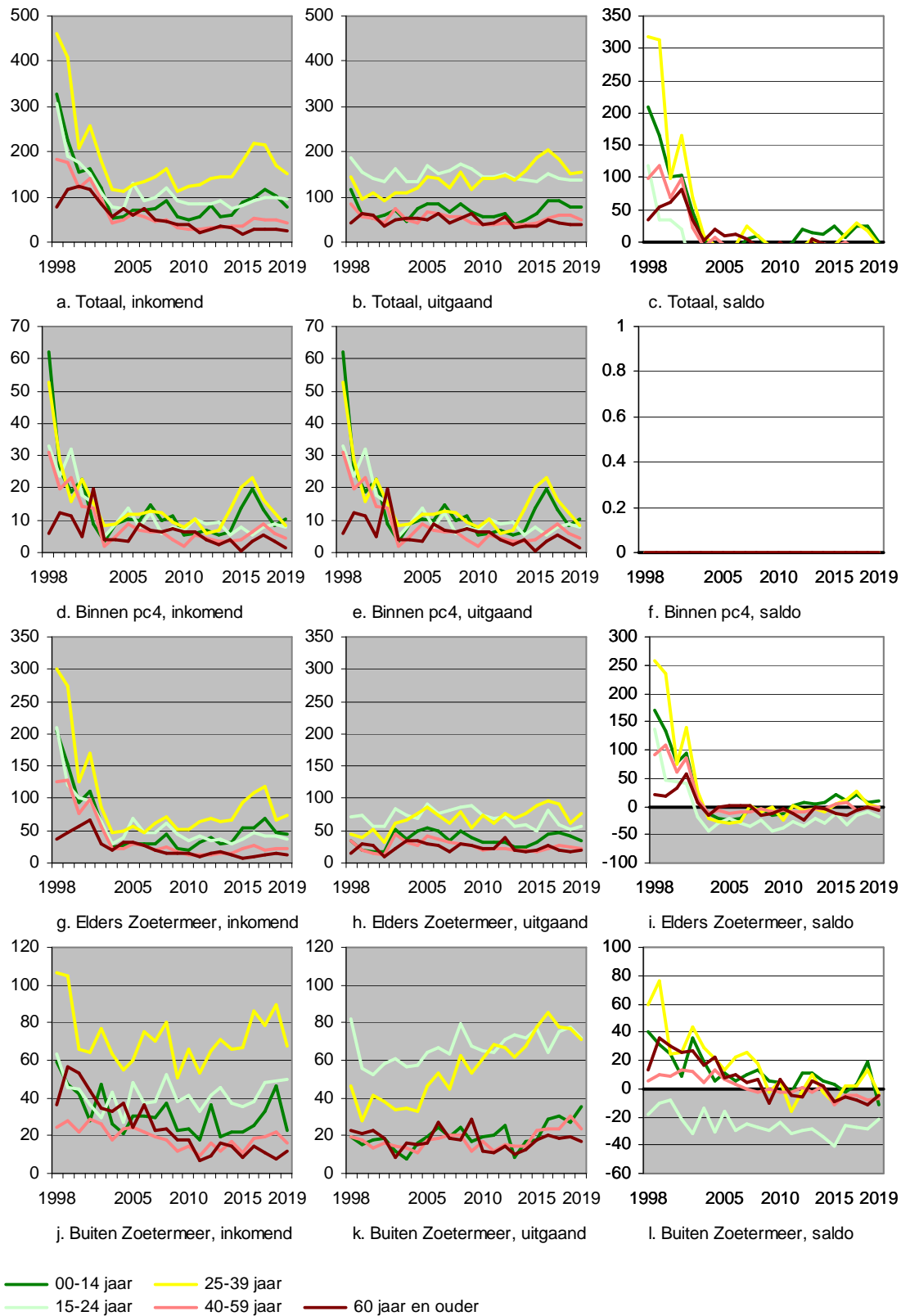
Figuur I.2.2 Oosterheem-West: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

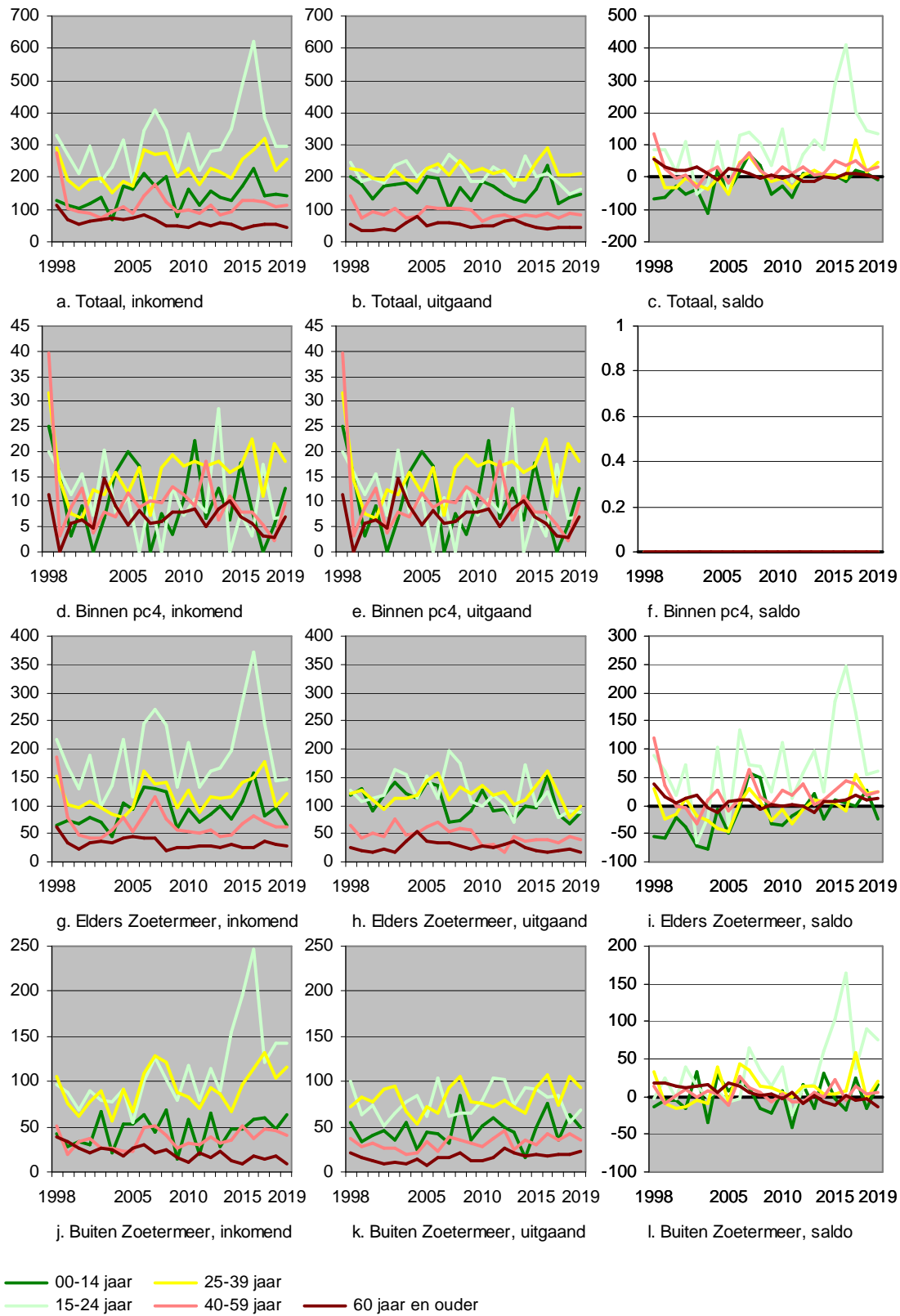
Figuur I.2.3 Rokkeveen-West: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

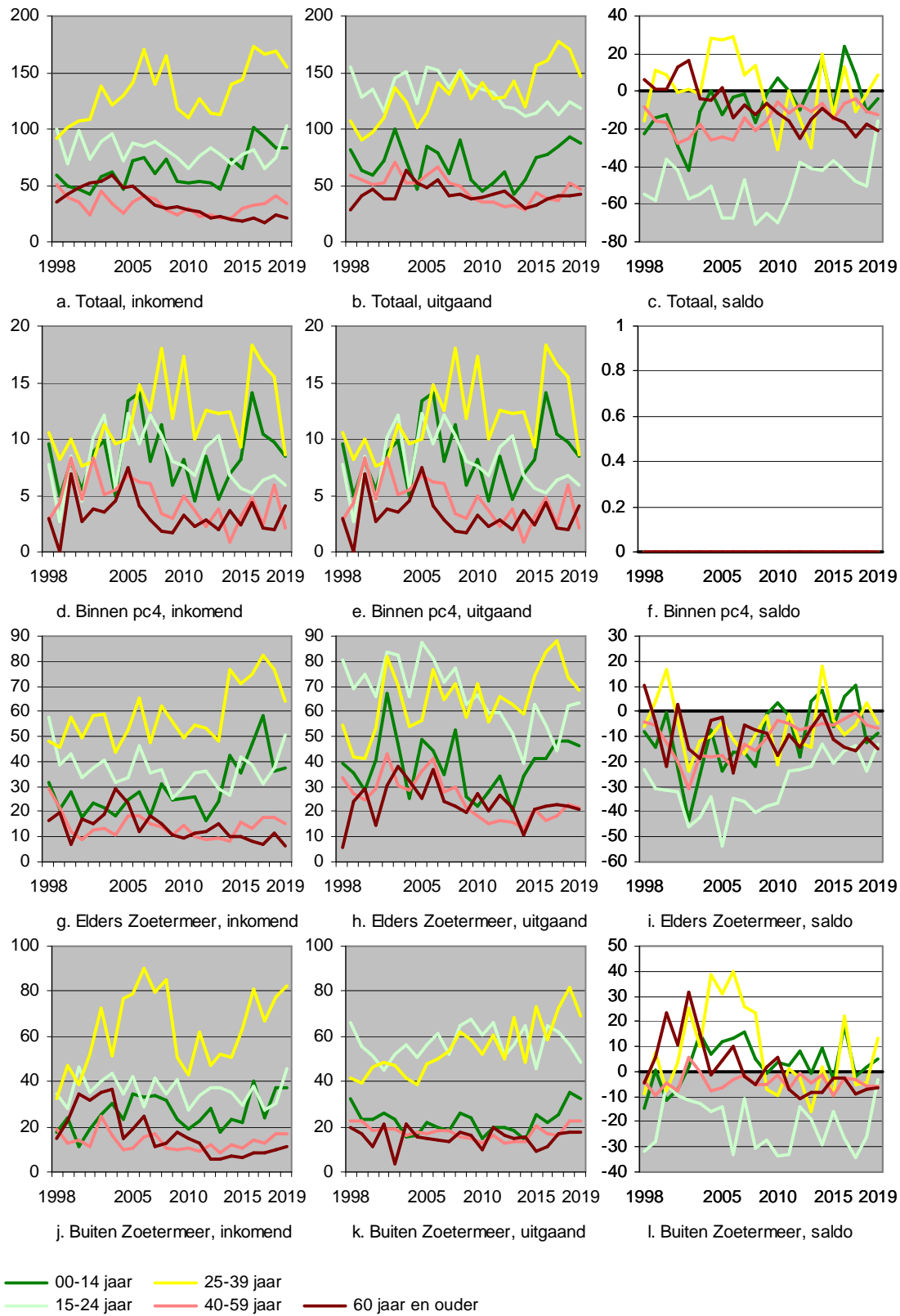
Figuur I.2.4 Noordhove: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

Figuur I.2.5 Stadscentrum: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

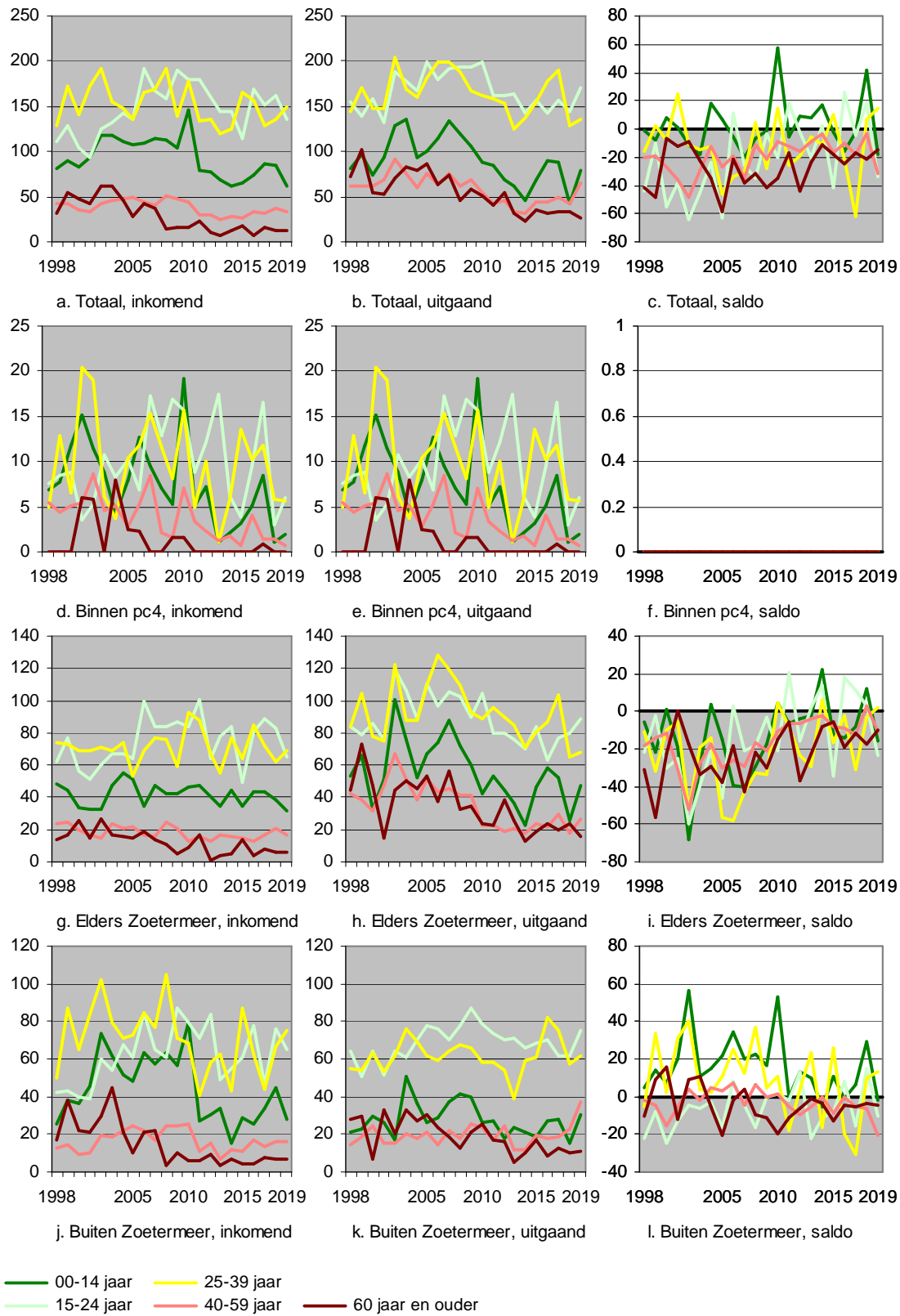

Figuur I.2.6 Rokkeveen-Oost: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

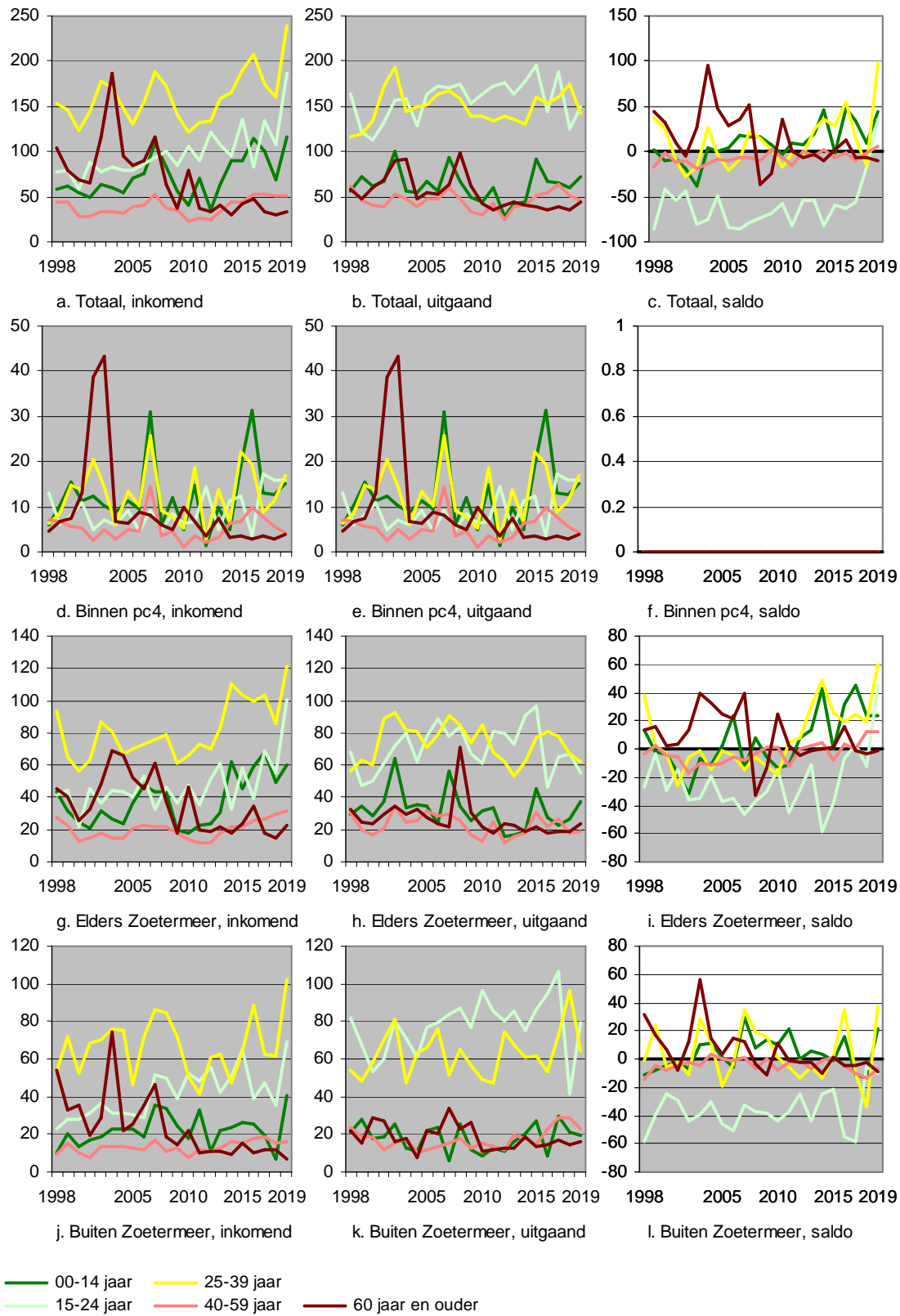

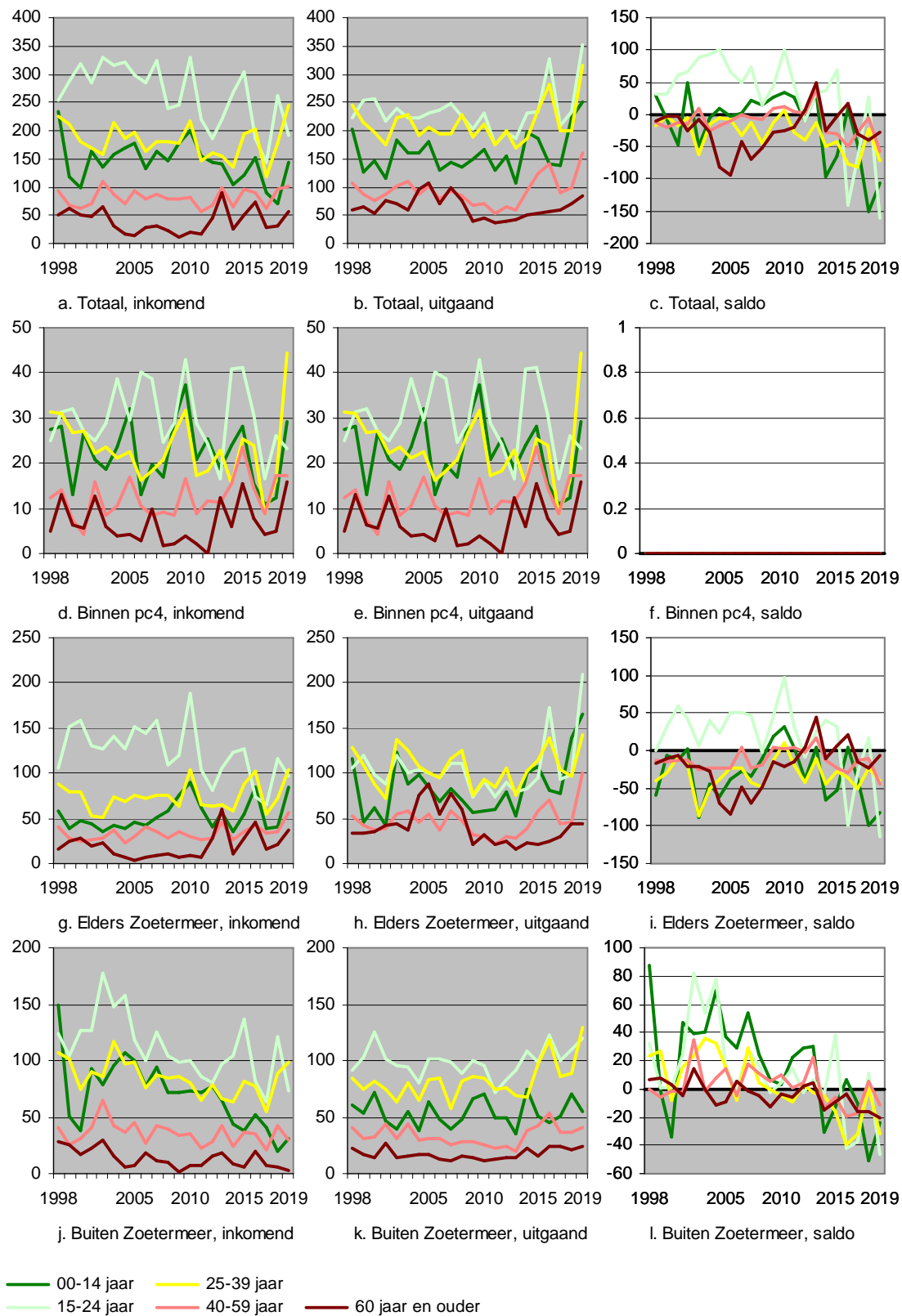
Figuur I.2.7 Seghwaert-Noord: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

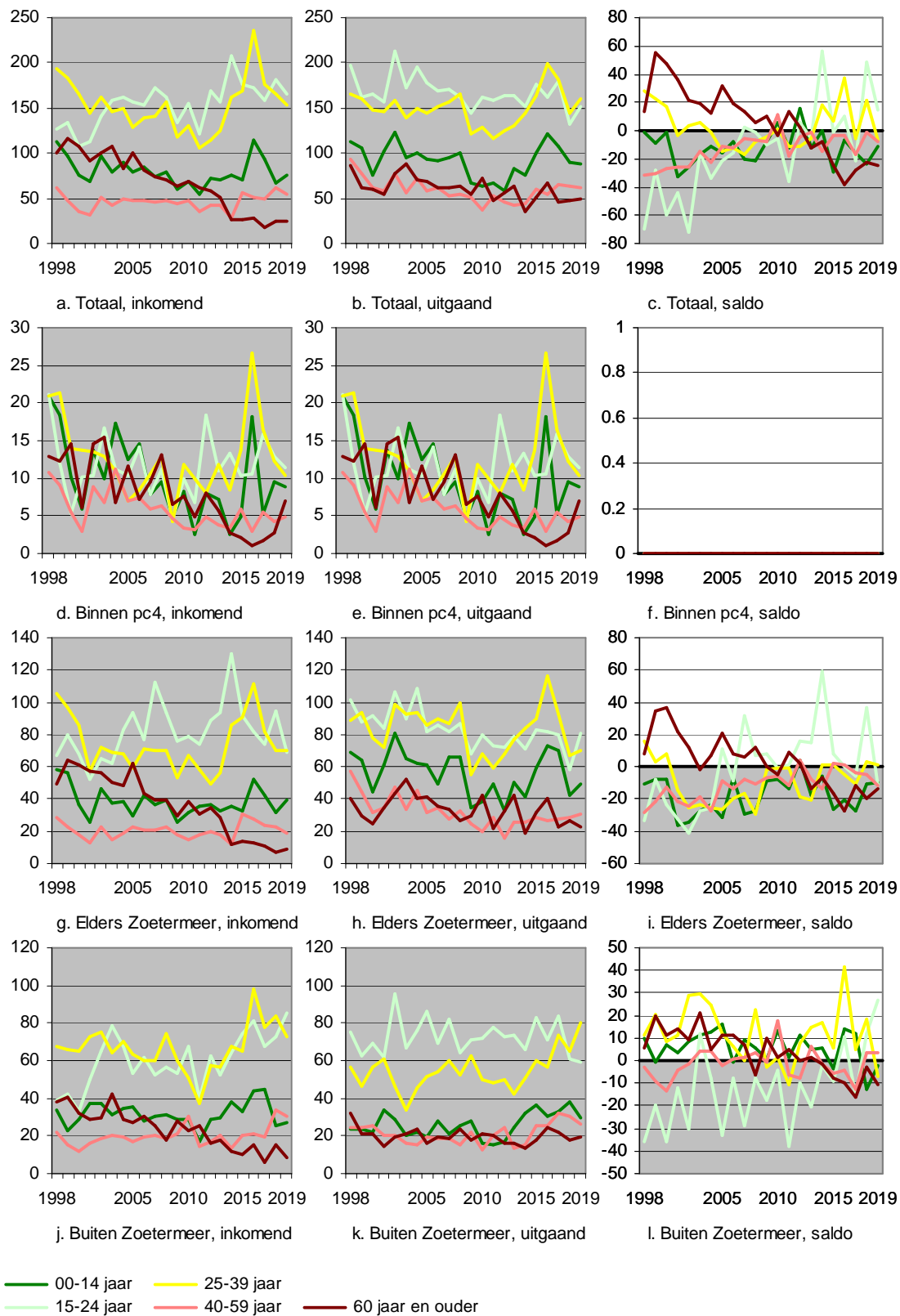
Figuur I.2.8 De Leyens: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

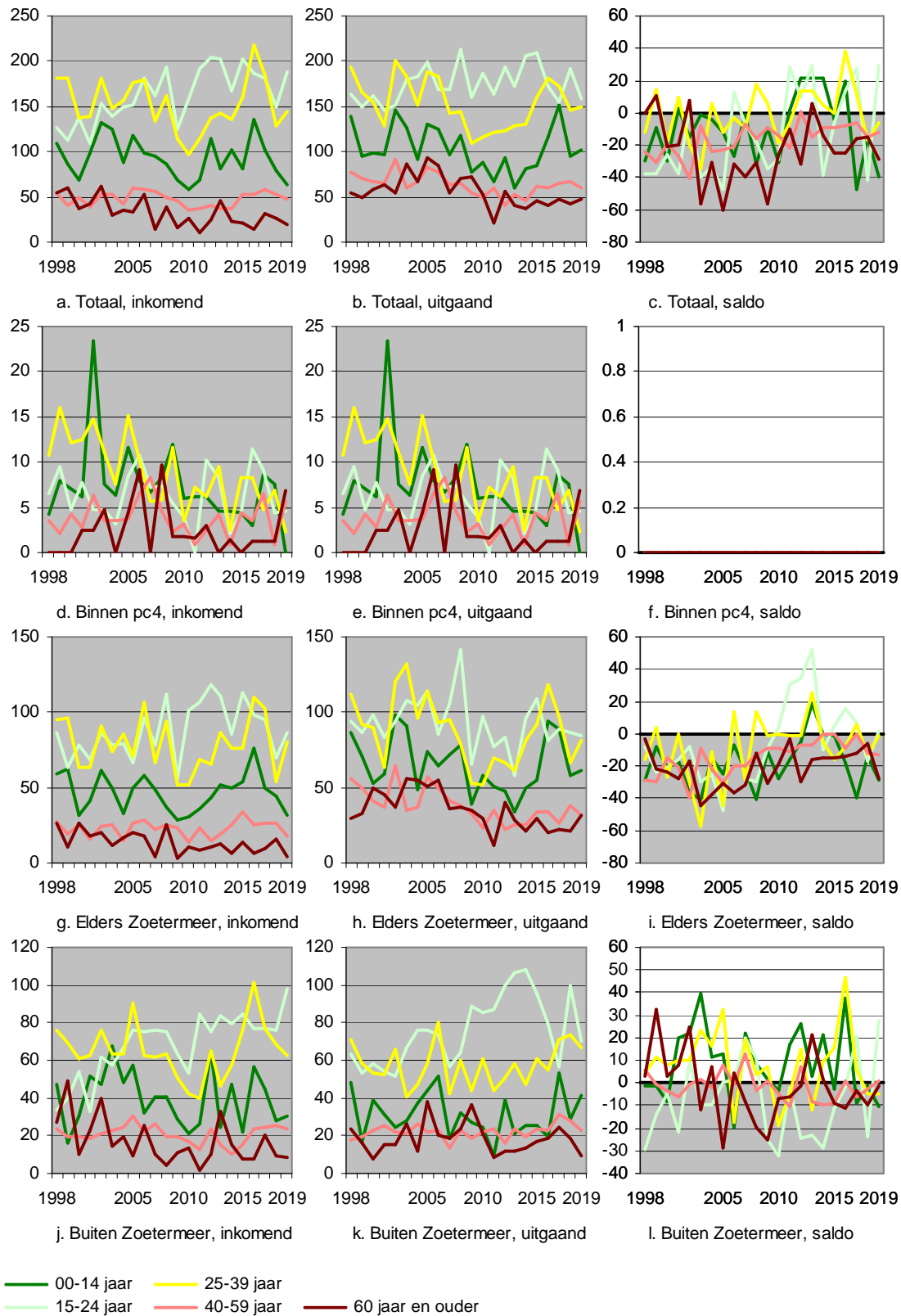
Figuur I.2.9 Palenstein: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

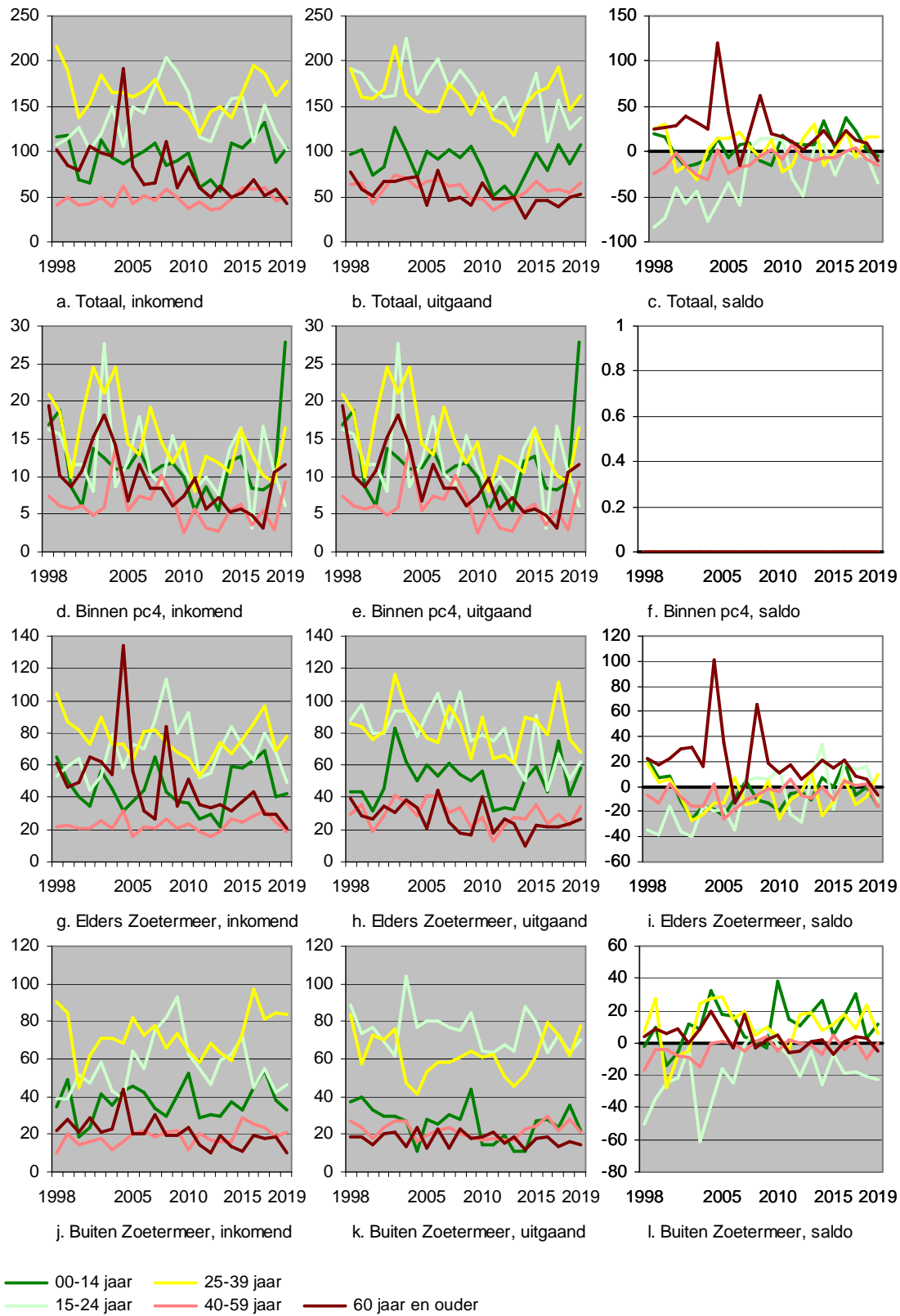
Figuur I.2.10 Seghwaert-Zuid: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

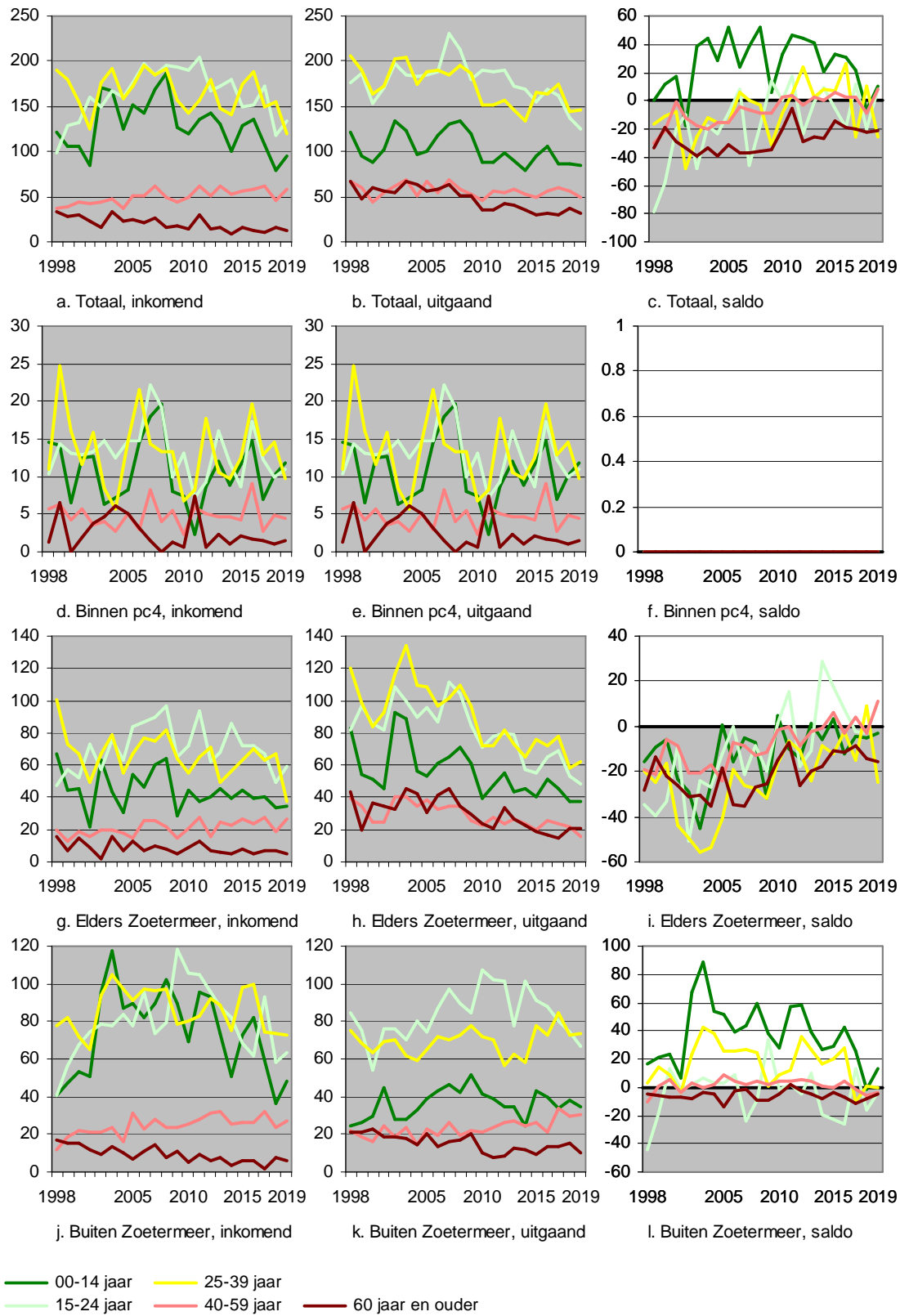
Figuur I.2.11 Seghwaert-Oost: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

Figuur I.2.12 Buytenwegh-Oost: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

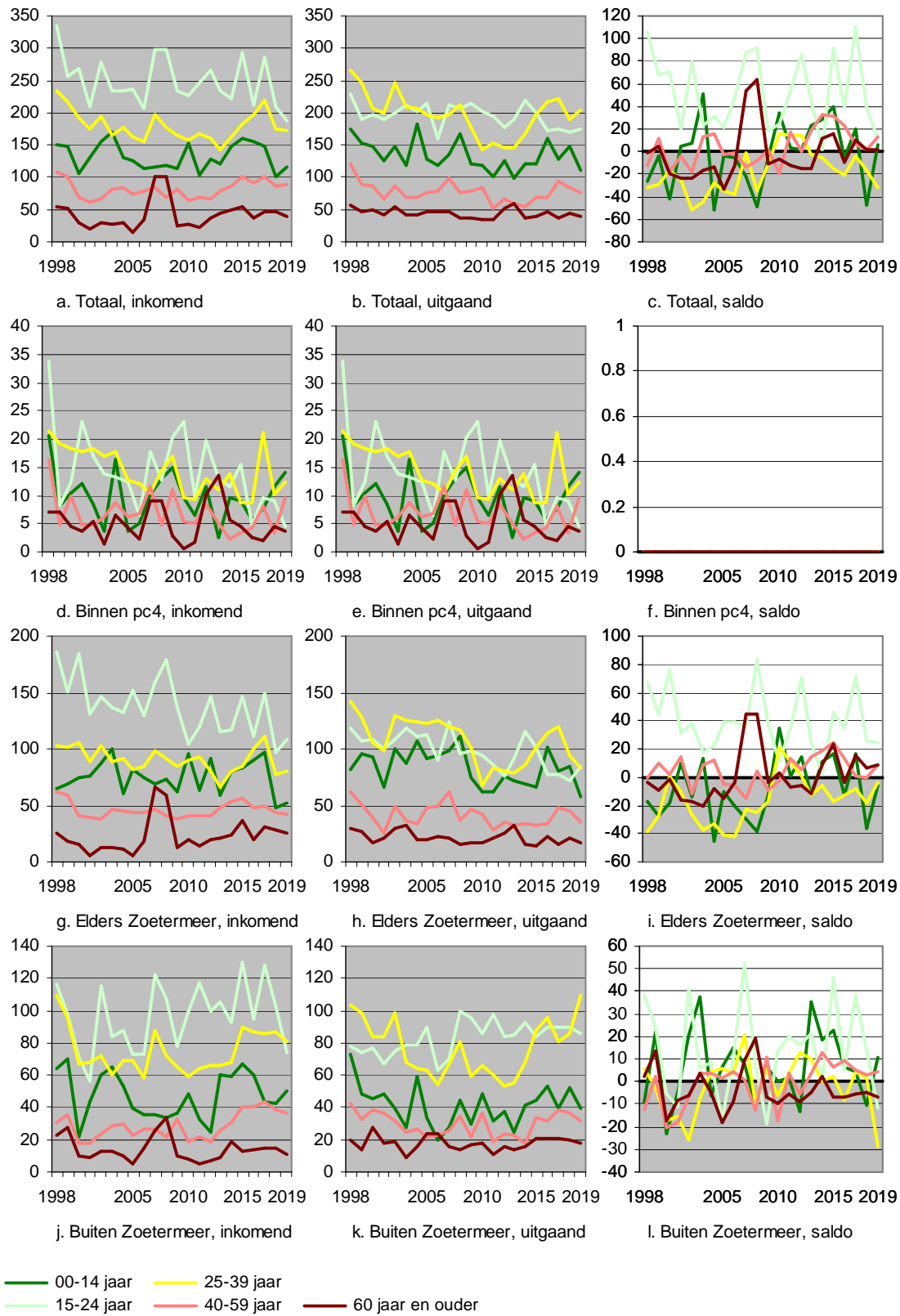

Figuur I.2.13 Buytenwegh-West: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

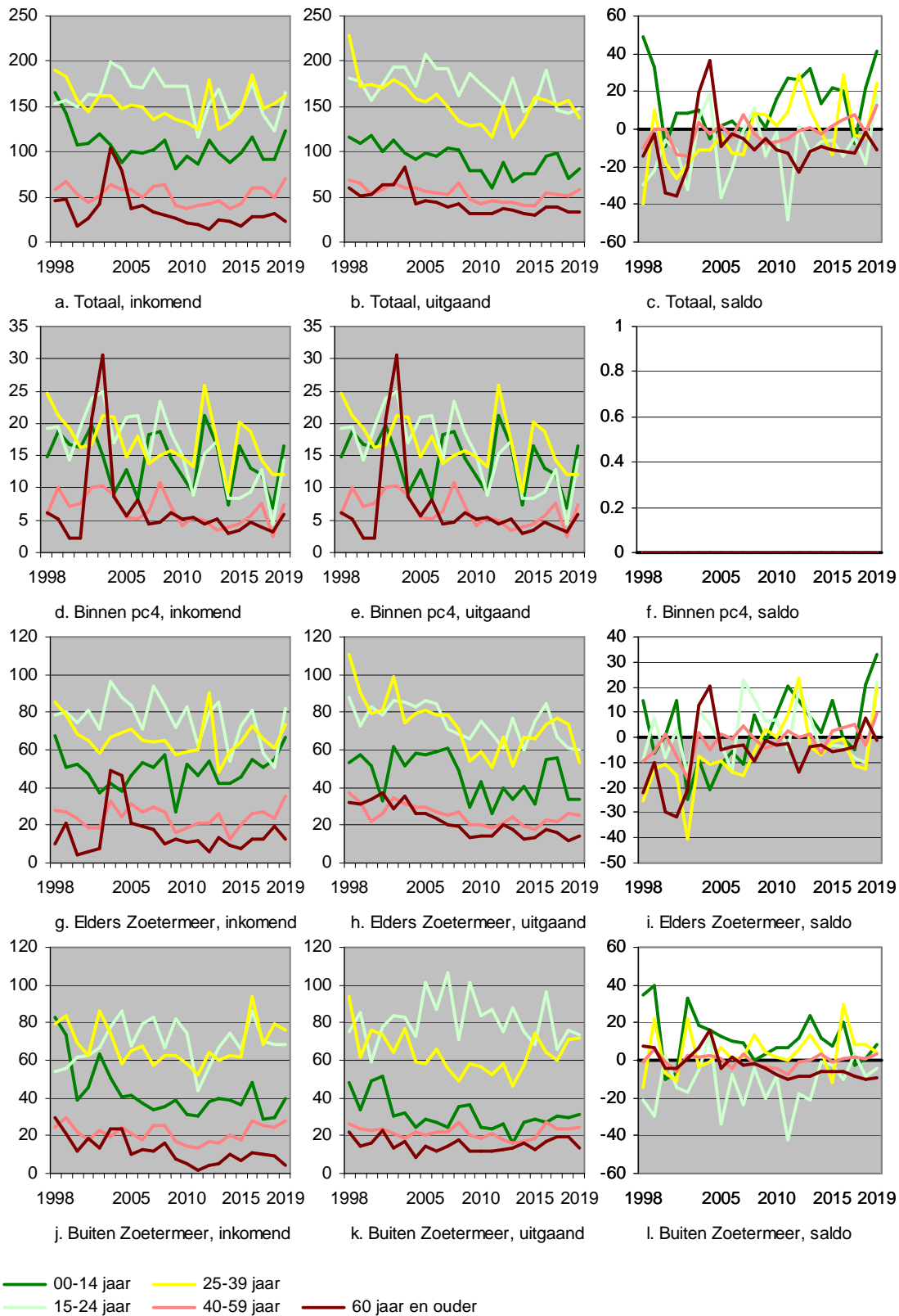

Figuur I.2.14 Driemanspolder: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

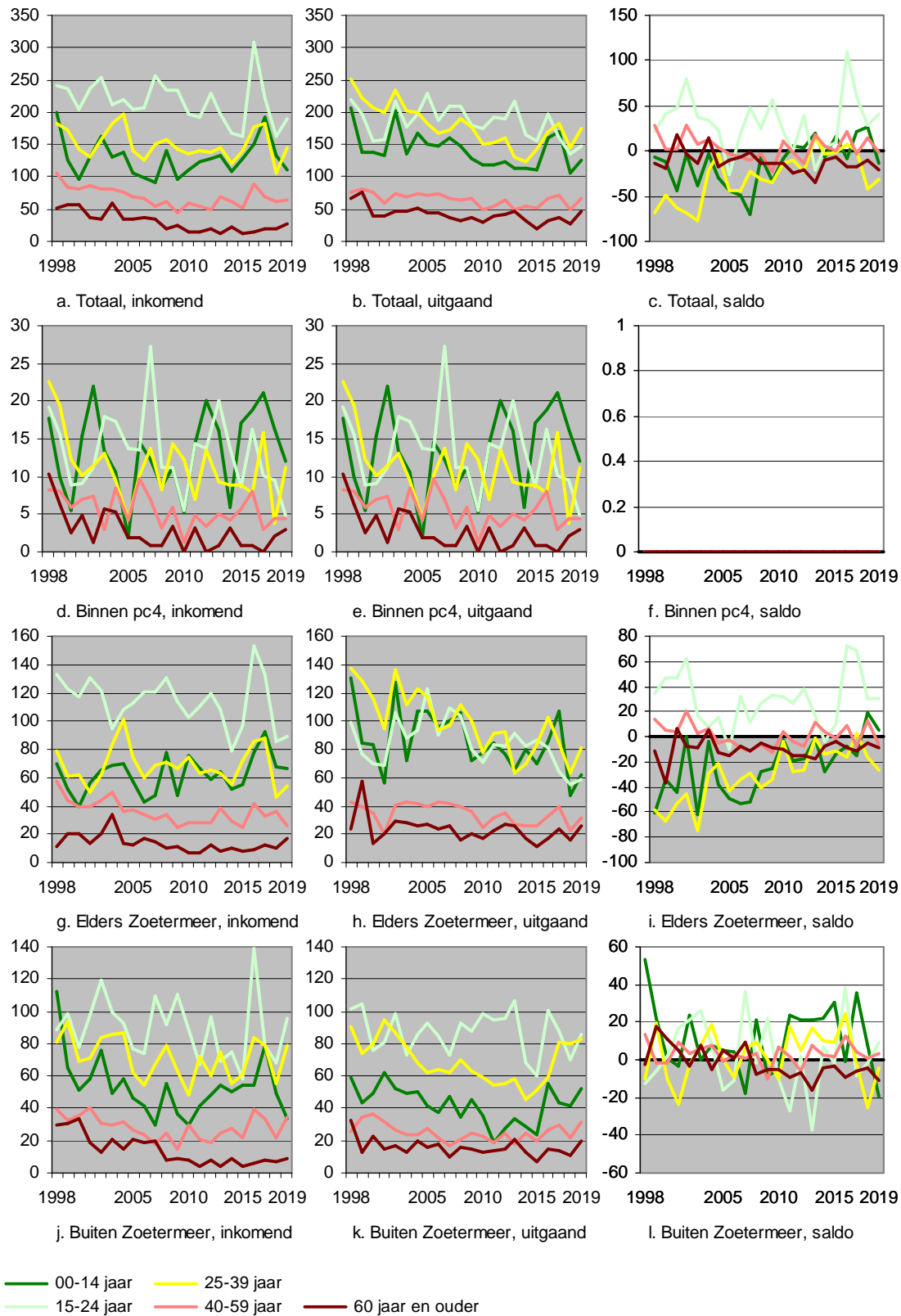

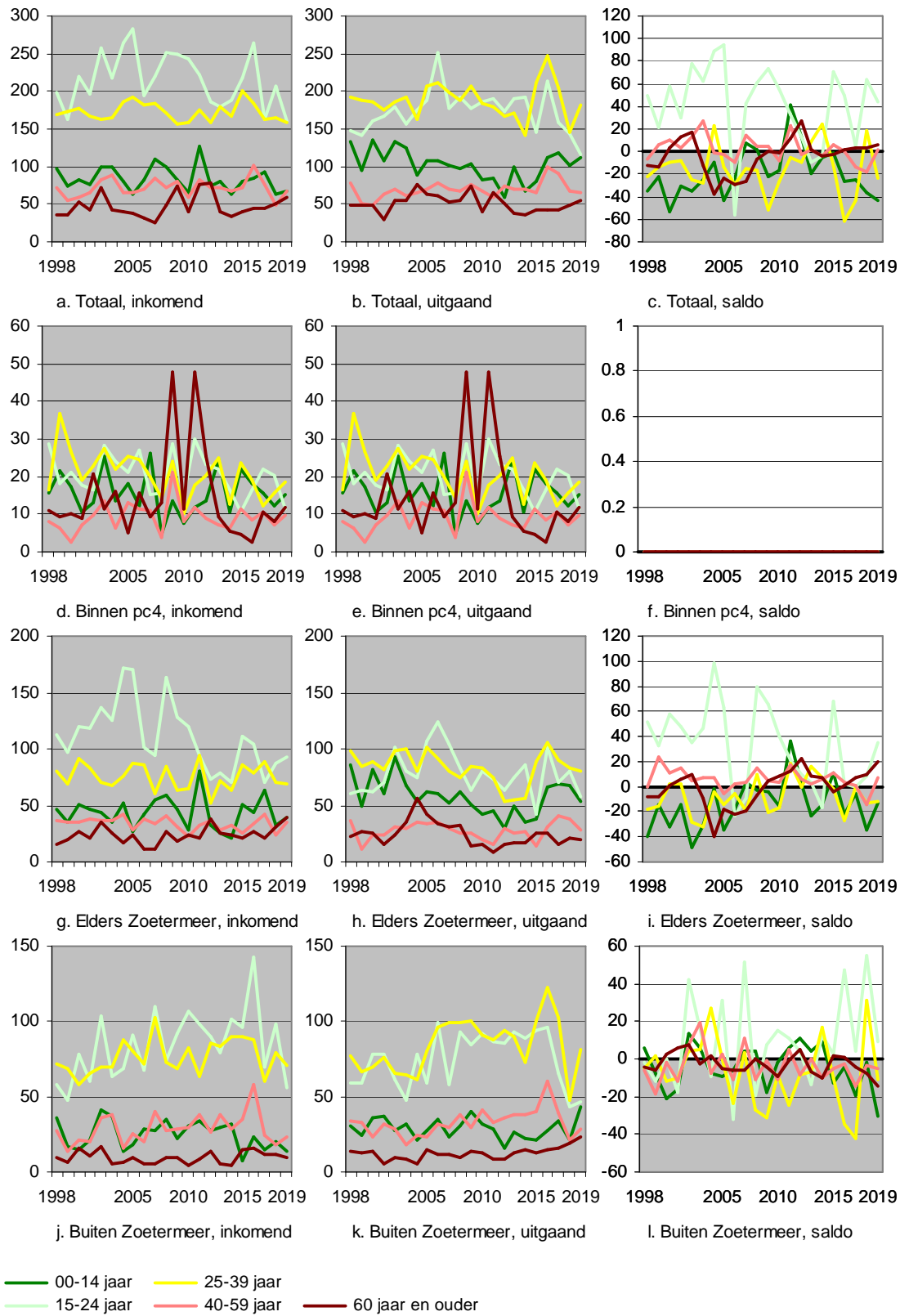
Figuur I.2.15 Meerzicht-West: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

Figuur 1.2.16 Meerzicht-Oost: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

Figuur I.2.17 Dorp: Verhuizingen per 1.000 inwoners, 1998-2019

Wijkanalyse Zoetermeer

Bureau Louter

Auteurs:

Peter Louter

Pim van Eikeren

Opdrachtgever: Gemeente Zoetermeer

Contactpersonen bij opdrachtgever: Annette de Croo en Jeffrey de Haas

Bureau Louter
Rotterdamseweg 183c
2629 HD Delft
Telefoon: 015-2682556
peter@bureaulouter.nl
www.bureaulouter.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bureau Louter.

Verwijzing naar resultaten uit dit onderzoek is toegestaan, mits voorzien van een duidelijke bronvermelding, namelijk: 'Bureau Louter (2021) Wijkanalyse Zoetermeer'

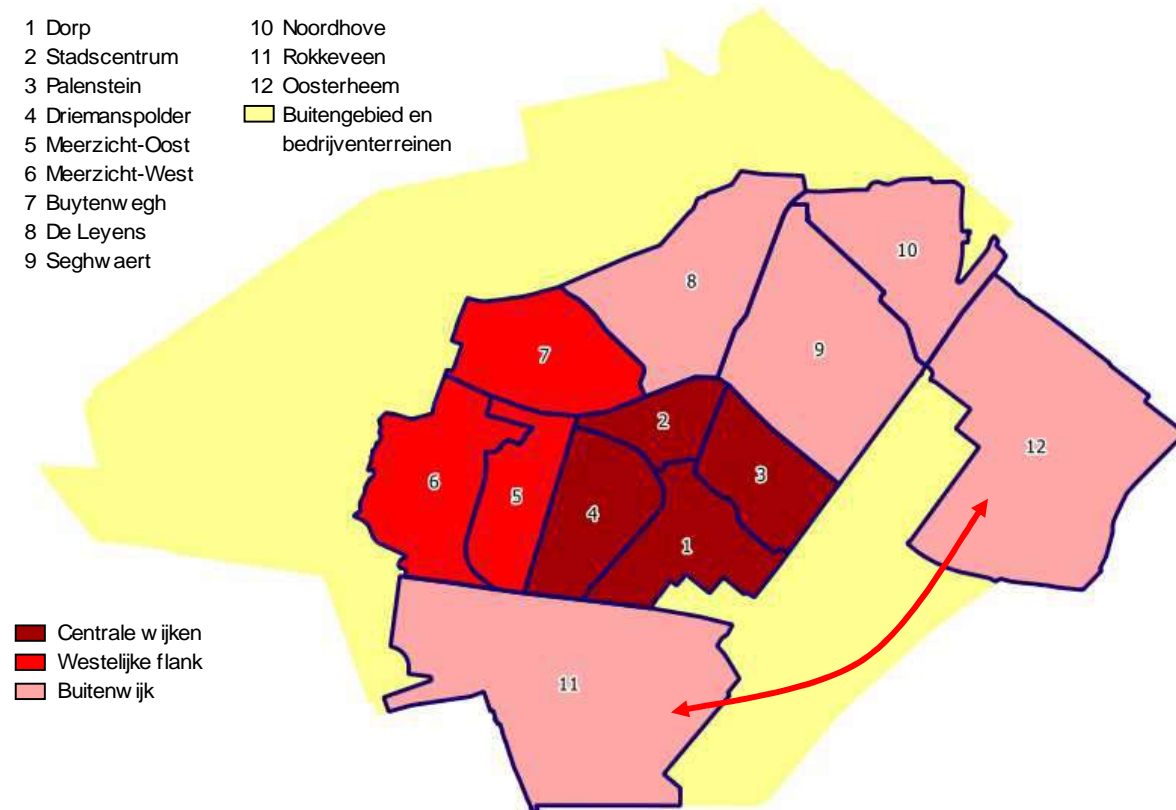
Inhoud

	Inleiding	1
1	Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau	3
2	Profiel Brede Welvaart op wijkniveau	7
3	Woonaantrekkelijkheid en subjectieve beoordeling omgeving op wijkniveau	8

Inleiding

Naast de Staat van Zoetermeer op gemeentelijk niveau wenst de gemeente ook inzicht in de 'staat van de wijken'. Voor een breed spectrum aan indicatoren zijn daarom scores bepaald voor de wijken in Zoetermeer, veelal in vergelijking tot andere wijken in Nederland. Binnen Zoetermeer zijn sommige wijken nog onderverdeeld naar hun onderliggende buurten. Totaal zijn er zeven wijken in Zoetermeer met minstens 500 inwoners, maar hier wordt uitgegaan van twaalf gebieden: enerzijds hele wijken, maar anderzijds buurten. Gemakshalve zullen deze twaalf gebieden verder worden aangeduid als 'wijken'. In figuur 1 staat de gebiedsindeling. Geel weergegeven zijn buitengebieden en bedrijventerreinen. Daar woont slechts een klein deel van de bevolking van Zoetermeer. In tabel 1 staan het aantal inwoners en het landoppervlak per gebied.

Figuur 1 Indeling in twaalf 'wijken' in Zoetermeer

Buitengebieden en bedrijventerreinen leveren bijna de helft van het landoppervlak, maar een aandeel in het aantal inwoners van slechts 0.7%. Het Stadscentrum is de wijk met het kleinste aantal inwoners, maar kent tevens de hoogste bevolkingsdichtheid. Rokkeveen en Oosterheem leveren van de twaalf wijken zowel het grootste aandeel in het oppervlak als in de bevolking.

Er is gewerkt met zo recent mogelijke gegevens. Dat was voor de gegevens over de gezondheid van de inwoners helaas niet mogelijk; die cijfers zijn niet recenter beschikbaar dan voor 2016. Eind 2021 komen gegevens over 2020 op buurtniveau beschikbaar.

Tabel 1 Inwoners en landoppervlak per wijk

Wijk	Landoppervlak (km2)	Inwoners (2021)	Bevolkingsdichtheid
1 Dorp	1.03	5005	4864
2 Stadscentrum	0.54	4560	8440
3 Palenstein	0.89	4765	5359
4 Driemanspolder	1.04	6405	6170
5 Meerzicht-Oost	0.89	6055	6769
6 Meerzicht-West	1.42	9400	6598
7 Buytenwegh	1.30	10335	7938
8 De Leyens	1.85	9350	5053
9 Seghwaert	2.29	16310	7122
10 Noordhove	1.36	8465	6245
11 Rokkeveen	3.85	20450	5310
12 Oosterheem	3.61	23290	6445
Buitengebied/bedrijventerreinen	16.84	877	52
Zoetermeer	36.92	125267	3393

De 'prestaties' van de wijken in Zoetermeer zijn in perspectief geplaatst door te vergelijken met andere wijken. Om als wijk geselecteerd te worden, moet voor alle jaren sinds 2018 sprake zijn van minstens 500 inwoners en moeten gegevens over alle indicatoren beschikbaar zijn. Met uitzondering van de woonaantrekkelijkheid zijn er (inclusief de twaalf wijken uit Zoetermeer) 2.707 wijken in Nederland die aan deze criteria voldoen. Voor de woonaantrekkelijkheid gaat het om 2.691 wijken. Voor sommige wijken die voornamelijk uit studentenflats of uit verzorgings-/verpleeghuizen bestaan zijn namelijk geen scores voor de woonaantrekkelijkheid bepaald.

Bij de bespreking van de resultaten wordt soms gebruik worden gemaakt van een globale driedeling van Zoetermeer, namelijk in de 'centrale wijken' (Dorp, Stadscentrum, Palenstein en Driemanspolder), de 'westelijke flank' (Meerzicht-Oost, Meerzicht-West en Buytenwegh) en de 'buitenwijken' (De Leyens, Seghwaert, Noordhove, Rokkeveen en Oosterheem). Bij de buitenwijken geldt daarbij nog dat Noordhove en vooral Rokkeveen en Oosterheem van een wat recenter datum zijn dan de meer centraal gelegen wijken Seghwaert en De Leyens. De wijken in de westelijke flank liggen weliswaar niet centraal binnen Zoetermeer, maar zijn wel wat 'ouder' dan de buitenwijken en kennen ook minder hoge sociaal-economische prestaties.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

- Indicatoren uit de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, voor zover die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat is voor 16 van de 27 indicatoren het geval.
- Indicatoren uit het Profiel Brede Welvaart die (voor een recent tijdstip) beschikbaar zijn voor wijken. Dat blijkt zo te zijn voor de 'baankansen', voor de 'materiële welvaart' (gebaseerd op wat andere indicatoren dan voor de gemeentelijke scores) en voor 'gezondheid'. Voor andere thema's binnen brede welvaart zijn slechts incidenteel gegevens beschikbaar. Dit geeft dus geen breed en representatief beeld voor het thema. De indicatoren voor die andere thema's waarvoor gegevens beschikbaar zijn, maken veelal tevens onderdeel uit van de woonaantrekkelijkheid. De detaillering van de Monitor Brede Welvaart is dus slechts gedeeltelijk mogelijk.
- De woonaantrekkelijkheid. Deze kan worden gecombineerd met resultaten uit een specifiek ten behoeve van dit onderzoek gehouden enquête binnen het burgerpanel van Zoetermeer. Daarvoor zijn geen ontwikkelingen in de tijd beschikbaar en kunnen de wijken in Zoetermeer ook niet worden vergeleken met andere wijken in Nederland.

1 Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

In tabel 2 staan de zestien indicatoren waarvoor recente gegevens op wijkniveau beschikbaar zijn. Aangegeven zijn het meest recente jaar en de 'status' per indicator. Voor de meeste indicatoren kunnen de scores worden beoordeeld in de zin van 'gunstig' of 'ongunstig'. Dat geldt bijvoorbeeld voor een hoog gemiddeld inkomen of juist voor een laag percentage bijstandsgerechtigden. Andere indicatoren worden als 'neutraal' beschouwd. Dat geldt voor het aandeel van Westerse respectievelijk niet-Westerse allochtonen in de bevolking en voor het aandeel middelbaar opgeleiden in de beroepsbevolking. Voor de indicatoren percentage 65-plussers (de 'vergrijzingsgraad'), demografische druk, percentage laag opgeleiden in de beroepsbevolking, percentage WW'ers en percentage bijstandsgerechtigden worden lage scores als 'gunstig' beoordeeld. Bij de overige indicatoren wordt een hoge score als 'gunstig' beschouwd.

Tabel 2 *Indicatoren Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau*

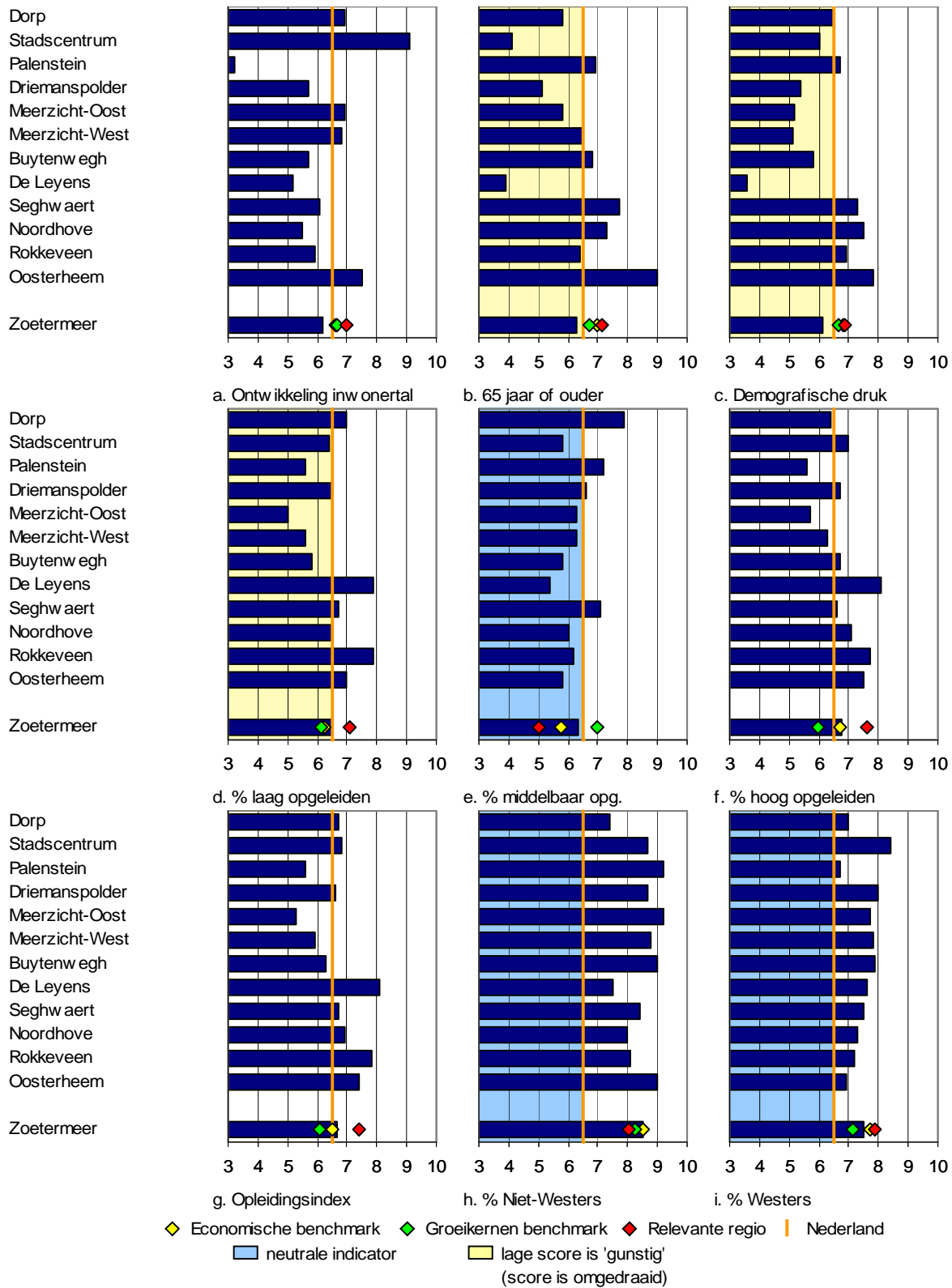
Indicator	Jaar	Type indicator
Ontwikkeling inwonertal	2018-2021	Hoog is gunstig
% inwoners 65 jaar of ouder	2021	Laag is gunstig
Demografische druk	2021	Laag is gunstig
% laag opgeleiden in beroepsbevolking	2019	Laag is gunstig
% middelbaar opgeleiden in beroepsbevolking	2019	Neutraal
% hoog opgeleiden in beroepsbevolking	2019	Hoog is gunstig
Opleidingsindex beroepsbevolking	2019	Hoog is gunstig
% niet-Westerse allochtonen in bevolking	2021	Neutraal
% Westerse allochtonen in bevolking	2021	Neutraal
% inwoners 15-64 jaar met WW-uitkering	2020	Laag is gunstig
% inwoners 15-64 jaar met bijstandsuitkering	2020	Laag is gunstig
Netto participatiegraad	2019	Hoog is gunstig
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden	2018	Hoog is gunstig
Gemiddeld inkomen per persoon	2018	Hoog is gunstig
Gemiddeld vermogen per huishouden	2019	Hoog is gunstig
Gemiddelde WOZ-waarde woningen	2019	Hoog is gunstig

In figuur 2 staan de resultaten per indicator en voor een totaalscore. Die totaalscore is opgebouwd uit elf indicatoren. Niet meegeteld in de totaalscore zijn de percentages Westerse en niet-Westerse allochtonen en de aandelen van de drie opleidingsniveau (die al worden samengevat in de 'opleidingsindex'). Naast het nationaal gemiddelde (de oranje streep ter hoogte van 6.5) staan tevens de gemiddelde scores voor de wijken in de twee benchmarks en de relevante regio in de figuur (bij Zoetermeer). Daaruit kan worden afgeleid of wijken in Zoetermeer hoger of lager scoren dan het gemiddelde voor de wijken in de regio en de twee benchmarks. De drie 'neutrale' indicatoren zijn weergegeven met een blauwe achtergrond, de vijf indicatoren waarvoor een lage score als gunstig moet worden beschouwd (en waarvoor de scores daarom zijn omgedraaid) met een gele achtergrond. Naast de scores per individuele wijk zijn tevens totaalscores voor Zoetermeer opgenomen in de figuren. Het gaat daarbij om de ongewogen gemiddelde scores voor de twaalf wijken. Ook bij de twee benchmarks en de relevante regio zijn de omgewogen scores bepaald voor alle wijken die er binnen vallen. Het gemiddelde over alle wijken in Nederland is altijd 6.5.

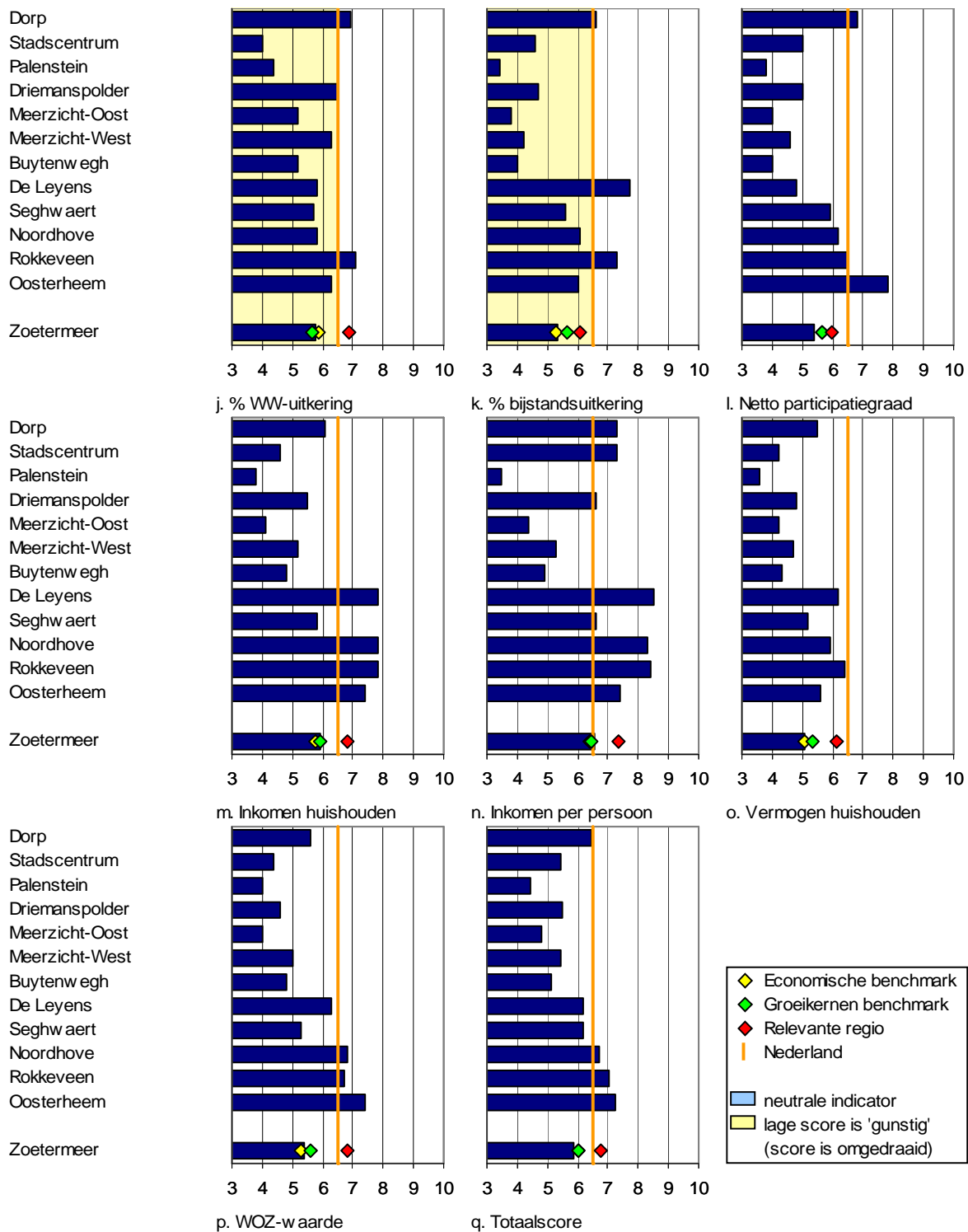
Voor de totaalscore (zie figuur 2q) blijft Zoetermeer iets achter bij de beide benchmarks, die exact gelijk scoren. Voor de relevante regio resulteert een gemiddelde (ongewogen) score over de wijken die boven het nationaal gemiddelde ligt. Van de twaalf wijken in Zoetermeer zijn het de 'jongere' buitenwijken in het oosten en zuiden die het hoogst scoren (Oosterheem, Rokkeveen en Noordhove). Dorp scoort rond het nationaal gemiddelde en De Leyens en Seghwaert (de twee 'oudere' buitenwijken) er iets onder (maar wel boven het gemeentelijk gemiddelde). Wat oudere wijken als Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh leveren de laagste score op de sociaal-economische prestaties in Zoetermeer.

Figuur 2 Resultaten Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau

Figuur 2 Resultaten Monitor Sociaal-Economische Prestaties op wijkniveau, vervolg

In de figuren 2a, 2b en 2c staan demografische ontwikkelingen. De bevolkingsontwikkeling bleef in Zoetermeer in de periode 2018-2021 iets achter bij het nationaal gemiddelde en bij de referentiegebieden.

Tussen wijken bestaan grote onderlinge verschillen (zie ook de analyse van postcodes - die deels overlappen met de wijken - in de notitie *Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau Zoetermeer* van Bureau Louter). In Palenstein (sloop van woningen) viel het aantal inwoners terug, Stadscentrum (onder andere transformatie van kantoren naar woningen) groeide. Ook Oosterheem (met woningbouw in deze periode) ontwikkelde zich bovengemiddeld.

Gemiddeld kennen de wijken in Zoetermeer inmiddels een iets sterkere vergrijzingsgraad (inwoners van 65 jaar of ouder - zie figuur 2b) en meer demografische druk (zie figuur 2c) dan de gemiddelde wijk in Nederland en ook dan het gemiddelde in de drie referentiegebieden. Er bestaan hier weer grote verschillen tussen de wijken, die met name samenhangen met de voornaamste bouwperiode. Oosterheem kent een veel lagere vergrijzingsgraad dan het Stadscentrum en De Leyens. De demografische druk is in Stadscentrum minder ongunstig dan de vergrijzingsgraad. In Stadscentrum is weliswaar het aantal jongeren sterk gestegen (specifieke woningbouw voor jongeren en starters), maar daar wonen relatief weinig gezinnen met jonge kinderen. En jonge kinderen bepalen samen met het aantal senioren de mate van demografische druk. De totaalscore voor De Leyens (zie figuur 2q) wordt met name negatief beïnvloed door deze demografische indicatoren.

De aandelen laag opgeleiden (waarbij de scores zijn omgedraaid, zodat een laag aandeel in een hoge score resulteert), middelbaar opgeleiden en hoog opgeleiden onder de beroepsbevolking (de figuren 2d, 2e en 2f) maken duidelijk dat Zoetermeer rond het nationaal gemiddelde scoort, met een licht bovengemiddeld cijfer voor het aandeel hoog opgeleiden. Vooral de buitenwijken De Leyens, Rokkeveen en Oosterheem scoren gunstig wat betreft de aandelen hoog opgeleiden en laag opgeleiden (een laag aandeel) in de beroepsbevolking. Palenstein en Meerzicht-Oost scoren juist minder gunstig. Dat wordt ook zichtbaar via de 'opleidingsindex' die is berekend op basis van de aandelen laag, middelbaar en hoog opgeleiden in de beroepsbevolking (zie figuur 2g). Het gemiddelde voor de Zoetermeerse wijken ligt daarvoor iets boven het nationaal gemiddelde en het gemiddelde voor de economische benchmark en wat ruimer boven het gemiddelde van de groeikernenbenchmark, maar blijft wel achter bij het regionaal gemiddelde. De Leyens is de wijk met het hoogste gemiddelde opleidingsniveau in Zoetermeer, gevolgd door Rokkeveen, en Oosterheem. Het laagste scoren Meerzicht-Oost, Palenstein en Meerzicht-West. De buitenwijken scoren hier gunstiger dan de westelijke flank, in de centrale wijken is het beeld wisselend.

Het aantal niet-Westerse allochtonen ligt in de gemiddelde Zoetermeerse wijk ruim boven het nationaal gemiddelde (zie figuur 2h). Met de drie referentiegebieden zijn de verschillen veel kleiner. Elke wijk in Zoetermeer scoort bovengemiddeld. Het hoogste aandeel kennen Palenstein, Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Oosterheem, het laagste Dorp en De Leyens. Ook het aandeel Westerse allochtonen ligt in de gemiddelde Zoetermeerse wijk boven het nationale wijkgemiddelde (zie figuur 2i). Zoetermeer scoort daarmee iets hoger dan de gemiddelde wijk in de groeikernenbenchmark en iets lager dan de gemiddelde wijk in de economische benchmark en de relevante regio. Ook hier scoren alle Zoetermeerse wijken boven de gemiddelde wijk in Nederland, maar levert Palenstein niet het hoogste, maar juist het laagste aandeel. De nummer één in Zoetermeer op dit gebied is Stadscentrum.

Voor alle drie arbeidsmarktindicatoren (zie figuur 2j, 2k en 2l) blijft de gemiddelde Zoetermeerse wijk achter bij de gemiddelde Nederlandse wijk: het percentage inwoners met een WW- of bijstandsuitkering is dus hoog in Zoetermeer en het deel van de bevolking dat werkt laag. Met uitzondering van de relevante regio wat betreft het percentage WW'ers blijven ook de prestaties van de drie referentiegebieden overigens achter bij het nationaal gemiddelde, maar veelal in mindere mate dan voor Zoetermeer. Gunstiger scores dan nationaal gemiddeld zijn er voor Dorp en Rokkeveen wat betreft het WW-percentage, opnieuw Dorp en Rokkeveen, maar vooral De Leyens wat betreft het percentage bijstandsgerechtigden en Oosterheem en Dorp wat betreft de netto participatiegraad. Met name Dorp en Rokkeveen en in want mindere mate Oosterheem scoren dus gunstig op deze arbeidsmarktindicatoren. Zeer ongunstig scoort Palenstein en in wat mindere mate Stadscentrum, Meerzicht-Oost en Buytenwegh.

Op de drie welvaartsindicatoren scoort de gemiddelde Zoetermeerse wijk ongeveer conform het nationaal gemiddelde (inkomen per inwoner; figuur 2n), iets daaronder (inkomen per huishouden; figuur 2m) of ruim daaronder (het vermogen per huishouden; figuur 2o). De scores liggen voor Zoetermeer in dezelfde orde van grootte als voor de twee benchmarks, maar blijven achter bij de prestaties van de relevante regio.

De Leyens, Noordhove, Rokkeveen en, in iets mindere mate, Oosterheem (buitenwijken), scoren bovengemiddeld en wat het inkomen per persoon betreft geldt dat ook voor Dorp en Stadscentrum en, enigszins, voor Driemanspolder en Seghwaert. Het laagst scoort Palenstein, gevolgd door de drie wijken in de westelijke flank (Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Meerzicht-West). Voor het vermogen van huishoudens is het beeld duidelijk anders. Daarvoor scoren alle wijken benedengemiddeld, met de hoogste scores nog voor Rokkeveen en De Leyens. Hier speelt een rol dat het vermogen uit eigen woningbezit (na aftrek van schulden) voor Zoetermeer (en ook voor veel andere groeikernen) laag is. Palenstein scoort weer het laagst, gevolgd door Meerzicht-Oost, Stadscentrum en Buytenwegh.

De WOZ-waarde van woningen wordt bepaald door de gemiddelde omvang van woningen en door de gemiddelde vierkante meterprijs. De gemiddelde Zoetermeerse wijk kent een ruim lagere WOZ-waarde dan de gemiddelde Nederlandse wijk. Dat geldt ook voor de twee benchmarks, maar niet voor de relevante regio. Zoetermeer scoort ruim lager dan gemiddeld in de regio. De 'duurste' woningen staan in Oosterheem, gevolgd door andere buitenwijken, namelijk Noordhove, Rokkeveen en De Leyens. Op enige afstand daarvan volgen Dorp en Seghwaert. De laagste gemiddelde WOZ-waarde kennen Palenstein en Meerzicht-Oost. Ook Stadscentrum kent een lage gemiddelde WOZ-waarde, mogelijk omdat daar gemiddeld kleine woningen staan.

2 Profiel Brede Welvaart op wijkniveau

De 'brede welvaart' zoals die op gemeentelijk niveau is bepaald door Bureau Louter kan slechts gedeeltelijk worden gereproduceerd op het niveau van wijken. Voor drie van de acht thema's van de brede welvaart kan een duidelijk beeld op wijkniveau worden geschetst, namelijk materiële welvaart, baankansen en gezondheid. Daarbij passen de volgende opmerkingen:

- Voor 'materiële welvaart' zijn op wijkniveau enigszins andere indicatoren gebruikt dan op gemeentelijk niveau. De score is opgebouwd uit de gemiddelde WOZ-waarde (een gewicht van 20%), het gemiddeld vermogen per huishouden (ook een gewicht van 20%) en zes inkomensbegrippen, voor zowel huishoudens als personen (een gewicht van 10%).
- Voor de 'baankansen' is een samengestelde indicator gemaakt voor drie indicatoren die ook al onderdeel vormen van de Monitor Sociaal-Economische Prestaties, namelijk het percentage WW'ers, het percentage bijstandsgerechtigden en de netto participatiegraad.
- Voor 'gezondheid' is gebruik gemaakt van zes indicatoren uit een grootscheepse enquête in opdracht van het RIVM en de GGD's (met in totaal in Nederland een half miljoen respondenten). Dit betreft het percentage personen zonder overgewicht, het percentage personen met voldoende beweging, het percentage niet-rokers in de bevolking, het percentage sporters, het percentage van de bevolking met een goede ervaren gezondheid en het percentage van de inwoners dat niet lijdt aan een langdurige ziekte.

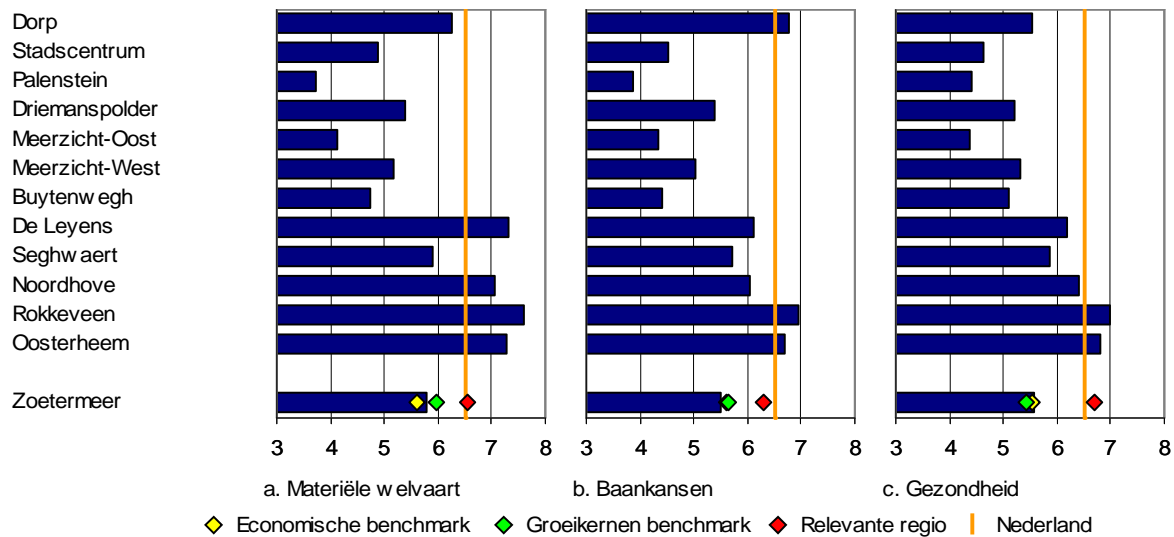
In figuur 3 staan de resultaten. De gemiddelde Zoetermeerse wijk scoort lager dan de gemiddelde Nederlandse wijk op materiële welvaart (zie figuur 3a). Dat geldt overigens ook voor de twee benchmarks. De relevante regio scoort rond het nationaal gemiddelde. Ruim bovengemiddeld presteren de buitenwijken Rokkeveen, De Leyens, Oosterheem en Noordhove (maar Seghwaert niet). Op de nationale ranglijst neemt Rokkeveen plaats 596 in (van 2707 wijken). Laag tot zeer laag scoren Palenstein, Meerzicht-Oost en Buytenwegh, met respectievelijk de posities 2657, 2573 en 2404 op de nationale ranglijst van wijken.

Op baankansen presteert de gemiddelde Zoetermeerse wijk lager dan het nationaal gemiddelde en het regionaal gemiddelde en ook iets lager dan de gemiddelde wijk in de twee benchmarks (zie figuur 3b). Rokkeveen, Dorp en Oosterheem zijn de enige wijken die bovengemiddeld scoren op deze arbeidsmarktindicator. Zeer laag scoort ook hier Palenstein (plaats 2655 op de nationale ranglijst). Tevens resulteren ruim benedengemiddelde scores voor Meerzicht-Oost (plaats 2584), Buytenwegh (plaats 2569) en Stadscentrum.

De totaalscore voor gezondheid ligt voor Zoetermeer ruim onder het nationaal gemiddelde. Dat geldt ook voor de twee benchmarks, maar het regionaal gemiddelde scoort hoger (zelfs iets boven het nationaal

gemiddelde). Slechts Rokkeveen (plaats 965 op de nationale ranglijst) en Oosterheem (plaats 1131) realiseren bovengemiddelde scores. Zeer laag scoren Meerzicht-Oost (plaats 2589), Palenstein (plaats 2582) en Stadscentrum (plaats 2527).

Figuur 3 Brede welvaart: materiële welvaart, baankansen en gezondheid

Rokkeveen en Oosterheem zijn de enige twee wijken die op alle drie thema's van de brede welvaart bovengemiddeld scoren. Ook de wijken De Leyens, Noordhove en Dorp scoren soms boven het nationaal gemiddelde en meestal boven het Zoetermeers gemiddelde. Zeer lage scores op alle drie thema's kennen Palenstein en Meerzicht-Oost. In wat mindere mate geldt dat voor Buytenwegh en Stadscentrum.

3 Woonaantrekkelijkheid en subjectieve boordeling omgeving op wijkniveau

Jaarlijks stelt Bureau Louter in opdracht van Elsevier Weekblad een ranglijst op voor de woonaantrekkelijkheid van gemeenten. Deze is gebaseerd op een zeer groot aantal indicatoren (totaal 105). Deze zijn gebundeld naar zestien rubrieken, namelijk:

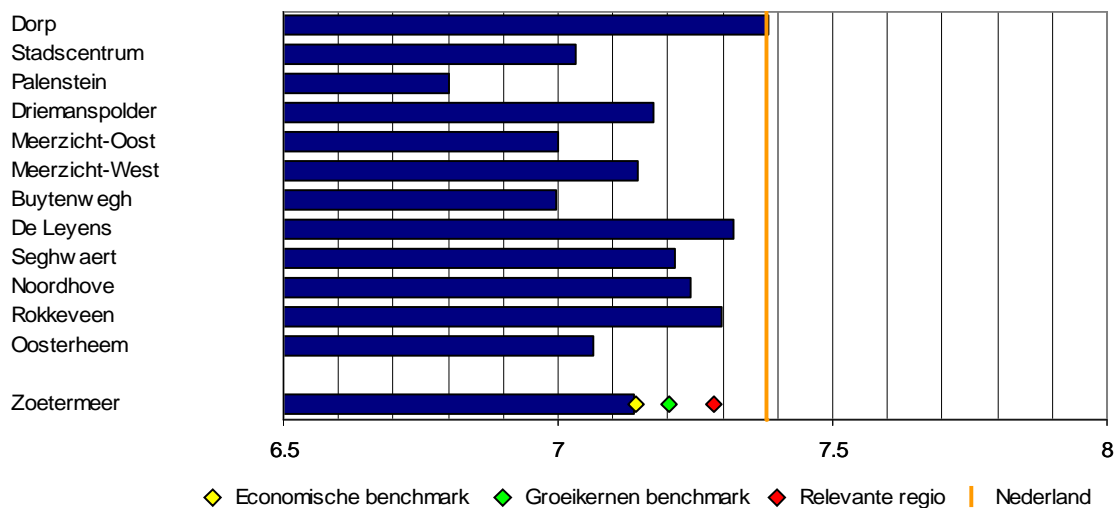
- Scholen en kinderopvang
- Winkelaanbod
- Aanbod medische zorg
- Sport en recreatie
- Culturaanbod
- Horeca/uitgaansmogelijkheden
- (Binnen)water en strand
- Groen en natuur
- Gebouwde omgeving
- Rust en ruimte
- Parkeermogelijkheden
- Bereikbaarheid met de auto
- Aanbod openbaar vervoer
- Weinig misdaad en overlast
- Saamhorigheid bevolking
- Baankansen in omgeving

De gemiddelde wijk in Zoetermeer presteert bovengemiddeld op de rubrieken scholen & kinderopvang, aanbod medische zorg, sport & recreatie, cultuuraanbod, (binnen)water & strand, bereikbaarheid met de auto en aanbod openbaar vervoer. Matige tot zeer matige scores resulteren in de Zoetermeerse wijken gemiddeld voor gebouwde omgeving, weinig misdaad & overlast, saamhorigheid bevolking en groen & natuur. Globaal geldt dit patroon ook voor de twee benchmarks en de relevante regio. Wijken in de relevante regio kennen daarbij gemiddeld wel wat hogere scores op het aanbod van voorzieningen.

Recentelijk is door Bureau Louter ook een ranglijst voor de woonaantrekkelijkheid op het niveau van buurten opgesteld. Daaruit kan tevens een ranglijst op het niveau van wijken worden afgeleid. Het resultaat staat in figuur 4. De gemiddelde wijk in Zoetermeer scoort wat lager op woonaantrekkelijkheid dan de gemiddelde Nederlandse wijk. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit mede afhangt van de 'gewichten' die worden toegekend aan de verschillende onderdelen waaruit de woonaantrekkelijkheid is samengesteld. Hier is uitgegaan van de gemiddelde gewichten die resulteren uit een grootscheepse enquête op nationaal niveau (met bijna 7 duizend respondenten) waarin werd gevraagd gewichten toe te kennen. Voor (potentiële) bewoners die meer 'gewicht' toekennen aan voorzieningen als scholen, winkels, medische zorg, sport & recreatie en cultuur en aan de bereikbaarheid met de auto en het aanbod van openbaar vervoer zijn veel wijken van Zoetermeer duidelijk aantrekkelijker dan bij toepassing van de gewichtenset voor de 'gemiddelde Nederlander'. Met name de centrale wijken van Zoetermeer zouden dan sterk stijgen op de ranglijst.

Uit figuur 4 blijkt dat de gemiddelde wijk in Zoetermeer (volgens de woonvoorkeuren van de 'gemiddelde Nederlander') ongeveer dezelfde woonaantrekkelijkheid kent als de gemiddelde wijk in de economische benchmark, wat lager scoort dan de groeikernenbenchmark en nog wat lager dan de relevante regio.

Figuur 4 Woonaantrekkelijkheid wijken Zoetermeer

Dorp realiseert de hoogste woonaantrekkelijkheid, gevolgd door De Leyens en Rokkeveen. Zij worden weer gevolgd door Noordhove en Seghwaert. Binnen de groep 'buitenwijken' blijft Oosterheem wat achter (terwijl die wijk op aspecten als de sociaal-economische prestaties, materiële welvaart, baankansen en gezondheid van de inwoners hoog scoort). Met name het voorzieningenniveau scoort in Oosterheem lager dan in de meer centrale delen van Zoetermeer, maar ook dan in de andere buitenwijken

Oordelen van de inwoners van Zoetermeer

Elke drie jaar houdt het CBS een grote enquête ter ondersteuning van woningmarktonderzoek. Dit levert een breed inzicht op het niveau van gemeenten. Voor actuele gegevens op gedetailleerd ruimtelijk schaalniveau kent dit onderzoek twee nadelen. Ten eerste hebben de meest recente resultaten betrekking op het jaar 2018. Gegevens over het jaar 2021 komen pas volgende jaar beschikbaar. Daarnaast zijn geen gegevens beschikbaar voor een meer gedetailleerd niveau dan gemeenten. Aangezien de indruk bestaat dat er binnen Zoetermeer grote verschillen bestaan tussen wijken is dit een nadeel. Om actuele gegevens op wijkniveau te verkrijgen is via het burgerpanel een kleine enquête gehouden (zie het kader).

Enquête burgerpanel

In de zomer van 2021 zijn vragen voorgelegd aan het burgerpanel van de gemeente Zoetermeer. Gesteld zijn de volgende vragen:

Ik ben tevreden met mijn huidige woning

Vijfpuntsschaal van zeer tevreden tot zeer ontevreden.

Berekening: gewogen gemiddelde met 5 punten voor zeer tevreden tot 1 punt voor zeer ontevreden.

Ik ben tevreden met mijn woonomgeving

Vijfpuntsschaal van zeer tevreden tot zeer ontevreden.

Berekening: gewogen gemiddelde met 5 punten voor zeer tevreden tot 1 punt voor zeer ontevreden.

Ik ben gehecht aan de buurt waar ik woon:

Keuze tussen 'mee eens' en 'mee oneens'.

Berekening: percentage dat het met deze stelling eens is.

Voor de 'sociale cohesie' is een samengestelde indicator bepaald op basis van vijf stellingen waar men het mee eens of mee oneens kon zijn:

- **Ik heb veel contact met mijn burens**
- **Ik heb veel contact met andere buurtbewoners**
- **Mensen kennen elkaar in deze wijk nauwelijks**
- **Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen en dingen samen doen**
- **Ik voel mij verantwoordelijk voor de leefbaarheid in de buurt**

De score voor sociale cohesie is bepaald door per wijk te bepalen hoe vaak men het eens is met de stellingen en voor de stelling 'mensen kennen elkaar in deze wijk nauwelijks' hoe vaak men het er mee oneens. In de tekst is die laatstgenoemde stelling geformuleerd als 'Mensen kennen elkaar in deze wijk'. Er kan dan een totaalscore worden bepaald welk percentage het eens is met de stellingen.

Tenslotte: Welk rapportcijfer geeft u aan de tevredenheid met uw leven?

Tienpuntsschaal van 1 tot 10.

Berekening: gewogen gemiddelde.

In tabel 3 staan het aantal respondenten per wijk en het aandeel in de (totale) bevolking in de wijk waarin zij wonen. Voor de vier centrale wijken en Meerzicht-Oost ligt het aantal respondenten het laagst. Dat hangt ook samen met het feit dat het aantal inwoners daar lager is dan in wijken als Oosterheem en Rokkeveen. Juist voor de centraal gelegen wijken bestaat namelijk de wens om ruimtelijk meer gedetailleerde informatie te verkrijgen. In de figuren betekent dit dat voor de bovenste vijf wijken de statistische betrouwbaarheid wat minder groot is dan voor de andere wijken.

In figuur 5 en 6 staan de resultaten. Naast de 'score' is tevens de positie weergegeven die de wijk inneemt in de 'top-12' van Zoetermeerse wijken. In de tekst worden vaak termen als 'hoger', 'lager', 'gunstiger' en 'ongunstiger' gebruikt. Benadrukt moet worden dat het hier gaat om gemiddelden, maar dat dit in verband met de leesbaarheid van de tekst niet steeds genoemd zal worden. Individuele bewoners van een wijk

kunnen van het gemiddelde afwijkende meningen hebben, al naar gelang hun persoonlijke situatie en beoordeling. Tevens bestaan er binnen wijken soms ook verschillen tussen delen van de wijk.

Tabel 3 Respondenten per wijk

Wijk	Respondenten	Inwoners	% van inwoners
1 Dorp	82	5005	1.66
2 Stadscentrum	65	4560	1.43
3 Palenstein	49	4765	1.03
4 Driemanspolder	94	6405	1.47
5 Meerzicht-Oost	49	6055	0.81
6 Meerzicht-West	128	9400	1.36
7 Buytenwegh	132	10335	1.29
8 De Leyens	213	9350	2.28
9 Seghwaert	246	16310	1.51
10 Noordhove	145	8465	1.71
11 Rokkeveen	389	20450	1.90
12 Oosterheem	292	23290	1.25
Zoetermeer	1884	124390	1.52

De tevredenheid met de woning (zie figuur 5a) is het hoogst in de buitenwijken, enigszins met uitzondering van Seghwaert. In het algemeen zijn de scores overigens hoog, gezien het feit dat de schaal loopt van 1 tot 5. De laagste scores resulteren voor Meerzicht-Oost, Buytenwegh en Palenstein. Er lijkt een verband te bestaan met het percentage hoogbouw en met de ouderdom van de bebouwing. Wijktotalen geven daar echter geen sluitend bewijs voor. Daarvoor zou analyse op het niveau van individuele woningen en hun bewoners nodig zijn.

Ook bij de tevredenheid met de woonomgeving (zie figuur 5b) komen de buitenwijken veelal als beste uit de bus, ook nu met Seghwaert enigszins als uitzondering. Ook Dorp scoort vrij hoog. De Leyens neemt hier de hoogste positie in, terwijl de laagste scores resulteren voor Buytenwegh, Palenstein en Stadscentrum. Er bestaat een vrij sterk verband tussen de waarderingen voor de eigen woning en de tevredenheid met de woonomgeving. De zogenaamde 'R-kwadraat', een maat die de mate van samenhang tussen twee indicatoren meet, met een minimale score van 0 (geen enkel verband) tot 1 (volledige overeenkomst) bereikt hier de hoge waarde van 0.77. Dat kan verklaard worden door het feit dat de 'betere woningen' ook vaak in de 'aantrekkelijke wijken' staan. De waardering voor de woonomgeving is gemiddeld overigens wat lager dan voor de eigen woning. Dit verschijnsel kwam ook naar voren in een landsdekkende enquête met bijna 7 duizend respondenten die is uitgevoerd door Bureau Louter.

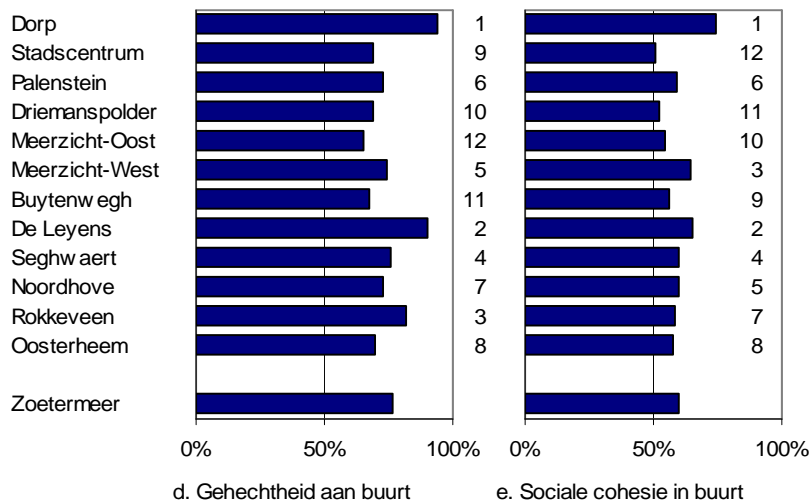
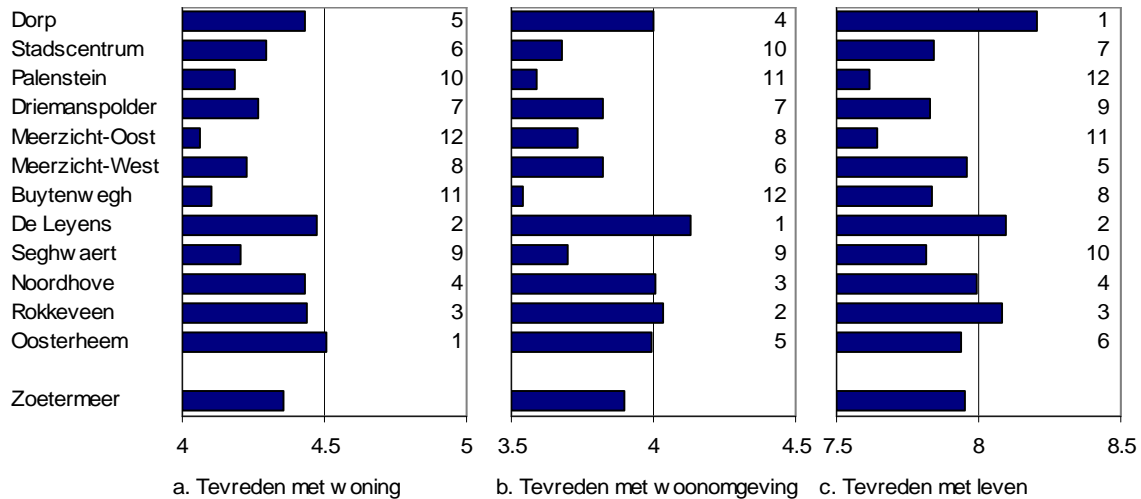
De vraag is nu of er ook een verband bestaat tussen de zo veel mogelijk op basis van objectieve criteria door Bureau Louter gemeten woonaantrekkelijkheid van wijken in Zoetermeer (zie figuur 4) en de oordelen over 'de woonomgeving' door inwoners van de wijken zelf (zie figuur 5b). Daarbij moet worden aangetekend dat dit niet precies dezelfde begrippen zijn. Bij de beoordeling van de 'woonomgeving' zullen respondenten waarschijnlijk de neiging hebben om vooral hun directe omgeving in beschouwing te nemen, terwijl in de 'woonaantrekkelijkheid' ook de nabijheid/bereikbaarheid van voorzieningen en groen in omliggende of zelfs wat verder weg gelegen wijken (soms zelfs andere gemeenten) wordt meegewogen. De R-kwadraat tussen woonaantrekkelijkheid en de beoordeling van de woonomgeving bedraagt 0.61. Ook hier is dus sprake van een vrij sterk positief verband. Wijken die volgens de eigen oordelen van inwoners relatief wat hoger scoren dan volgens de woonaantrekkelijkheid van Bureau Louter zijn Palenstein en Oosterheem, wijken waarvoor het omgekeerde geldt zijn Dorp en Seghwaert.

De 'tevredenheid met het leven' (zie figuur 5c) is een veel breder begrip dan de tevredenheid met de woonomgeving (hoewel die tevredenheid ook een rol kan spelen bij de tevredenheid met het leven die men ervaart). Eerder landsdekkend onderzoek van Bureau Louter wijst uit dat gezondheid de meest bepalende factor is voor de tevredenheid met het leven. Ook materiële welvaart speelt een rol (maar minder dan gezondheid). Tevens hebben diverse aspecten van de woonomgeving een positief effect op de

tevredenheid met het leven. Bij deze analyses (waarbij gebruik is gemaakt van een gegevensbestand met 100 duizend respondenten) is gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken van de respondenten (zoals geslacht, leeftijd en opleidingsniveau).

Figuur 5 Oordelen inwoners Zoetermeer over hun wijk

De top-3 voor 'tevredenheid met het leven' bestaat uit Dorp, De Leyens en Rokkeveen. De drie wijken met de laagste scores zijn Palenstein, Meerzicht-Oost en Seghwaert. De verschillen in gemiddeld rapportcijfer zijn overigens niet spectaculair: voor Dorp is de score 8.21, voor Palenstein 7.61 (nog steeds een zeer ruime voldoende).

De 'gehechtheid aan de buurt' vormt een indirecte maatstaf voor de kans dat men wil verhuizen (zie figuur 5d). De eerste plaats van Dorp is hier opvallend. In *Analyse migratiebewegingen op postcodeniveau Zoetermeer* was dit een postcodegebied (vrijwel overeenkomend met de wijk) waarvoor geen sprake leek te zijn van een 'roltrapfunctie'. De interpretatie die aan dat type wijken werd gegeven, is dat zij mogelijk dienen als 'eindstation' in de wooncarrière. Ook De Leyens scoort hoog op de gehechtheid aan de buurt, gevolgd door Rokkeveen. Deze drie wijken scoren duidelijk hoger dan de andere wijken. De wijken met de laagste gehechtheid aan de wijk zijn Meerzicht-Oost en Buytenwegh, beide in de Westelijke flank. Opvallend is de relatief hoge positie voor Palenstein. Zowel op basis van allerlei objectieve criteria als op basis van oordelen over de eigen woning en woonomgeving scoort deze wijk lager dan de

middenmootpositie voor gehechtheid aan de wijk zou doen vermoeden. Voor Oosterheem is de score op gehechtheid aan de wijk juist lager dan op grond van objectieve criteria en de tevredenheid met de woning en woonomgeving verwacht zou worden. Mogelijk speelt hier een rol dat dit een vrij jonge wijk is, zodat de bewoners zich (nog?) niet hebben kunnen 'hechten' aan hun wijk.

Tenslotte is een maatstaf voor de 'sociale cohesie' bepaald, die is gebaseerd op het eens of oneens zijn met een vijftal stellingen. In figuur 5e staat het resultaat. Ook hier nemen Dorp en De Leyens de topposities in, deze keer gevolgd door Meerzicht-West. En ook nu scoort Palenstein opvallend hoog en Oosterheem opvallend laag. Dat doet vermoeden dat de 'gehechtheid' aan een wijk vooral samenhangt met de mate van sociale cohesie: gaat men veel en prettig met elkaar om, dan is men ook minder geneigd om te verhuizen. In het Stadscentrum is de sociale cohesie bijvoorbeeld laag: ieder leeft daar blijkbaar meer voor zich, zonder veel contacten in de wijk (waarbij moet worden aangetekend dat deze wijk veel inwoners kent die recent zijn gevestigd). Met Palenstein enigszins als uitzondering is het ook niet zo dat in wijken met een lage score op sociaal-economische prestaties de sociale cohesie hoger is (een wel eens geschetst romantisch beeld): na Stadscentrum zijn Driemanspolder, Meerzicht-Oost en Buytenwegh de wijken met de laagste scores op sociale cohesie.

In figuur 6 staan de resultaten voor de 'stellingen' waarop de score voor de sociale cohesie is gebaseerd. Dorp is vier van de vijf maal koploper. Slechts bij de vraag of men zich 'medeverantwoordelijk' voelt voor de leefbaarheid in de wijk moet Dorp vijf andere wijken voor laten gaan. De Leyens, Meerzicht-West en Rokkeveen vormen daar de top-3. Per 'stelling' valt onder andere het volgende op:

- Meerzicht-Oost scoort opvallend laag voor contact met de directe burens (zie figuur 6a). Wel moet hier worden bedacht dat er voor deze wijk relatief weinig respondenten zijn, waardoor de statistische betrouwbaarheid van de resultaten lager is dan voor de meeste andere wijken. Ook valt de derde plaats van Palenstein op. De buitenwijken scoren hier niet opvallend hoog en nemen soms (Rokkeveen en De Leyens) vrij lage posities in. Er bestaat geen verband tussen de sociaal-economische positie (naar aspecten als inkomen en opleidingsniveau) en de mate waarin men contact heeft met de burens.
- Een minderheid van de respondenten geeft aan veel contact te hebben met andere buurtbewoners (zie figuur 6b). Ook nu valt weer de relatief hoge positie van Palenstein op de ranglijst op (plaats twee). Stadscentrum scoort hier laag. Het is niet zo dat in de buitenwijken meer dan gemiddeld sprake is van veel contacten in de buurt, enigszins met uitzondering van De Leyens. De 'nieuwste' buitenwijken Oosterheem, Rokkeveen en Noordhove scoren zelfs onder het gemeentelijk gemiddelde.
- Er bestaan vrij grote verschillen tussen Dorp en Stadscentrum in de mate waarin mensen elkaar kennen (zie figuur 6c). De wijknamen verraden hier al het karakter van de wijken. In het algemeen geldt (volgens landelijk onderzoek) dat mensen in 'dorpen' meer met anderen in hun directe omgeving omgaan dan in (soms wat anonieme) 'steden'. De Leyens neemt hier positie twee in, terwijl Oosterheem op de voorlaatste plaats staat. Dat is een ander algemeen kenmerk: in nieuwere wijken houdt men nog vaak 'oude' contacten aan en mengt men zich minder binnen de nieuwe wijk.
- 'Gezellig' is helaas niet waar inwoners van de meeste wijken in Zoetermeer aan denken wanneer ze over hun directe woonomgeving moeten oordelen (zie figuur 6d). Minder dan de helft van de inwoners is het met die stelling eens. De grote uitzondering is hier Dorp, dat opnieuw een (afgetekende) eerste plaats inneemt. 'Best-of-the-rest' is ook hier De Leyens. De wijk Stadscentrum wordt door de meeste bewoners niet als 'gezellig' ervaren. dat geldt ook voor een aantal andere wijken met een lage sociaal-economische status, namelijk Palenstein, Driemanspolder, Buytenwegh en Meerzicht-Oost.
- Een opvallend groot deel van de inwoners van Zoetermeer (in ieder geval onder de deelnemers aan het onderzoek) geeft aan zich verantwoordelijk te voelen voor de leefbaarheid in de wijk. De Leyens en Meerzicht-West nemen hier de hoogste posities in, Driemanspolder, Buytenwegh en

Palenstein de laagste posities. De 'buitenwijken' scoren hier hoger dan de centrale wijken. Er lijkt een verband te zijn tussen de sociaal-economische status (op basis van inkomen en opleidingsniveau) en de mate waarin de inwoners het eens zijn met de stelling, maar daarop bestaan ook uitzonderingen, zoals Meerzicht-West, met een tweede plaats.

Figuur 6 Oordelen inwoners Zoetermeer over hun wijk: uitwerking sociale cohesie

